

บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
ของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

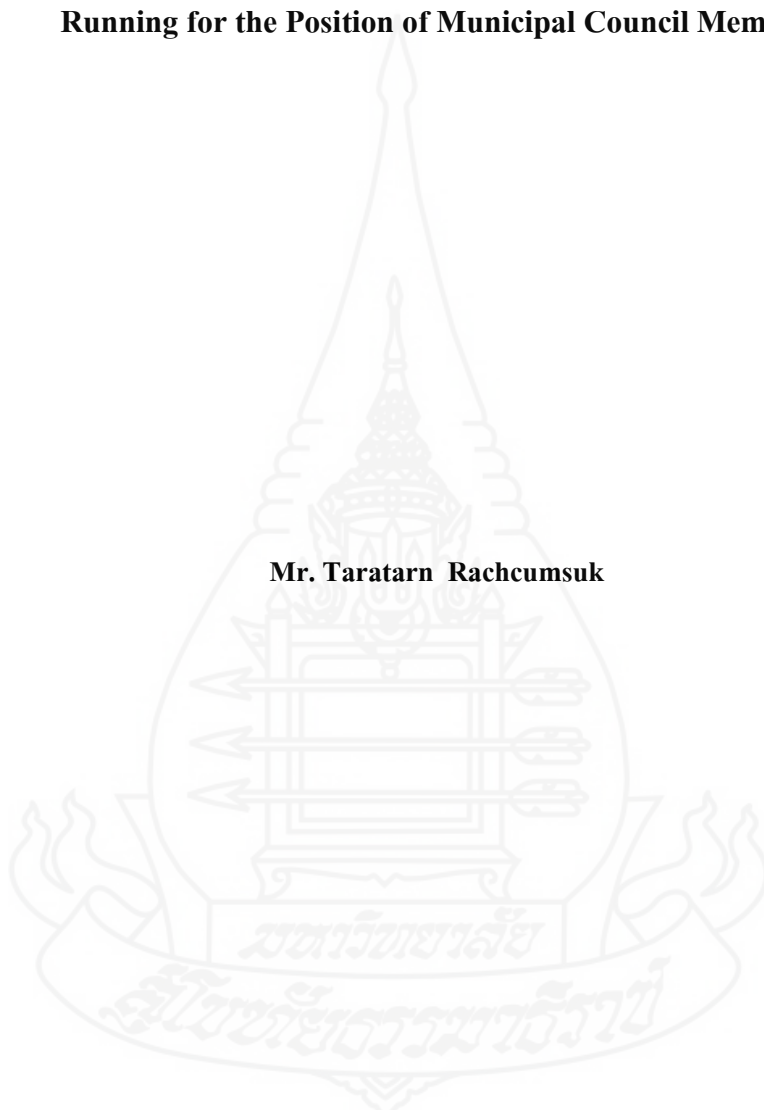

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2553

**The Roles of Teachers in the Nong Khai Municipality in Supporting Candidates
Running for the Position of Municipal Council Member**

Mr. Taratarn Rachcumsuk

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirement for
the Degree of Master of Political Science in Politics and Government

School of Political Science

Sukhothai Thammathirat Open University

2010

หัวข้อวิทยานิพนธ์ บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของ
พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย
ชื่อและนามสกุล นายธราธร ราชคำสุข
แขนงวิชา การเมืองการปกครอง
สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์รสถิน ศิริยะพันธุ์
2. อาจารย์ ดร. วรวิทย์ช์ โจรนพล

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม 2554

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประพนธ์ นันทิยะกุล

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ประพนธ์ นันทิยะกุล)

รองศาสตราจารย์รสถิน ศิริยะพันธุ์

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์รสถิน ศิริยะพันธุ์)

อาจารย์ ดร. วรวิทย์ช์ โจรนพล

กรรมการ

(อาจารย์ ดร. วรวิทย์ช์ โจรนพล)

สุจินต์ วิสวธีรานนท์

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.วรวัดัญช์ โรจนพล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม นับตั้งแต่การให้คำแนะนำแนวทางการกำหนดหัวข้อวิจัย การตรวจแก้ ให้คำแนะนำในการเรียบเรียง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอาจารย์ ไว้เป็นอย่างสูงในโอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยวบูรณ์บำรุง นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูทางการศึกษา ๑ โรงเรียนเทศบาล ๓ ยวบูรณ์บำรุง นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ และพนักงานครูสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ได้สละเวลาในการให้สัมภาษณ์ ในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ตั้งแนวทางไว้ จนสามารถนำมาสรุปเป็นผลการวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อไป

ขอขอบคุณ อาจารย์วิฑูรย์ มณีสาย อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยวบูรณ์บำรุง นายสิทธิภาพ วงศ์นุกูล อดีตครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา นายกำพล บุญวิวัฒนะ อดีตครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา และนางสาวธัญนันท์ โบราณกุล ที่ช่วยให้ความอนุเคราะห์ติดต่อประสานงานในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จนประสบผลสำเร็จจลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยซาบซึ้งในความห่วงใยและเอาใจใส่ตลอดจนคอยให้กำลังใจผู้วิจัย นับเป็นความดีงามพิเศษต่อผู้วิจัยมาก นอกจากนี้ผู้วิจัยขอยกความดีของวิทยานิพนธ์ให้กับคุณแม่รังสิมา ผู้ให้กำเนิด ตลอดจนครูอาจารย์ที่อบรมให้ความรู้กับผู้วิจัย และอีกหลายท่านที่ผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวถึงได้ทั้งหมด ขอให้ทุกท่านจงประสบแต่ความสุข สำเร็จในชีวิตตลอดไป

ธราธาร ราชคำสุข

เมษายน 2554

ชื่อวิทยานิพนธ์ บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

ผู้วิจัย นายธราธร ราชคำสุข รหัสนักศึกษา 2518000803 **ปริญญา** รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

(การเมืองการปกครอง) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) รองศาสตราจารย์รสลิน ศิริยะพันธุ์ (2) อาจารย์ ดร. วรวัณษ์ โรจนพล **ปีการศึกษา** 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (2) บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายจำนวน 4 คน และพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจำนวน 4 คน การสนทนากลุ่มพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจำนวน 24 คน และการสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์การทำงาน ความรู้ความสามารถ ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ สภาพภาพส่วนบุคคล และปัจจัยที่เกิดจากองค์ประกอบภายนอก คือ วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางสังคมของครู กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่ (2) บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สามารถแบ่งได้เป็น 3 ช่วง คือ ช่วงก่อนผู้สมัครได้รับการเลือกตั้ง จะมีการแสดงบทบาท อาทิ การแนะนำประชาสัมพันธ์แบบปากต่อปาก การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียน การอำนวยความสะดวกในด้านการประสานงาน การใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะต่อผู้ได้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านในท้องถิ่นและพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียงช่วงวันเลือกตั้ง เนื่องจากพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายส่วนใหญ่มีบทบาทเป็นกรรมการหน่วยเลือกตั้ง จึงไม่สามารถแสดงบทบาทเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ และช่วงเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับเลือกตั้ง จะมีการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยการแนะนำสมาชิกสภาเทศบาลในตำแหน่งและหน้าที่อย่างเป็นทางการ การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการแก่ชุมชน การเชิญสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่างๆที่โรงเรียนจัดขึ้น การปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชามาตามลำดับ และการเป็นตัวแทนประสานงานในการดำเนินนโยบาย หรือแนวทางการทำงานระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน

คำสำคัญ บทบาท ผู้สนับสนุน พนักงานครูเทศบาลเมือง จังหวัดหนองคาย

Thesis title: The Roles of Teachers in the Nong Khai Municipality in Supporting Candidates Running for the Position of Municipal Council Member

Researcher: Mr. Taratarn Rachcumsuk; **ID:** 2518000803; **Degree:** Master of Political Science (Politics and Government); **Thesis advisors:** (1) Rosalin Siriyaphan, Associate Professor; (2) Dr. Worawaluncha Rojanapol; **Academic year:** 2010

Abstract

The objectives of this research were to study (1) supporting factors that encouraged teachers in the Nong Khai Municipality to express roles as supporters of candidates running for the position of municipal council member; and (2) the roles of teachers in the Nong Khai Municipality in supporting candidates running for the position of municipal council member.

This was a qualitative research based on study of related documents and in-depth interviews with two groups of samples, chosen through purposive sampling, consisting of 4 administrators of schools in the Nong Khai Municipality and 4 teachers from schools in the Nong Khai Municipality, a focus group discussion with 24 teachers from schools in the Nong Khai Municipality, and observation. Data were analyzed using analytical narration.

The results showed that (1) there were two groups of supporting factors that encouraged teachers in the Nong Khai Municipality to express roles as supporters of candidates running for the position of municipal council member: personal factors, consisting of sex, position, work experience, knowledge and abilities, attitudes, values, beliefs, and personal status; and external factors, consisting of political culture, the patronage system, the social culture of teachers, election-related laws, the characteristics of the community and the characteristics of the local population. (2) The roles of the teachers in supporting candidates running for municipal council member could be divided into three stages. In the pre-election stage the teachers used word-of-mouth public relations, held activities at the schools, helped coordinate campaign work, used their work position to influence colleagues and inferiors, used their status to campaign with parents of their students and people in the community, and exhibited vote buying behaviors. At the election day stage, most of the teachers could not do anything to support candidates because they were election committee members. In the post-election stage, the teachers continued to support the winning candidates by officially recommending the municipal council members, publicizing their work results or projects they did for the community, inviting them to attend events and activities at their schools, following their policies, and coordinating with other community leaders to fulfill their policies.

Keywords: Role, Supporter, Municipal teacher, Nong Khai Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตงานวิจัย	5
คำนิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	18
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	29
แนวคิดวัฒนธรรมทางสังคมไทย	34
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองไทย	39
แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์	45
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเทศบาล	54
สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย	57
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	67
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	67
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	68
การเก็บรวบรวมข้อมูล	69
การวิเคราะห์ข้อมูล	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	71
ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	72
ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	72
ตอนที่ 2 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัคร รับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล	94
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	118
สรุปการวิจัย	118
อภิปรายผล	126
ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก	151
ก แบบสัมภาษณ์การวิจัย	152
ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	159
ค รายชื่อพนักงานครูกลุ่มสนทนากลุ่มย่อย	161
ง รายชื่อชุมชนเขตเทศบาลเมืองหนองคาย	164
ประวัติผู้วิจัย	166

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์เชิงคู่ (patron-client system)	47
ภาพที่ 2.2 วงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทย	50

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย นับได้ว่าเป็นการปกครองกระแสหลักในยุคปัจจุบัน โดยที่ในหลายประเทศทั่วโลกต่างก็ใช้ระบบการปกครองรูปแบบนี้ โดยที่หลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ลักษณะที่ถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญคือ การให้ความสำคัญแก่ที่มาของผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เกิดจากการยินยอมหรือความเห็นชอบของประชาชน เป็นการยืนยันถึงหลักการที่ว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครอง การแสดงออกของประชาชนในการยินยอมให้มีตัวแทนของตนเพื่อมาปกครองหรือบริหารประเทศนั้นคือกระบวนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นสิทธิทางการเมืองขั้นพื้นฐานที่ประชาชนโดยรวมของสังคมพึงได้รับ สิทธิดังกล่าว ผลของการเลือกตั้งมีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองของสังคมเป็นอย่างยิ่ง หากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นไปด้วยความถูกต้อง ไม่มีการทุจริต กลั่นแกล้งหรือการกระทำใดจากฝ่ายผู้แข่งขันในการเลือกตั้ง หรือจากเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการและควบคุมการเลือกตั้งให้เกิดความบริสุทธิ์และยุติธรรม ผลการเลือกตั้งก็จะได้นักการเมืองที่มีอุดมการณ์เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ดูแลประชาชนตามความต้องการ นักการเมืองที่ดีอันเกิดจากการตัดสินใจเลือกตั้งที่รับผิดชอบของประชาชนก็จะปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและสนองความต้องการของประชาชนอย่างถูกต้อง และในทางตรงกันข้าม ถ้าประชาชนขาดความใส่ใจทางการเมือง ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเห็นแก่อำมิสสินจ้าง หรือเพื่อประโยชน์แลกเปลี่ยนในรูปแบบต่างๆ ประกอบทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีหน้าที่จัดการดำเนินการเลือกตั้งก็ไม่ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต หากแต่จิตใจเลี้ยวไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง พยายามที่จะใช้ตำแหน่งหน้าที่และอำนาจหน้าที่ที่ตนมีอยู่ทั้งโดยพฤตินัยและนิตินัยก่อให้เกิดผลดีแก่ฝ่ายหนึ่ง ซึ่งย่อมก่อให้เกิดผลร้ายในการเลือกตั้งแก่อีกฝ่ายหนึ่งอย่างแน่นอน พฤติกรรมดังกล่าวทำให้ผลการเลือกตั้งบิดเบือนไป อันจะมีผลต่อการเมืองการปกครองของสังคมนั้น

การปกครองท้องถิ่นก็เป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของชาติ เพราะถ้าหากทุก ๆ ท้องถิ่นมีความมั่นคง และมีเสถียรภาพภายในท้องถิ่นเอง ประเทศก็จะเป็นประเทศที่มีความเจริญมั่นคง ท้องถิ่นยังมีความสำคัญในฐานะกระบอกเสียงสะท้อนทิศทาง การเลือกตั้ง

ในระดับชาติ กล่าวคือ ถ้าหากการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีปัญหาที่แสดงว่าการเลือกตั้งระดับชาติก็มีปัญหาเช่นกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจะมุ่งแก้ไขปัญหาในระดับชาติเพียงอย่างเดียว โดยละเลยการแก้ปัญหาคือการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นนั้นไม่สามารถทำได้ เพราะหน่วยงานปกครองท้องถิ่นได้กระจายตัวอยู่ทุกพื้นที่ทั้งจังหวัด คือ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล ดังนั้น การแก้ปัญหาให้ประสบความสำเร็จจึงต้องดำเนินควบคู่กันไปทั้ง 2 ระดับ เมื่อปัญหาของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหมดไป ก็ย่อมส่งผลให้การเลือกตั้งในระดับประเทศมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมตามไป

สำหรับการเลือกตั้งในประเทศไทยนั้น บุคคลที่ถูกเรียกว่า “หัวคะแนน” หรือ “ผู้สนับสนุน” จะมีบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาวะการขาดแคลนคะแนนเสียงที่เป็นกลุ่มก้อน (block votes) ของกลุ่มผลประโยชน์หรือพรรคการเมืองก็ตาม บุคคลที่สามารถควบคุมการตัดสินใจ ในการลงคะแนนเสียงของประชาชนหลายๆ คนด้วยวิธีการบางประการ ก็จะกลายเป็น “หัวคะแนน” หรือ “ผู้สนับสนุน” เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าของธุรกิจ นักเลง หรือแม่กระทั่งครู เป็นต้น (ครุณี กุลวงศ์ 2549: 2) ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถที่จะเป็นหัวคะแนนได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องแย่งชิงหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนเหล่านี้ และในบางครั้งผู้สนับสนุนที่กล่าวข้างต้นก็ยินยอมที่จะเป็นหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนเพื่อผลประโยชน์ของตนเช่นกัน

การเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกประเภทในปัจจุบัน ผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างก็จะมีหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนที่จะทำหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับเลือกตั้ง หรือบางครั้งหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนก็อยากที่จะเป็นหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งจากการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการและประสบการณ์ในการทำงานในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายของผู้วิจัย ทราบว่า พนักงานครูเทศบาลที่เป็นคนในท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองคาย บางส่วนต่างสนับสนุนสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) ในลักษณะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการสนับสนุนนั้น ถ้าเป็นการแสดงบทบาทอย่างเป็นทางการ บางครั้งจะแสดงบทบาท เช่น การเชิญสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย เพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เพื่อการแนะนำผลงาน หรือโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการแก่ชุมชน และถ้าเป็นการแสดงบทบาทอย่างไม่เป็นทางการก็จะแสดงบทบาท เช่น การชักชวนให้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลที่กลุ่มตนสนับสนุนแบบบอกปากต่อปาก หรือการใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน เป็นต้น ดังนั้น พนักงานครูเทศบาลจึงเป็นกลุ่มที่เป็นเป้าหมาย และมีความสำคัญในการเป็นหัวคะแนนหรือผู้สนับสนุนการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล อาจเป็นเพราะพนักงานครูมีความรับผิดชอบสูง มีความน่าเชื่อถือ มีจิตวิทยาในการสร้างแรงจูงใจ รู้จักการวางแผนอย่างเป็นระบบ และที่สำคัญพนักงานครู

สามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนได้ดี จึงเป็นที่ยอมรับของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในการที่จะมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเลือกตั้งให้

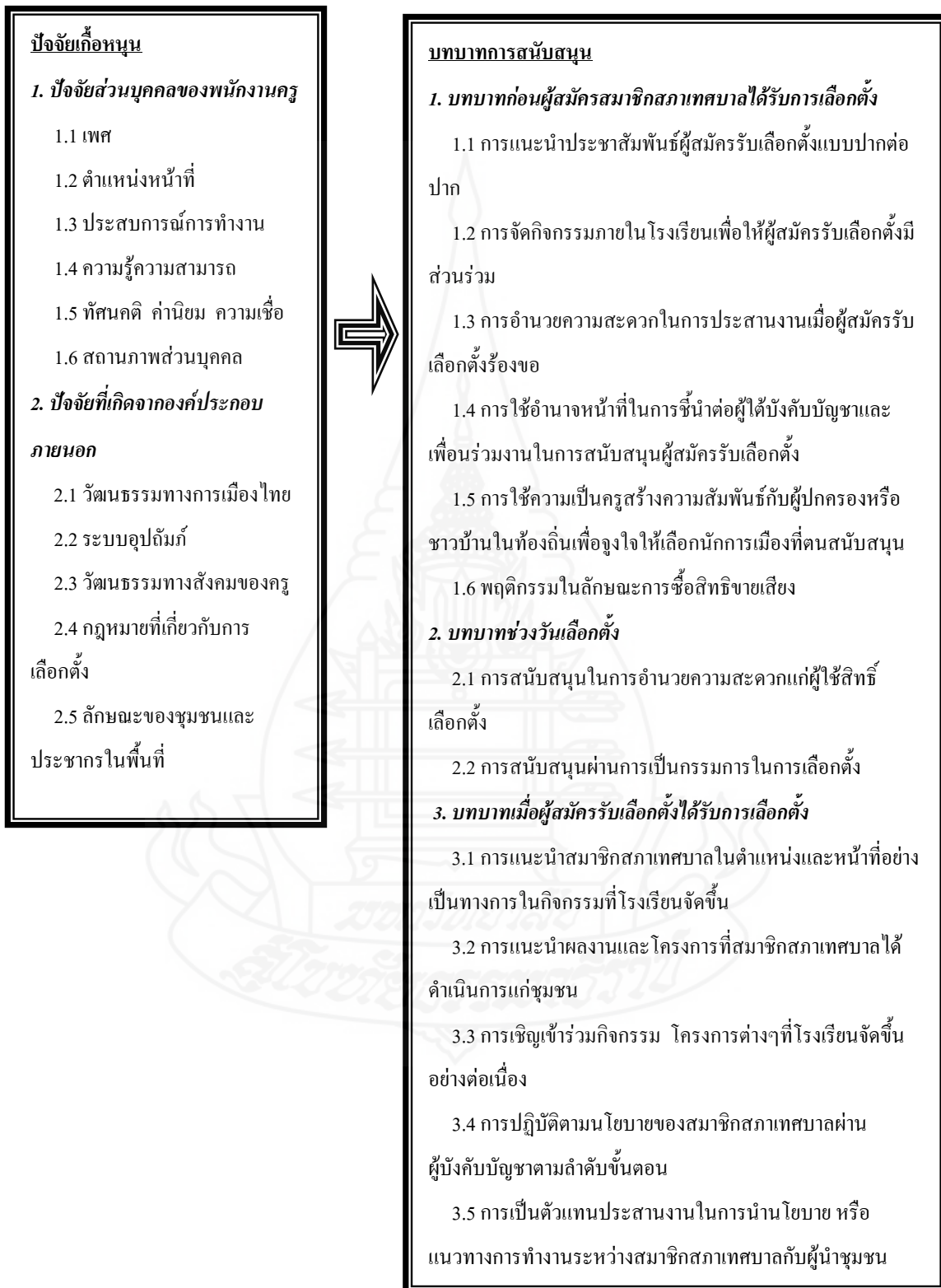
จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย และ ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นั้นมีปัจจัยเกื้อหนุนและใช้วิธีการใดในการแสดงบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนการเลือกตั้ง ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้อาจนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาและก่อให้เกิดพัฒนาการกระบวนการเลือกตั้งนำไปสู่การเมืองการปกครองท้องถิ่นที่มีความโปร่งใส มีเสถียรภาพ ส่งผลต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาใน 2 ด้าน คือ

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

พื้นที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย โดยมีกลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน และพนักงานครู จำนวน 4 คน และการสนทนากลุ่มย่อยพนักงานครู จำนวน 24 คน

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

4.2.1 การวิจัยครั้งนี้จะเน้นเกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

4.2.2 การวิจัยครั้งนี้จะเน้นเกี่ยวกับการศึกษาบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้มีความกระจ่าง และการเข้าใจตรงกันระหว่างผู้ศึกษากับผู้อ่าน จึงนิยามคำศัพท์ไว้ ดังนี้

5.1 ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล หมายถึง ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายรวมถึงผู้ที่ได้รับเลือกตั้งและไม่ได้รับเลือกตั้ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2553

5.2 พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองหนองคาย

5.3 บทบาทการเป็นผู้สนับสนุน หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกในการช่วยเหลืออำนวยความสะดวก เอื้อประโยชน์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

6.2 ทำให้ทราบถึงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

6.3 ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยนำมาเป็นข้อมูลสารสนเทศในการศึกษาและก่อให้เกิดพัฒนาการกระบวนการเลือกตั้ง นำไปสู่การเมืองการปกครองท้องถิ่นที่มีความโปร่งใส มีเสถียรภาพ ส่งผลต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประเทศ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายมีแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
4. แนวคิดวัฒนธรรมของสังคมไทย
5. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง
6. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์
7. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเทศบาล
8. สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่งซึ่งหมายถึง กิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องและสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการเมืองและการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชน การที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือกลุ่มทางการเมืองหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์และนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของตน ก็เพื่อมุ่งหวังให้มีการนำอุดมการณ์หรือนโยบายที่ประกาศไปใช้ในทางปฏิบัติในการบริหารประเทศและเพื่อเป็นการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตน เช่น การเลือกรัฐบาลที่มีอุดมการณ์และนโยบายอนุรักษ์นิยม หรือรัฐบาลที่มีอุดมการณ์หรือนโยบายก้าวหน้าตามแนวทางสังคมนิยมประชาธิปไตยหรือเสรีประชาธิปไตย หรือสังคมนิยม เป็นต้น

1.1 ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่งในระบบการปกครองที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของปวงชน ซึ่งเกิดขึ้นแทนระบบการปกครองที่ถือคติอำนาจอธิปไตยเป็นของบุคคลใดบุคคลเดียวหรือคณะบุคคลโดยอ้างลัทธิเทวสิทธิ์ หรือความมีคุณสมบัติพิเศษบางประการ เป็นเครื่องมือให้ความชอบธรรมแก่ตนเองในการใช้อำนาจปกครอง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการที่เลือกสรรรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองและสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองเป็นไปโดยสันติ และการเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคหรือหนึ่งกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการหาข้อยุติข้อขัดแย้งในระบบการเมือง โดยเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกาและธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้บังคับในระบบการเมืองนั้น ๆ การเลือกตั้งที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์กติกาดังกล่าวจะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินของผู้เลือกตั้ง โดยฝ่ายที่ชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายแพ้ก็หาทางเอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีทางที่กฎเกณฑ์และกติกาได้กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้การสืบทอดอำนาจการเมืองและการปกครองเป็นไปอย่างสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมายและไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิวัติรัฐประหารเป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้น กระบวนการการเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขที่กล่าวมานี้จึงแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดเพียงพรรคเดียว หรือกลุ่มคณะบุคคลเพียงคณะเดียว ซึ่งใช้การเลือกตั้งเป็นเพียงข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจการปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อขจัดความขัดแย้งหรือเพื่อตัดสินการสืบทอดอำนาจแต่อย่างใด กระบวนการสับเปลี่ยนอำนาจการปกครองโดยการเลือกตั้งนี้ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะคอยเตือนสำนึกของผู้แทนราษฎรหรือเจ้าหน้าที่อื่นที่ได้รับตำแหน่งหน้าที่โดยการเลือกตั้งให้ตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่า ตนมีความรับผิดชอบต่อประชาชน และมีประชาชนคอยจับตาดูการกระทำของเขายู่เสมอ ดังนั้น จะต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดและด้วยความรับผิดชอบ เพราะประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือก หรือไม่เลือกตนกลับเข้ามาทำหน้าที่ผู้แทนของปวงชนอีก

นอกจากนั้น กระบวนการเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิธีการดำเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการ

ตัดสินใจและการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ จะช่วยให้มีบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติและระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบประชาธิปไตยมากขึ้น การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการยอมรับหรือไม่ยอมรับความชอบธรรมในสิทธิและอำนาจของผู้ปกครองประชาชนอาจแสดงออกได้หลายวิธี ในระบบการเมืองการปกครองปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นระบบ เสรีประชาธิปไตย หรือระบบประชาธิปไตยของปวงชนในประเทศสังคมนิยม ทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกก็โดยการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองในทุกกระบวนการเมือง จึงจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้แก่ตน (กรมการปกครอง 2539: 36-38) โดยสรุปการเลือกตั้งมีความสำคัญ (ประมวล ท่องรัฐธรรมนูญ และคณะ อ่างใน กรมการปกครอง 2539) ดังต่อไปนี้

1. เป็นการเลือกผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่จะมาทำการปกครอง
2. เป็นการ “ห้ามล้อ” ทางการเมือง
3. เป็นกลไกเชื่อมโยงความต้องการของประชาชนเข้ากับนโยบายสาธารณะ
4. สร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้แก่ผู้ปกครอง
5. ลดความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม
6. ทำให้เกิดบูรณาการทางการเมือง
7. ทำให้เกิดการระดมมวลชนเข้าสู่กระบวนการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

และทำให้ประชาชนเห็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดี

การเลือกตั้ง หมายถึง การตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งที่สังกัดในกลุ่มการเมือง หรือพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง เท่ากับว่าประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยของตนให้ผู้ที่ตนเลือกและให้ความชอบธรรมแก่ผู้ที่ตนเลือกไปใช้อำนาจการปกครองได้ในห้วงเวลาที่กำหนดไว้ การเลือกตั้งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับสิทธิ สิทธิเป็นแนวคิดที่สำคัญในทางรัฐศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อมนุษย์เกิดมามีสิทธิตามธรรมชาติติดตัวมาด้วย สิทธิตามธรรมชาติที่สำคัญประการหนึ่งคือ สิทธิที่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิที่จะแสวงหาความสะดวกสบายหรือสิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่ตามสมควรแก่อัตภาพ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายพื้นฐานนี้ มนุษย์จึงสละสิทธิตามธรรมชาติบางส่วน คือ สิทธิที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามอำเภอใจ หรือการที่ยอมทำตามรัฐบาลที่ตนได้ตัดสินใจเลือก ดังนี้ สิทธิในการเลือกรัฐบาลผู้ปกครอง จึงเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐ ในอารยประเทศได้ให้การรับรองว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเจตจำนงของประชาชนที่ให้ได้มาซึ่งรัฐบาลที่ชอบธรรม

หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ข้อ 21 (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 255-258) บัญญัติว่า

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลของประเทศตน จะเป็นโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่งได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ

2. ทุกคนมีสิทธิจะเข้าถึงบริการสาธารณะในประเทศของตนโดยเสมอภาค

3. เจตจำนงของประชากรจะต้องเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะต้องแสดงออกทางการเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งอาศัยการออกเสียงโดยทั่วไป และเสมอภาค และการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนโดยอิสระทำนองเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า ปณิญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญในการเลือกตั้งไว้ (ประหยัด หงษ์ทองคำ 2547: 255-258) ดังนี้

1. หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (free election) ตามข้อ 21 (1) ซึ่งมีความหมายว่าการเลือกตั้งต้องกระทำโดยเสรี ไม่มีการบังคับกดขี่จ้วงวาน หรือใช้อิทธิพลใด ๆ มาบิดเบือนหรือทำให้ผลการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดย (ก) เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคอยเฝ้าดูแลและดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรี (ข) รัฐเองก็ต้องไม่กดขี่หรือจ้วงวาน หรือใช้อิทธิพลใด ๆ บังคับให้ราษฎรเลือกตั้ง

2. หลักการเลือกตั้งตามกำหนดเวลา (periodic election) ซึ่งหมายความว่า เมื่อเลือกตั้งไปแล้วจะต้องเลือกตั้งใหม่อีก โดยมีกำหนดเวลาแน่นอน ทั้งนี้เพราะ

ก. การกำหนดระยะเวลาสำหรับการเลือกตั้งครั้งหนึ่ง ๆ ไว้ห่างกันพอสมควร ย่อมทำให้ผู้แทนราษฎรไม่ห่างเหินต่อเจตจำนงของราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากเกินไป

ข. ควรจะต้องให้ราษฎรผู้เลือกตั้งมีโอกาสเลือกได้ว่าจะเอาผู้แทนราษฎรคนเดิม หรือเอาผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใหม่ และ

ค. ทำให้ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งสามารถควบคุมผู้แทนของตน กล่าวคือ ผู้แทนราษฎรย่อมทราบดีว่าถ้าตนประพฤติไม่ดี หรือไม่ตรงตามเจตจำนงของราษฎร ราษฎรก็จะไม่เลือกตั้งเข้ามาอีก

3. หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (genuine election) คือ ไม่ใช่มีการเลือกตั้งปลอมแปลงที่เป็นการกำหนดให้ (ก) รัฐบาลไม่คดโกงในการเลือกตั้ง เช่น ทำการเลือกตั้งแต่พอเป็นพิธี หรือโดยการนับคะแนนเสียงผิดพลาด หรือแอบเอาบัตรลงคะแนนปลอมมาใส่ไว้ ทั้งนี้ เพราะ รัฐบาล ทุกรัฐบาลย่อมประสงค์จะแสดงให้เห็นว่าราษฎรส่วนมากสนับสนุนรัฐบาล โดยวิธีการลงคะแนนเลือกตั้ง ดังนั้น ถ้ารัฐบาลคิดว่าจะแพ้เลือกตั้งก็อาจใช้วิธีคดโกง (ข) รัฐบาลจะต้องระวังมิให้ราษฎรคดโกงกันเองในการเลือกตั้ง วิธีที่จะให้มีการเลือกตั้งอย่างแท้จริงที่สำคัญก็ได้แก่ จัดให้ราษฎรจัดการเลือกตั้งของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้โดยให้ราษฎรร่วมมือในการเลือกตั้ง เช่น ให้เป็นกรรมการตรวจคะแนน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องจัดให้มีวิธีการคัดค้านการ

เลือกตั้ง เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้ ทั้งนี้โดยจะต้องจัดให้มีศาลการเลือกตั้งซึ่งจัดขึ้นโดยเฉพาะ หรือกำหนดให้มีศาลยุติธรรม หรือสถานิติบัญญัติเป็นผู้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งเป็นไปโดยชอบหรือไม่

4. หลักการออกเสียงทั่วไป (universal suffrage) เป็นการให้ราษฎรเลือกตั้งพร้อม ๆ กันทั่วประเทศ ซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่า หลักการออกเสียงโดย “ทั่วถึง” เพื่อป้องกันการสับสนกับคำว่า “การเลือกตั้งทั่วไป” ฉะนั้น ในที่นี้จะใช้คำว่า “เลือกตั้งทั่วถึง”

การเลือกตั้งทั่วถึง หมายถึง การให้บุคคลออกเสียงลงคะแนนโดยไม่จำกัด กล่าวคือบุคคลทุกคนไม่ว่าหญิงหรือชายที่มีสัญชาติของประเทศใด จะต้องมามีสิทธิเลือกตั้ง ผู้แทนราษฎรของประเทศนั้น ข้อยกเว้นที่รับรองอยู่ทั่วไปก็คือ ไม่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่เด็ก บุคคลวิกลจริตหรือมีจิตบกพร่อง ผู้ที่ต้องโทษจำคุกมาแล้วและพ้นโทษยังไม่เกินกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ และนอกจากนั้นบุคคลนั้นจะต้องมีสิทธิในฐานะพลเมือง เช่น ไม่ได้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ท้องถิ่นที่อยู่ และต้องเป็นเพศชายด้วย (เฉพาะในบางประเทศ) แต่การจำกัดเพศหญิงนั้นเป็นการขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วถึง เป็นต้น

ในข้อจำกัดสิทธิเลือกตั้งอันจะให้การเลือกตั้งไม่เข้าถึงลักษณะการเลือกตั้งทั่วถึงนั้นพอเทียบได้กับปฏิญญาสากลข้อ 2 ซึ่งใช้คำ ดังนี้

ข้อ 2 (1) ทุกคนมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่ได้พรรณามาไว้ในปฏิญญานี้โดยปราศจากการแบ่งแยก ไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอย่างอื่น

ซึ่งแสดงว่าการจำกัดสิทธิเลือกตั้ง โดยอาศัยการแบ่งแยกดังกล่าวมิได้ ทั้งนี้เว้นแต่ข้อกำหนดที่ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเป็นผู้มีสัญชาติของประเทศเจ้าของสัญชาตินั้นเอง และข้อจำกัดสิทธิสำหรับบุคคลบางประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพราะเป็นไปได้ที่จะให้บุคคลทุกคนใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเป็นผู้ที่จะรับผิดชอบในอันที่จะตัดสินใจโชคชะตาของตนเองได้ และเพราะเหตุนี้ โดยปกติประเทศเกือบทุกประเทศจึงไม่ให้สิทธิแก่คนต่างด้าว การจำกัดสิทธิเลือกตั้งอันจะทำให้ถือว่าขัดต่อหลักการเลือกตั้งทั่วถึงก็คือ กรณีที่ให้สิทธิเลือกตั้งแก่ผู้เสียภาษีจำนวนหนึ่งขึ้นไป ผู้ที่ได้รับการศึกษา (อ่านออกเขียนได้ หรือสำเร็จประถมศึกษา) ผู้มีที่ดิน ผู้มีรายได้จำนวนหนึ่ง ฯลฯ

5. หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (equal suffrage) หมายความว่า คนหนึ่งมีคะแนนเสียงเพียงเสียงหนึ่ง และคะแนนเสียงทุกเสียงย่อมมีน้ำหนักเท่ากันหลักการเลือกตั้งเสมอภาคนี้เป็นหลักที่เป็นรากเหง้าของระบอบประชาธิปไตย เพราะในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นความสำคัญไม่ได้อยู่ที่เสรีภาพ เพราะในการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เสรีภาพของ

บุคคลก็มีได้ แต่ความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ย่อมอยู่ที่ความเสมอภาค คือบุคคลทุกคนไม่ว่าจะยากจน มีการศึกษาทรัพย์สิน หรือกำเนิดอย่างไร ย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน และเนื่องด้วยในระบอบประชาธิปไตยที่บุคคลเสมอกันนี้เอง ผลจึงเป็นว่าในการปกครองระบอบนี้บุคคลใดจะมาปกครองราษฎรไม่ได้ นอกจากราษฎรจะปกครองกันเอง และโดยที่ราษฎรทุกคนจะปกครองราษฎรทุกคนไม่ได้ จึงต้องเลือกผู้แทนไปออกกฎหมาย จัดตั้งรัฐบาลแทนตน และในการที่ราษฎรจะทำหน้าที่ดังกล่าวทุกคนไม่ได้ จึงต้องจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนไปปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองแทนตน โดยทุกคนจะมีคะแนนเสียงเท่ากันตามหลักความเสมอภาคในการเลือกตั้ง

6. หลักการลงคะแนนลับ (secret vote) หมายความว่า การลงคะแนนเสียงที่ไม่มีผู้อื่น นอกจากเจ้าตัวเองที่จะทราบว่าได้มีการลงคะแนนเสียงให้แก่ผู้ใด ซึ่งจะกระทำโดยวิธีให้อาบันตรลงคะแนนผนึกในซองแล้วมอบให้กรรมการตรวจคะแนนหรือใส่หีบับตรเลือกตั้งเอง

การลงคะแนนเสียงลับนั้นเป็นการลงคะแนนเสียงซึ่งในทางปฏิบัติจะต้องจัดให้มีสถานที่มิดชิดสำหรับที่ราษฎรจะไปลงคะแนน ส่วนปัญหาที่ว่า การลงคะแนนเสียงลับ หรือเปิดเผยเป็นการลงคะแนนเสียงที่ดีนั้นไม่อาจตอบโดยทั่วไป ๆ ไปได้ต้องดูเป็นเรื่อง ๆ ไปว่าเป็นการลงคะแนนเสียงเรื่องอะไร ข้อดีของการลงคะแนนเสียงลับก็คือเป็นการให้เสรีแก่ผู้ไปลงคะแนนเสียงเต็มที่ ข้อเสียของการลงคะแนนเสียงลับคือ เป็นการทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงไม่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบอาจลงคะแนนเสียงพล่อย ๆ ไปตามอารมณ์ก็ได้ เพราะเมื่อลงคะแนนเสียงไปแล้วก็ไม่ต้องเกรงว่าจะมีผู้ใดจะฟังติชมหรือวิจารณ์การกระทำของตนเพราะ ไม่มีผู้ใดเห็นการลงคะแนนเสียงนั้น ๆ

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ยิ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงแล้ว ยิ่งมีการใช้เทคนิคและกุศโลบายชนิดต่าง ๆ ในกิจกรรมการเลือกตั้งสูงตามไปด้วย นักรัฐศาสตร์ให้ข้อสังเกตว่า การเลือกตั้งในปัจจุบันนี้นับว่าจะมีความซับซ้อน หรือมีปัจจัยเกี่ยวเนื่องมากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า มีคนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งจำนวนมาก จนสร้างความสำคัญให้แก่องค์กรต่างๆ ทางการเมืองมากขึ้น และสำคัญคือ การเลือกตั้งได้สร้างความชอบธรรมให้กับการปกครองสมัยใหม่ได้อย่างดี สามารถกำหนดได้อย่างเฉียบขาดปราศจากการโต้แย้งว่าจะให้ใครหรือกลุ่มใดเป็นผู้ปกครองที่มีความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้วได้หรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ ประชาชนสนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างแท้จริง และพร้อมเพรียงกัน ซึ่งประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้น มีมากมายหลายประการด้วยกัน (เริงวิทย์ โปธิ์ทอง 2549: 16) คือ

ประการแรก การไปใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างพร้อมเพียงจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง แต่หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันน้อย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกตั้งก็จะเป็นเพียงตัวแทนของคนส่วนน้อย

ประการที่สอง หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคนต่างพร้อมใจกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็ย่อมจะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม ผู้ที่ไปแอบอ้างใช้สิทธิของผู้อื่น ด้วยเจตนาทุจริตย่อมไม่อาจทำได้ แต่หากทุกคนนอนหลับทับสิทธิ์ก็จะเปิดโอกาสให้ผู้อื่นไปใช้สิทธิแทนได้ นอกจากนั้น ถ้ามีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย และขาดความสำนึกแล้ว ก็จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่มีอิทธิพลทางการเงินมีโอกาสได้รับเลือกตั้งมากขึ้น

ประการที่สาม เป็นการส่งเสริมให้คนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น ทั้งนี้ เพราะว่าถ้าประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมาก โอกาสที่คนที่มีความรู้และความสามารถจะได้รับเลือกตั้งก็มีมากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงกับเรื่องการใช้อิทธิพลทางการเงิน

ประการที่สี่ เป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยหากประชาชนส่วนใหญ่นอนหลับทับสิทธิ์ไม่ยอมออกไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ก็เท่ากับว่า ไม่ต้องการระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง ซึ่งจะเป็นอย่างนี้ฝ่ายตรงกันข้ามถือโอกาสเข้ามาเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองที่เป็นอยู่ได้

ในประเทศไทย การศึกษาพฤติกรรม การเลือกตั้งความสนใจในด้านหลักกฎหมาย (legal - rational) ยิ่งกว่าด้านลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนว่า ใครเลือกใคร เมื่อไร อย่างไร การศึกษาโดยยึดหลักกฎหมายดังกล่าว เน้นหลักของการที่จะให้ประชาชนได้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่าง “บริสุทธิ์ ยุติธรรม” และเสนอมาตรการในรูปแบบต่างๆ ที่เห็นว่าจะสร้างความบริสุทธิ์ ยุติธรรม และเหมาะสมสูงสุดของการเป็นตัวแทนยิ่งกว่าประเด็นอื่น

สำหรับในต่างประเทศ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา และยุโรปตะวันตก ได้มีการศึกษาพฤติกรรม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนกันอย่างกว้างขวางมานานแล้ว กล่าวคือ

การศึกษาพฤติกรรม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในช่วงสมัยแรกของ เมอริแอม และ กอสเนล (Meriam and Gosnell) (เรจวิทย์ โพธิ์ทอง 2549: 17) มุ่งศึกษาถึงอิทธิพลของสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคล (ที่บ่งชี้โดยระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และเพศ) ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียง การศึกษาพบว่า “ในกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองคล้ายคลึงกัน และมักมีพฤติกรรมในทางการเมืองคล้ายคลึงกันด้วย”

การศึกษาของลาซาร์สเฟลด์ และคณะ เมื่อ พ.ศ. 2487 และการศึกษาโดยวิธีเดียวกันของเบอเรลสันและคณะ (เรจวิทย์ โพธิ์ทอง 2549: 17-18) ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของ

พฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหลายประการ เป็นต้นว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำให้คนตัดสินใจไว้แล้วว่า จะเลือกผู้สมัครคนใดเปลี่ยนใจไปเลือกผู้สมัครคนอื่นมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และในจำนวนที่เปลี่ยนใจไปนั้นเป็นพวกที่ได้รับความอิทธิพลจากความกดดันของกลุ่มที่นิยมพรรคการเมือง ยิ่งกว่าจะเป็นอิทธิพลของประเด็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง นอกจากนี้ยังพบว่า มีคนจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ที่การติดต่อสื่อสารกับพรรคการเมืองที่ตนไม่สังกัด และที่สำคัญคืออาชีพ ที่อยู่อาศัย (ชนบท – ในเมือง) ศาสนา และอุปนิสัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งบุคคลในอดีตเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคล

ลาซาร์สเฟลด์ (เริงวิทซ์ โพรธิทอง 2549: 17-18) กล่าวสรุปผลการศึกษาของเขาใน ส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนความนิยมพรรคของประชาชนตอนหนึ่งว่า การศึกษาเกี่ยวกับการมีอิทธิพลของการนิยมพรรคการเมืองของประชาชน ทำให้ทราบอัตราจำนวนของความนิยมพรรค และการเปลี่ยนแปลงการนิยมพรรคในแต่ละช่วงสมัยมีเพียงเล็กน้อย

“บุคคลพวกที่เปลี่ยนความนิยมพรรค เป็นพวกที่สนใจการเลือกตั้งน้อยที่สุด สนใจรับฟังข่าวสารการเมืองจากสื่อมวลชนน้อยที่สุด ตัดสินใจเลือกใครล่าช้ากว่าพวกอื่น และการชักชวนนั้นต้องทำโดยการติดต่อส่วนบุคคล ไม่ใช่ติดต่อโดยใช้ประเด็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง ความเข้าใจที่ว่า บุคคลที่เปลี่ยนใจเลือกผู้สมัครอื่นที่ตนไม่นิยมในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นการตัดสินใจที่จะใช้เหตุผล ใช้สติสัมปชัญญะ และถูกชักจูงโดยประเด็นปัญหาที่ใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเป็นความเข้าใจผิดโดยสิ้นเชิง แท้จริงกลับมีลักษณะตรงกันข้ามกับความเชื่อที่กล่าวมาทั้งหมด...”

ผลการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ลงคะแนนเลือกตั้งดังกล่าวมาแล้วทั้งหมดนั้น สรุปได้สั้นๆ ว่า “บุคคลมีความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางสังคมของตน” กล่าวคือ การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามฐานะทางสังคมของเขา หากใช้เพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองที่เป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียงแต่ประการใดไม่ คนสูงอายุมีระดับความรู้พื้นฐานต่ำ อาศัยอยู่ในชนบท และฐานะยากจน จะมีพฤติกรรมในการลงคะแนนเสียงในลักษณะหนึ่งและมักถูกระดม (mobilized) จากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น กำนัน – ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ราชการ หัวคะแนน นักการเมือง ฯลฯ ให้สนับสนุนบุคคลหนึ่งบุคคลใดได้ง่ายคนหนุ่ม-สาว มีความรู้ดีอาศัยอยู่ในเมือง หรือชนชั้นกลางโดยทั่วไปในสังคม ก็มักจะใช้วิจารณญาณของตนเองในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากกว่าบุคคลกลุ่มแรกที่กล่าวมาแล้ว เป็นต้น

ประเด็นของการที่จะเลือกใคร หรือการเปลี่ยนใจไปเลือกคนอื่น หรือพรรคอื่นนั้น มีข้อสังเกตที่น่าสนใจมากคือ ประเด็นของนโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ใช้ปราศรัยหาเสียงกับประชาชนนั้น ไม่ใช่ประเด็นสำคัญที่แท้จริงในการที่จะทำให้คนที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

เปลี่ยนใจ หรือตัดสินใจเลือกแต่ประการใด แต่การตัดสินใจเลือก หรือเปลี่ยนใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้น ได้รับอิทธิพลจากการกดดันของกลุ่มเลือกตั้งขั้นต้น (primary) โดยการติดต่อชักชวนกันเป็นส่วนตัว หรือความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวมากกว่า

จากข้อสรุปของการศึกษาดังกล่าวข้างต้น พบว่า สอดคล้องกับพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของคนไทย งานวิจัยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหลายเล่มยืนยันว่าการศึกษา อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดความแตกต่างในระดับความรู้ ความเข้าใจ ความสำนึกและสนใจในการเลือกตั้ง ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบว่า ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่นิยมผู้สมัครเป็นการส่วนตัวมากกว่าความนิยมพรรคการเมือง ซึ่งหมายความว่า ความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัวหรือจากกลุ่มปฐมภูมิ (primary) ในสังคมจะมีอิทธิพลมากกว่าประเด็นนโยบาย ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้ในการหาเสียง ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งทำการรณรงค์หาเสียงมุ่งไปในลักษณะสร้างความนิยมเป็นส่วนตัว มากกว่าจะเป็นการสร้างความนิยมให้กับพรรคที่สังกัดหรือกลุ่มผู้สมัครร่วมคณะ อันนับได้ว่าเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้ประชาชนคนไทยบางส่วนมีความรู้สึกลึกซึ้งและศรัทธา และไม่แน่ใจว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองที่แก้ไขปัญหาของประเทศชาติได้ดีที่สุด ทั้งยังขาดความเชื่อถือและศรัทธาในบทบาทพฤติกรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเลือกตั้ง และไม่แน่ใจว่ารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจะมีประสิทธิภาพในการบริหารประเทศด้วย (เสนีย์ คำสุข 2532: 27-33)

ในการหาเสียงเลือกตั้ง สิ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้องยอมรับว่ามีส่วนสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการได้รับการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ได้แก่ บรรดาผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าคณะ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้สมัครรับเลือกตั้งในลักษณะเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ความสำคัญของคนกลุ่มนี้อยู่ที่ได้รับความเกรงใจจากคนในท้องถิ่น สามารถที่จะชักนำมาลงคะแนนให้กับผู้ที่ตนสนับสนุนได้ โดยอาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่มีอยู่เดิม ซึ่งสามารถทำการพิจารณาได้ตามแนวทฤษฎี เช่น ทฤษฎีชนชั้นนำ

การศึกษาของดาย์ (Thomas R. Dye) และเชคเลอร์ (Scheclar) (อ้างใน เริงวิทซ์ โพรทโทง 2549: 19-20) พบว่า บุคคลที่ได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจ จะเป็นบุคคลที่ได้เปรียบทางการเมืองด้วย สภาพเช่นนี้ก็สอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นนำ

การศึกษาการเลือกตั้งในประเทศโลกที่สาม หรือประเทศด้อยพัฒนา และกำลังพัฒนาทั้งหลายในเอเชียและแอฟริกาของฮาร์โรฟ (Harrold) และมิลเลอร์ (Miller) (อ้างใน เสนีย์ คำสุข 2539: 40) ก็ได้ข้อสรุปคล้ายคลึงกันกับคนอื่นๆ ดังกล่าวแล้วคือ การเลือกตั้งในประเทศโลกที่สามเป็นการแข่งขันโดยตรงสำหรับรางวัลพิเศษที่จะได้รับมากกว่าจะเป็นการเลือกนโยบาย เพราะมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศโลกที่สามจะขาดความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างยิ่ง

การเลือกตั้งจะถูกนำไปโดยการแบ่งชั้นบุคคลตามความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (patron-client relationships) ผ่านทางอำนาจทางเศรษฐกิจ หรือความภักดีทางสังคม “ผู้นำท้องถิ่น” (patrons) ปกติจะควบคุมกลุ่มของผู้เลือกตั้ง (clients) ในหน่วยเลือกตั้งของตน และชนชั้นนำที่มีความชำนาญจะดำเนินการทางการเมือง เพื่อนำความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจมาสู่ตนยิ่งขึ้นต่อไป และเพื่อเป็นทุนทรัพย์ในทางการเมืองด้วย วิธีการก็คือการเข้าควบคุมหน่วยงานของรัฐบาล หรือเข้าถึงรัฐมนตรี หรือผู้นำประเทศ และการที่ชนชั้นนำในท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการดึงเอาโครงการของรัฐบาลมาพัฒนาในพื้นที่ของพวกเขาได้ ทำให้พวกเขาเข้มแข็งในตำแหน่งทางสังคมด้วย กลุ่มผู้เลือกตั้ง (clients) ก็จะลงคะแนนตามชนชั้นนำในท้องถิ่น (patrons) สนับสนุนผู้สมัครที่ชนชั้นนำสนับสนุน และยังยอมรับการให้ความคุ้มครองโดยชนชั้นนำด้วย

การศึกษาการหยั่งเสียงประชามติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2479-2503 ของซามูเอล พี ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) และเนลสัน (Nelson) (อ้างใน เสนีย์ คำสุข 2539: 41) ก็พบว่า ในการเลือกตั้งของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย มักมีข้อสรุปออกมาในลักษณะที่ว่า บุคคลที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำนั้น ไปลงคะแนนเสียงด้วยการปลุกกระดม (mobilized) เป็นสำคัญ ภายใต้อิทธิพลของความสำนึกของตนเองไม่ ปัญหาต่อมาก็คือใครเป็นคนที่มีอิทธิพล สามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ไปใช้สิทธิลงคะแนนในการเลือกตั้ง คำตอบดังกล่าวนี้ ก็พอจะอธิบายได้ด้วยทฤษฎีที่ว่าด้วยชนชั้นในชุมชน สำหรับกรณีของประเทศไทย ข้อมูลบ่งชี้ชัดเจนว่ากำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คือผู้มีอิทธิพลอย่างสำคัญในการระดมประชาชนให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และนอกจากกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นนำในท้องถิ่นแล้ว ปัจจุบันนี้ผู้มีอิทธิพลในประเด็นนี้อย่างยิ่ง ก็คือบรรดา “หัวคะแนน” หรือบุคคลผู้ทำหน้าที่ในลักษณะของหัวคะแนน กล่าวคือ ผู้ที่ทำหน้าที่หาคะแนนเสียงจากประชาชน โดยทั่วไปให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยวิธีการต่างๆ เช่น ชักจูงด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว ด้วยการจ่ายเงินซื้อเสียง ซื้อบัตรประชาชน ฯลฯ บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนนี้ ปกติแล้วก็คือ ชนชั้นนำในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เกรงอกเกรงใจ ซึ่งนอกจากกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังอาจหมายรวมถึงข้าราชการส่วนภูมิภาค คือ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ทหาร เป็นต้น ข้าราชการในท้องถิ่น คือ ครู ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ และตำบล เป็นต้น และเจ้าหน้าที่เงินกู้ พ่อค้า เจ้ามือหอย คหบดี คนสูงอายุเหล่านี้ เป็นต้น

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

“ฐานเสียง” หรือ “หัวคะแนน” และ “ซื้อเสียง” เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดสำหรับการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะการเลือกตั้งใดก็ตาม เพราะถ้าขาดองค์ประกอบทั้งสองแล้วนับว่ายากมากที่จะผ่านและได้รับการเลือกตั้ง

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) กล่าวว่า ปัญหามูลฐานของประชาธิปไตยในระยะหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา มีรากเหง้าทางเศรษฐกิจ สังกมอยู่ที่ความขัดแย้งระหว่างชาวไร่ชาวนาในชนบท กับชนชั้นกลางในเมือง

ชาวไร่ชาวนาเป็น ฐานเสียง และเป็น ผู้ตั้งรัฐบาล โดยคะแนนเสียงอันท่วมท้นของชาวไร่ชาวนาในการเลือกตั้ง ในขณะที่ชนชั้นกลางเป็นฐานนโยบาย และมักจะเป็นผู้ล้มรัฐบาล โดยการวิพากษ์วิจารณ์ และก่อกระแสกดดัน ประท้วง ขับไล่รัฐบาล ทั้งนี้การเคลื่อนไหวของพวกชนชั้นกลางที่จะเป็นผล มักต้องประสานหรือสอดคล้องกับกระแสน้ำใจมติรัฐบาลของสื่อมวลชน และการกดดันของคณะทหาร

ปัญหาอยู่ที่ว่า ฐานเสียง กับ ฐานนโยบาย มักคิดไม่ตรงกัน มักนิยมชมชอบนักการเมืองและรัฐบาลไม่เหมือนกัน และผู้ตั้งรัฐบาลก็มักจะกำหนดความอยู่รอดและการสิ้นสุดของรัฐบาลไม่ได้ ในขณะที่ผู้ล้มรัฐบาล เมื่อล้มรัฐบาลเก่าไปแล้วก็ตั้งรัฐบาลใหม่ที่มีผู้นำ และนโยบายอย่างที่ตนเองต้องการไม่ได้

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) ยังกล่าวอีกว่า สภาพทางเศรษฐกิจอะไรที่ทำให้เกิดภาวะแตกแยกในทางการเมือง เกิดเป็นสองความคิด สองความต้องการ และสองพฤติกรรมของชาวชนบท และชนชั้นกลาง ชาวเมือง ประหนึ่งมีสองนคราประชาธิปไตยที่ขัดแย้งกันอยู่ จึงเห็นว่าการจะปฏิรูปการเมืองควบคู่ไปกับการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างจริงจัง เพื่อให้ชาวชนบทพ้นจากความยากจน และพึงพิงผู้มีอิทธิพลท้องถิ่น หลุดพ้นจากพันนาการของระบบอุปถัมภ์

ที่ประชาธิปไตยยังไม่ลงตัวในทุกวันนี้ก็เพราะชนชั้นกลาง และชาวนาชาวไร่ซึ่งเป็นฐานทางสังคมของการขับเคลื่อนทางการเมือง ระหว่างคณะทหารและพรรคการเมืองอยู่ในปัจจุบันมองประชาธิปไตยไม่เหมือนกัน เกิดเป็นความขัดแย้ง และการไม่ยอมรับกันโดยไม่รู้ตัวและความขัดแย้งอันนี้เอง ได้เป็นเหตุมูลฐานที่ทำให้การเมืองไทยช่วงหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาเหวี่ยงไปมาระหว่างเผด็จการที่ล่าหลังกับประชาธิปไตยที่ขาดความชอบธรรม ซึ่งกล่าวได้ว่าชนชั้นกลางในเมืองโดยทั่วไปค่อนข้างจะใช้มาตรฐานตะวันตกในการมองประชาธิปไตย ประชาธิปไตยที่แท้จริงหรือถูกต้องในความเห็นของชนชั้นกลาง คือระบบที่ประการแรก ให้ความสำคัญกับนโยบายอุดมการณ์และคุณธรรม ความสามารถของพรรคและนักการเมืองในการนำพาประเทศชาติ และประการที่สองถือว่าการลงคะแนนเสียงของประชาชน ต้องกระทำในฐานะปัจเจกชนผู้ใช้วิจารณญาณทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงความผูกพัน หรือหนี้บุญคุณที่มีต่อผู้สมัคร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องไม่คำนึงถึงอำิสสินจ้างใด ๆ

ส่วนชาวชนบทนั้น โดยทั่วไปเห็นประชาธิปไตยเป็นเรื่องของผู้น้อยหรือลูกน้องที่ใช้การลงคะแนนเสียงเป็นการเลือกที่จะเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับเจ้านาย หรือสายอุปถัมภ์

สายใดการที่ชาวนาชาวไร่จะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร (หรือ เครือข่ายของผู้สมัคร) มีต่อตนเองและครอบครัว หรือพวกพ้องในอดีตเป็นสำคัญ รวมทั้งขึ้นอยู่กับ ความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัคร และบริวารอย่างไรเมื่อ ชาวชนบทหย่อนบัตรเลือกตั้งนั้น มักไม่เห็นตัวเองเป็นอิสรชนที่แยกการเมืองออกจากความผูกพัน ักคิดเป็นการส่วนตัวกับใครคนใด ทั้งไม่มองว่าการลงคะแนนให้ผู้ทำให้เงินทองแก่ตนเอง หรือกลุ่ม ของตนในระหว่างการหาเสียงเป็นการรับอานิสงส์เงินจ้างแต่อย่างใด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกิจกรรมที่สำคัญของกระบวนการทางการเมือง และเป็นความจำเป็นสำหรับการเมืองทุกระบบ เนื่องจากรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนโดยเฉพาะการเสนอข้อเรียกร้อง และการสนับสนุนจะเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงการดำรง อยู่ของระบบการเมือง หรือทำให้ระบบการเมืองอยู่ในสภาวะดุลยภาพได้ หากกระบวนการเมือง ปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้วก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในประเทศประชาธิปไตยนั้น นับได้ว่าเป็น เรื่องสำคัญยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐและตัวผู้บริหารหรือรัฐบาลได้ ซึ่ง นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างไปจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในประเทศเผด็จการที่มักเป็นเพียงรูปแบบ และเป็นไปเพื่อสนับสนุนระบบการเมืองหรือสอดคล้อง กับเจตจำนงของผู้บริหารหรือรัฐบาลเป็นสำคัญ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในประเทศที่ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย และในระบอบการเมืองสมัยใหม่ การไม่ยอมรับการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้อย่างมาก แนวคิดของการมีส่วนร่วมในทาง การเมืองในระบอบประชาธิปไตย (วัชรวิทย์ 2545: 15-16) จึงอาจสรุปได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) โดยประชาชนของรัฐทั้งหมดจะร่วมประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ หรือทำหน้าที่เป็นสภาเอง ตาม ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ซึ่งรุสโซ (Rousseau) เป็นหนึ่งในผู้นำคนสำคัญในการ เผยแพร่ความคิดนี้โดยมีหลักการว่าประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ใน สังคมกล่าวคือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการบัญญัติกฎหมาย อันเป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกัน ซึ่งเคยใช้ในบางแคว้นในสวิตเซอร์แลนด์ แต่เมื่อจำนวนประชาชนมากขึ้น การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยโดยตรงจึงเป็นเรื่องที่ยากจะให้ประชาชนทุกคนใช้อำนาจอธิปไตยด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) หรือแบบประชาธิปไตยโดยอ้อม (Indirect Democracy) ตามทฤษฎีอำนาจอธิปไตย เป็นของประชาชนจะเลือกผู้แทนทำหน้าที่แทนตนในสภาโดยที่ประชาชนยังพอที่จะมีช่องทางในการควบคุมการเมืองการปกครองได้ตามขอบเขตของการมีตัวแทนของปวงชนนั้น ต้องเป็นไปอย่างกว้างขวางทั่วไป ประชาชนทั่วไปต้องมีสิทธิที่จะมีตัวแทน สิทธิออกเสียงเลือกตั้งจะเป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือมีเงื่อนไขกีดกันประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่ได้ และสิทธิพื้นฐาน (basic rights or fundamental rights) ของประชาชนต้องได้รับการรับรอง เช่น สิทธิในการพูด การเขียน การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การนับถือศาสนา และสิทธิเท่าเทียมกันในศาล เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยแบบกึ่งโดยตรง (Semi - direct Democracy) เป็นการนำการมีส่วนร่วมในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง มาผสมผสานกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ซึ่งน่าจะใกล้เคียงกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) หรือที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง ในระดับต่าง ๆ มากขึ้น โดยให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุม และตรวจสอบการทำงานของผู้ที่ได้รับเลือกตั้งให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนตน ด้วยมิใช่เพียงมีอำนาจเพียงเป็นที่มาแห่งอำนาจปกครองหรือมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งลักษณะหรือรูปแบบของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น อาจจะทำประชามติ การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงน่าจะอยู่ตรงกลางระหว่างการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบตัวแทน หรือการเมืองตัวแทน และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบกึ่งโดยตรง ซึ่งประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง ในรูปแบบของประชาธิปไตยโดยตรงควบคู่กันไปด้วย

5. การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมือง (Plural Politics) เป็นการยอมรับหลักการการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยการมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบผู้แทน เช่น การเลือกตั้ง เป็นต้น เพื่อให้ได้ผู้แทนไปทำหน้าที่แทนตน และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยตรงเช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมาย การออกเสียงประชามติ เป็นต้น ยังยอมรับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีสิทธิส่วนร่วมในทางการเมืองเท่าเทียมกัน และปฏิเสธการผูกขาดอำนาจทางการเมืองให้เป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบบพหุการเมืองจึงต้องรับภาวะความเป็นพหุสังคม (plural-

society) อันเป็นการเคารพความแตกต่าง (difference) และความหลากหลาย (diversity) และระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จึงสามารถกระทำได้หลายรูปแบบหรือวิธีการและขอบเขต กลุ่มหรือจำนวนกลุ่มของประชาชนผู้มีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมจำกัดน้อยลง ทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองกว้างขึ้น แม้ว่าในอดีตนั้น การตัดสินใจทางการเมืองเป็นของกลุ่ม “ผู้นำ” ในสังคมเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น และในปัจจุบันยังไม่สามารถปฏิบัติตามแนวคิดที่กล่าวมาแล้วนั้นได้เลยทีเดียว แต่การยึดถือและเรียกร้องให้ปฏิบัติตามแนวคิดและอุดมการณ์ประชาธิปไตยประชาชนก็ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไว้หลายความหมาย สรุปได้ ดังนี้

ไวเนอร์ (Weiner) (อ้างใน ประสทิธิ สันติกาญจน์ 2530: 17) ได้สรุปความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองไว้ดังนี้

การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดจากการสมัครใจ ซึ่งไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ และอาจจะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ได้ จะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนี้เพื่อมีอิทธิพลในการเลือกสรรนโยบายสาธารณะและการบริหารนโยบายของรัฐ ตลอดจนการเลือกผู้นำทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ตาม จากความหมายดังกล่าวสามารถแยกออกเป็นส่วนประเด็น (ประสทิธิ สันติกาญจน์ 2530: 17) ได้ดังนี้

1. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องต่อผู้นำรัฐบาล
2. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง ความพยายามเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลการใช้อิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือการเลือกสรรผู้นำรัฐบาล
3. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีความถูกต้องตามตัวบทกฎหมายของพลเมือง และขนบธรรมเนียมของประชาชน อาทิ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเดินขบวน การประท้วง การแข่งขัน การติดต่อสัมพันธ์
4. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีตัวแทนทางการเมือง
5. การเข้าร่วมทางการเมือง จะหมายรวมไปถึงผู้ที่มีความกระตือรือร้น หรือตื่นตัวทางการเมืองเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเข้าร่วมประชุมในทางการเมือง และการให้ความสนใจต่อปัญหา

สาธารณะ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเข้าร่วมทางการเมืองในระดับต้น ๆ ด้วย เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่มีแรงจูงใจน้อยมาก) หรือการไม่ได้ไปเลือกตั้งแต่ทว่าได้พูดคุยและสนทนากันในเรื่องราวทางการเมืองกับเพื่อนบ้าน การแสดงความคิดเห็นและประชมติทางการเมือง การให้ความสนใจข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน เป็นต้น

6. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีการต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะมีสถานะที่เป็นสถาบัน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการกระทำที่เป็นครั้งคราว ซึ่งเกิดขึ้นมาอย่างทันทีทันใด และมีระดับความรุนแรง เช่น การจลาจลจู่โจม การลอบฆ่ากันในทางการเมือง เป็นต้น

7. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่เป็นความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือการปฏิบัติของข้าราชการ

8. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำที่มีผลกระทบต่อการเมืองในระดับชาติและการเมืองในระดับท้องถิ่น

9. การเข้าร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำทางการเมือง แต่ในขณะเดียวกันในแต่ละสังคมการกระทำทางการเมืองก็จะมี ความแตกต่างกันออกไปในสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าการกระทำทางการเมือง แต่อีกสังคมหนึ่งอาจจะถือว่าไม่เป็นก็ได้ หรือแม้กระทั่งในวันเวลาหนึ่งอาจจะเป็นแต่อีกเวลาหนึ่งไม่นับว่าเป็น เช่น การรวมกลุ่มแล้วทำลายทรัพย์สินในบางครั้งบางแห่งจะมองว่าเป็นการกระทำที่เป็นอาชญากร แต่ก็อาจจะมองได้ว่าเป็นการกระทำทางการเมืองในอีกทัศนะหนึ่งก็ได้เช่นกัน เป็นต้น

2.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมื่อดูความจาก ไวนเนอร์ (Weiner) (อ้างใน รูปนรรต พรหมอินทร์ จุมพล หนิมพานิช และยุทธพร อิศรัชย์ 2546: 15-16) ให้ไว้ ก็อาจจะแยกออกมาพิจารณาเป็นข้อๆ ได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. การกระทำใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น โดยความสมัครใจและถือว่าความสมัครใจนี้เป็นเงื่อนไขที่สำคัญ นั่นคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีใช้การกระทำที่เกิดจากการถูกบังคับ
2. การกระทำที่เกิดขึ้นนั้นไม่เน้นผลลัพธ์ว่าต้องประสบความสำเร็จเสมอไป
3. การกระทำจะจัดองค์การขึ้นมาอย่างเป็นระบบหรือไม่ก็ได้
4. การกระทำดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องก็ได้
5. การกระทำที่ว่าจะใช้วิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

ก็ได้

6. การกระทำนั้นต้องหวังผลในการที่จะมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายของรัฐบาล หรือต่อการบริหารงานของรัฐหรือต่อการเลือกผู้นำทางการเมืองของรัฐบาล ฉะนั้นผลที่หวังจึงอยู่ที่ การเลือกนโยบายหรือเลือกตัวบุคคล หรือเลือกทั้งนโยบายและตัวบุคคล

7. ผลที่หวังจากการกระทำทั้งในนโยบายหรือตัวบุคคลนี้ จะเป็นเรื่องการเมือง ระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติก็ได้

2.3 ระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

มิลเบรท (Milbrath) (อ้างใน สุพล ใจตุ้ย 2545: 38) ได้จัดแบ่งระดับการเข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมืองจากน้อยไปหามาก ดังนี้

1. รับฟังข่าวสารทางการเมือง
2. ออกเสียงลงคะแนน
3. ชักชวนให้ผู้อื่นสนทนาเรื่องการเมือง
4. ชักชวนให้ไปเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง
5. ช่วยโฆษณาให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้วยการติดป้าย สนับสนุน หรือประกาศสนับสนุนให้ผู้อื่นทราบโดยทั่วไป
6. ติดต่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเรียกร้องจากเจ้าหน้าที่บ้านเมืองหรือนักการเมือง
7. สนับสนุนด้วยการบริจาคให้พรรคการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง
8. ติดตามการหาเสียงของนักการเมือง
9. ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งหาเสียง
10. เป็นสมาชิกพรรคที่ทำงานให้พรรคการเมืองเป็นประจำ
11. เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนของพรรค
12. ช่วยหาเงินพรรค
13. สมัครเข้าแข่งขันรับเลือกตั้ง
14. เป็นเจ้าหน้าที่ของพรรคหรือได้รับเลือกตั้ง

แคมเบลล์ (Campbell) (อ้างใน ประมวล แสงแก้วสี 2546: 2522) ได้เสนอแบบ การวัดหรือดัชนีการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยแบ่งระดับกิจกรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับสูง ได้แก่ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและทำกิจกรรมทางการเมือง ในรูปแบบอื่นด้วย
2. ระดับกลาง ได้แก่ การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

3. ระดับต่ำ ได้แก่ การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ บ้าง

2.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีหลายประการ โดยบุคคลอาจจะเข้าร่วมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบก็ได้ นักวิชาการแต่ละท่านได้จัดแบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับทำให้คำจำกัดความนิยามนั้น ๆ

มิลเบรท (Milbrath 1977: 12-16) ได้จัดรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนออกเป็น 7 รูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. การนิ่งเฉย (inactive) เป็นรูปแบบของการแยกตนเอง (apathetic) กล่าวคือ การไม่เข้าร่วมกับกิจกรรมใด ๆ ทั้งสิ้น เช่น การไม่ลงคะแนนเสียง (no voting) รวมถึงการไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับความรักชาติด้วย (patriotic activity) เป็นต้น

2. การเลือกตั้ง (voting) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สามารถแยกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการณรงค์หาเสียง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองออกจากกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ การลงคะแนนเสียงไม่จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารและแรงจูงใจมากเหมือนกิจกรรมทางการเมืองอื่นที่ไปลงคะแนนเสียง ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอาจไม่เข้าเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นก็ได้ ในทางกลับกันผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระตือรือร้นในรูปแบบอื่น ก็อาจไม่ไปลงคะแนนเสียงก็ได้

3. การเป็นเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองและผู้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง (party and campaign workers) เป็นการเข้าร่วมในพรรคการเมืองทั้งในช่วงระหว่างการเลือกตั้งและในการรณรงค์หาเสียง การบริจาคเงินช่วยเหลือพรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง การชักชวนประชาชนไปลงทะเบียนเพื่อสิทธิในการลงคะแนนเสียง การเข้าร่วมและสนับสนุนพรรคการเมือง การพยายามชักชวนประชาชนให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคหรือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนชอบ การลงสมัครรับเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว เป็นแบบแผนของความสัมพันธ์ขั้นต้นระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ซึ่งการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยความตื่นตัว และความสนใจอย่างแท้จริงบุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้ จัดเป็นพวกที่ขึ้นเวทีการต่อสู้ทางการเมืองในขณะที่คนส่วนมากจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เฝ้าดูคอยตัดสินว่า ใครจะเป็นผู้ชนะด้วยการลงคะแนนให้คนที่ตนชอบ

4. การเป็นผู้มีบทบาทในชุมชน (community activists) เป็นการเข้าร่วมในการก่อตั้งกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาของสังคมร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว เพื่อมีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมสาธารณะ หรือติดต่อกับทางราชการในเรื่องปัญหาสังคม ผู้ที่มีบทบาทในชุมชนจึงเป็นผู้ที่มีความ

กระตือรือร้นสูง และมีระดับความผูกพันทางใจกับชุมชนสูง อย่างไรก็ตามผู้มีบทบาทในชุมชนนี้แตกต่างจากเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่พรรคหาเสียงในแง่ที่มีความเกี่ยวข้องในพรรคการเมืองและการช่วยพรรคหาเสียงน้อยกว่าเจ้าหน้าที่พรรคและเจ้าหน้าที่พรรคหาเสียงดังกล่าวมาแล้ว

5. การติดต่อกับทางราชการ (contracting officials) เป็นกิจกรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงของบุคคล ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อบุคคลนั่นเองเท่านั้น เช่น การติดต่อกับราชการเรื่องภาษี การทำถนน การติดต่อขอรับสวัสดิการสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตามนักวิชาการบางท่านมองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรูปแบบนี้เกือบจะไม่ใช่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามความหมายที่แท้จริง แต่เป็นเพียงการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบคับแคบ (parochial participation) หรือการติดต่อเฉพาะเรื่อง (particularized contacting)

6. การเป็นผู้ประท้วง (protestors) หมายถึง การเข้าร่วมเดินขบวนตามถนนหรือจลาจลในกรณีที่เป็น เพื่อบังคับให้รัฐเข้าแก้ไขบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเมืองให้ถูกต้อง รวมถึงการประท้วงอย่างแข็งขัน และเป็นไปอย่างเปิดเผยต่อกรณีที่รัฐบาลกระทำในสิ่งที่ผิดศีลธรรม การให้ความเอาใจใส่กับการชุมชนประท้วง การเข้าร่วมกลุ่มประท้วงรัฐบาลและการปฏิเสธการยอมรับกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม

7. การเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง (communications) หมายถึง การเป็นผู้ติดตามข่าวสารทางการเมืองอยู่เสมอ การส่งข่าวสารแสดงการสนับสนุนให้แก่ผู้นำทางการเมือง เมื่อเขาทำในสิ่งที่ดีและถูกต้อง หรือส่งคำคัดค้านไปให้เมื่อเขากระทำสิ่งที่เลวร้าย การเข้าร่วมแก้ปัญหาทางการเมือง การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนที่อาศัยอยู่ การให้ความสนใจแก่ราชการ และการเขียนจดหมายถึงบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้มักเป็นผู้ที่มีการศึกษาสูง มีข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองมากและมีความสนใจทางการเมืองมากด้วย ผู้สื่อสารทางการเมืองเหล่านี้จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลมากกว่าบรรดาเจ้าหน้าที่พรรคการเมืองหรือผู้รักชาติ แต่จะให้แสดงออกด้วยกิจกรรมประท้วง

2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง นั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านศึกษาไว้ต่าง ๆ ดังนี้

มันส์ นพรัตน์ (2541: 20-23) กล่าวว่านักสังคมศาสตร์ได้สร้างทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่ออธิบายข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่จากสภาพความเป็นจริง การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่างโดยนำหน้าหรือความสำคัญของปัจจัยแต่ละชนิดก็มากน้อยต่างกัน ซึ่งในการอธิบาย

เกี่ยวกับลักษณะการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมทางการเมืองนั้น แม็คโคลสกี (McClosky) (อ้างถึงใน มนัส นพรัตน์ (2541: 20-23) ได้ใช้ปัจจัยในการอธิบาย 3 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม
- 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา
- 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง

1) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (the social environment)
สิ่งแวดล้อมทางสังคม อาทิ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และการเปลี่ยนแปลงชนชั้นทางสังคม (social mobility) จากผลการศึกษาวิจัยในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่น ๆ พบว่าสิ่งเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่บ้าง (สถิต นิยมญาติ 2525: 33)

กล่าวโดยทั่วไป บุคคลที่อยู่ในกลุ่มต่อไปนี้มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองสูงกว่าคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ผู้ที่มีอาชีพที่ดีและรายได้สูง ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน หรืออายุ 35-55 ปี เมื่อเทียบกับผู้มีอายุต่ำกว่า 35 ปี ผู้ที่ตั้งหลักฐานเป็นหลักแหล่งเมื่อเทียบกับผู้เพิ่งย้ายถิ่นมา ผู้ที่อยู่ในเขตเมือง ผู้ที่เป็นสมาชิกของสังคมด้วยความสมัครใจ เพศชายเทียบกับเพศหญิง ผู้ที่แต่งงานเมื่อเทียบกับคนโสด

อย่างไรก็ดี ความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในรูปของการเลือกตั้ง มีความสัมพันธ์กับตัวแปรหรือสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วในระดับต่ำและไม่คงที่เสมอไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าการเข้าร่วมทางการเมืองอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมและการเมืองเช่นไร ในสหรัฐอเมริกา ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจกับการเข้าร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์สูง ในขณะที่ประเทศนอร์เวย์อยู่ในระดับต่ำมาก ในสหรัฐอเมริกาผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมักจะเข้าร่วมทางการเมืองในรูปแบบการเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท แต่สำหรับประเทศไทยผู้ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรอาศัยอยู่นานแน่นมากที่สุดของประเทศการเข้าร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท กล่าวคือ ผลจากการเลือกตั้งในประเทศไทย เมื่อ 22 เมษายน 2522 ปรากฏว่าผู้ไปใช้สิทธิในเขตกรุงเทพมหานครมีเพียงร้อยละ 19.45 เท่านั้น ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีเปอร์เซ็นต์ผู้ไปใช้สิทธิต่ำที่สุด

- 2) ปัจจัยด้านจิตวิทยา (psychological variables)

เมื่อพิจารณาในแง่ของจิตวิทยาแล้ว การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจะยังคงอยู่ได้ก็ขึ้นอยู่กับ การเข้าร่วมทางการเมืองนั้นให้ผลประโยชน์หรือผลตอบแทนแก่ผู้เข้าร่วมอย่างไรบ้าง นักวิชาการทั้งหลายมักให้เหตุผลว่าการที่บุคคลเข้าร่วมทางการเมืองนั้นก็เพื่อตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อาทิ ความต้องการมีอำนาจ ต้องการแข่งขัน ต้องการความสำเร็จ ต้องการไปสัมพันธ์

กับผู้อื่น ต้องการเงินทอง ศักดิ์ศรี ต้องการสถานภาพที่สูงขึ้น ต้องการการยอมรับจากสังคม เหล่านี้เป็นต้น กล่าวโดยสรุป การที่บุคคลเข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะบุคคลมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมทางการเมือง

มิลเบรท (Milbrath, 1965: 84-85) ได้แบ่งประเภทของการเข้าร่วมทางการเมืองในแง่ของจุดมุ่งหมายไว้ 2 ประเภท คือ

1. การเข้าร่วมทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือไปสู่สิ่งอื่นได้แก่ การเข้าร่วมทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อความมีชัยของพรรค เพื่อที่จะให้ได้กฎหมายบางอย่างออกมา เพื่อยกสถานภาพของตนให้สูงขึ้น เพื่อให้มีรายได้สูงขึ้น

2. การเข้าร่วมทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายในตัวเอง หรือแสดงออกซึ่งความรู้สึก ผู้เข้าร่วมมีจุดมุ่งมั่นเพียงเพื่อสนองความพอใจในปัจจุบันทันด่วนมากกว่าหรือไม่ก็เพื่อระบายออกซึ่งความรู้สึกที่ตนมีอยู่เท่านั้น อาทิเช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของคนบางคน ไม่ได้คำนึงถึงผลการเลือกตั้งจะเป็นไปในรูปแบบใด เพียงแต่ตนรู้สึกสบายใจที่ได้มีโอกาสหย่อนบัตรลงในหีบเหมือนคนทั่ว ๆ ไปเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นการเข้าร่วมทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายสมบูรณ์ในตัวเอง โดยทั่ว ๆ ไป พฤติกรรมในด้านการเข้าร่วมทางการเมืองของบุคคลส่วนใหญ่มักจะมีจุดมุ่งหมายทั้งสองประเภทปะปนอยู่ด้วยเสมอไม่มากนัก

3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง

สิ่งแวดล้อมทางการเมืองมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการเข้าร่วมทางการเมืองซึ่งมักจะถูกนำมากล่าวอ้างอยู่เสมอ เช่น ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะพูดกันเสมอ ๆ ว่า การที่บุคคลบางพวกบางกลุ่มไม่เข้าร่วมทางการเมืองก็เพราะว่า ระบบการเมืองของสหรัฐอเมริกา มีลักษณะสลับซับซ้อนมากเกินไป การเลือกตั้งจึงมีบ่อยเกินไป จำนวนตำแหน่งที่ต้องเลือกมีมาก ตำแหน่งเกินไป แม้แต่ตัวบัตรเลือกตั้งเองก็มีความยาวเกินพอดี เหล่านี้เป็นต้น ผลการวิจัยบางอย่างได้ระบุว่า การที่กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งมีลักษณะซับซ้อนและรูปแบบของบัตรเลือกตั้งที่ไม่ระบุว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดพรรคใดนั้น มีผลเสียต่อการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน คือทำให้ประชาชนบางกลุ่มไปใช้สิทธิน้อยลง การไปใช้สิทธิจะมีเฉพาะพวกมีความรู้ความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้งเท่านั้น นอกจากนี้ ปัจจัยเกี่ยวกับเหตุบ้านการเมืองบางอย่าง (situational factors) อาจส่งผลกระทบต่อไปสู่การเข้าร่วมทางการเมืองเช่นกัน เหตุการณ์บางอย่างส่งเสริมการเข้าร่วมให้มีสูงขึ้น แต่เหตุการณ์บางอย่างก็อาจทำให้การเข้าร่วมทางการเมืองลดน้อยลง เช่น กรณีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ของประเทศไทยที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาททางการเมืองมากยิ่งขึ้น หรือการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 โดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ

ประชาชนถูกปิดกั้นมาก กล่าวคือ ไม่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรีที่ถูกต้องเล็ก และมองเห็นชวามาและกรรมกรที่มีความสำคัญทางการเมืองสูง ๆ จะเป็นคณะบุคคลที่เข้ามาช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ดังนั้นการยับยั้งจึงบังเกิดขึ้น โดยการปิดกั้นทางการเมือง (นรนิติ เศรษฐบุตร 2542: 931-932)

มิลเบรท (Milbrath) และ โกอเอล (Goel) (1977) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยแบ่งออกเป็นปัจจัยใหญ่ๆ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (environmental stimuli) หมายถึงลักษณะของระบบสังคม (social system) และสถานการณ์ทางการเมือง (political setting) ซึ่งไม่เพียงพอจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีส่วนให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับขอบเขตและทางเลือกต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง บุคคลแต่ละคนแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน ก็จะรับสิ่งแวดล้อมจากระบบการเมืองและสังคมได้ไม่เท่ากันเพราะบุคคลแต่ละคนจะเลือกรับรู้และเลือกสรรเฉพาะสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (personal factor) คือ พันธุกรรม ความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกายและความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน ปัจจัยส่วนบุคคลถือเป็นปัจจัยภายใน บุคคลที่เอื้ออำนวยให้บุคคลเข้าร่วมทางการเมือง ในระดับแตกต่างกันออกไป ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) ทรัพยากร คือ มีปัจจัยสนับสนุนให้สามารถเข้าร่วมทางการเมืองได้ เช่น มีความเฉลียวฉลาด มีการศึกษา มีทักษะและทุนทรัพย์ เป็นต้น

2) แรงจูงใจ คือ สิ่งที่ชักจูงให้บุคคลสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง เช่น ความต้องการชื่อเสียง ความสำคัญของกลุ่ม ความต้องการปรับปรุงงานท้องถิ่น เป็นต้น

3) โอกาส มีเวลาที่เหมาะสม มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมองค์ประกอบของปัจจัยพื้นฐานด้านบุคคลโดยทั่วไป มักหมายถึง เพศ อายุ

ลีทริพันธ์ พุทธหุน (2531: 162-166) ได้สรุปปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมือง 6 ประการ คือ

1. กระบวนการสร้างความทันสมัย เป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงระหว่างสังคมดั้งเดิมกับสังคมทันสมัย กระบวนการนี้จะทำให้สังคมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น จะมีการพัฒนาทางการศึกษาทำให้ประชาชนมีการศึกษาสูงขึ้นส่งผลให้ประชาชนมีความคาดหวังและความทะเยอทะยานเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันถ้าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการพัฒนาทางการเมืองต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็นตามกระบวนการสร้างความทันสมัยแล้วจะก่อให้เกิดความไม่พอใจคับข้องใจ และถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่

สามารถถูกจัดไปได้แล้วประชาชนก็จะมีความต้องการเข้าสู่ระบบการเมืองมากขึ้นและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลโดยตรงจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนแปลงไปจะส่งผลให้ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนเปลี่ยนไป กล่าวคือ มีความสำคัญในหน้าที่ของราษฎรมากขึ้น ได้รับข่าวสารทางการเมืองมากขึ้น ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐมีต่อตนเองยิ่งขึ้นและให้ความสนใจอย่างยิ่งในกิจกรรมทางการเมือง ทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าวจะเป็นผลให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

3. อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ปัญญาชน นิสิตนักศึกษา จะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง นอกจากนี้ อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวันและรายสัปดาห์ เป็นต้น ยังมีผลต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

4. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง จะก่อให้เกิดการยุบปลุกระดมให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาจะมีความสำคัญมาก

5. บทบาทของรัฐบาล การที่รัฐบาลเข้าไปเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมมากยิ่งขึ้น คือ เป็นปัจจัยสำคัญอันนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสูงขึ้น

6. อิทธิพลของการศึกษา การที่บุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะมีแนวโน้มให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาค่ำ

เบอร์แทรนด์ (Bertrand, 1958: 147-157) กล่าวถึงปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ

1. อายุ
2. เพศ
3. สถานภาพทางสังคม
4. อาชีพ
5. การศึกษา
6. ถิ่นที่อยู่อาศัย
7. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น

ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชนเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากประเด็นที่กล่าวมาสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจจัย ทางด้านจิตวิทยา ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง

สุพรรณิ สายแก้ว (2548: 26-27) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนแบ่งออกเป็น 2 ข้อใหญ่ ๆ

1. ปัจจัยด้านส่วนบุคคล หรือลักษณะบุคคล อันได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานของบุคคลที่ ขึ้นอยู่กับสถานะของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ เช่น เพศ อายุ ศาสนา อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนสำคัญในการกำหนด พฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองของคนต่างกัน ตัวอย่างเช่น ซึ่งหากบุคคลหนึ่งมีการศึกษาอยู่ใน ระดับต่างกันก็อาจส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมทางการเมืองที่ต่างกัน เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่างกัน เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เช่น ความเชื่อ ความ ศรัทธา สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น ระบบสังคม วัฒนธรรม ทศวรรษ ซึ่งปัจจัยต่างเหล่านี้จะมี ผลต่อการแสดงออกพฤติกรรมทางการเมืองของคนในลักษณะต่างๆ กัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

3.1 ความหมายของบทบาท

บทบาทนั้นเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติ มีผู้ให้ความสนใจ เกี่ยวกับแนวคิดบทบาทมากมาย จนทำให้แนวคิดนี้กลายเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ด้าน สังคมศาสตร์มากขึ้น และมีผู้กล่าวถึงความหมายของบทบาทไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ สตีจอกิล (Stogdill, 1959: 127-128) ได้เสนอว่า บทบาทเป็นรูปแบบของพฤติกรรม ที่จะปฏิบัติ ซึ่งผลมาจากการประสานสัมพันธ์ตามแนวทางของแต่ละบุคคลและสังคมแต่ละ ตำแหน่งจะมีแนวทางปฏิบัติที่กำหนดไว้

กู๊ด (Good, 1973: 502 อ้างถึงใน ดรุณี กุลวงศ์ 2549: 39) ได้อธิบายความหมายของ บทบาทไว้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ลักษณะแสดงออกของบุคคลภายในกลุ่ม
2. รูปแบบของพฤติกรรมที่คาดหวังตามตำแหน่งหน้าที่ หรือการแสดงออกของ แต่ละบุคคลตามความคาดหวังของสังคม

บรูม และ เซลนิก (Broom and Selznick, 1963: 16 อ้างถึงใน พรพล พุตระกูล 2548: 11) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท บางครั้งเรียกว่า บทบาททางสังคม เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับตำแหน่งเฉพาะทางสังคม เช่น การเป็นพ่อ เป็นครู ความหมายของบทบาทเป็นการกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ที่ต้องแสดงพฤติกรรมตามบทบาทนั้นๆ และเขาสามารถเรียกร้อง หรืออ้างถึงสิทธินี้ได้ ซึ่งการที่บุคคลดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่ต้องทำตามมากับตำแหน่ง ก็คือ การที่เขาจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับตำแหน่งอื่น ๆ ทั้งที่สูงกว่า หรือต่ำกว่าภายในกลุ่ม สิ่งที่ต้องทำตามกับตำแหน่งอันเป็นเครื่องกำหนดสำหรับการดำรงตำแหน่งนั้นๆ เรียกว่า บทบาท

เลวินสัน (Levinson, 1964: 113-115) สรุปความหมายของคำว่า บทบาทไว้ 3 ประการคือ

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน (norm) ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่นๆ ที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน ซึ่งผูกพันกับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้ตามความหมายนี้ คำนี้ถึงบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งชี้ถึงหน้าที่อันควรกระทำ
2. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ
3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละบุคคลที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนได้ดำรงตำแหน่งนั้น

ฟินเนแกน (Finnegan, 1975: 832 อ้างถึงใน ดร.ฉวี กุลวงศ์ 2549: 39) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ในพจนานุกรมของเว็บสเตอร์ (Webster's Dictionary) 2 ประการ คือ

1. บทบาทที่ได้รับมอบหมายให้แสดง เช่น บทบาทของตัวพระเอก นางเอก บทบาทของตัวผู้ร้าย และตัวแสดงประกอบอื่น ๆ เป็นต้น
2. หน้าที่ ซึ่งความหมายของหน้าที่ก็คือ การปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย หรืออีกนัยหนึ่งตามลักษณะงานที่กำหนดไว้

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516: 29-30) ได้อธิบายคำว่าบทบาทตามแนวคิดทางสังคมว่า โดยทั่วไปอาจพิจารณาความหมายได้ 2 นัยคือ นัยแรกพิจารณาด้านโครงสร้างสังคม (social structure) บทบาท หมายถึงตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยแสดงคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น อีกนัยหนึ่งพิจารณาในด้านการแสดงบทบาท หรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) บทบาท หมายถึง ผลต่อเนื้อที่มีแบบแผนการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปฏิสัมพันธ์ (interaction) ตามนัยแรกข้างต้น บทบาทเป็นการจำแนกชนิดของบุคคลในสังคม ซึ่งถูกทำให้แตกต่างโดยคุณสมบัติและ

พฤติกรรมของเขามีสถานะ บทบาทแสดงให้สังคมเห็นถึงการจำแนกกิจกรรมต่างๆ และลักษณะซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมของสมาชิก ตามนัยหลัง บทบาทเป็นวิธีแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่ปฏิสัมพันธ์กันนั้นว่าจะปฏิบัติต่อกันอย่างไร ซึ่งเมื่อพิจารณาพร้อมกันทั้งสองนัยแล้วบทบาทเป็นตัวกลางระหว่างสังคมกับบุคคลแต่ละคนที่อยู่ในสถานการณ์ซึ่งพฤติกรรมของเขากลายเป็นแนวทางปฏิบัติของสังคม ดังนั้น สังคมจึงต้องมีการวางรูปแบบของบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-role) เอาไว้เมื่อสถานภาพ (status) เป็นแหล่งที่รวมสิทธิและหน้าที่แล้วบทบาทก็เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหวของสถานภาพใช้สิทธิและหน้าที่ให้เกิดผลนั้น คือ สถานภาพแสดงให้ทราบว่าบุคคลนั้นเป็นใคร

สุพัตรา สุภาพ (2522: 201) ให้ความหมายบทบาทสั้น ๆ ว่า คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น ตำแหน่งพ่อ บทบาทคือเลี้ยงลูก ตำแหน่งครู บทบาทคือสั่งสอนศิษย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังกล่าวไว้ว่าบทบาทจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพและบทบาทจะกำหนดความรับผิดชอบของงานต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2531: 453) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทหมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย

จำนง อดิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ (2532: 45) อธิบายว่าบทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ เป็นโครงสร้างของสังคม เป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม (2520: 241) กล่าวว่าบทบาทคือ หน้าที่หรือความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดขึ้นไว้ให้บุคคลในสถานภาพต่าง ๆ ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ซึ่งบทบาทของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่

จุมพล หนีมพานิช (2541: 116) ได้ให้ความหมายไว้ว่าบทบาทหมายถึง พฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติของคนที่เป็นเจ้าของสถานภาพพิเศษนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งบทบาทหมายถึงการประพฤติปฏิบัติตามสถานภาพ

สราวุธ วลัยชพฤกษ์ (2543: 33) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือ การปฏิบัติตามสถานภาพหรือตำแหน่งของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปหรือตามข้อกำหนดขององค์การ

จากความหมายของบทบาทดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทหมายถึง แบบแผนหรือรูปแบบของพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (status) ที่เกิดจากโครงสร้างของสังคมหรือการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับปทัสถาน (norm)

ขนบธรรมเนียมประเพณีทางสังคม (social tradition) และเกี่ยวข้องกับสิทธิหน้าที่ตามสถานภาพหรือตำแหน่งทางสังคม ในบุคคลเดียวกันอาจมีได้หลายบทบาทและหน้าที่ เช่น บทบาทของผู้บังคับบัญชาหรือบทบาทของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้น บทบาทและหน้าที่จึงมีความสัมพันธ์กัน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวัง

การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้ดีเพียงใด ย่อมมีความเกี่ยวเนื่องกับลักษณะของบทบาทที่เกิดขึ้น ซึ่ง อัลพอร์ต (Allport, 1973: 181-184) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ความคาดหวังในบทบาท (role expectation) เป็นบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่น หรือเป็นบทบาทที่สถาบัน องค์กร หรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่ง
2. การรับรู้บทบาท (role perception) เป็นการรับรู้ในบทบาทของตนว่าควรจะมีบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ (perceived role) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของบุคคลนั่นเอง ทั้งนี้ การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น
3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคม และบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะว่าบุคคลไม่ได้ยินดียอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากว่าบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหาย หรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ
4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (actual role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง

ทัตสนา บุญทอง (2525: 95) ได้ให้แนวคิดในเรื่องมโนทัศน์ของทฤษฎีบทบาทว่า บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ใน

ตำแหน่งอื่น ๆ รอบตัว (ผู้ร่วมงาน) รวมทั้งตัวเราเองด้วย สิ่งเหล่านี้มาจากกระบวนการซึ่งเรียกว่า “กระบวนการอบรมกล่อมเกลாதงสังคม” (socialization) ถ้าความคาดหวังจากทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับตัวให้มีความพอดี ก็จะทำให้เกิดปัญหาต่อความขัดแย้งในบทบาท หรือความล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมาก็คือความล้มเหลวของงาน ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้ถูกต้อง เหมาะสมเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างและที่สำคัญได้แก่

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนแสดง หรือต้องปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาท

ซิดยา สุวรรณะชญ (2527: 45) ได้สรุปเกี่ยวกับบทบาททางสังคมไว้ ดังนี้

1. มีสถานภาพ (status) อยู่จริงในสังคมและมีอยู่ก่อนที่ตัวตนจะเข้าไปแสดง หรือครองสถานภาพนั้น

2. มีบทบาทที่ควรจะเป็น (ought-to-role) ประจำในตำแหน่ง

3. วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

4. การที่คนเราจะทราบถึงตำแหน่งและบทบาทนั้น ได้มาจากการอบรมกล่อมเกลาทงสังคม (socialization) ในสังคมนั้น

5. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่นั่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกับพฤติกรรมจริงของคนที่มีฐานะตำแหน่งอื่นๆ เพราะพฤติกรรมจริงๆ นั้นเป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่มีฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเองและบุคลิกภาพของผู้อื่นที่เข้าร่วมในพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (stimulus) ที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529: 71) กล่าวว่า พฤติกรรมบทบาท (role behavior) เป็นการตอบสนองหน้าที่งานต่อบทบาท หรือภาวการณ์ของงาน และมีอิทธิพลต่อความหมายของผู้กำหนดบทบาท พฤติกรรมบทบาทที่บุคคลกระทำจริง อาจจะไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของบุคคลนั้น และของผู้กำหนดบทบาท หรือองค์ประกอบอื่น ๆ กระบวนการของอิทธิพลต่าง ๆ ที่มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการทำงาน

จันง อภิวัฒนสิทธิ์และคณะ (2532) ได้จำแนกบทบาท 3 ประการ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (ideal role) เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้มีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได

2. บทบาทที่บุคคลรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทศนคติ บุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
3. บทบาทที่แสดงออกจริง (enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย

4. แนวคิดวัฒนธรรมของสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรมหล่อเลี้ยงชีพด้วยการปลูกพืชเป็นหลัก มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายกันเองตามความเป็นอยู่ของสังคมกันและกัน แต่ในปัจจุบันได้พัฒนาขึ้นมาทั้งในแง่ของเทคโนโลยี ความคิด การศึกษาค่านิยม สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนไปเป็นกึ่งอุตสาหกรรมในบางพื้นที่ แต่โดยรวมแล้วคนไทยยังต้องอาศัยระบบเกษตรกรรมหล่อเลี้ยงชีพ เพราะโดยสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิศาสตร์แล้วประเทศเหมาะที่จะเป็นประเทศที่เพาะปลูกมากกว่า และโดยพื้นฐานของนิสัยคนที่รักความสงบ มีประเพณีที่ค้ำจุน มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เครื่องศาสนา ปฏิบัติตามธรรมเนียมประเพณีของสังคม เกรงกลัวอำนาจเหล่าเทพยดาฟ้าดิน และ โอนอ่อนผ่อนตามความประสงค์ของเจ้านายผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมือง เหล่านี้ซึ่งเป็นรากฐานที่โคดเค้นฝังลึกไปในอุปนิสัยของคนไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตส่งทอดสืบต่อไปสู่ลูกหลานรุ่นต่อรุ่นจนกลายเป็นนิสัยแท้ ๆ ของคนในชาติไทยที่เป็นสัญลักษณ์เป็นความเชื่อไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือสังคมเมือง สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นส่วนสำคัญจนบางครั้งแยกไม่ออกว่าถูกต้อง หรือมีเหตุผลใดที่ต้องประพฤติปฏิบัติอย่างนั้นจนในที่สุดกลายเป็นวัฒนธรรมของคนไทยภายใต้การกระทำที่แผ่ขยายไปทั้งสังคม ซึ่งวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบ เป็นประเพณีนิยมของคนไทยไปโดยปริยาย หรือเป็นวัฒนธรรมของสังคมนั่นเอง

การศึกษาด้านวัฒนธรรมนั้นไม่มีระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนแน่นอนเหมือนกับการศึกษาด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการศึกษาในด้านของรูปแบบและวัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีความเป็นมา และความสำคัญให้สืบทอดและปฏิบัติได้ตามความพอใจจนกลายเป็นธรรมเนียม การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมของสังคมไทยส่วนมากเป็นการศึกษาตามสภาวะและความพอใจของแต่ละบุคคลตามกลุ่ม แนวความคิดและแนวทางในการศึกษาจึงมีความแตกต่างกันออกไป แต่ความแตกต่างนั้นมีความเหมือนกันในบางส่วนและก่อให้เกิดความรู้ที่หลากหลายกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

วัฒนธรรมของสังคมไทยนั้นสามารถศึกษาได้หลายแนวทาง อาจจะศึกษาจากวิถีชีวิต หรือพฤติกรรมของกลุ่มคน เช่น ภูมิภาค สังคม ความเชื่อ สิ่งแวดล้อม อาจจะมีที่มาจาก ๑ กันแต่ใน ความเป็นวัฒนธรรมนั้นมีความที่เหมือนกัน ก็คือรากเหง้าของความเป็นไทยที่ฝังรากลึกมายาวนาน จนเกิดเป็นโครงสร้างด้านความผูกพันในเรื่องวัฒนธรรมอันเก่าแก่ การศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรม สังคมของไทยจึงต้องกระทำเฉพาะถิ่น ถึงกระนั้นก็ตามข้อมูลด้านวัฒนธรรมของสังคมไทยส่วนใหญ่จะมีความคล้ายคลึงกันในระดับหนึ่ง (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2540: 13)

4.1 ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อประมาณ 50 ปีมาแล้ว ตาม พระราชบัญญัติวัฒนธรรม พ.ศ.2485 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ คือ “ลักษณะที่แสดงถึง ความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอัน ดีของประชาชน” ความหมายของวัฒนธรรมจึงเป็นความหมายที่กว้างและครอบคลุมถึงการดำเนิน ชีวิตของคนในทุก ๆ ด้านของสังคม ดังนั้น เมื่อพูดถึงวัฒนธรรมไทยก็คือ วิถีชีวิตคนไทยที่ปฏิบัติ สืบทอดกันมาโดยมีการเลือกสรรและปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของ สังคมไทย และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของเวลาเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ความหมายของวัฒนธรรมในระดับสากลซึ่งเป็นแนวคิดของเจ้าหน้าที่ระดับสูงขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติคือ นายอามาดู เอ็มโบว์ (A.M.Bow) ได้ให้ ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่า “คือ ผลผลิตขั้นสุดท้ายของสรรพสิ่งซึ่งสังคมใดสังคมหนึ่งได้ สร้างสรรค์ตั้งสมมาเป็นเวลาช้านาน และในปัจจุบันก็ยังคงสร้างสรรค์อยู่อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้าน วัตถุและจิตใจเป็นสิ่งที่หล่อหลอมความคิดใคร่ครวญและรวมจินตนาการของชุมชนนั้น ทำให้ สามารถกำหนดวิถีทางที่เขาเหล่านั้นเป็นอยู่และมองเห็นโลก” วัฒนธรรมในความหมายสากลนี้จึง เปรียบเสมือนหัวใจของมนุษย์ที่มีอยู่ในแต่ละสังคมที่อาจปรับปรุงให้ดีให้เจริญขึ้น และเป็นผลให้ ประเทศชาติและโลกมีความเจริญก้าวหน้าได้ (ไพฑูริย์ มีกุล 2545: 6)

วัฒนธรรมและอารยธรรมนั้นอาจมีอยู่ในหมู่ชนชาติต่าง ๆ ซึ่งอาจมีชนชั้นที่มี ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงไม่เท่ากัน และมีเปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ โดยไม่รู้ตัว มีทั้งความก้าวหน้าและ หดถอยอยู่กับที่ มีทั้งเจริญและเสื่อมตามเงื่อนไขที่เป็นอยู่ วัฒนธรรมคือการผลิตและการสร้างสรรค์ ก็ คือมนุษย์พยายามไปให้พ้นจากความป่าเถื่อน ส่วนความสำคัญของคำว่า วัฒนธรรม นั้น เมื่อเรา ศึกษาวัฒนธรรมของกลุ่มคน หรือสังคมใด จะช่วยให้เราเข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โดย ส่วนร่วม และยังช่วยให้เข้าใจลักษณะทั่วไป ของกลุ่มชนชาติต่าง ๆ ที่เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมด้วย อาจสรุปบทบาทหรือความสำคัญของวัฒนธรรม ได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในยุคสมัยต่าง ๆ

2. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันต่าง ๆ ในสังคม
3. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่ควบคุมสังคมให้เป็นไปตามความต้องการของสังคมนั้น ๆ
4. วัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ประจำหมู่คณะหรือประจำชาติช่วยให้คนในชาติมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีความสามัคคีกัน และคงไว้ซึ่งความมั่นคงของหมู่คณะ หรือของชาตินั้น ๆ ได้

4.2 ความหมายของสังคม

บทบาทของสังคมนั้นมีความหลากหลายและซับซ้อน เนื่องจากคำว่าสังคมเป็นบริบทของทุกสิ่งทุกอย่างที่รวมกันอยู่ในที่เดียวกัน หรือสังคมที่มีความหลากหลายอาจเรียกว่า คนละสังคมกันแต่เมื่อมองในมุมกว้างก็คือ สังคมทั้งหมดแต่แยกย่อยเป็นส่วน ๆ ไป มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันโดยระบบสังคมเป็นตัวรองรับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยพื้นฐานของคำว่าสังคมเป็นเพียงนามธรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยมนุษย์ ประกอบด้วย อาณาเขต กฎระเบียบ ความเชื่อ เมื่อมีสิ่งทั้งหมดที่เป็นตัวหลักแล้วสังคมยังจะแยกย่อยไปเป็นสิ่งต่าง ๆ ได้อีกมากมายจนนับไม่ถ้วน

เมื่อรวมความหมายของคำว่าสังคมกับวัฒนธรรมเข้าด้วยกันก็คือ การกระทำที่เกิดจากคนที่อาศัยอยู่ในสังคมผ่านกระบวนการและเวลาอันยาวนาน สังคม หล่อหลอม ให้เกิดแนวคิดและแนวทางปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันภายใต้ความเชื่อเดียวกัน มีการพัฒนา หรือคงที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเอง แต่อยู่ภายใต้สังคมเดียวกัน

สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมเป็นเครื่องมือสำหรับเสริมสร้างความสามัคคี และความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ สังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นพื้นฐาน และเครื่องมือสำหรับสร้างความเจริญและความเป็นปึกแผ่นของคนในแต่ละสังคม วัฒนธรรมจึงเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมมีการสืบทอดต่อกัน และมีการปรับหรือรับจากวัฒนธรรมอื่นปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละสังคมตามยุคสมัย

4.3 ครอบครัวของสังคมไทย

ครอบครัวเป็นหน่วยสังคม หรือสถาบันทางสังคมที่จัดว่าเป็นกลุ่มเบื้องต้นที่สังคมต่าง ๆ จำเป็นต้องมี และความสำคัญครอบครัว ก็คือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมให้แก่สมาชิกผู้เยาว์ หรือเด็กที่เกิดใหม่ การเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมในระยะเริ่มแรกจะเป็นการกระทำกันภายในครอบครัวเป็นหลัก เมื่อเด็กเติบโตขึ้นพอสมควรจึงได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมจากสถาบันอื่น ๆ เช่น เพื่อนเล่น เพื่อนบ้าน สถานศึกษา สถานประกอบอาชีพ และศาสนสถานอื่น ๆ เป็นต้น

มนุษย์มีระยะเวลาที่เป็นระยะเด็กค่อนข้างยาวนาน การเรียนรู้จากครอบครัว คือ จากพ่อแม่และญาติอาวุโสอื่น ๆ จึงมีอิทธิพลต่อความคิดอ่าน ค่านิยม และนิสัยสังคมของลูก ๆ เป็นอย่างมาก ประสบการณ์ในวัยเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงอายุประมาณ 5-6 ขวบ จะเป็นสิ่งที่ได้จากครอบครัวมากกว่าที่อื่นและมักจะติดตัวจนกลายเป็นผู้ใหญ่ ตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ (Sigmund Freud Theories) ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าครอบครัวเป็นสถานที่ผลิตสมาชิกที่ดีหรือไม่ดี ให้แก่สังคม เมื่อเป็นเช่นนี้ครอบครัวจึงมีความสัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด ถ้าครอบครัวทำหน้าที่ต่างๆ ได้ดีสังคมก็จะเป็นปึกติสุขและวัฒนธรรมของสังคมก็จะได้รับการถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป โดยไม่ขาดตกบกพร่อง ในทางตรงกันข้ามหากครอบครัวไม่มั่นคง ทำหน้าที่ไม่ได้เต็มที่ไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตามสังคมก็จะได้รับผลกระทบกระเทือนไปด้วย อาจมีปัญหาสังคมมาก เนื่องจากสมาชิกผู้ใหญ่ของสังคมนิสัยไม่ดี ขาดความรับผิดชอบ วัฒนธรรมก็อาจจะเสื่อมทรามลงไป คุณค่าที่พึงามก็อาจไม่ได้รับการปฏิบัติ หากพฤติกรรมที่เลวร้ายต่างๆ มีมากขึ้น ก็อาจนำไปสู่การสลายตัวของสังคม และสิ้นสุดของวัฒนธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น หากสถาบันครอบครัวทำหน้าที่ไม่เต็มที่ หรือถูกทำลายไปโอกาสที่สังคมจะสิ้นสุดก็มีมาก ทั้งนี้เพราะครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม ที่ค้ำจุนสังคมและอนุรักษ์วัฒนธรรมให้สืบทอดอยู่ตลอดมา

รูปแบบของสังคมไทยที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายสามารถอธิบายได้ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37) ดังนี้

1. นิสัยคนไทย คนไทยเป็นคนที่จิตใจโอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือกันและกัน มีขนบธรรมเนียม และประเพณีที่งดงาม เป็นคนที่มีลักษณะเป็นมิตรซึ่งดูได้จากการยิ้มง่าย รักชาติ และพวกพ้อง นิยมคนที่มีอำนาจ รักความสงบ มีความเชื่อในเรื่องศาสนาอย่างมั่นคง ไม่ว่าในยามใดคนไทยจะไม่ทิ้งกัน และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชนชาติอื่น เช่น

1) หญิงไทยในสมัยก่อนต้องอยู่ทำงานที่บ้านดูแลบ้าน ในขณะที่ผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้าน แต่ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความเท่าเทียม และเสมอภาคกันมากขึ้น แต่โดยความเป็นจริงแล้วผู้ชายยังคงเป็นช้างเท้าหน้าอยู่เช่นเดิม

2) ผู้ชายสมัยก่อนมีภรรยาได้หลายคนแต่ในปัจจุบันกฎหมายได้กำหนดให้ชายหญิงมีสามีภรรยาเดียว เป็นต้น

3) คนไทยมีเอกลักษณ์ที่รักชาติ มีความสามัคคีกันรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน

4) ชอบคนที่มีอาชีพรับราชการเพราะถือว่ามีความมั่นคง

5) คนไทยเป็นคนขอมคนง่าย

2. องค์กรทางการเมือง เป็นองค์กรหนึ่งที่มีโครงสร้างทางสังคมแบบไทยแท้และมีการปกครองในรูปแบบต่าง ๆ เริ่มต้นตั้งแต่ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่ยอมรับองค์กรทางการเมืองโดยไม่มีเหตุผล ยอมรับระบบและสนับสนุนองค์กรทางการเมืองเทียบเท่าสถาบัน เช่น การสนับสนุนการเลือกตั้งที่อาศัยพวกพ้อง ญาติมิตร เจ้านายลูกน้อง บุญคุณต้องทดแทน ฯลฯ

3. อำนาจนิยม เป็นการแสดงถึงความพึงพอใจของคนในสังคมหรือท้องถิ่นที่มีความจงรักภักดีต่อบุคคล หรือกลุ่มสังคมที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเองและยอมรับพร้อมทำตามกติกาของอำนาจนิยมเหล่านี้โดยไม่มีข้อแม้ เช่น การให้ความเคารพนับถือคนที่มิเงิน ยกย่องบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมที่สูงกว่าตนเอง ศรัทธาเชื่อมั่นในตัวผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

4. ค่านิยมสังคมไทย เป็นค่านิยมที่ปฏิบัติกันมาจนเป็นรูปแบบที่มีความชัดเจน โดยเฉพาะค่านิยมที่ถูกได้รับราชการ เพราะเชื่อว่าอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงเป็นหน้าเป็นตาให้กับครอบครัว และยังเป็นค่านิยมที่ไม่เปลี่ยนแปลง

5. การยกย่องผู้ใหญ่ เป็นลักษณะของสังคมไทยที่ถือว่าผู้ใหญ่มากมีความสำคัญและต้องเคารพกติกาของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ใดในชีวิตประจำวัน เด็กต้องมีความอ่อนน้อมในท่าทีทั้งคำพูดและกริยารวมถึงการแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพ เช่น การนั่งต่ำกว่าผู้ใหญ่ ไม่เถียงคำกับผู้ใหญ่ ก้มเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วยังจะรวมถึง การให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่บางคนที่มีอิทธิพลในพื้นที่อีกด้วย

6. เจ้านายกับลูกน้อง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบราชการไทยมากกว่าจะเกิดขึ้นกับหน่วยงานเอกชน เพราะระบบเจ้านายกับลูกน้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใน วงการที่มีการแบ่งระดับชั้นในการทำงานรวมถึงตำแหน่งทางสังคมที่ต้องเป็นไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น หน่วยงานปกครอง ผู้ว่าราชการกับลูกน้อง นายอำเภอกับลูกน้อง และส่งต่อเป็นทอด ๆ กันไป เป็นต้น

7. พวกพ้อง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกระดับทุกวงการ การพึ่งพาในรูปแบบพวกพ้องถือว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่ไม่มีวันหมดไปจากสังคมไทย มีลักษณะเดียวกันกับระบบอุปถัมภ์ที่อุดหนุนจนเจือกันเพื่อประโยชน์ของแต่ละฝ่าย เช่น การฝากเข้าทำงาน การฝากเข้าเรียนตามโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เป็นต้น

8. การช่วยเหลือหรือบุญคุณ คือการสืบทอดความศรัทธาของผู้ใหญ่ที่ตกทอดกันไปโดยผู้ที่มีพระคุณเป็นฝ่ายที่มีอำนาจบาตรใหญ่กว่า ผู้ที่ตกอยู่ในสภาพบุญคุณต้องทดแทนนั้น เป็นบุคคลที่ต้องทำตามสัญญา เช่น ในกรณีของนักการเมืองใช้ในการหาเสียงในการเลือกตั้งต่าง ๆ เป็นต้น

9. ความผูกพัน เป็นอีกความสัมพันธ์หนึ่งที่ผูกพันกันโดยสายเลือดหรือโดยอำนาจบางอย่างที่เกิดขึ้นภายใต้ ชุมชน อาชีพ หน้าที่การงาน เจ้านายลูกน้อง ญาติ เพื่อน ศาสนา ทั้งหมดนี้เป็นการผูกพันกันทางจิตใจจนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคมไทยอย่างแท้จริง

10. ใจใหญ่ ถือเป็นนิสัยของคนไทยที่ชอบทำงานเอาหน้าโดยไม่คำนึงถึงผลเสีย ขอให้ได้มีหน้าตาในสังคมพร้อมที่จะเสียทรัพย์สินโดยหวังว่าจะเกิดการได้รับการศรัทธายกย่องจากคนในสังคมหรือชุมชน การที่คนไทยชอบทำตัวเป็นคนใจใหญ่นั้นอาจเกิดมาจาก ปมด้อยบางอย่าง เช่น การศึกษา อาชีพ หน้าตา บุคลิกภาพ เป็นการแสดงออกที่ต้องการปัจจัยบางอย่างสนองกลับมาในรูปของนามธรรม หรือทำใจใหญ่กับคนบางกลุ่ม เช่น การซื้อของไปฝากผู้ใหญ่เพื่อเอาหน้า การจัดงานเลี้ยงเกินฐานะ เลี้ยงสุราเพื่อนฝูง เป็นต้น

11. การลงแขก ถือเป็นความช่วยเหลือกันในชุมชน สืบเนื่องมาจากสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยคนในหมู่บ้านช่วยกันทำงาน หรือการลงแขกในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งจะผลัดเปลี่ยนกันไปจนครบทุกบ้าน เช่น การดำนา เก็บเกี่ยวข้าว การปลูกพืช งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เทศกาลต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยคนเป็นจำนวนมากมาช่วยไ้ทำงานเสร็จลงโดยเร็ว การลงแขกเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่เก่าแก่ของสังคมไทยที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลาช้านานจนถึงปัจจุบัน

5. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองไทย

5.1 วัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดในสังคม โดยสาระพื้นฐานแล้ว วัฒนธรรมทางการเมืองก็คือ แบบแผนของการดำเนินชีวิตทางการเมืองของสมาชิกในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันตามทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีทางการเมืองของแต่ละสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเงื่อนไขที่กำหนดบทบาท และพฤติกรรมทางการเมืองของสมาชิกในแต่ละสังคม

กาเบรียล เอ. อัลมอนด์ (Almond, 1956: 391-409) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมือง รวมทั้งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล โดยจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง

2. ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง

3. ความรู้สึกโน้มเอียงด้านการประเมิน หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจ

ลูเซียน พาย และซิดนีย์ เวอร์บา (Pye & Verba, 1965: 5) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ และสภาวะแห่งจิตใจของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการยอมรับภคิภาของสังคม

วิลเลียม ที บลูม (Bluhm, 1974: 5-6) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคม จะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองคือ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งการให้ความสนับสนุนทางการเมืองโดยทั่วไปของสมาชิกภายในระบบการเมือง

นักวิชาการแต่ละท่าน ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมทางการเมืองในทรรศนะที่คล้ายคลึงกัน จึงสรุปได้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้ของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง” ทั้งนี้ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

5.2 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

กาเบรียล เอ. อัลมอนต์ และซิดนีย์ เวอร์บา (Almond & Verba, 1955: 12) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นตัวแบบเชิงอุดมคติ (ideal type) โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัด (วิวัฒน์ เอี่ยม ไพรวิน 2547: 72-73) ไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมจำกัดวงแคบ (Parochial political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมแบบล้าหลัง หรือสังคมที่ยึดถือจารีตประเพณี เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกา หรือชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ในประเทศไทย สังคมแบบนี้ไม่มีการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่อย่างชัดเจนว่าจะไรคือบทบาททางการเมือง บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม และบทบาททางจารีตประเพณี หัวหน้าเผ่าทำหน้าที่ในฐานะผู้ปกครองผู้มีอำนาจและบทบาททุกด้าน ส่วนชนเผ่าในฐานะผู้ถูกปกครองก็จะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าทางการเมืองแต่อย่างใด ความสำนึกทางการเมืองมีอยู่ในระดับต่ำมาก และไม่สนใจมีส่วนร่วมแต่อย่างใด

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ปรากฏในสังคมที่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ บทบาททางการเมืองไว้อย่างชัดเจน สมาชิกของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และประเมินค่าทางการเมือง แต่ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยจะทำหน้าที่ให้ความเคารพเชื่อฟัง และยอมรับอำนาจของรัฐบาล และสถาบันการเมืองต่าง ๆ แต่จะไม่ทำหน้าที่เรียกร้องหรือกดดันต่อรัฐบาลแต่ประการใด วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จึงเกิดขึ้นในสังคมที่มีการพัฒนามากขึ้น เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองของไพร่ไทยสมัยโบราณ หรือสังคมแบบชวา เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political culture) เป็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มักปรากฏในสังคมที่มีการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ในระดับสูง ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง สังคมเหล่านี้ได้แก่ สังคมแบบอุตสาหกรรมทั้งหลาย ประชาชนในฐานะสมาชิกของสังคมจะมีความผูกพันกับการเมืองสูง โดยถือว่าการแสดงออกหรือการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นสิทธิหน้าที่ของตน และเป็นความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง (political) ที่มีความสำนึกทางการเมือง (political consciousness) ได้แก่ สังคมการเมืองที่มีระดับของการพัฒนาทางการเมืองสูง เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมนี ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ปัจจัยทางจิตวิทยาที่กำหนดวัฒนธรรมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลมิได้เกิดขึ้นเอง แต่เป็นผลมาจากการกล่อมเกลางานทางการเมือง โดยตัวแทนต่าง ๆ และปฏิบัติการที่บุคคล/กลุ่มบุคคลมีต่อวัตถุการเมือง (political objects) และปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะ ทั้งนี้ ปัจเจกบุคคล/กลุ่มบุคคลจะมีลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะใด หรือประเภทใด เป็นผลมาจากปัจจัยทางจิตวิทยาของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อวัตถุการเมืองและปรากฏการณ์ทางการเมือง อาจจำแนกปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคล (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547: 80-81) ได้ดังนี้

1. การรับรู้ (perception) หมายถึง ทัศนคติอันเกิดจากความรู้สึกของบุคคล/กลุ่มบุคคล/มีต่อวัตถุการเมือง และปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น ความรู้สึกชอบ/ไม่ชอบ ต่อนักการเมือง/พรรคการเมืองนั้น ๆ ทั้งนี้การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล/กลุ่มบุคคล อันเกิดมาจากการประสบการณ์ หรือเกิดมาจากการได้รับอิทธิพลจากบุคคล/กลุ่มบุคคลอื่น ๆ หรือตัวแทนอื่น ๆ ก็ได้

2. ทัศนคติ (attitude) หมายถึง แนวโน้มหรือท่าทีของบุคคล/กลุ่มบุคคลอันนำไปสู่การแสดงออกหรือการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น เช่น

กรณีสหรัฐอเมริกาโจมตีอิรัก คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติหรือท่าทีที่เอาใจช่วยอิรักและประณามสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

3. ค่านิยม (values) หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดในเชิงการประเมินค่าของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์เมืองหรือปรากฏการณ์ทางการเมือง ค่านิยมของบุคคล/กลุ่มบุคคลเกิดจากการได้มาซึ่งประสบการณ์ของชีวิตในบุคคล/กลุ่มบุคคลจนเป็นเกณฑ์ (criteria) หรือมาตรฐาน (standard) ในการตัดสินหรือแสดงออกซึ่งพฤติกรรมของบุคคล/กลุ่มบุคคลนั้น ๆ อาทิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษมีค่านิยมมาตรฐานที่ยกย่องจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นต้น หรือค่านิยมของนักการเมืองบางกลุ่มของไทยที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ เช่น ค้ายาเสพติด ค้าน้ำมันเถื่อน มุ่งทุจริตคอร์รัปชันในทุกวิถีทาง เป็นต้น

4. ความเชื่อ (belief) หมายถึง ความเข้าใจหรือความคิดของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่มีต่อเหตุการณ์เมือง หรือปรากฏการณ์ทางการเมือง เช่น กลุ่มอนุรักษลัทธิสิ่งแวดล้อมเชื่อและเข้าใจว่าการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นการทำลายสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หรือการวางท่อก๊าซไทย-มาเลย์ อาจเป็นเหตุให้ชนเขาไม่ขึ้น เป็นต้น

5. การเรียนรู้ (learning) หมายถึง กระบวนการในการได้รับมาซึ่งประสบการณ์หรือความรู้ของบุคคล/กลุ่มบุคคลมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในที่สุด เช่น นายแดงและบิดามารดาไม่สนใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่หลังจากได้ไปฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัคร และได้รับฟังข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจากกลุ่มเพื่อนบ้าน มีผลให้นายแดงและบิดามารดาไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ 4 มกราคม พ.ศ. 2544 เป็นต้น

6. การจูงใจ (motivation) หมายถึง กระบวนการกระตุ้นเร้า ผลักดันให้บุคคล/กลุ่มบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเมือง การจูงใจอาจแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ การจูงใจภายใน และการจูงใจภายนอก การจูงใจภายใน หมายถึง ความพึงพอใจของบุคคล/กลุ่มบุคคลนั้น ๆ เอง ที่ได้รับในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเมือง เช่น นายดำไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2544 เพราะต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ส่วนการจูงใจภายนอก หมายถึง การพึงพอใจของบุคคล/กลุ่มบุคคลที่ได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบของผลประโยชน์ สิทธิประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ เช่น นายขาวไปใช้สิทธิเลือกตั้งในวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2544 เพราะได้สัญญากับผู้ใหญ่บ้านไว้ เป็นต้น

7. ความต้องการ (wants) หมายถึง แรงผลักดัน หรือแรงขับที่ส่งผลให้บุคคล/กลุ่มบุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมการเมือง เช่น นายเขียวต้องการให้มีการปฏิรูปการเมืองไทย จึงเป็นหัวหอกผลักดันให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้น

8. บุคลิกภาพ (personality) หมายถึง ผลรวมทั้งหมดของความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ทักษะคติ อุปนิสัยที่บุคคล/กลุ่มบุคคลได้สั่งสมมาอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม บุคลิกภาพของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ซึ่งส่งผลให้การ แสดงออก ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลแตกต่างกันออกไป บุคคลบางคนมีบุคลิกภาพโดดเด่น เป็นพิเศษจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของบุคคลนั้น ๆ เช่น นายชวน หลีกภัย มีเอกลักษณ์แบบ นักกฎหมายเป็นขั้นเป็นตอน และนิยมใช้การเป็นวาจา เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมืองในรูปการสร้างการ สนับสนุนให้กับระบบการเมือง ในความหมายที่บ่งชี้ว่าระบบการเมืองสามารถตอบสนองการ เรียกร้อง(demands) ซึ่งเป็นความต้องการของประชาชนได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งการให้การ สนับสนุนดังกล่าวนี้อาจจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การสนับสนุนแบบเฉพาะเรื่อง (specific) เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท และการสนับสนุนแบบทั่วไป (diffuse) เช่น นโยบายที่มุ่งสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของประชาชน นโยบายเพื่อการรักษาความ มั่นคงและความเป็นเอกราชของชาติ การสนับสนุนที่ระบบการเมืองได้รับนี้จะผ่านกระบวนการ กล่อมเกลางานการเมืองโดยตัวแทนต่าง ๆ คือ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา และ สื่อมวลชน นอกจากวัฒนธรรมทางการเมืองแล้ว การสนับสนุนระบบการเมืองยังสามารถ แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเสียภาษีอากร การเข้ารับราชการเป็นทหารเกณฑ์ การเคารพ เชื่อฟังกฎหมาย และคำสั่งของรัฐบาล การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และการให้การเคารพสัญลักษณ์และ พิธีกรรมของชาติ เช่น ธงชาติ เพลงชาติ วันเฉลิมพระชนมพรรษา และวันชาติ เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมือง จึงมีบทบาทสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนพลเมืองให้การ สนับสนุนระบบการเมืองอย่างไร เพียงใด ซึ่งในทางรัฐศาสตร์เรียกว่า “การให้ความยินยอมหรือ ชอบธรรมของประชาชน” (popular support or legitimacy) ซึ่งการให้การสนับสนุนดังกล่าวอาจ จำแนกได้ 3 ระดับ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2547: 82-85) ได้แก่

1. การให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมือง (political community) หมายถึง การที่ประชาชนภายในชาติ หรือสังคมการเมืองหรือประเทศนั้นมีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็น ประชาชนพลเมืองในรัฐเดียวกัน แม้วารัฐนั้นหรือประชาคมการเมืองนั้นจะประกอบด้วย ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (race) ศาสนา (religions) ภาษา (language) และวัฒนธรรม (culture) ความหลากหลายดังกล่าวสามารถสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความสมานฉันท์ (harmony) ความหลากหลายจึงเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากความแตกแยกโดยสิ้นเชิง ในทางปฏิบัติการให้การ สนับสนุนต่อประชาคมการเมืองดังกล่าวก็คือ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนให้มี

ความรู้สึกเป็นเอกภาพภายใต้ดินแดนแห่งรัฐเดียวกัน ซึ่งจะต้องกระทำผ่านตัวแทนต่าง ๆ ในทุกระดับ โดยเฉพาะระดับครอบครัว สถาบันการศึกษาและสื่อมวลชน

2. การให้การสนับสนุนต่อระบอบการเมืองการปกครอง (political regime) หมายถึง การที่ประชาชนพลเมืองให้การยอมรับต่อระบอบการเมืองการปกครองที่รัฐนั้น ๆ ใช้อยู่ไม่ว่าจะเป็นระบอบใดก็ตาม คือ ระบอบเผด็จการ ระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จ และ/หรือระบอบประชาธิปไตยก็ตาม การให้การยอมรับเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่าระบอบการเมืองการปกครองของรัฐนั้น ๆ มีความชอบธรรมทางการเมือง กรณีนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นการให้การสนับสนุนทั่วไปที่มีต่อระบบการเมือง/ระบอบการเมืองการปกครองโดยรวม

3. การให้การสนับสนุนต่อบรรดาผู้มีอำนาจการเมืองตามตัวบทกฎหมาย (political authorities) หมายถึง การที่ประชาชนให้การยอมรับต่อบทบาทและการปฏิบัติงานของบุคคล/คณะบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (political authorities) ได้แก่ รัฐบาล (นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่าง ๆ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตำรวจ อัยการ ทหาร และข้าราชการทั้งหลาย เป็นต้น การให้การสนับสนุนกรณีนี้ เป็นผลตามมาจากให้การสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครองนั่นเอง

การให้การสนับสนุนทั้ง 3 ระดับนี้ คือ ประชาคมการเมือง ระบอบการเมืองการปกครอง (ระบบการเมือง) และบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายต่างมีความสัมพันธ์ต่อกันและกันซึ่งมีผลต่อการธำรงรักษาระบบหรือการทำให้ระบบอยู่รอดได้ อันจะนำไปสู่การสร้างคุณภาพ/เสถียรภาพของระบบการเมืองในที่สุด ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่าการที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมืองนั้น จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการให้การสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครอง และการให้การสนับสนุนตัวเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับ ในทางตรงกันข้ามหากปรากฏว่าในรัฐใดที่ประชาชนบางกลุ่มไม่ให้การสนับสนุนต่อประชาคมการเมือง เช่น ขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดน (ขจก.) หรือขบวนการจี.ไอ. ที่มีวัตถุประสงค์ในการก่อการร้ายในประเทศไทย เป็นต้น ก็ย่อมไม่ให้การสนับสนุนต่อระบอบการเมืองการปกครอง และบรรดาเจ้าหน้าที่ของรัฐตามไปด้วย เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมือง จึงมีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองในแง่ของการสร้างสรรค์ความชอบธรรมทางการเมือง และการสร้างความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง โดยการให้ประชาชนพลเมืองให้การสนับสนุนประชาคมการเมือง ระบอบการเมืองการปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลาย

6. แนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์

6.1 ความหมายของระบบอุปถัมภ์

อีริก โวล์ฟ (Eric R Wolf) (เรียงวิทย์ โปธิ์ทอง 2549: 20 - 21) ให้ความหมายของระบบอุปถัมภ์ว่า เป็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยความสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้อุปถัมภ์-ผู้รับอุปถัมภ์” (patron-client relation) แม้ว่าฝ่ายผู้อุปถัมภ์จะเป็นผู้ให้มากกว่าก็ตาม แต่มิได้เป็นการให้เปล่า ผลตอบแทนจากผู้รับอุปถัมภ์จะให้แก่ผู้อุปถัมภ์เสมอ

เซอร์เบิร์ต ฟิลลิปส์ (Herbert Phillips) (เรียงวิทย์ โปธิ์ทอง 2549: 20-21) ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ มีส่วนช่วยให้คนยากจน หรือผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจในชุมชนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ และยังก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันว่า เป็นคนพวกเดียวกัน

เจมส์ สก็อต (James Scott) (อ้างถึงใน ไพลิน เชื้อนทา 2539: 21) ได้ให้คำจำกัดความ ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ คือ ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างคนในสังคมที่มีฐานะบทบาทต่างกัน และอาจจะพิจารณาเป็นแบบหนึ่งของความสัมพันธ์แบบ Dyadic เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน ซึ่งเป็นความผูกพันของมิตรภาพแบบประโยชน์ใช้สอย และสิ่งที่ตนมีอยู่คุ้มครองให้ผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างแก่ผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า (ผู้อุปถัมภ์) ซึ่งก็ต้องตอบแทนด้วยการให้ความจงรักภักดีแบบช่วยเหลือตอบแทน ซึ่งรวมทั้งการอุทิศตนรับใช้แก่ผู้อุปถัมภ์ และ ปีเตอร์ บลู (Peter Blau) (ไพลิน เชื้อนทา 2539: 21) ได้อธิบายใน Exchange and Power in Social Life ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ผู้อุปถัมภ์มักจะอยู่ในฐานะที่ให้วัตถุหรือบริการแก่ผู้อื่นได้อย่างสะดวกสบาย ผู้รับวัตถุ หรือบริการนี้อาจจะเป็นครอบครัวชานาที่ยากจน วัตถุหรือบริการที่ได้รับ อาจจะเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการอยู่รอดของตน หรือครอบครัว การรับเอาวัตถุหรือบริการโดยไม่สามารถตอบแทนจะสร้างหนทางใจที่ผูกพันผู้นั้นเข้ากับผู้อุปถัมภ์ เราอาจจะปฏิเสธได้เลยว่าระบบอุปถัมภ์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ทุกสังคม การรวมกลุ่มของมนุษย์เพื่อเป็นสังคม หรือประชาคมทางการเมืองย่อมได้รับอิทธิพลของระบบอุปถัมภ์ทั้งสิ้น ระบบอุปถัมภ์ได้เป็นพื้นฐานการรอดของสังคม ทำให้เกิดสถานะของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับอุปถัมภ์กับผู้ให้อุปถัมภ์ จึงมีความสัมพันธ์ที่ควบคุมถึงการกระทำความผิดในรูปแบบต่างๆ ของการเลือกตั้ง

สตีท สมิท (2538: 45) กล่าวว่า คำว่าระบบอุปถัมภ์ถ้าพิจารณาในวงกว้างเชิงสังคมวิทยา น่าจะมีความหมายถึงลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีความสัมพันธ์แต่ละฝ่าย จะมีบทบาทหน้าที่ และความคาดหวังต่อกันบางประการ ซึ่งเป็นที่รับรู้หรือยอมรับกันตามธรรมเนียมประเพณี หรือวัฒนธรรมของสังคม นอกจากนี้ระบบอุปถัมภ์ที่เด่นชัดมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวและเครือญาติ เป็นสถาบันสังคมที่เก่าแก่มากที่สุด

สถาบันหนึ่ง เกิดมาพร้อมกับสังคมมนุษย์เลยทีเดียว ระบบเครือญาติ มีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ ตามแนวคิดทางด้านสังคมมานุษยวิทยา แบ่งออกได้ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. ญาติสายเดี่ยว (unilinear kinship) เป็นระบบญาติที่ให้ความสำคัญแก่ญาติอีกฝ่ายคือ ฝ่ายสามี หรือฝ่ายภรรยาแต่เพียงอย่างเดียว

2. ญาติสายคู่ (bilateral kinship) เป็นระบบญาติที่นับถือ หรือให้ความสำคัญแก่ญาติทั้งสองฝ่าย

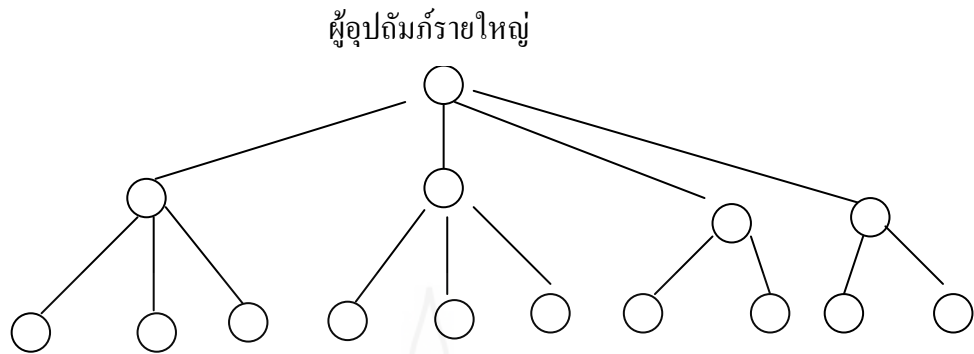
ระบบอุปถัมภ์มีลักษณะความสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน อมร พงศาพิชญ์ และ ปรีชา คุวินทร์พันธ์ (2539) ดังนี้

1. ผู้อุปถัมภ์ให้ผู้รับอุปถัมภ์ ดังนี้เช่น ได้รับยกเว้นการเกณฑ์แรงงาน การปกป้องคุ้มครองด้วยอำนาจบารมี อำนาจความสะดวกในด้านต่างๆ บางครั้งในสมัยก่อนให้โอกาสเปลี่ยนสถานภาพทางสังคมโดยการพาเข้าไปถวายตัวรับใช้พระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งต้องแย่งกันแข่งขันกันเพราะไพร่ในสังกัดมีมากจึงต้องเอาใจเจ้านายเพื่อให้เจ้านายรัก เอ็นดู เป็นต้น

2. ผู้รับอุปถัมภ์ให้ผู้อุปถัมภ์ ดังนี้เช่น ให้ความจงรักภักดี กตัญญูรู้คุณ ให้ความช่วยเหลือตามที่ผู้อุปถัมภ์ร้องขอ หรือในสมัยก่อนเจ้านายไม่มีเงินเดือน มีแต่ยศฐาบรรดาศักดิ์อย่างเดียว ความรุ่งเรืองมั่งคั่งจึงเกิดได้โดยการส่งส่วยของไพร่สมในสังกัด จึงเป็นค่านิยมว่าไปหาผู้ใหญ่ต้องมีของติดไม้ติดมือไปฝากด้วย ระบบส่งส่วยจึงเป็นเรื่องไม่ผิดกฎหมายแต่เป็นสิ่งที่พึงกระทำต่อมรัชกาลที่ 5 ได้ยกเลิกและให้เจ้านายขุนนางรับเงินเดือน แต่โครงสร้างเปลี่ยนแปลงแต่ค่านิยมไม่เปลี่ยนข้าราชการไทยจึงรับทั้งเงินเดือนและส่วย การส่งเสริมเกียรติยศ ศักดิ์ศรีและบารมีของนายเมื่อเจ้านายไปที่ไหนจึงต้องมีคนล้อมหน้าล้อมหลังถือเป็นเครื่องแสดงถึงอำนาจบารมีของนาย ถ้าไม่มีผู้ติดตามสังคมจะดูถูก

ค่านิยมเรื่องระบบอุปถัมภ์

จากระบบอุปถัมภ์ดังกล่าวทำให้โครงสร้างของสังคมไทยเป็นการรวมกลุ่มกันในแนวดิ่ง เป็น ความสัมพันธ์ส่วนตัว เมื่อผู้อุปถัมภ์ล้มหายตายจากการรวมตัวก็จะสลายลง ทำให้สังคมไทยอ่อนแอและไม่ยั่งยืนเหมือนการรวมตัวกันในแนวราบ (horizontal affiliation) ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของคนที่มีอะไรคล้ายๆกัน เท่าเทียมกันแล้วเลือกตัวแทนขึ้นเป็นตามลำดับชั้น จะมีความยั่งยืนเมื่อหัวหน้าตายก็จะมีตัวแทนขึ้นมาเรื่อยๆ โครงสร้างสังคมจึงยังอยู่

ภาพที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์เชิงคู่ (patron-client system)

ถ้าผู้อุปถัมภ์ต้องการอะไร ผู้รับอุปถัมภ์ก็จะสนองตอบทันที และไม่จำเป็นที่ผู้รับอุปถัมภ์แต่ละกลุ่มจะต้องสามัคคีกัน และผู้รับอุปถัมภ์อาจไปรับอุปถัมภ์ผู้อื่นต่อๆกันไปได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่มีความสัมพันธ์โยงโยกันไปเรื่อยๆ เป็นระบบจากบนลงสู่ล่างหรือล่างขึ้นบน ในลักษณะแนวดิ่ง ระบบนี้ยังสามารถระดมกำลังคนทั้งเครือข่ายให้ทำงานให้ผู้อุปถัมภ์รายใหญ่ได้ เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ทำให้คนเหล่านี้อยู่ด้วยกัน ถ้าวันหนึ่งสิ้นผู้อุปถัมภ์รายใหญ่ ผู้รับอุปถัมภ์กลุ่มต่างๆอาจอยู่ด้วยกันหรือต่างแยกกัน ไปก็ได้ ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวต่อกัน การรวมกลุ่มแบบนี้จะขาดเสถียรภาพและความยั่งยืน ลักษณะนี้พบได้ในพรรคการเมืองไทย ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันในลักษณะระบบอุปถัมภ์ ผู้อุปถัมภ์เป็นบุคคลคนที่มีบารมีอำนาจ สามารถควบคุมแกนนำหรือผู้ใต้สังกัดได้

การรวมกลุ่มดังกล่าวจะต่างจากการรวมกลุ่มในแนวราบ หรือแนวนอน เป็นความสัมพันธ์ของคนที่มีสถานะเท่าๆกัน ฐานล่างจะขยายกว้างออกไป มีความต้องการที่เหมือนกัน พอรวมกลุ่มกันจะเลือกตัวแทนของกลุ่ม หลังจากนั้นตัวแทนกลุ่มก็จะเลือกตัวแทนเป็นลำดับชั้นจนได้หัวหน้าสูงสุด ถ้าหัวหน้าเสียชีวิตลงก็ไม่มีการสลายหรือยุบตัวของกลุ่มแต่จะมีการเลือกหัวหน้าคนใหม่ขึ้นมาแทนที่โดยฐานใหญ่ยังคงอยู่ พบมากในสังคมตะวันตก เป็นลักษณะพรรคมวลชน (Mass party)

กล่าวโดยสรุป ระบบอุปถัมภ์มีลักษณะของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เด่น ๆ ดังต่อไปนี้

1. เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร (relatively permanent)
2. เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะต่างตอบแทน (reciprocal)
3. เป็นความสัมพันธ์ที่ต่างฝ่ายหวังผลประโยชน์จากกันและกัน (interest orientation)
4. ผู้อุปถัมภ์ซึ่งเป็นฝ่ายที่ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงกว่า จะให้ทางด้านวัตถุ

แก่ฝ่ายผู้รับบริการซึ่งมีฐานะด้อยกว่า

5. ผู้รับบริการจะตอบแทนด้วยความจงรักภักดีหรือบริการอื่น ๆ ที่ตนสามารถทำได้
 อकिन รพีพัฒน์ (2533) ได้ชี้ให้เห็นว่า โครงสร้างสังคมเป็นตัวการสำคัญในการ
 กำหนดความสัมพันธ์ต่างๆ ในสังคมจนถึงการกระทำในสังคม ดังนั้นการที่คนไทยมีลักษณะให้
 ความสำคัญแก่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในกลุ่มเดียวกันมากกว่าคนนอกกลุ่ม จึงเนื่องมาจาก
 ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มมีรากฐานมาจากความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 มาเป็นเวลานานซึ่งไม่เหมือนกับการเกิดกลุ่มของชาวตะวันตกที่เชื่อว่าการเกิดจากกรณีสำนึก
 ร่วมกันถึงผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ขณะที่กลุ่มของคนไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์
 ส่วนตัว ไม่นึกถึงประโยชน์ส่วนร่วม นอกจากนี้ความสัมพันธ์กลุ่มของคนไทยจะให้ความสำคัญแก่
 ผู้นำสูงมากเพราะผู้นำเปรียบเหมือนผู้อุปถัมภ์ของกลุ่ม

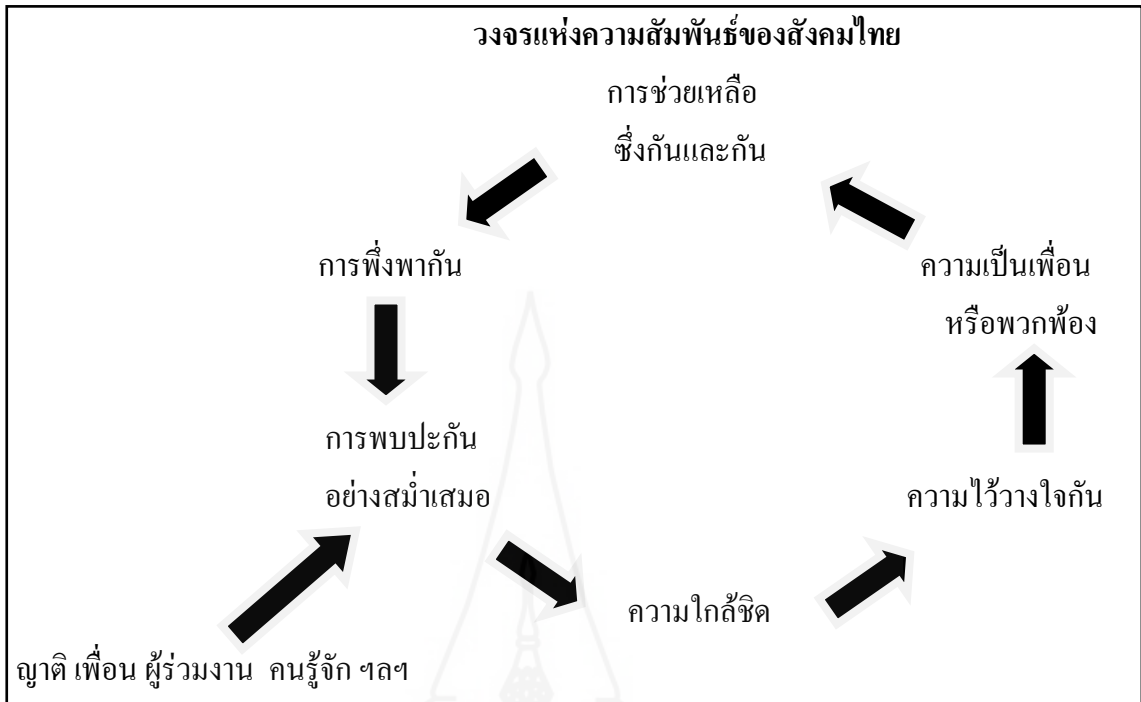
ส่วนเรื่องผลกระทบโดยตรงต่อผลทางการเมืองนั้น ระบบอุปถัมภ์จะเกี่ยวข้องกับ
 พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากลักษณะความเป็นผู้นำในเชิงอุปถัมภ์ ย่อมหมายถึง
 ระดับอิทธิพลซึ่งมีต่อประชาชน หรือกลุ่มบุคคล การมีอิทธิพลจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับบารมี
 ของผู้นำคนนั้นเป็นสำคัญ ประชาชน หรือกลุ่มบุคคลภายใต้ผู้นำดังกล่าว โดยนัยทางการเมือง
 หมายถึง คะแนนเสียงที่จะทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งประสบความสำเร็จ หรือพ่ายแพ้ก็ได้ ความสัมพันธ์
 ระหว่างผู้นำชุมชนกับประชาชนเหล่านี้ในกระบวนการเลือกตั้งถูกเรียกว่า “ระบบหัวคะแนน”
 โดยเฉพาะบุคคลซึ่งดำรงอยู่ในสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมระดับล่าง ความสัมพันธ์ใน
 กระบวนการดังกล่าวในสังคมไทยตามลักษณะพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรม มีพื้นฐานอยู่บน
 ความสัมพันธ์ส่วนตัว มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ตอบแทนระหว่างเจ้านายกับลูกน้องมากกว่า
 ความสัมพันธ์แบบอุดมการณ์ หรือจิตสำนึกทางการเมืองร่วมกัน เมื่อเป็นเช่นนี้แนวทางการณรงค์
 หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง จึงต้องให้ความสนใจกับผู้นำชุมชนระดับต่างๆ เป็นสำคัญ
 ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถูกระดม (mobilized political participation) ซึ่ง
 การระดมอาจจะมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนผู้นำท้องถิ่น บุคคลเหล่านี้มักจะ
 ถูกเรียกว่า “หัวคะแนน” ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่สุดในความสำเร็จของการ
 ได้รับเลือกตั้งของผู้สมัครแต่ละคน ซึ่งความสัมพันธ์ของผู้สมัครและหัวคะแนนเป็นกันไปในเชิง
 แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของทั้งสองฝ่าย ความสำคัญของคนเหล่านี้อยู่ที่การได้รับความ
 ขอมรับและเกรงใจจากคนในท้องถิ่น จึงสามารถที่จะชักจูงให้คนในท้องถิ่นมีพฤติกรรมการ
 ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตามคำแนะนำของหัวคะแนน ดังนั้นการลงคะแนนเสียงแต่ละครั้ง จึงมักเกิด
 จากการแนะนำชักจูงผู้นำของท้องถิ่นไม่ได้เป็นไปตามการตัดสินใจของประชาชนฝ่ายเดียว โดย
 ผู้นำของท้องถิ่นจะมีผลตอบแทนให้อาจจะเป็นการแจกเงิน หรือแจกสิ่งของเลี้ยงอาหารบริจาค
 ทรัพย์สินให้แก่ชุมชน เป็นต้น

6.2 ระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

ลักษณะของสังคมไทยโดยทั่วไป นั้นอาจจะกล่าวได้ว่า ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคม ชนชั้นอันสืบเนื่องมาจากระบบศักดินา โดยถือเอาเกียรติหรือฐานะทางสังคมมาเป็นเครื่องวัด เช่น วงศ์ตระกูล ความมั่งคั่ง หรือฐานะทางการศึกษา (ไพบูลย์ ช่างเรียน 2527: 148-149) เป็นต้น

ลักษณะทางสังคมไทยมีการรวมกลุ่มและเกิดกลุ่ม โดยมีการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เป็นส่วนบุคคลในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (patron – clients) ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ความไว้วางใจและความใกล้ชิดสนิทสนมเป็นที่ตั้ง ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์นี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับ ความสัมพันธ์แบบนายกับไพร่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบศักดินา ที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่มาก ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของคนไทย โดยทั่วไปการรวมกลุ่มของคนไทย มักขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าหลักการจัดตั้งที่อิงผลประโยชน์ หรืออุดมการณ์ร่วมกัน (นพดล สุคนธวิธ 2539: 35)

กล่าวคือ ผลประโยชน์ร่วมมิใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดในการรวมกลุ่มของคนไทย หากแต่ความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างสมาชิกกลุ่มผู้นำกลุ่ม เป็นสิ่งที่ขาดมิได้สำหรับการจัดตั้งกลุ่มและการดำรงรักษากลุ่มให้คงอยู่ อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของกลุ่มก็ยังเป็นไปในเชิงของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันอยู่ แต่ผลประโยชน์จะมีบทบาทภายหลังที่กลุ่มได้เกิดขึ้นแล้ว การเกิดกลุ่มในลักษณะที่อิงบุคคล มากกว่าหลักการ หรือผลประโยชน์ร่วมกันนี้ มีเหตุมาจากการที่คนไทยมีวัฒนธรรมสังคมที่ยึดตัวบุคคล (personalism) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมไทย ถูกผูกเข้าด้วยกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว ดังวงจรของสังคมไทย

ภาพที่ 2.2 วงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทย

ที่มา : กนก วงษ์ตระหง่าน (2528) *การเมืองในระบอบประชาธิปไตย* กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตามวงจรแห่งความสัมพันธ์ของสังคมไทยนี้อธิบายว่า ความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้จะต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน คนรู้จักหรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีโอกาสพบปะกัน อาจโดยการแนะนำให้รู้จักและงานเลี้ยงสังสรรค์ในโอกาสต่าง ๆ การพบปะนั้นจะต้องมีความสม่ำเสมอ จนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดและผูกพัน และเกิดความไว้วางใจกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การที่บุคคลทั้งสองฝ่ายหรือมากกว่าสามารถร่วมมือกันกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันได้ ความใกล้ชิดและความไว้วางใจกัน เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นเพื่อน หรือการเป็นพวกพ้องเดียวกัน และยอมให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนหรือพวกพ้อง การช่วยเหลือนี้มีได้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องหรืออยู่บนหลักการแต่อย่างใด กล่าวคือเมื่อเป็นเพื่อนกันแล้วจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถึงแม้การช่วยเหลือกันนั้นจะขัดหรือผิดหลักการหรือความถูกต้องบางอย่าง เช่น ความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยให้ความสำคัญต่อการเป็นเพื่อนมากกว่าหลักการ นับเป็นการสะท้อนให้เห็นค่านิยมของความเป็นเพื่อนนั้นมีเงื่อนไขที่จะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนนี้ ทำให้คนไทย

ที่เป็นเพื่อนกันจะต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันอีกด้วย และในที่สุดการพึ่งพากันนี้ก็จะเป็นเงื่อนไขที่ต้องให้คนเหล่านั้นมาพบปะกันอีก เพื่อที่จะให้ความสัมพันธ์ส่วนตัวที่มีอยู่หรือมีมากขึ้นอีก

ด้วยวงจรแห่งความสัมพันธ์ของคนไทยดังกล่าวมาแล้วนั้น ถ้าจะพิจารณาในระบบการเมืองไทยก็จะพบว่าระบบการเล่นพรรคเล่นพวก เป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากการเมืองไทยได้ トラบไคก็ตามที่ลักษณะของความสัมพันธ์แบบส่วนตัว ยังคงมีอิทธิพลต่อสังคมไทยเช่นปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะบุคคลย่อมเล็งเห็นความสำคัญของการมีเพื่อน และใช้ประโยชน์จากความช่วยเหลือ เกื้อกูล การพึ่งพากันในหมู่เพื่อนฝูงและพวกพ้อง การที่บุคคลจะมีอำนาจมากขึ้น ก็จำเป็นต้องมีเพื่อนและพวกพ้อง เป็นบริวารมากขึ้นตามไปด้วย ขณะเดียวกันก็ใช้อำนาจที่ตนมีอยู่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อน และพวกพ้องเป็นการตอบแทนซึ่งกันและกัน ลักษณะดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นระบบการเมืองไทย ที่เน้นความสำคัญของบุคคลที่อยู่เหนือหลักการอย่างสิ้นเชิง

ความสัมพันธ์แบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ จะเกิดขึ้นเมื่อมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งแตกต่างกันในเรื่องอำนาจ ความมั่นคงและสถานะทางสังคม ได้มีความสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ โดยที่ฝ่ายแรกจะอาศัยอิทธิพลและทรัพยากรที่ตนมีอยู่ ทั้งในรูปของการให้ประโยชน์หรือการปกป้องอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างให้แก่ผู้ใต้อุปถัมภ์ตน โดยหวังจะได้ผลประโยชน์ ตอบแทนจากผู้ใต้อุปถัมภ์ เช่น ช่วยทำงานให้ หรือช่วยเหลือทางการเมืองโดยเป็นหัวคะแนนให้ เป็นต้น ทำนองเดียวกัน เหตุที่ผู้ใต้อุปถัมภ์ ให้ความช่วยเหลือหรือให้บริการแก่ผู้อุปถัมภ์ ก็เพื่อที่จะได้ผลตอบแทนกลับคืนมา ไม่จะเป็นการให้ความคุ้มครอง หรือช่วยเหลือทางวัตถุอื่น ๆ เป็นต้น

เมื่อเป็นดังนี้ เราก็จะเห็นว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนี้ ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต้องการและคาดหวังว่าจะได้รับจากอีกฝ่ายหนึ่ง ในเรื่องนี้ สก็อต ชีว่า ฝ่ายผู้อุปถัมภ์จะมีทรัพยากร หรือมีผลประโยชน์อยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน (นพดล สุคนธวิธ 2539: 38) คือ

1. ความรู้และทักษะ
 2. การควบคุมโดยตรงเหนือทรัพย์สิน ตัวอย่างเช่น เป็นเจ้าของโรงงาน เป็นเจ้าของโรงสี ซึ่งสามารถใช้เพื่อสร้างความจงรักภักดี จากผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าตนได้ เป็นต้น
 3. การควบคุมโดยอ้อมเหนือทรัพย์สิน หรืออำนาจชอบธรรมของผู้อื่น (หมายถึงของสาธารณะ) เช่น ผู้ใหญ่บ้านอาศัยความชอบธรรมของตน ในการสร้างผู้ใต้อุปถัมภ์ เป็นต้น
- ส่วนผู้ใต้อุปถัมภ์ ก็จะสามารถให้ประโยชน์แก่ผู้อุปถัมภ์ของตนได้ 3 ทาง คือ
1. แรงงานและการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นลูกจ้าง หรือจ่ายค่าเช่าคืนให้
 2. การช่วยเหลือในการต่อสู้ เช่น กรณีของการเป็นทหารในกองกำลังเล็ก ๆ การเป็นพรรคพวกช่วยเหลือเมื่อถูกข่มขู่จากฝ่ายอื่น เป็นต้น

3. การช่วยเหลือทางการเมือง การเป็นหัวคะแนนให้ การช่วยออกเสียงเลือกตั้ง หรือให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับการเมืองด้านอื่น ๆ

รูปแบบระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย

เราสามารถแบ่งระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย ออกได้เป็น 4 รูปแบบคือ

1. ระบบอุปถัมภ์ที่มีอยู่ในหมู่ญาติ ได้แก่ ความสัมพันธ์ในหมู่ครอบครัวทั่ว ๆ ไป ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก
2. ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นระหว่างมิตรสหาย ได้แก่ ความเป็นเพื่อน เช่น เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนเล่น เป็นต้น
3. ระบบอุปถัมภ์ระหว่างอาชีพ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอาชีพ เช่น ชาวนากับนักการเมือง เป็นต้น
4. ระบบอุปถัมภ์ที่เกิดขึ้นในองค์กรต่างๆ มีการแสดงออกมาในรูปนายจ้างกับลูกจ้าง เป็นต้น

ความผันแปรของระบบอุปถัมภ์จากอดีต – ปัจจุบัน

ในอดีตระบบอุปถัมภ์จะมีลักษณะเป็นการเคารพนับถือให้ความช่วยเหลือคุ้มครองกันอย่างเป็นผู้ใหญ่ – ผู้น้อย ด้วยน้ำใจดีน้ำใจมากกว่าที่ตั้งอยู่บนการหวังผลทางวัตถุ ระบบอุปถัมภ์ในสมัยก่อนมีลักษณะมั่นคงถาวร เป็นการพึ่งพากันทั้งชีวิตจิตใจเมื่อสังคมมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นแบบทันสมัยซึ่งที่เกิดขึ้นในชนบท คือชาวบ้านต้องพึ่งพาผู้คนต่างๆ หลากหลายมากขึ้น เช่น ต้องพึ่งพาพ่อค้ารับซื้อข้าว ข้าวโพด ปอ ยาง ต้องพึ่งพาพ่อค้าขาย ปุ๋ย ไร่ ไร่ ฟังพานาคาร ฯลฯ ดังนั้น ในชนบทจึงมีผู้อุปถัมภ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย

ในบางครั้ง ผู้อุปถัมภ์บางส่วนจะมีช่องทางสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมือง หรือระบบราชการ ทั้งได้อภิสิทธิ์ในการค้าขายผูกขาดทรัพยากร หรือผลผลิตบางอย่างในท้องถิ่น เช่น ไม้ แร่ ป่าล้ม มันสำปะหลัง รวมทั้งสินค้าผูกขาดของรัฐ เช่น เหล้า บุหรี่ เป็นต้น ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ที่กลายเป็นระบบอิทธิพลพร้อมกันภายในตัว ผลการเปลี่ยนแปลงทำให้ระบบอุปถัมภ์ผันแปรไปเนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนไป ชาวบ้านจึงพึ่งพาผู้อุปถัมภ์หลายคนเป็นเรื่องเฉพาะๆ ไปแต่ละคน เช่น พึ่งพาเรื่องพืชผลทางการเกษตรในคนหนึ่ง แต่ไปพึ่งพาคนอื่นในเรื่องการติดต่องาน เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้ถูกอุปถัมภ์จะไม่ลึกซึ้ง และถาวรเหมือนสมัยก่อน เพราะเป็นความลับ

ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัคร แม้ว่าแต่ละคนจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันแต่การรณรงค์หาเสียงก็อาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างผู้สมัครกับญาติมิตร เพราะถ้าหากผู้สมัครคนใดมีญาติ หรือสามารถผูกญาติกับบุคคลต่าง ๆ ได้มาก ทำให้โอกาสในการชนะการเลือกตั้งย่อม

มีมาก โดยอาจจะไม่ต้องใช้เงินให้สิ้นเปลืองเหมือนผู้สมัครคนอื่น ในสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยการลงคะแนนเสียงให้ญาติถือเป็นการช่วยญาติ ทำให้ญาติเป็นใหญ่เป็นโต จะได้พึ่งพาอาศัยในภายหลัง เป็นการอุปถัมภ์ที่อิงระบบความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ (kinship relation system) ซึ่งมีเป้าหมายการหาเสียงที่เน้นกลุ่มญาติ บุคคลที่รู้จักคุ้นเคย คะแนนเสียงที่ผู้สมัครหวังจะได้เป็นส่วนใหญ่ คือคะแนนเสียงจากคนที่อยู่ในชนบทห่างไกลตัวเมือง มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำโดยจัดตั้งระบบหัวคะแนนที่เป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

ลักษณะสังคมไทยที่เน้นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และระบบอุปถัมภ์ (patron client relationship) ถูกเสริมต่อด้วยการเน้นค่านิยมการบริโภค และระบบเงินตราภายใต้สังคมแบบสมัยใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กลายเป็นแกนกลางสำคัญในกลไกการเมืองประชาธิปไตยควบคู่ไปกับความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของปัจเจกบุคคลตามลัทธิเสรีนิยม สิ่งที่เกิดขึ้นจากการผสมกลมกลืนอย่างได้ดุลยภาพของปัจจัยเก่าและใหม่ดังที่กล่าว เห็นได้จากระบบหัวคะแนนแบบเก่าที่เน้นเรื่องความเด่นเฉพาะตัวและบารมีในท้องถิ่น ถูกเสริมเข้าด้วยการจัดตั้งองค์กรแห่งการหาเสียงเลือกตั้ง การวางแผนจัดการสมัยใหม่เพื่อบริหารคะแนนเสียงแบบธุรกิจระบบอาสาสมัครคิดตามผล และระบบการจ่ายเงินซื้อเสียงแบบหวังผลอย่างมีประสิทธิภาพ คล้ายกับการขายโดยตรง (direct sale) ของนักการตลาดสมัยใหม่ สภาวะเช่นนี้ทำให้การเลือกตั้งกลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่ง อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้สมัครที่มีคุณภาพแบบใหม่ สามารถใช้ความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์มารับใช้ตนเอง แทนที่จะใช้ด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และหนี้บุญคุณในรูปแบบเงินตรา เขาสามารถที่จะใช้ในรูปแบบของการสร้างความศรัทธาในระยะยาวนาน การช่วยเหลือต่อผู้ในยามครอบครัวประสบความยากลำบาก หรือช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแก้ปัญหาส่วนตัวและอาชีพในแง่อื่น ๆ

จากผลการแบ่งชนชั้นในระบบศักดินาของไทยในอดีต ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์ซึ่งฝังรากลึกกลงในสังคมไทยอันมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของไทย เป็นที่มาของวัฒนธรรมของคนไทยทำให้คนไทยยึดระบบอาวุโสมีความเกรงใจต่อกัน นับถือคนมีอำนาจและไม่ค่อยมีอุดมการณ์ ซึ่งวัฒนธรรมจะไปอิทธิพลต่อวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ของคนไทยซึ่งเป็นตัวแบบในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมืองกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ลงคะแนนอีกตัวแบบหนึ่ง (อ้างถึงในเริงวิทย์ โพธิ์ทอง 2549: 27-28)

7. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเทศบาล

เทศบาล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในประเทศไทยที่ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ปัจจุบันแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยที่สามารถแบ่งส่วนสำคัญตามลำดับ ดังนี้

7.1 ประวัติความเป็นมาของเทศบาล

การปกครองรูปแบบเทศบาลเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นดำเนินการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มจากการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) โดยมีพระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ. 116 ในส่วนภูมิภาค มีการตราพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลท่าฉลอม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) เทศบาลถือกำเนิดโดยพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงพระราชดำริเรื่องการจัดตั้งเทศบาล ปราบกฐัดเจนในธรรมนูญลักษณะปกครองนครภิบาล พ.ศ. 2461 โดยกำหนดให้จัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่น “เทศบาลในเมืองจำลองคูสิตธานี” บริเวณพระที่นั่งอัมพรสถาน ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นเมืองทดลองการปกครองตนเองในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยธรรมนูญลักษณะการปกครองนครภิบาล พ.ศ. 2461 (ประกาศใช้ วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2461) ให้สิทธิเสรีภาพแก่ราษฎรเมืองคูสิตธานี (เรียกว่า ทวยนาคร) ในการบริหารดำเนินงานท้องถิ่น เช่น

1. การเลือกตั้งสมาชิกสภาคูสิตธานี ซึ่งเรียกว่า เซษฐบุรุษ
 2. ใน พ.ศ. 2465 ประกาศใช้ “กฏธานีโยปการ” เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บภาษีอากร ได้แก่ ภาษีที่ดิน ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ฯลฯ เพื่อนำไปบำรุงนคร
 3. คณะผู้บริหารคูสิตธานีเรียกว่า “คณะนครภิบาล” ซึ่งได้รับการเลือกตั้งมาจากราษฎรในนครนี้ ทำนองเดียวกันกับระบอบเทศบาลที่ใช้สมัยหลัง ๆ (เสถียร ศกุนโตภณ 2515: 219)
- และมีวิวัฒนาการเรื่อยมา จนถึง พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีการกระจายอำนาจการปกครองที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นโดยมีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นใน พ.ศ. 2476 โดยมีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 มีการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลหลายแห่ง ต่อมาได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงยกเลิกกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลหลายครั้ง จนในที่สุดได้มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ยกเลิกพระราชบัญญัติเดิม ทั้งหมดขณะนี้ยังมีผลบังคับใช้ซึ่งมีการแก้ไขครั้งสุดท้าย โดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2543 ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) เทศบาลทั่วประเทศมีจำนวนประมาณสองพันแห่ง

การปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่การปกครองท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นรูปใดก็ยังไม่เข้มแข็งพอ แต่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่พอจะเป็นหลักได้บ้างก็คือการปกครองท้องถิ่นรูปแบบของกรุงเทพมหานครและเทศบาลเท่านั้น ซึ่งรัฐบาลหลายรัฐบาลได้พยายามที่จะพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับประเทศไทยอยู่หลายครั้ง โดยมีการทดลองรูปแบบเมืองพัทยาแต่ก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร จึงกลับมาดำเนินการในรูปแบบเทศบาล โดยให้เมืองพัทยบริหารตามรูปแบบของเทศบาลนคร ในปัจจุบันนี้กฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้สามารถรวมการปกครองท้องถิ่นในจังหวัดให้เป็นท้องถิ่นขนาดใหญ่ทั้งจังหวัด

7.2 ขนาดของเทศบาล

เทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามจำนวนประชากรและรายได้ของเทศบาลนั้น ๆ ในพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 มาตรา 9 10 และ 11 ได้กำหนดขนาดเทศบาล ดังนี้

1. เทศบาลตำบล (มาตรา 9) ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีการประกาศกระทรวงมหาดไทย ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ประกาศกระทรวงมหาดไทยนั้นให้ระบุชื่อและเขตเทศบาลไว้ด้วย
2. เทศบาลเมือง (มาตรา 10) ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย
3. เทศบาลนคร (มาตรา 11) ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อและเขตของเทศบาลด้วย

7.3 องค์การเทศบาล

องค์การเทศบาล ประกอบไปด้วย สภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวน ดังต่อไปนี้

1. สภาเทศบาล สภาเทศบาลประกอบไปด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นตามจำนวน ดังต่อไปนี้

เทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 12 คน

เทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 18 คน

เทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลจำนวน 24 คน

ทั้งนี้ สมาชิกสภาเทศบาลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งและสภาเทศบาลประกอบไปด้วยประธานสภาเทศบาลหนึ่งคนและรองประธานสภาเทศบาลสองคน ซึ่งสมาชิกสภาเทศบาลมีหน้าที่สำคัญ ต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาเทศบาล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการเทศบาล
2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบเทศบัญญัติของเทศบาล ร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม
3. ควบคุมการปฏิบัติงานของนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามกฎหมาย นโยบาย แผนพัฒนาเทศบาล เทศบัญญัติ ระเบียบ และนโยบาย

2. ผู้บริหารเทศบาล

เทศบาลแต่ละแห่งจะมีนายกเทศมนตรีทำหน้าที่เป็นผู้บริหารงานในท้องที่เทศบาลนั้นทั้งหมด ปัจจุบันเทศบาลทุกประเภทมีฝ่ายบริหารที่มาจาก การเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง นายกเทศมนตรี ดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง และนายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสองคน
2. เทศบาลเมือง ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสามคน
3. เทศบาลนคร ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสี่คน

โดยนายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษา และเลขานุการนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลได้ โดยในกรณีเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินสองคน ในกรณีเทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินสามคน ในกรณีเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินห้าคน มีหน้าที่สำคัญดังนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย และรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติ และนโยบาย
2. สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรี
4. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
5. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

6. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546)

8. สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย

8.1 สภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองหนองคาย

เทศบาลเมืองหนองคาย ก่อตั้งเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2478 (ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 79) สถานที่ตั้งเทศบาลครั้งแรกอยู่ที่ถนนมีชัย โดยได้เช่าห้องแถวอยู่ติดกับบ้านพักปลัดจังหวัดโดยมี นายพัน (เพ็ญ) รักษาพันธุ์ เป็นนายกเทศมนตรีคนแรก มีพื้นที่ประมาณ 4.5 ตารางกิโลเมตร ต่อมาคงเหลือประมาณ 3.2 ตารางกิโลเมตรเนื่องจากเขตเทศบาลส่วนหนึ่งติดกับแม่น้ำโขง เมื่อถึงฤดูฝนระดับน้ำขึ้นสูงและไหลเชี่ยวมาก เป็นเหตุให้ริมตลิ่งพังลงน้ำ จึงทำให้พื้นที่ของเทศบาลลดน้อยลงทุกปี ต่อมาในปี พ.ศ. 2490 ได้ย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบัน คือ เลขที่ 251 ถนนประจักษ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ในปี พ.ศ. 2537 ได้ขยายเขต จากเดิม 3.2 ตารางกิโลเมตร เป็น 35.15 ตารางกิโลเมตรประกอบด้วย 7 ตำบล คือ ตำบลในเมือง ตำบลมีชัย ตำบลหาดคำ ตำบลกวนวัน ตำบลเมืองหมี่ ตำบลหนองกอมเกาะ และบางส่วนของตำบลโพธิ์ชัย

โดยจังหวัดหนองคายจะมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 4 จังหวัดคือ สกลนคร เลย อุดรธานี และนครพนม อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ระยะทางประมาณ 647 กิโลเมตร และเขตพื้นที่เทศบาลนั้น

8.2 สภาพทั่วไปในการจัดการศึกษาของเทศบาลเมืองหนองคาย

8.2.1 อาชีพและรายได้ของประชาชน

ลักษณะหรือประเภทของการประกอบอาชีพของประชาชนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาจะเป็นประกอบอาชีพอุตสาหกรรม ค้าส่งและค้าปลีก ประเภทอุตสาหกรรม และการประกอบการพาณิชย์ การบริการต่าง ๆ

8.2.2 ข้อมูลด้านสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายมี 4 โรงเรียน

1. โรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา สอนระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษาตอนปลาย
2. โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ สอนระดับประถมศึกษา

3. โรงเรียนเทศบาล 3 ยุวบูรณ์บำรุง สอนระดับประถมศึกษา - มัธยมศึกษา
ตอนต้น

4. โรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน สอนระดับเด็กเล็ก อนุบาล1 - อนุบาล 3

1) โรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา

ตั้งอยู่ที่ 706/6 หมู่ที่ 7 ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย รหัสไปรษณีย์ 43000 โรงเรียนมีพื้นที่ 14 ไร่ 3 งาน 98 ตารางวา มีอาคารจำนวน
8 หลัง เปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนครู 77 คน จำนวน
นักเรียน 1,816 คน จำนวนห้องเรียน 48 ห้องเรียน

ลักษณะชุมชน เขตบริการของโรงเรียนอยู่ในชุมชนเมืองและเป็นชุมชน
ขนาดใหญ่มีหลากหลายอาชีพ ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย และโดยเฉลี่ยคนในชุมชนมีรายได้
อยู่ในฐานะค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยภาพรวมแล้ว ความเข้มแข็งของชุมชน
อยู่ในระดับปานกลาง

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ ภายใน พ.ศ. 2553 ครูและบุคลากรทางการ
ศึกษา ของโรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา ได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ สามารถปฏิรูป
หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนได้เรียนรู้
อย่างหลากหลาย เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ

- 1) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารและการจัดองค์กร
- 2) ยุทธศาสตร์ด้านบุคลากร
- 3) ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการศึกษา
- 4) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงและการประกันคุณภาพการศึกษา

จุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา สังกัดกองการศึกษา เทศบาล
เมืองหนองคาย การจัดการศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบ ของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
กระทรวงมหาดไทย เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในด้านการจัดการศึกษามานานหลายทศวรรษ ตั้งอยู่
ในเขตเทศบาล ใจกลางชุมชนเมือง ใกล้ตลาดสด สถานีรถยนต์โดยสาร ขนส่งทางบก จังหวัด
หนองคาย มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถเดินทางมาโรงเรียนสะดวกสบายด้วยรถยนต์ส่วนตัว
รถยนต์โดยสาร จ้างเหมา และรถส่วนบุคคล พื้นที่โดยรอบโรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา ประกอบด้วย
ไปด้วยธนาคาร 2 แห่ง ร้านค้า บริษัทห้างร้าน สำคัญ ๆ หลายแห่ง ใกล้ตลาดอินโดจีนแหล่ง
ท่องเที่ยวที่คนทั่วไปสามารถจับจ่ายซื้อขายสินค้าได้ อย่างมากมาย ประชาชนในพื้นที่บริการ
ประกอบอาชีพที่หลากหลาย อาทิ ค้าขาย รับราชการ แพทย์ พยาบาล บริษัทห้างร้าน รับจ้างหาเช่า

กินค่า ฯลฯ ทำให้ประชาชนมีความแตกต่างกันอย่างมากในด้านฐานะทางการเงิน ความเป็นอยู่ และสวัสดิภาพในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ ยังมีวัดที่มีความสำคัญตั้งอยู่รอบโรงเรียน คือวัดทุ่งสว่าง วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) วัดศรีเมือง วัดศรีคุณเมือง วัดลำดวน วัดศรีสุ่มังคล์ วัดศรีบุญเรือง วัดคอนมน ประชากรส่วนใหญ่จึงนับถือพระพุทธศาสนา ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา มีอาคารเรียนทั้งสิ้น 6 หลัง รองรับนักเรียนได้ทั้งหมด มีห้องพิเศษ อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง โรงฝึกงาน และโรงอาหารอย่าง 1 หลัง ห้องน้ำ – สุขา 47 ที่ พื้นที่สนามกว้างขวางสามารถรองรับนักเรียนเล่นกีฬาออกกำลังกายได้ มีสวนหย่อม ที่จอดรถบริการครู- อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองและผู้มาติดต่อราชการ ได้รับความสะดวกสบาย

2) โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์

ตั้งอยู่เลขที่ 489 ถนนแก้วรวุฒิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย รหัสไปรษณีย์ 43000 โรงเรียนมีพื้นที่ 1 ไร่ 3 งาน 13.2 ตารางวา มีอาคารจำนวน 3 หลัง เปิดสอนในระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนครู 19 คน จำนวนนักเรียน 583 คน จำนวนห้องเรียน 16 ห้องเรียน

ลักษณะชุมชน เป็นชุมชนเมืองในเขตเทศบาล ซึ่งส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่น มีการส่งเสริมประเพณีมาก โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและค้าขาย โดยภาพรวมแล้ว ความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับพอใช้

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ ปฏิรูปการเรียนรู้ก้าวสู่มาตรฐานการศึกษา ให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสัมมาคารวะ มีความเมตตา กรุณา และมีความประหยัด สืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่น มีสุนทรียภาพด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา หลีกเลี้ยงยาเสพติด อนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อมพร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ

- 1) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารและการจัดองค์กร
- 2) ยุทธศาสตร์ด้านบุคลากร
- 3) ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการศึกษา
- 4) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับปรุงและการประกันคุณภาพการศึกษา
- 5) ยุทธศาสตร์ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

จุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์

1. หลักสูตรการเรียนการสอน

โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ จัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา การจัดการเรียนการสอน ชั้น ป.1 ถึง ป.6 ใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อ่าน ออก เขียน ได้ คิดคำนวณได้ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีจำนวนนักเรียน 583 คน จำนวนห้องเรียน 16 ห้องเรียนนักเรียนส่วนใหญ่มาจากนอกเขตเทศบาล

2. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน ให้มีการมอบหมายงานตรงกับความถนัด ความสามารถของบุคลากรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งบุคลากรเข้าอบรมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ

3. สภาพชุมชน

โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองมาช้านาน เส้นทางคมนาคมเดินทางมาโรงเรียนสะดวกสบาย เขตบริการโรงเรียนครอบคลุมพื้นที่ 3 ชุมชนใหญ่ ได้แก่ ชุมชนมีชัย ชุมชนชัยพร และชุมชนหายโศก จากการศึกษาที่โรงเรียนอยู่ในชุมชนเขตเทศบาลมาช้านาน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาก โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งโรงเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย มีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง

3) โรงเรียนเทศบาล 3 ยูวบูรณ์บำรุง

ตั้งอยู่ที่ 653/1 คู่มือป่าหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย รหัสไปรษณีย์ 43000 โรงเรียนมีพื้นที่ 5 ไร่ 1 งาน 99 ตารางวา มีอาคารจำนวน 4 หลัง เปิดสอน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนครู 26 คน จำนวนนักเรียน 604 คน จำนวน 17 ห้องเรียน

ลักษณะชุมชนในเขตบริการ มี 4 ชุมชน ซึ่งชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง ประชากรมีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 80 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 10 อาชีพประกอบธุรกิจในการครอบครัว ร้อยละ 5 และอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 5 และโดยเฉลี่ยคนในชุมชนมีรายได้อยู่ในฐานะยากจน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ เขตบริการ ไปสู่เยาวชนที่ด้อยโอกาส และเยาวชนพิการ ปรับปรุงมาตรฐาน การศึกษาของโรงเรียนให้สูงขึ้น โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ กิจกรรมเกษตรดี จริยธรรมเด่น เน้นวิชาการ
ชำนาญคนตรี มีอาชีพสุจริต

จุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 3 ยูวบูรณ์บำรุง

1. หลักสูตรการเรียนการสอน

โรงเรียนเทศบาล 3 ยูวบูรณ์บำรุง จัดการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ทุกชั้นเรียนใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพราะเป็นโรงเรียนพร้อมใช้หลักสูตร ซึ่งโดยภาพรวม มุ่งเน้นและปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยเป็น โรงเรียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของท้องถิ่น โดยส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก มีจำนวนนักเรียน 666 คน จำนวนห้องเรียน 18 ห้องเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มาจากนอกเขตเทศบาล

2. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานโรงเรียน เปิดโอกาสให้ครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียนมีความเป็นประชาธิปไตย ให้มีการมอบหมายงานตรงกับความสามารถ ความสามารถของบุคลากรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งบุคลากรเข้าอบรมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ

3. สภาพชุมชน

ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองมาช้านาน เส้นทางคมนาคมเดินทางมาโรงเรียน สะดวกสบาย เขตบริการโรงเรียนครอบคลุมพื้นที่ 4 ชุมชนใหญ่ ได้แก่ ชุมชนป่าหลวง ชุมชนโพธิ์ศรี ชุมชนป่าพร้าว และชุมชนวัดธาตุ จากการที่โรงเรียนอยู่ในชุมชนเขตเทศบาล มาช้านานประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาก โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งโรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและค้าขายมีรายได้ อยู่ในระดับค่อนข้างยากจน

4) โรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน์

ตั้งอยู่ที่ 252/4 หมู่ที่ 3 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย รหัสไปรษณีย์ 43000 โรงเรียนมีพื้นที่ 7 ไร่ 1 งาน 77 ตารางวา มีอาคารจำนวน 2 หลัง เปิดสอนในระดับ อนุบาล 2 ขวบ ถึงอนุบาล 3 จำนวนครู 30 คน จำนวนนักเรียน 880 คน จำนวน 17 ห้องเรียน

ลักษณะชุมชน เขตบริการของโรงเรียนอยู่ในชุมชน 4 ชุมชน คือ ชุมชนหายโศก ชุมชนศรีชมชื่น ชุมชนดอนโพธิ์ และชุมชนดอนมน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และโดยเฉลี่ย คนในชุมชนมีรายได้อยู่ในฐานะปานกลางและค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยภาพรวมแล้วความเข้มแข็งของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

วิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือ มุ่งเน้นให้นักเรียนแต่ละระดับ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามโครงการเยาวชนคนดี รักการอ่าน การเขียน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ใช้ทักษะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี อันเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน มีทักษะพื้นฐานในการทำงาน และประกอบอาชีพ มีสุขภาพบุคลิกภาพที่ดี รักธรรมชาติ ร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีความภูมิใจในความเป็นไทย ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ

- 1) จัดการศึกษาให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นเด็กเล็ก ถึงชั้นอนุบาล 3
 - 2) นักเรียนได้รับการพัฒนาตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ตามศักยภาพ
 - 3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมกิจกรรมตามนโยบายของกรมส่งเสริม การปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลเมืองหนองคาย และกระทรวงศึกษาธิการ
 - 4) พัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้สะอาด สวยงาม ร่มรื่น
 - 5) พัฒนาระบบการบริหารโรงเรียน โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในรูปแบบที่ครูและชุมชนมีส่วนร่วม
 - 6) พัฒนาคณากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิรูปการศึกษา
 - 7) พัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 8) พัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม
 - 9) พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเน้นครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้และผู้ผลิต
 - 10) พัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ระบบประกันคุณภาพภายในตามความพร้อมจุดเด่นของโรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน
1. หลักสูตรการเรียนการสอน

โรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน จัดการศึกษาแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา 5 ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นใหม่ และเริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่ไว้วางใจของคนในท้องถิ่นซึ่งได้ส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก มีจำนวนนักเรียน 880 คน จำนวน ห้องเรียน 17 ห้องเรียน

2. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานโรงเรียน เปิดโอกาสให้ครู และชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน มีความเป็นประชาธิปไตย ให้มีการมอบหมายงานตรงกับความสามารถของบุคลากรส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยส่งบุคลากรเข้าอบรมสัมมนาอย่างสม่ำเสมอ

3. สภาพชุมชน

โรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง ด้านหลังสำนักงานเทศบาลเมืองหนองคายรอบข้างส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานราชการ เส้นทาง คมนาคมเดินทางมาโรงเรียนสะดวกสบาย เขตบริการโรงเรียนครอบคลุมพื้นที่ 3 ชุมชนใหญ่ ได้แก่ ชุมชนหายโศก ชุมชนดอนมน และชุมชนศรีชมชื่น ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีการส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ของท้องถิ่นมาก โดยจัดกิจกรรมเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งโรงเรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรม ร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง และค้าขาย มีรายได้อยู่ในระดับค่อนข้างยากจน (สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองหนองคาย 2551: 1-10)

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยา โยธารินทร์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของห้วคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ศึกษากรณีเฉพาะเขตอำเภอหนองงูกรัง จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2533 โดยศึกษาการจัดตั้งและควบคุมห้วคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระบวนการและวิธีการที่ห้วคะแนนช่วยหาเสียงเลือกตั้งและบทบาทของห้วคะแนนที่มีต่อการเลือกตั้ง ผลการศึกษาวิจัยพบว่าวิธีการจัดตั้งและการควบคุมห้วคะแนนของผู้สมัคร ผู้สมัครมีวิธีการจัดตั้งห้วคะแนน 3 วิธีคือ ผู้สมัครเข้าหาห้วคะแนนด้วยตนเอง เชิญห้วคะแนนมาประชุมและจัดเลี้ยงที่บ้านตน และผู้สมัครอาศัยบุคคลที่สองช่วยจัดตั้ง ส่วนการควบคุมห้วคะแนนนั้นประกอบด้วย การควบคุมการแจกเงินเพื่อซื้อคะแนนเสียง โดยผู้สมัครควบคุมเอง มอบหมายให้คนสนิทช่วยควบคุมและสอบถามผู้มีสิทธิออกเสียง

เลือกตั้ง ในด้านการควบคุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันรถในระหว่างการเดินทางของหัวหน้าคณะผู้สมัครส่วนใหญ่ใช้วิธีเดียวกันคือ จ่ายเงินสดให้หัวหน้าคณะไปเติมน้ำมันแล้วนำไปเสิร์ฟรับเงินมาแสดงภายหลังส่วนกระบวนการและวิธีการที่หัวหน้าคณะช่วยหาเสียงเลือกตั้ง หัวหน้าคณะได้ดำเนินการช่วยหาเสียงแก่ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน 7 วิธี ได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในโอกาสและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย การซื้อคะแนนเสียง การแจกของ การโจมตีคู่แข่ง การจัดเลี้ยงอาหารสุราและเครื่องดื่ม การรวบรวมข้อมูลเสนอผู้สมัคร และวิธีการสุดท้ายคือทำให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ

หัวหน้าคณะมีบทบาทสำคัญในด้านการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว การใช้เงิน การใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง การรวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และรวบรวมบัตรประจำตัว การปล่อยข่าวลวง การแก้ข่าวลวง การจัดเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่ม การหาเสียงในงานสังคมและประเพณี การสรรเสริญผู้สมัครที่ตนสนับสนุน การเสนอแนวทางพัฒนาท้องถิ่น การเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนไปยังผู้สมัคร การเข้าร่วมงานสังคมและประเพณีต่างๆ การให้บริการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปลงคะแนนเสียง และบทบาทในการรายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มแข่งขัน

ธงชัย พิมพ์สกุล (2539) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องปัญหาทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า การทุจริตในการเลือกตั้งของจังหวัดชลบุรีเกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี 2512 เรื่อยมา โดยเห็นได้อย่างแจ่มชัดว่าเงินเป็นปัจจัยหลัก เป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาทุจริตการเลือกตั้งขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่อความหวังของการเป็นผู้ชนะการเลือกตั้งให้ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น นักเลือกตั้งที่กระทำการทุจริตด้วยวิธีการต่างๆ ขึ้นมา โดยมีได้คำนึงถึงหลักแห่งสุจริต ยุติธรรม ตลอดจนความชอบธรรมใด ๆ และไม่รักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง และเนื่องจากปัจจัยเรื่องเงินที่นับว่าเป็นตัวก่อให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งเป็นหลักใหญ่ ดังกล่าวมาแล้ว ก็ยังมีปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ อิทธิพลและอำนาจเถื่อนที่เป็นทั้งตัวควบคุม ชี้นำ และเร่งปฏิบัติการของปัจจัยเงินด้วยอีกแรง จนทำให้การซื้อเสียง แพร่ขยายวงไปสู่หมู่ประชาชนอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิผล แม้จะมีประสิทธิผลส่วนใหญ่ต่อประชาชนชั้นกลางเท่านั้นก็ตาม แต่ก็ยังเป็นผลให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งไม่สุจริตและโปร่งใส อีกทั้งเพราะเนื่องจากปัจจัยทางการเงินนี้ ทำให้ข้าราชการผู้ดำเนินการเลือกตั้งจำนวนหนึ่ง ตลอดจนนักการเมืองท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตกเป็นทาสของเงินตราแทบหมดสิ้น โดยต่างยอมให้ความร่วมมือในการทุจริตด้วยอย่างเป็นทางการ ทำให้เจตนาธรรมของการเลือกตั้งตัวแทนของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตยไม่ประสบผลสำเร็จลุล่วงตามความประสงค์ที่แท้จริงของประเทศชาติ ทั้งนี้ น่าจะเกิดจากความสำนึกของประชาชนส่วนใหญ่ที่มีต่อการเลือกตั้ง เนื่องจาก

ประชาชนมีสิทธิที่จะต้องไปเลือกตั้งตามกฎหมายจะหลีกเลี่ยงมิได้ ข้อกำหนดนี้น่าจะเป็นข้อดีส่วนหนึ่งจะช่วยขจัดปัญหาการซื้อเสียงได้ประการแรก อีกทั้งยังช่วยป้องกันผู้อื่นมาใช้สิทธิแทนตนอย่างทุจริต

จิราพร บุญพร (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย: ศึกษากรณีครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับเงินเดือน ระดับตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสมาชิกในกลุ่มทางสังคม ความสนใจรับข่าวสารทางการเมือง และความสำนึกทางการเมือง ส่วนระดับการศึกษาไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2539: 1-17) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาในประเด็นเรื่องระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทย ที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระดับสูง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าอย่างแนบแน่น จะพบมากในพื้นที่ของชนบทที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ มีความยากจนสูงกว่ากลุ่มประชาชนในเมือง ส่งผลให้เกิดการซื้อ-ขายเสียงในครั้งสมัยของการเลือกตั้งในพื้นที่ชนบทอย่างกว้างขวางจึงเป็นสาเหตุสำคัญของการกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง มักพบในพื้นที่ชนบทของทุกภาค จากการศึกษาพบว่าภาคที่มีประชาชนกลุ่มนี้มากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ

นอกจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งตามที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ระบบสังคมแบบดั้งเดิมของไทยก็มีส่วนสำคัญ ดังนี้

ประชากรกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการซื้อ-ขายเสียงมากที่สุด เนื่องมาจากเป็นพื้นที่ที่ประชาชนยากจนที่สุด และมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (เป็นลักษณะของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในสังคมที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย และไม่สามารถเข้าถึงอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริง) อย่างแนบแน่นมากกว่าภาคอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันความเป็นระบบอุปถัมภ์ก็สูงเช่นกัน โดยที่ประเด็นของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และประชาชนในพื้นที่

ดังกล่าวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นนักการเมืองมักจะใช้ประชาชนกลุ่มนี้เป็นฐานเสียงที่สำคัญด้วยวิธีการซื้อเสียงเข้ามา นอกจากนี้พบว่าประชาชนในกลุ่มดังกล่าวนี้ ผู้ที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมในระดับต่ำ ส่วนใหญ่จะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหัวหน้า “ระดม” ให้ไปลงคะแนนเสียงอันเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าที่ชัดเจน

สภาพที่เกิดเหล่านี้ในสังคมการเมืองไทย ก็ยังมีนักการเมืองอีกหลายคนที่กำลังยืนหยัดด้วยความบริสุทธิ์ใจได้ว่า ตนเองเป็นนักการเมืองด้วยกระบวนการหาเสียงที่ถูกต้องตามตัวบทกฎหมายทุกประการ เพราะยังมีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอีกมากที่เงินไม่อาจซื้อได้ แต่ในจำนวนนี้ ก็คงจะมีนักการเมืองเพียงไม่กี่คนนักที่กำลังยืนยันทว่าแนวโน้มเรื่องสำคัญของเงิน อิทธิพลของนายทุน ความอ่อนแอของพรรคการเมือง ฯลฯ จะมีบทบาทต่อการเลือกตั้งและได้แพร่ขยายอิทธิออกไปทั่วประเทศแล้ว

เจริญรัตน์ บำรุงนา, สิบตำรวจตรี (2549) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมคอร์รัปชันทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนมีภารกิจหน้าที่ในการสนับสนุนการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น ในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญ พฤติกรรมและรูปแบบการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงามีหลากหลายรูปแบบ และมีความซับซ้อนมาก และส่งผลกระทบต่อหน่วยงานสองหน่วยงานคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงา ข้อเสนอแนะ บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีความชัดเจนในการกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่าย นักการเมืองทุกระดับต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกที่ดีในทางการเมือง หน่วยงานข้าราชการตำรวจและองค์การบริหารส่วนตำบลต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขและป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นให้ไปในทิศทางเดียวกัน

ดร.ฉวี กุลวงศ์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: ศึกษากรณีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเลือกตั้งของสตรี แต่เครือข่าย เป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานี บทบาทผู้เป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งจะทำหน้าที่ในการประสานงานกับแกนนำในชุมชนโดยตรง และจะใช้วิธีการแจกใบปลิว ใบแนะนำตัว และติดโปสเตอร์ของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สตรีที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ควรมีมนุษยสัมพันธ์เข้าประชาชนในชุมชนได้ดี และส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนสตรีในชุมชนเขตเทศบาลนครอุดรธานีเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้ง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาถึงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครสมาชิก สภามหาวิทยาลัยของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย และปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มประชากร คือ กลุ่มพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย 4 โรงเรียน ได้แก่

- 1.1.1 พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา จำนวน 77 คน
- 1.1.2 พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ จำนวน 19 คน
- 1.1.3 พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง จำนวน 26 คน
- 1.1.4 พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน จำนวน 30 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยแต่ละกลุ่มคำนึงถึงความเหมาะสม ความสมัครใจในการสัมภาษณ์ คุณวุฒิ และประสบการณ์ ประกอบด้วย เลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 4 คน และพนักงานครู จำนวน 4 คน และการสนทนากลุ่มย่อยพนักงานครู จำนวน 24 คน

1.2.1 กลุ่มเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 8 คน

1) กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาล

- (1) นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา
- (2) นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์
- (3) นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง
- (4) นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน

2) พนักงานครูเทศบาล

- (1) นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา
- (2) นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์
- (3) นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง
- (4) นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน

1.2.2 กลุ่มสนทนาย่อย จำนวน 24 คน

โดยแบ่งกลุ่มสนทนาย่อยจากตัวแทนพนักงานครูเทศบาล ดังนี้

โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา จำนวน 12 คน

โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ จำนวน 3 คน

โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง จำนวน 4 คน

โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน จำนวน 5 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในครั้งนี้ประกอบด้วย แบบบันทึกหัวข้อสัมภาษณ์ แบบบันทึกภาคสนามของผู้วิจัย และอุปกรณ์ภาคสนาม

2.1 แบบบันทึกหัวข้อสัมภาษณ์

2.1.1 ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) โดยการตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า ใช้แนวคำถามปลายเปิด เพื่อนำไปสัมภาษณ์ ซักถาม พูดคุยตัวต่อตัวระหว่างผู้วิจัย หรือผู้ช่วยผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ครบประเด็นที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นหัวข้อคำถามตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้

2.1.2 ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม โดยเข้าไปสังเกตการณ์ในพื้นที่ทำการวิจัย และในส่วนที่เกี่ยวข้องงานในหน้าที่โดยตรง เพื่อนำมากำหนดแนวทางการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แนวทางการสัมภาษณ์ และจัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถามที่เกี่ยวกับ ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย และบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

2.2 แบบบันทึกภาคสนาม

ผู้วิจัยอาศัยข้อมูลที่สังเกตได้จากการอยู่ในท้องถิ่น และจากการได้ทำงานร่วมกับพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย นอกจากนี้ยังอาศัยข้อมูล ประกอบกับใช้หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวารสารที่ตีพิมพ์แล้ว มาใช้วิเคราะห์ และศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเฉพาะเรื่องอย่างละเอียดลึกซึ้ง

2.3 อุปกรณ์ภาคสนาม

ประกอบด้วย สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูป หลังจากได้ข้อมูลที่ละเอียดแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ อธิบายปรากฏการณ์ แล้วจึงสรุปในขั้นตอนสุดท้าย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล หลังจากที่ได้จัดทำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แล้วเพื่อใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ขอความร่วมมือจากสาขาวิชารัฐศาสตร์

ขอความร่วมมือจากสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ทำหนังสือถึงกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล

นัดหมายวันและเวลาการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล่าวคือการใช้แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดหัวข้อหรือคำถามไว้ล่วงหน้า และบันทึกถ้อยคำของผู้สัมภาษณ์ลงในแบบสอบถามและใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง คือการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องแต่ไม่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า และใช้การบันทึกเสียงประกอบเพื่อความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังรวบรวมข้อมูล โดยการค้นคว้าหนังสือ ตำรา งานวิจัย และวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การจัดทำข้อมูล

4.1.1 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล โดยหลังจากเก็บข้อมูลได้แต่ละครั้ง จะนำมาถอดเทป บันทึกอย่างละเอียด เรียบเรียง และเชื่อมโยงข้อมูลจากการสังเกตเข้าด้วยกัน

4.1.2 เมื่อเก็บข้อมูลเสร็จแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูล โดยมีการจำแนกข้อมูลเป็นหัวข้อ เพื่อสะดวกในการนำมาใช้ต่อ จนเก็บข้อมูลได้ครบ โดยนำข้อมูลที่เรียบเรียงแล้ว มาอ่านทบทวนอย่างละเอียด ทำความเข้าใจกับข้อมูล แยกประเด็นสาระต่าง ๆ ออกเป็นหมวดหมู่ บันทึกส่วนที่ซ้ำกัน และส่วนที่แปลกแยกกันให้เห็นชัด ทุกครั้งที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อทำการเข้าใจในบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในกรณีที่ต้องการศึกษา หรือตามวัตถุประสงค์การวิจัย ในรูปแบบพรรณนาความ (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้น โดยเน้นความคิดเห็น และข้อมูลที่ได้จากผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นหลัก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ผู้วิจัยขอแนะนำ 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย 4 โรงเรียน คือ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มคำนึงถึงความเหมาะสม ความสมัครใจในการสัมภาษณ์ คุณวุฒิ และประสบการณ์ ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการเลือกแบบเจาะจง

1) กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนสังกัดเทศบาล ได้แก่ นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์

2) กลุ่มพนักงานครูเทศบาล ได้แก่ นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา นางวัชรวิภา โกวิตศิริกุล ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูทางการศึกษา๑ โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์

1.2.2 กลุ่มสนทนากลุ่ม (Focus Group) คือ กลุ่มตัวแทนพนักงานครูเทศบาล 4 โรงเรียน จำนวน 24 คน

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ตอนที่ 2 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ตอนที่ 1 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

จากการเก็บข้อมูล โดยการสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล จะได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาลได้ ย่อมเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนของบรรดาห้วคณะต่าง ๆ ดังนั้น การแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ย่อมต้องมีปัจจัยที่เกื้อหนุนอยู่มาก ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครูเทศบาล และปัจจัยที่เกิดจากองค์ประกอบภายนอก ดังต่อไปนี้

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครู

ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครูเทศบาลเมืองที่เกื้อหนุน ต่อการแสดงบทบาท การเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเทศบาล แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านเพศ ด้านตำแหน่งหน้าที่ ด้านประสบการณ์การทำงาน ด้านความรู้ความสามารถ ด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู

1.1.1 ด้านเพศ

ปัจจัยในด้านเพศ มีส่วนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดเทศบาล และกลุ่มพนักงานครู ต่างก็กล่าวในทิศทางเดียวกันว่า ถึงแม้ว่าทุกเพศจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่เพศชายจะมีการแสดงบทบาทการสนับสนุนมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายสามารถใกล้ชิด สนับสนุนกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ง่าย เพศชายจึงมีสังคม มีการพบสังสรรค์ หรือการเสวนากับกลุ่มเพื่อนฝูง และมีความสนใจในเรื่องการเมือง หากเพศชายจะแสดงบทบาทในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก็มีแนวโน้มที่จะได้รับเลือกตั้ง ซึ่งสถานที่ที่มักจะ

พูดคุยในเรื่องของการเมือง เช่น งานแต่ง งานประเพณี หรือตามร้านกาแฟ เป็นต้น จึงทำให้มักเพศชายแสดงบทบาททางการเมืองมากกว่าเพศหญิง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ถือว่าเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย โดยเฉพาะเพศชายจะมีบทบาทค่อนข้างมาก มีความสนใจในเรื่องการเมืองมากกว่าเพศหญิง”

นายสุกิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ “เพศชายกับเพศหญิง ถ้าจะพูดถึงสิทธิอาจเท่าเทียมกัน แต่ในเรื่องการสนใจในเรื่องการเมืองท้องถิ่น เพศชายมีมากกว่า เช่น ร้านกาแฟจะเป็นสถานที่ที่เพศชายมักเข้าไปเสวนา เรื่องการเมือง สำหรับครูอาจเป็นการพูดคุยกันตามหมู่เพื่อนฝูง ตามงานเลี้ยงต่างๆ”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง “ผู้ชายจะแสดงบทบาทในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ดีกว่าเพศหญิง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายจะใกล้ชิดกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ง่าย”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “เพศมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยเฉพาะเพศชายเป็นเพศที่มีการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายมีสังคม เพื่อนฝูงมาก ถ้าจะแสดงบทบาทในเรื่องของการเมืองก็มักแสดงบทบาทได้ดีกว่าเพศหญิง”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวเพิ่มเติมว่า “เพศชายสามารถใกล้ชิดและติดต่อกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ง่าย”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ในการแสดงบทบาทการสนับสนุน คิดว่าปัจจัยในเรื่องเพศน่าจะมีส่วนสำคัญนะ เพศที่น่าจะแสดงบทบาทได้มากคือ เพศชาย”

นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วน ยังมีความคิดเห็นว่า ในส่วนของปัจจัยเกื้อหนุนในด้านเพศ ต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ถึงแม้เพศชายอาจแสดงบทบาทได้มากกว่าเพศหญิง แต่บางครั้งด้วยบทบาทหน้าที่ที่ต่างกัน เพศหญิงมีตำแหน่งหน้าที่ที่สูงกว่าเพศชาย เช่น เพศหญิงเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ก็อาจส่งผลให้ผู้หญิงสามารถแสดงบทบาทการสนับสนุนได้เท่าเทียมกันหรือมากกว่าด้วย คำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “เพศมีส่วนต่อการสนับสนุน แต่น้อย เพราะแต่ละเพศมีการแสดงบทบาทที่ไม่เท่ากัน แต่ถ้าเพศหญิงมีบทบาทหน้าที่ที่สูงกว่าเพศชาย เช่น มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร เพศหญิงก็จะแสดงบทบาทได้มากกว่าเพศชาย”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ปัจจัยในเรื่องเพศ คิดว่าไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเท่าไร ไม่ว่าเพศชายหรือเพศหญิงอาจแสดงบทบาทได้อย่างเท่าเทียมกัน บางทีเพศหญิงอาจแสดงบทบาทได้มากกว่าเพศชายด้วย”

กลุ่มสนทนาย่อย กล่าวเสริมว่า “ผู้ชายมีความจริงจังกว่าการเลือกตั้งมากกว่าผู้หญิง เพศชายมีสังคมมีการพบปะสังสรรค์ เสวนากับกลุ่มเพื่อนฝูงบ่อย และถึงแม้มองดู เพศชายอาจแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ดีกว่าเพศหญิง แต่ในปัจจุบันเพศชายและเพศหญิงต่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นไม่ว่าชายหรือหญิงก็สามารถแสดงบทบาทในการสนับสนุนได้เช่นกัน”

1.1.2 ด้านตำแหน่งหน้าที่

ด้านตำแหน่งหน้าที่การงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์จะมีมุมมองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในกลุ่มของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย และผู้อำนวยการโรงเรียนบางส่วนมีความเห็นว่า ตำแหน่งหน้าที่การงานมีส่วนที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธา หรือการชื่นชม โดยเฉพาะตำแหน่งฝ่ายบริหาร หรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จะสามารถเกื้อหนุน เอื้ออำนวยต่อการได้รับการเลือกตั้งของสมาชิกสภาเทศบาล เพราะจะได้รับการไว้วางใจ และมีความน่าเชื่อถือ มากกว่าตำแหน่งพนักงานครูที่ปฏิบัติการสอน ยิ่งฝ่ายบริหารที่มีคนรู้จักและมีคนศรัทธามาก ก็สามารถที่จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ชื่นชมให้แก่คนที่ตนรู้จักให้เลือกได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ตำแหน่งหน้าที่การงานมีส่วนสำคัญต่อการแสดงบทบาทมากด้วย ถ้าตำแหน่งหน้าที่ที่มีคนรู้จักและศรัทธาในคนคนนั้นแล้ว เพียงแต่บอกว่า ผมขอแนะนำควรเลือกคนนี้นะ เขาก็จะเลือกตามด้วยความศรัทธา และนับถือ”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ตำแหน่งของพนักงานครูก็มีส่วนสำคัญ ยิ่งในตำแหน่งฝ่ายบริหาร ก็สามารถที่จะเกื้อหนุนนักการเมืองท้องถิ่น ได้มากกว่าตำแหน่งของพนักงานครูที่ปฏิบัติการสอน”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ตำแหน่งหน้าที่ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทอย่างมาก เพราะยิ่งตำแหน่งสูง ยิ่งมีคนนับถือ แต่บางครั้งคนที่อยู่ในตำแหน่งสูงไม่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “หน้าที่ที่การทำงานสามารถเอื้ออำนวยต่อการได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอย่างแน่นอน เมื่อเรามีตำแหน่งการทำงานที่สูงก็จะได้รับการไว้วางใจและสามารถแสดงบทบาทอย่างเต็มที่ แต่อาจไม่เปิดเผย”

นอกจากนี้ ในกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน ส่วนใหญ่ก็ให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า ตำแหน่งหน้าที่ที่การทำงานไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูต้องมีการวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกในการสนับสนุนในลักษณะเป็นหัวคะแนนได้ และยังเสี่ยงต่อการถูกลงโทษตามวินัยข้าราชการอีกด้วย ซึ่งมีรายละเอียดทำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ตำแหน่งหน้าที่ที่การทำงานอาจเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีส่วนต่อการแสดงออกในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเฉพาะตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เพราะข้าราชการต้องวางตัวเป็นกลางต่อการเลือกตั้งไม่เหมาะที่จะมาสนับสนุนนักการเมือง”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องของหน้าที่ที่การทำงานไม่น่าจะมีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนมากนัก ส่วนใหญ่ต่อให้ไม่มีตำแหน่งหน้าที่ที่การทำงาน แต่มีพาวเวอร์ในชุมชนก็ช่วยผู้สมัครให้ได้รับเลือกตั้งได้”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ไม่มีส่วนต่อการแสดงบทบาท เพราะตามกฎหมายพนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลางเท่านั้น”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพราะข้าราชการไม่สามารถใช้ตำแหน่งหน้าที่การทำงานมาเป็นหัวคะแนนนักการเมืองได้ และอาจเสี่ยงต่อการโดนลงโทษทางวินัยด้วย”

สำหรับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ต่างมีความคิดเห็นในทางเดียวกันว่า “ตำแหน่งหน้าที่ที่การทำงานมีผลต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูในการการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จัดการเพื่อให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้ง เช่น ถ้าผู้สนับสนุนเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนก็อาจชี้แนะคณะครูเพื่อให้มาสนับสนุนบุคคลที่ตนสนับสนุนได้” และบางส่วนก็มีความเห็นว่า

“ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านตำแหน่งหน้าที่ไม่มีผลต่อการแสดงบทบาทในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และพนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง” เป็นต้น

1.1.3 ด้านประสิทธิภาพการทำงาน

ประสิทธิภาพการทำงานเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน และกลุ่มพนักงานครู ต่างมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า ประสิทธิภาพการทำงานสามารถสร้างความเชื่อถือ ความไว้วางใจ ทั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และกับผู้ที่เป็นพนักงานครูเทศบาลชั้นนำ หรือเชิญชวนให้มาสนับสนุน พนักงานครูที่มีประสิทธิภาพในการทำงานมาก จะสามารถเห็นแนวทาง และวิธีการในการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สามารถชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานแก่สมาชิกสภาเทศบาล การเข้าใจในระบบเลือกตั้งเทศบาล เนื่องจากมีประสบการณ์จากการเป็นกรรมการเลือกตั้ง การให้ความนับถือในฐานะที่เป็นครูมานานจากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของตน และพวกพ้องได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ในฐานะที่ทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติการสอน และผู้บริหารมาเป็นเวลานาน จะเห็นว่า ประสิทธิภาพในการทำงานมีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในด้านของการชี้แนะแนวทางในการดำเนินงาน แก่สมาชิกสภาเทศบาลในด้านที่เกี่ยวกับการศึกษา ทั้งยังสามารถสร้างความเชื่อถือในการที่จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งแก่คนในชุมชนก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือเป็นอย่างมาก”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนะ เพราะถ้าเรามีประสิทธิภาพในการทำงาน เราจะมองเห็นแนวทางและวิธีการต่างๆ นำมาประยุกต์ได้ทุกเรื่อง แม้แต่เรื่องการช่วยสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนเกี่ยวข้องกับการช่วยแสดงบทบาทการสนับสนุนมาก เพราะสามารถจะได้ทราบข้อบกพร่อง และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ตน แนะนำผู้สมัครที่ตนสนับสนุน”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “เป็นปัจจัยที่ช่วยเกื้อหนุนปานกลาง อาจจะมีเกี่ยวข้องแต่มีประสบการณ์มากรู้จักคนมาก ก็สามารถแนะนำผู้อื่นได้”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีส่วนเกื้อหนุน เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยประสิทธิภาพ

การทำงานสามารถส่งผลต่อพนักงานครูคนอื่น ในการยอมรับที่จะเชื่อพนักงานครูที่มีประสบการณ์มากแนะนำ หรือบอกให้สนับสนุนใคร”

นางวัชรวิภา โกวาทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “คนที่มีประสบการณ์ก็รู้มาก สามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ และนำมาใช้เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์แก่ตน และพวกพ้อง”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ถ้าบุคคลอยู่ทำงานในองค์กรนาน ๆ หรือมีประสบการณ์ในการทำงานมากก็จะเข้าใจระบบมากขึ้น ระบบ ในที่นี้รวมถึงระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล จะช่วยในการส่งเสริมสนับสนุนผู้สมัครที่ตนจะสนับสนุน”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีส่วนต่อการแสดงบทบาทในลักษณะเช่น ถ้าทำงานมานานก็จะรู้จักคนเยอะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือของคนในสังคม”

นอกจากนี้ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ต่างก็มีความคิดเห็นในแนวเดียวกันว่า “ประสบการณ์การทำงานมีผลในด้านของการทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เกิดความไว้วางใจ และพยายามผลักดันให้พนักงานครูผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานมาหลายปีเข้ามาสนับสนุน เพราะจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่า เนื่องจากรู้จักคนเยอะ และบางครั้งยังรู้จักผู้ที่มีอำนาจ ช่วยในการเกื้อหนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลอีกด้วย” และส่วนน้อยที่มีความเห็นแตกต่างและน่าสนใจ โดยให้สัมภาษณ์ในลักษณะคล้ายกันว่า “ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงานไม่มีผล เพราะการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล อาจขึ้นอยู่กับความเป็นญาติ มิตร หรือคนใกล้ชิดใครมากกว่า”

1.1.4 ด้านความรู้ความสามารถ

ด้านความรู้ความสามารถ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้แก่ กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน และกลุ่มพนักงานครูบางส่วน ต่างให้สัมภาษณ์ว่า ความรู้ความสามารถของพนักงานครูสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้บุคคลอื่นมาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ พนักงานครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงจะมีเทคนิค หรือวิธีการในการโน้มน้าว มีความสามารถเชิงการประชาสัมพันธ์แนะนำผู้คนให้เชื่อ นอกจากนี้ พนักงานครูที่มีความรู้ความสามารถจะสามารถพิจารณา โยบาย วิสัยทัศน์ หรือตัดสินใจในการสนับสนุนใครบนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และสามารถถ่ายทอดความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นแก่บุคคลต่างๆ ได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก เพราะความรู้ความสามารถของพนักงานครู เป็นความเชื่อถืออย่างหนึ่ง ที่ จะโน้มน้าวให้ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง เล็งเห็นความสำคัญ และบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา เทศบาล เมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ความรู้ความสามารถของครู ย่อมเกี่ยวข้องกับความสามารถในการใช้ความรู้ที่ครูมีอยู่ ในเชิงการ ชี้นำไปสู่ผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสมาชิกสภาเทศบาล”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “เป็นส่วนหนึ่งส่งเสริมต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครู นำไปใช้เป็นที่ทักษะในการปฏิบัติงาน และการแก้ปัญหา”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ครู ที่มีความสามารถในเชิงการประชาสัมพันธ์ ก็สามารถแนะนำ หรือชักจูงคนให้มาเลือกผู้สมัครที่ตน สนับสนุน”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “พนักงานครู ถ้ามีวุฒิการศึกษาสูง ก็จะมีเทคนิคหรือวิธีการในการโน้มน้าวผู้คนให้มาเลือกผู้สมัคร ที่ตนชื่นชอบได้มากกว่า”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “คนที่มีความสามารถย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือ และจงใจคน ได้มากกว่าคนที่ไม่มีความรู้ความสามารถ”

สำหรับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกส่วนน้อย มีความเห็น ว่า ความรู้ความสามารถไม่มีส่วนต่อการแสดงบทบาท เพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล และความ เป็นญาติพี่น้อง หรือการรู้จักส่วนตัวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่า ดังคำให้ สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ความรู้ความสามารถเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคล การที่พนักงานครูจะเลือกสนับสนุน ใครอย่างไร น่าจะเกี่ยวกับการรู้จักหรือไม่รู้จักมากกว่า”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีผลน้อย การที่พนักงานครูจะสนับสนุน ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลคนใด จะต้องขึ้นอยู่กับว่า เป็น คนที่เรารู้จักไหม เป็นญาติพี่น้อง หรือไม่เท่านั้น”

ความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ก็มีความคิดเห็นในทิศทาง เดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ว่า “ความรู้ความสามารถ เป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงที่ส่งผลต่อ

การแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูที่มีความรู้ความสามารถจะสามารถพิจารณา นโยบาย วิสัยทัศน์ หรือตัดสินใจในการสนับสนุนไครบนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป สามารถที่จะชักจูงคนได้ อีกทั้งการที่พนักงานครูเทศบาลมีความรู้ความสามารถจะถ่ายทอด ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นแก่บุคคลต่าง ๆ ได้”

1.1.5 ด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ

ทัศนคติ ความค่านิยม ความเชื่อ จากคำให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน และพนักงานครู มีความเห็นตรงกันว่า เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล แต่มีประเด็นที่น่าสนใจว่า การที่พนักงานครูเทศบาลจะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลปัจจัยเกื้อหนุน ด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ พนักงานครูเทศบาลจะพิจารณาในด้านนโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนหน้าเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล แล้วดำเนินนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อ โรงเรียนและชุมชนก่อนที่จะตัดสินใจให้การสนับสนุนดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “การที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลคนไหน จะเห็นว่าต้องดูก่อนว่า เมื่อเขาได้รับเลือกตั้งมาแล้วก่อนหน้านี้ได้ ปฏิบัติตามนโยบายที่ก่อนหน้านี้เคยให้ไว้หรือไม่ ในทางตรงกันข้ามถ้าละเลยในสิ่งที่ให้ นโยบายไว้ก็คงจะไม่สนับสนุน และคงจะบอกคนรู้จักว่าไม่ต้องเลือกผู้สมัครคนนั้นแน่นอน”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มองในแง่ นโยบายและทิศทางทางการศึกษา หากผู้สมัครคนไหนมีแนวทางที่น่าจะส่งเสริม นโยบายการจัดการศึกษาก็น่าจะสนับสนุน สำหรับในส่วนที่เป็นคุณกับตัวเรา มองว่าไม่เคยร้องขอเพื่อให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์ ดังนั้นคิดว่าทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม มีพื้นฐานมาจากสิ่งที่พูด

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มีความเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจสนับสนุนใคร โดยจะมองที่ผู้สมัครคนนั้นเป็นคนดี มีคุณธรรมหรือไม่ ผลงานที่เคยทำต่อชุมชนเกิดผลอะไรบ้าง”

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนยังมีความคิดเห็นว่า นโยบายในการจัดการศึกษาเป็นเรื่องรอง แต่จะพิจารณาจากความเป็นคนดีในชุมชน ความใกล้ชิดกับชุมชน ความชื่นชอบส่วนบุคคล การรู้จักคุ้นเคยเป็นญาติมิตร หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจากการพูดคุยกันมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “การที่จะเลือกสนับสนุนใคร เป็นเรื่องความชอบส่วนบุคคล โดยมีเรื่องของความใกล้ชิดเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติ ที่ใครใกล้ชิดใคร เกี่ยวโยงใคร หรือเห็นคุณสมบัติของใครก็จะสามารถแยกแยะได้ว่าสนับสนุนใคร ดังนั้นทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมาก การที่ครูจะสนับสนุนผู้สมัครคนไหน ก็มักเริ่มต้นที่ความชอบส่วนตัวมาก่อน”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีความเกี่ยวข้องมาก ถ้าครูมีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ว่าผู้สมัครคนใดที่ชื่นชอบนั้นต้องเป็นคนดี ก็จะมีการสนับสนุนผู้สมัครคนนั้นอีกด้วย”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ถ้าฝักใฝ่ฝ่ายไหน หรือผู้สมัครคนใด ก็มักจะสนับสนุนฝ่ายนั้นตามที่ทัศนคติของตนเอง และยังจะโน้มน้าวให้คนอื่นๆอีกด้วย”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีผลเป็นอย่างมากต่อการเลือกที่จะสนับสนุนผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากการชอบในตัวบุคคล ที่เชื่อและมีความคิดว่าเขาคคนนั้นเป็นคนที่น่าพอใจ อาจส่งผลกับเราในอนาคต ก็ทำให้ตัดสินใจเลือกสนับสนุนได้ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องสนใจนโยบาย”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกันว่า “ไม่ต้องสนใจนโยบาย แต่จะเน้นที่ความสัมพันธ์เฉพาะบุคคล เนื่องจากจุดเริ่มต้นของการสนับสนุนต้องอยู่ที่แนวคิดของผู้ให้การสนับสนุน ผู้สมัครคนนั้นมีความเหมาะสม เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถอย่างไร และจะส่งผลต่อพนักงานครูอย่างไร เมื่อผู้สมัครคนนั้นได้รับเลือกตั้งแล้ว หากพนักงานครูมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว ก็อาจไม่สนับสนุนและไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้นั้น”

1.1.6 ด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู

จากการสัมภาษณ์ในด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้สัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง โดยแนวทางแรก ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ซึ่งส่วนมากเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน มีความเห็นตรงกันว่า สถานภาพส่วนบุคคลไม่มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นคน โสด หรือคนที่สมรสแล้ว หาก

ต้องการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะสนับสนุนโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพส่วนบุคคล แต่ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนประสบการณ์การทำงาน และวิถีชีวิตของพนักงานครูด้วย ดังตัวอย่างคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “คิดว่าสถานภาพส่วนบุคคลไม่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนเท่าไร หากพนักงานครูต้องการสนับสนุนผู้สมัครคนใดก็จะสนับสนุนทันที น่าจะมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องมากกว่า”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ปัจจัยในด้านสถานภาพส่วนบุคคลไม่มีความสำคัญ ไม่ว่าพนักงานครูคนนั้นจะโสด หรือสมรส ก็สามารถสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “คนโสดมีแนวโน้มที่จะเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างอิสระ ปราศจากการชี้นำของคนในครอบครัว”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “คิดว่าคนโสดน่าจะมีอิสระในสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่า และต้องมีวุฒิ คือมีความอาวุโสด้วย”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นไปในลักษณะเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึกว่า “สถานภาพส่วนบุคคลไม่มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพราะขึ้นอยู่กับทัศนคติและความเชื่อของพนักงานครูมากกว่า”

แนวทางที่สอง ผู้ให้สัมภาษณ์บางส่วนมีความเห็นว่า สถานภาพสมรสแล้วมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเฉพาะคนที่สมรสแล้วอาจต้องมีแนวโน้มในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามคู่สมรสของตนมากกว่าคนที่โสด เช่น สามีภรรยา หรือคนในครอบครัวจะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน หรือหากมีความคิดที่ต่างกันก็อาจเกิดลักษณะภรรยาบังคับสามี หรือสามีบังคับภรรยาให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน และถ้าเป็นญาติพี่น้องในครอบครัวเดียวกัน ก็จะมีการชักจูง ชี้นำของคนในครอบครัวแสดงได้มากกว่าคนโสดสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “สถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะคนโสดจะมีแนวโน้มที่เป็นอิสระในการเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าคนที่แต่งงานแล้ว ที่อาจต้องฟังคนในครอบครัวก่อน”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “คนที่มีสถานภาพสมรสจะต้องยืนอยู่บนแนวคิดเดียวกันในครอบครัว ถ้าคนในครอบครัวต่างฝ่ายต่างมีแนวคิดในเรื่องการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แตกต่างกัน ก็อาจส่งผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่แตกต่างกันด้วย”

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “สถานภาพสมรสน่าจะมีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะว่ามีภรรยา หรือคนอื่นในครอบครัวจะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันเสมอ หรือหากมีความคิดที่ต่างกันก็อาจเกิดลักษณะภรรยาบังคับสามี หรือสามีบังคับภรรยาให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่คิดว่าจะสนับสนุน และบางครั้งยังเป็นญาติพี่น้องในครอบครัวก็ต้องแสดงบทบาทการสนับสนุนให้มากๆ”

1.2 ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก

ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก ต่อการแสดงบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเทศบาล แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองไทย ระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางสังคมของครู กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่

1.2.1 วัฒนธรรมทางการเมืองไทย

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ต่อระบบการเมืองในรูปแบบการสร้างการสนับสนุนให้กับระบบการเมือง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนและพนักงานครู ต่างมีความคิดเห็นในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองไทยแตกต่างกัน ซึ่งสามารถแยกประเด็น การให้สัมภาษณ์ได้ 3 มุมมอง มุมมองแรก ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า การแสดงบทบาทการสนับสนุน จะเน้นเรื่องสังคมในลักษณะการเป็นระบบเครือข่าย หรือการฝากคนในครอบครัว มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพวกพ้องหรือญาติพี่น้อง การแสดงออกในการสนับสนุนการเลือกตั้งก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายาศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองไทย มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เนื่องจากสังคมไทย เป็นสังคมของครอบครัวขยาย มีส่วนสนับสนุนในระบบเครือญาติ เมื่อรู้จักใครก็ขยายผลการสนับสนุนเพื่อให้เห็นรู้จักมาสนับสนุนด้วย ในลักษณะการฝากบุคคลหรือญาติคน”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบำรุง กล่าวว่า “มุมมองในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย ส่วนตัวมองว่าเป็นเรื่องของการแบ่งพรรคแบ่งพวก ถ้า

ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพวกพ้องหรือญาติพี่น้อง การแสดงออกในการสนับสนุนการเลือกตั้งก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน แต่ถ้าไม่ใช่ก็อาจไม่ช่วยเหลือ หรือบางครั้งก็แสดงออกอย่างนิ่งเฉย”

มุมมองที่สอง ผู้ให้สัมภาษณ์มองว่า วัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่มีผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย เรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ การเกรงใจ หรือการเกรงกลัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้สมัครที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเคย หรือดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย มีผลให้พนักงานครูต้องแสดงบทบาทการสนับสนุน เพราะกลัวในเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับหน้าที่การงาน หากไม่แสดงบทบาทการสนับสนุนนอกจากนี้พนักงานครูยังมองว่า ความเกรงใจ หรือการยอมรับในอำนาจของผู้มีอำนาจ การอาศัยบารมี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมายาวนาน ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “นักการเมือง(ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล) มีการสังเกตพนักงานครูก่อนการมาเกื้อหนุน เมื่อได้เลือกที่จะขอความช่วยเหลือจากใคร ก็จะเข้ามาหาพนักงานครู ท่านนั้น แล้วขอให้ช่วยสนับสนุน ซึ่งหน้าที่หลักของพนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง แต่เมื่อนักการเมืองคนนั้น ซึ่งได้ร้องขอให้พนักงานครูช่วยเหลือสนับสนุนการเลือกตั้ง พนักงานครูอาจรู้สึกเกรงใจซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนาน”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีผลและเป็นปัจจัยที่มีส่วนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนการเลือกตั้ง การเลือกตั้งแต่ละครั้ง พฤติกรรมการเลือกตั้งในทุกระดับคล้ายกัน คือ ยังไม่ให้ความสำคัญของการเลือกตั้งเท่าที่ควร ในขณะที่พนักงานครูก็ไม่สามารถแสดงบทบาทการสนับสนุนได้อย่างชัดเจน หรือออกหน้าออกตา แต่ต้องทำตามหน้าที่ของตนเป็นหลัก เพราะฉะนั้นการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรนอนหลับทับสิทธิ์ ผู้ให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งจะต้อง มีส่วนช่วยในการจูงใจ ชักจูงให้คนเหล่านั้นออกมาเลือกตั้งและเลือกผู้สมัครของตน”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “น่าจะมีผลบางประการ เช่นวัฒนธรรมทางการเมืองในเรื่องของการยอมรับในอำนาจของผู้มีอำนาจ ทำให้อยากเข้าไปอาศัยบารมี ซึ่งหากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อน ก็อาจมีส่วนทำให้พนักงานครูให้การสนับสนุนมากขึ้น”

สำหรับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกับมุมมองนี้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองไทย เป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเกี่ยวกับการเมืองไทยซึ่งมีหลายระดับ โดยพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะเลือกที่จะแสดง

บทบาทการสนับสนุนก็ต่อเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้น เป็นคนรู้จัก หรือญาติพี่น้อง มากกว่าที่จะพิจารณาในด้านนโยบาย บางครั้งก็มักกลัวอิทธิพลซึ่งอาจจะมีผลต่อหน้าที่การงาน ถ้าหากไม่ช่วยในการสนับสนุน หรือบางทีก็อาจช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อหวังผลในความก้าวหน้าด้านหน้าที่การงาน”

และมุมมองที่สาม ผู้ให้สัมภาษณ์ มองในเรื่องของประเพณี และวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตท้องถิ่น ของชุมชนเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่งจะมีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีวันออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเพณีจะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล หากต้องการคะแนนเสียงก็จะต้องเคย หรือดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณี ซึ่งจะได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นมีบทบาทมาก เพราะคนไทยมักจะยึดติดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน มีการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม หากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย มีการสนับสนุนประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็อาจจูงใจให้พนักงานครูเทศบาลแสดงบทบาทการสนับสนุนได้ ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ จำนวนอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้น อย่างเทศบาลเมืองหนองคายก็มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นเครือญาติและพวกพ้องเป็นหลัก ดังนั้นในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพนักงานครู จึงขึ้นอยู่กับ การเป็นเครือญาติของใครเป็นหลักมากกว่า”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชวนบูรณบำรุง กล่าวว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองมีบทบาทมาก เพราะคนไทยมักจะยึดติดกับวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม หากผู้สมัครรับเลือกตั้งมีการสนับสนุนประเพณีและวัฒนธรรม ก็อาจจูงใจให้พนักงานครูเลือกที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งง่ายขึ้น”

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคน ก็ให้สัมภาษณ์ในทิศทางว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ยังคงเป็นวัฒนธรรมที่มีความเข้าใจที่แคบ รู้แต่เพียงประชาธิปไตยหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง เท่านั้น ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสุนิช คนยัง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๒ จำนวนอนุเคราะห์ กล่าวว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง อาจมีส่วนสำคัญที่เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่ระดับการเข้าใจยังไม่กว้างขวาง รู้แค่ๆ ประชาธิปไตย

ต้องไปเลือกตั้ง การสนับสนุนก็เช่นกันผู้สนับสนุนก็ยังไม่เข้าใจบริบทของนักการเมืองท้องถิ่นดีพอ”

1.2.2 ระบบอุปถัมภ์

ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยที่มีส่วนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากการเลือกตั้งท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองคาย เป็นการเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่เขตเทศบาลเมือง รวมถึงพนักงานครูเทศบาลส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนในพื้นที่ หรือพนักงานครูเทศบาลบางคนยังเป็นญาติพี่น้อง หรือรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ทำให้พนักงานครูเข้าไปมีบทบาทการสนับสนุนโดยตรง เช่น การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งให้กับเพื่อนพนักงานครู เพื่อจูงใจให้เลือกหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้ง ผู้อำนวยการ โรงเรียน และพนักงานครู ต่างมองว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยส่วนใหญ่จะช่วยเหลือ สนับสนุนญาติพี่น้อง คนรู้จัก การตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานครูและผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการมีอิทธิพลบารมี ความเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่นก็มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน และส่วนใหญ่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อนแล้วมากกว่าผู้สมัครหน้าใหม่ นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นกับพนักงานครูในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ส่วนใหญ่รู้จัก หรือเป็นญาติพี่น้องกับผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาล ทำให้มีการสนับสนุน เช่น นำใบแนะนำตัวผู้สมัครมาแจกเพื่อนพนักงานครู เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยเกื้อหนุนในด้านระบบอุปถัมภ์จึงเป็นค่านิยมที่พนักงานครูปฏิบัติ เพื่อแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ความเป็นญาติ ความเป็นเพื่อน มีส่วนสำคัญในการอุปถัมภ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล อีกทั้งยังเป็นปัจจัยเกื้อหนุน ที่สำคัญต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย เพราะหากผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเครือญาติ หรือไม่เป็นญาติ แต่มีอิทธิพล บารมี ความเชื่อถือในท้องถิ่น หรือผู้สมัครคนนั้นเคยช่วยเหลือพนักงานครู ก็อาจทำให้พนักงานครูอยากจะสนับสนุนก็ได้”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนมาก ในด้านบุญคุณ หรือการเคยช่วยเหลือกัน ทำให้พนักงานครูแสดงบทบาทการช่วยเหลือผู้สมัครนั้นให้ได้รับการเลือกตั้งได้”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน ช่วยเหลือผู้สมัคร ยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน จะเห็น ได้จากการสมัครเข้าทำงานจะรับ หรือช่วยเหลือญาติพี่น้องของตนเองก่อน ตลอดจนการเลื่อนขั้นเงินเดือน เป็นต้น”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ตามหลักการทั่วไป ถ้าเป็นคนรู้จัก หรือญาติพี่น้องก็จะมี การเกื้อกูล ช่วยเหลือกัน หรือถ้ามีความพึงพอใจบุคคลใด ก็จะช่วยเหลือสนับสนุนบุคคลนั้น”

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายแน่นอน คิดว่าระบบอุปถัมภ์อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน และอยู่มาตลอด การเลือกตั้งในทุกระดับจึงเป็นการเลือกตั้งต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เช่นถ้าสนับสนุนอาจได้รับผลประโยชน์เมื่อผู้สมัครคนนั้น ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลแล้วก็ได้”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนอย่างมากต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน เพราะระบบการเมืองอยู่คู่กับระบบอุปถัมภ์ การช่วยเหลือค้ำจุน ถ้าลูกหลาน ญาติพี่น้องลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก็มักจะมีการช่วยเหลือเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การเป็นเครือญาติ หรือคนรู้จักย่อมส่งผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนรู้จัก หรือบางครั้งถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อนและเคยช่วยเหลือ ก็อาจสนับสนุนได้”

ถ้ารับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันกับกลุ่มเฉพาะเจาะจงว่า “ญาติพี่น้อง หรือคนรู้จัก เป็นกลุ่มที่จะเลือกสนับสนุน เพราะอย่างน้อยเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นญาติได้รับเลือก ก็จะได้รับการช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ตามที่พนักงานครูอยากให้ช่วย ระบบอุปถัมภ์จึงเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อการแสดงออกในบทบาทการสนับสนุน”

1.2.3 วัฒนธรรมทางสังคมของครู

อาชีพครู เป็นอาชีพที่รู้จักคนมากมาย เนื่องจากครูจะมีหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ศิษย์ ทำให้ครูเป็นที่รู้จักของผู้คนมากมาย ดังนั้นวัฒนธรรมทางสังคมของครูจึงเป็นลักษณะของการที่รู้จักผู้คนมาก มีความเป็นมิตรกับบุคคลในทุกระดับ ทั้งยังมีวิธีการในการจูงใจผู้คนให้เชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่า มีเกียรติ น่าเคารพนับถือ และเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ทำให้เมื่อครูถ้าเลือกที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งบุคคลใด ก็มีผลในด้านการเชื่อถือของผู้คน อีกทั้งในเขตเทศบาลเมืองหนองคายเป็นเมืองเล็กๆ ทำให้ง่ายต่อการประชาสัมพันธ์ หรือแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พนักงานครูเทศบาลให้การสนับสนุน และบางครั้งพนักงานครูก็อาจเกรงกลัวต่ออิทธิพลของผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งถ้าหากไม่สนับสนุนอาจจะมีผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง จึงทำให้มีการแสดงบทบาทการสนับสนุนได้ ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มองว่า วัฒนธรรมทางสังคมของครูมีส่วนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ คนในชุมชนจะให้ความเชื่อถือและครูยังมีเทคนิควิธีการสามารถจูงใจคนในชุมชน บางครั้งหากครูชักชวนคนในชุมชนให้เลือกกลุ่มใด ก็มีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะเชื่อ และการที่ครูรู้จักคนเยอะ ครูสามารถใช้ความเป็นครู ใช้ความศรัทธาเชื่อถือ เชิญชวนคนที่รู้จักให้มาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ครูสนับสนุนนั้นได้ สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังต่อไปนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “อาชีพครูเป็นอาชีพหนึ่งที่สังคมยอมรับ เมื่อมีการร้องขอ หรือแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง คนในชุมชนก็จะตอบรับเชื่อถือสนับสนุน”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “วัฒนธรรมทางสังคมของครู ในด้านการเชื่อถือของคน เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง และในบางครั้งครูจะเน้นนโยบายที่ทำให้คุณภาพชีวิตของครูดีขึ้น และครูก็มีส่วนต่อความคิดของคนในชุมชนในการจูงใจให้เชื่อถืออีกด้วย”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบารุง กล่าวว่า “เป็นปัจจัยที่มีส่วนอย่างมากต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะพนักงานครูมีเทคนิค และวิธีการในการพูดคุยจูงใจผู้คนให้เชื่อ และเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุนได้”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบารุง กล่าวว่า “เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสนับสนุน เพราะสังคมของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย นั้นมีไม่มาก และสามารถชี้ได้ชัดว่า ครูคนไหนช่วยเหลือ หรือสนับสนุนผู้สมัครฝ่ายไหน”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า
“เป็นปัจจัยเกี่ยวพันมาก เนื่องจากวัฒนธรรมทางสังคมของครู มีมาก ทำให้ครูรู้จักคนเยอะ มีผลใน
การช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์บางคน มีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมทางสังคมของ
ครู ไม่ใช่ปัจจัยเกี่ยวพันต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากพนักงานครู
ต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน บางครั้งพนักงานครูอาจเกรงกลัวต่อ
อิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่นต่างๆ ในความก้าวหน้าในการทำงาน ทำให้พนักงานครูตัดสินใจที่จะ
แสดงออกหรือไม่แสดงออกในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า
“เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องปานกลาง ครูจะช่วยเหลือหาเสียง และสนับสนุนในบุคคลที่ตนรัก แต่จะไม่
แสดงออกเท่าที่ควร”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า
“พนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง ดังนั้นการประชาสัมพันธ์แนะนำผู้สมัคร โดยใช้พื้นฐานทาง
วัฒนธรรมของครูจึงไม่สามารถทำได้ และคิดว่าพนักงานครูส่วนใหญ่น่าจะ ไม่แสดงออกอย่าง
ชัดเจน ดังนั้นวัฒนธรรมทางสังคมของครูจึงไม่น่าเป็นปัจจัยเกี่ยวพันในการสนับสนุนผู้สมัครรับ
เลือกตั้งเลย”

นางวัชรวิภา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์
กล่าวว่า “พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายบางคนอาจเกรงกลัวต่ออิทธิพลทางการเมืองท้องถิ่น
ต่างๆ ในความก้าวหน้าในการทำงาน ทำให้พนักงานครูตัดสินใจแสดงออกในการสนับสนุนผู้สมัคร
รับเลือกตั้ง ดังนั้นวัฒนธรรมทางสังคม อาจไม่มีส่วนเกี่ยวข้องมากนัก”

สำหรับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความ
คิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “วัฒนธรรมทางสังคมของครู เป็นปัจจัยที่มีส่วนในการแสดงบทบาท
การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เช่น บางครั้งหากครูชักชวนคนในชุมชนให้
เลือกกลุ่มนั้น หรือกลุ่มนี้ ก็อาจมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะเชื่อ และการที่ครูรู้จักคนเยอะ ใช้ความ
เป็นครู ใช้ความศรัทธาเชื่อถือ สามารถที่จะเชิญชวนคนที่รู้จักให้มาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ครู
สนับสนุนนั้นได้ แต่บางครั้งการแสดงออกของพนักงานครูไม่สามารถแสดงบทบาทได้อย่างชัดเจน
เนื่องจากพนักงานครูเทศบาล ในฐานะเป็นผู้ที่ต้องทำงานร่วมกับคณะผู้บริหารเทศบาล ไม่สามารถ
แสดงออกได้ชัดเจนว่าจะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดได้”

1.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกิดขึ้น ในระบบการปกครอง ประชาธิปไตย ซึ่งจะมีการคัดสรรตัวแทนหรือผู้แทนประชาชนเข้ามาเพื่อเป็นฝ่ายบริหารของ บ้านเมือง การเลือกตั้งท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองคายก็มีลักษณะของการเลือกตั้งที่คล้ายกับการเลือกตั้งท้องถิ่นอื่นๆ กล่าวคือ มีการเลือกตั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) กับการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีโดยตรง ซึ่งตามกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นเทศบาลจะ กำหนดให้ วาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาล และนายกเทศมนตรี สามารถดำรง ตำแหน่งได้ คราวละ 4 ปี โดยสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย จะประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 18 คน จากเขตชุมชนเทศบาลที่แบ่งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2551 จำนวนกลุ่มของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหนองคายก้าวหน้า กับ กลุ่มพัฒนาหนองคาย ถึงแม้ว่ากฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นเทศบาล จะต้องการให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลกับนายกเทศมนตรี แยกส่วนการเลือกตั้ง เพื่อ จะได้เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน กล่าวคือ แยกฝ่ายบริหารหมายถึงนายกเทศมนตรี และฝ่ายเทศ บัญญัติหมายถึงสมาชิกสภาเทศบาล ออกจากกันจะได้ทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ปราศจากการ ครอบงำ แต่ในความเป็นจริง ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลกับนายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย ล้วนมา จากกลุ่มการเมืองท้องถิ่น ซึ่งเปรียบได้กับพรรคการเมือง โดยที่จะมีหัวหน้ากลุ่มซึ่งจะลงสมัครใน ตำแหน่งนายกเทศมนตรีกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ดังนั้น เมื่อมีการเลือกตั้งทั้งกลุ่ม การเมืองก็จะนำทีมของตน ออกหาเสียงเลือกตั้ง และเมื่อได้รับเลือกตั้งแล้วก็จะได้ทั้งฝ่ายบริหาร หรือหัวหน้ากลุ่มไปเป็นนายกเทศมนตรี กับสมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มเดียวกัน ผลที่เกิดขึ้น ทำให้ พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายไม่สามารถแสดงบทบาทการสนับสนุนใดกลุ่มหนึ่งได้อย่าง เปิดเผย เนื่องจากอาจมีผลกระทบต่อหน้าที่การงานและการเลื่อนขั้นเงินเดือนได้ อีกทั้งใน กระบวนการเลือกตั้งพนักงานครูยังต้องเป็น กรรมการการเลือกตั้ง เช่น กรรมการประจำหน่วย เลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน เป็นต้น ทำให้ต้องมีความเป็นกลางอย่างมาก แต่จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ สัมภาษณ์บางคนก็กล่าวว่า ถึงกฎหมายจะกำหนดให้พนักงานครูเทศบาลวางตัวเป็นกลาง แต่ก็พบว่า การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่ จะสนับสนุนในทางลับมากกว่า หรือสนับสนุนกลุ่มที่ เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลอยู่เดิม ซึ่งประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ให้สัมภาษณ์ว่า ปัจจัยในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการเลือกตั้งมีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน โดยมองว่าคนเมื่อรู้กฎหมายก็มักหา ช่องทางเพื่อ ให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยมีต้องคำนึงถึงศีลธรรม ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับการ

เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล กำหนดไว้คราวละ 4 ปี มีความเหมาะสม แต่น่าจะลดวาระการดำรงตำแหน่งให้เหลือเพียง 3 ปี เพื่อไม่ให้ผู้สมัครสามารถใช้อิทธิพลได้ นอกจากนี้พนักงานครูจะได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ กรรมการการเลือกตั้งซึ่งต้องวางตัวเป็นกลางอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งสัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายาศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง กำหนดไว้คราวละ 4 ปี เห็นว่าเหมาะสมในการดำเนินงานตามนโยบาย ในขณะที่เดียวกัน ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นบุคคล ที่มีความรู้ความสามารถ ก็ควรให้การสนับสนุน เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มนั้น ได้สานต่อนโยบายต่อ ในส่วนตัวเมื่อได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ กรรมการการเลือกตั้ง ก็จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ โดยยอมรับว่ากดดัน แต่ก็ต้องวางตัวเป็นกลางให้มากที่สุด ดังนั้นสรุปว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจึงมีส่วนต่อการตัดสินใจในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้น”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรง เนื่องด้วยเมื่อบุคคล รู้กฎหมายก็มักหาช่องทางเพื่อ ให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยมีต้องคำนึงถึงศีลธรรม จรรยา คือทำอย่างไรก็ได้ให้ตนชนะ และบางครั้งก็กล่าวหาฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้เสียประโยชน์เช่นกัน”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนในการที่จะสนับสนุนใคร ก็จำเป็นที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้ง เพื่อจะรับทราบถึงระเบียบ ข้อปฏิบัติว่า ข้อใดทำได้ ข้อใดทำไม่ได้ โดยส่วนตัวมองว่า พนักงานครูต้องเป็นผู้ที่รับรู้เกี่ยวกับกฎหมายการเลือกตั้งให้มาก เพื่อการวางตัวให้เหมาะสม และที่สำคัญต้องวางตัวเป็นกลางให้มาก ๆ”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “กฎหมายการเลือกตั้ง มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการแสดงบทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพนักงานครู เนื่องจากกฎหมายทำให้การเลือกตั้งมีความเป็นกลาง มีความยุติธรรมมากขึ้น จะทำอะไรก็ไม่น่าเกลียด เพราะยังกลัวกฎหมายอยู่”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ในการกำหนดเขตจำนวนสมาชิกสภาเทศบาล มีผลในเชิงการแย่งชิงพื้นที่ของผู้สมัครในท้องถิ่นที่ต้องอาศัยความรู้จักในการช่วยให้ได้รับเลือกตั้ง ในส่วนของการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลคิดว่ามากไป น่าจะลดวาระการดำรงตำแหน่งให้เหลือเพียง 3 ปี เพื่อไม่ให้ผู้สมัครสามารถใช้อิทธิพลได้”

ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนน้อย คือ พนักงานครูเทศบาลบางส่วน ก็ให้สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น ในลักษณะที่เห็นว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นปัจจัยที่ไม่มีส่วนต่อการ แสดงบทบาทการเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครู โดยมีความเห็นว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นเรื่องไกลตัว บางครั้งพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาล แล้วต้องเข้าไปอยู่ในเขตเลือกตั้งที่เป็นเขตของพวกตน ก็จะอาจเกิดความกดดัน และลำบากใจ เนื่องจากฝ่ายตรงข้ามอาจมองว่าพนักงานครูเอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่า ระบบญาคิพีน้องจะมีความสัมพันธ์กันมากกว่ากฎหมายที่ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ดังรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ถึงแม้ว่ากฎหมายที่กำหนดให้ระยะเวลาดำรงตำแหน่งของสมาชิกสภา เทศบาล มีระยะการดำรงตำแหน่งวาระ 4 ปี แต่น่าจะกำหนดให้ผู้ที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภา เทศบาล ไม่สามารถเข้ามาดำรงตำแหน่งได้อีก ในเรื่องการเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง มองว่า บางครั้งลำบากใจ ถ้าตัวของพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แล้ว ต้องเข้าไปอยู่ในเขตเลือกตั้งที่เป็นเขตของพวกตน อาจเกิดความกดดันและลำบากใจ เนื่องจากฝ่าย ตรงข้ามอาจมองว่าเอื้อประโยชน์ ดังนั้น ส่วนตัวจึงมองว่าปัจจัยในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวกับการ เลือกตั้ง ไม่ได้เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัคร(สท.)ได้”

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่คิดว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุน การสนับสนุนผู้สมัครรับ เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย เพราะคิดว่าพนักงานครูเทศบาลต้องวางตัวเป็นกลาง ถึงแม้ว่าเราจะสนับสนุนผู้สมัคร(สท.) คนไหนแต่เราก็ต้องวางตัวเป็นกลาง การแสดงออกโดยการ เลือกข้างบางครั้งก็อาจเป็นผลร้ายต่อการทำงานได้”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “คิดว่าไม่น่าจะมีผลต่อการการแสดงบทบาทการสนับสนุนเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่ระบบญาคิพีน้องจะมีความสัมพันธ์กันมากกว่า บางครั้งกฎหมายก็เหนือกฎหมายได้เช่นกัน”

สำหรับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความ คิดเห็นว่า “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการจูงใจให้พนักงานครู เทศบาล หันมาสนับสนุน หรือแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่ระบบเครือญาติน่าจะมีความสัมพันธ์ต่อพนักงานครูมากกว่า ดังนั้นในส่วนของกฎหมายเลือกตั้ง จะมีส่วนที่สำคัญตรงที่กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จะเป็นการส่งเสริมให้ เกิดกระบวนการทางประชาธิปไตยมากกว่า”

1.2.5 ลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่

ลักษณะของชุมชนและประชากรในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ประกอบด้วย 42 ชุมชน (รายละเอียดตามภาคผนวก) ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นเมืองหนองคาย และยังมีคนเชื้อสายเวียดนาม ตั้งถิ่นฐานค้าขายอาหารเวียดนาม ซึ่งทำให้แสดงออกทางการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลแตกต่างกันไป โดยพนักงานครูเทศบาลส่วนมากจะเป็นคนพื้นเพเทศบาลเมืองหนองคาย ทำให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูจะพิจารณาตามพื้นฐานการรู้จักกัน หรือการเป็นผู้สมัครจากชุมชนตนเอง แล้วมีอิทธิพล หรือสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างไร ซึ่งจากการสังเกตโดยผู้วิจัยพบว่า ผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลต่างก็เป็นคนในพื้นที่และรู้จักประชาชน หรือพนักงานครูเป็นอย่างดี เนื่องจากเทศบาลเมืองหนองคายมีประเพณีท้องถิ่น เช่น งานบุญบั้งไฟ งานแห่เทียนพรรษา งานวันออกพรรษาหรืองานบั้งไฟพญานาค งานประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้จะมีการเชิญชวนแต่ละชุมชนเข้าร่วม ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้นจะเข้าร่วม หรือบางครั้งถ้าผู้สมัครคนใดเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตชุมชนนั้น ก็อาจให้การสนับสนุนส่งเสริมประเพณีของชุมชนตน ส่งผลให้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ประชาชนในเขตชุมชนก็จะสนับสนุน รวมถึงพนักงานครูที่อาศัยอยู่ในเขตที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งอยู่ก็อาจแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ จากการสัมภาษณ์ ทั้งกลุ่มผู้อำนวยการ และกลุ่มพนักงานครูเทศบาลบางส่วน มีมุมมองในแนวทางเดียวกันว่า ลักษณะชุมชนและประชากรในพื้นที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อการแสดงออกบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของชุมชนในท้องถิ่นมากกว่า ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีประธานชุมชนทำหน้าที่การจัดการ ประสานระหว่างหน่วยงานเทศบาล ทำให้พนักงานครูอาจมีส่วนแก่การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นำเฉพาะเขตชุมชนที่พนักงานครูคนนั้นอาศัยอยู่ และบางชุมชนที่ค่อนข้าง มีการศึกษาน้อย ก็มักจะเชื่อในสิ่งที่พนักงานครูขึ้นำ เป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นอยากให้มาพนักงานครูมาสนับสนุน นอกจากนี้ การที่เทศบาลเมืองหนองคายตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีการสื่อสารกันด้วยภาษาอีสานพนักงานครูที่จะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะสื่อสารกันด้วยภาษาดั้นทำให้ชาวบ้าน เกิดความเป็นกันเองมากกว่าพนักงานครูที่สื่อสารภาษากลางกรุงเทพฯ ทำให้เมื่อพนักงานครูเทศบาลเมื่อแสดงบทบาทการสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้นก็ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของชุมชนในท้องถิ่น แต่ละชุมชนมากกว่า เนื่องจากแต่ละชุมชนจะมีประธานชุมชนทำหน้าที่การจัดการ ประสานระหว่างหน่วยงานเทศบาล กับประชาชนในชุมชน พนักงานครู

ที่อาศัยอยู่ในชุมชนใด ก็อาจมีส่วนในการตัดสินใจ ตลอดจนอาจชี้แนะประชาชนให้เลือกผู้สมัครที่อยู่ในเขตของตนได้ ที่สำคัญพนักงานครูสามารถบอกคุณสมบัติ ข้อดี ข้อเสียของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ประชาชนนั้นฟังได้ พุดง่ายก็คือชาวบ้านที่นับถือกันบางครั้งก็จะถามว่าคนนั้นคืออย่างไร พอได้เป็นแล้วช่วยเหลืออะไรเราได้บ้าง”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มองว่าเมืองหนองคายเป็นเมืองพุทธ ลักษณะการใช้ชีวิตร่วมกันในชุมชนจึงอาศัยอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน เพราะฉะนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่จะอุปถัมภ์ ญาติพี่น้อง หรือคนในพื้นที่ของตน หรือพรรคพวกตนเองก่อน เพื่อประโยชน์ของตนและเครือญาติ”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชุมชนบึงบัว กล่าวว่า “มีส่วนมาก ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพราะว่าถ้าผู้สมัครคนไหนอาศัยอยู่ในเขตชุมชนใด พนักงานครูที่อยู่ในชุมชนนั้นก็อาจจะมีการแสดงออกในการสนับสนุน และส่วนมากถ้าพนักงานครูคนไหนเลือกสนับสนุนผู้สมัครคนใด ก็สามารถจูงใจคนในชุมชนให้เข้ามาสนับสนุนผู้สมัครคนนั้นได้”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ หลองรัตน กล่าวว่า “อาจพูดได้ว่าพนักงานครูสามารถสร้างแรงจูงใจ หรือสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชาวบ้านในชุมชนที่ค่อนข้าง มีการศึกษาน้อย เนื่องจากชุมชนที่มีชาวบ้านในชุมชนมีการศึกษาน้อย ก็มักจะเชื่อในสิ่งที่ครูบอก จึงคิดว่าน่าจะเป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มนักรการเมืองท้องถิ่นอยากให้มาสนับสนุน หรือบางครั้งพนักงานครูก็อาจแสดงบทบาทในลักษณะเป็นกระบอกเสียงได้”

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “น่าจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการแสดงออก ในการสนับสนุน ถ้าครูเป็นคนในชุมชนใด ชุมชนหนึ่ง หากสนับสนุนหรือจะสนับสนุนใครก็มักจะมีผลในการที่ชาวบ้านจะเชื่อและเลือกตามที่ครูบอกได้ ส่วนเหตุผลที่ชาวบ้านเชื่อก็น่าจะมาจากที่ครูอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ มานานก็จะรู้จักชาวบ้านเยอะ และชาวบ้านเชื่อถือศรัทธาในอาชีพครู”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชุมชนบึงบัว กล่าวว่า “คิดว่าเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่ไม่ว่าใครก็ตามที่อยู่ที่ไหน หรือบ้านเกิดที่ไหน ที่ๆตนเกิด หรืออยู่คนในพื้นที่หรือชุมชนนั้นก็จะมีรู้จัก หากไปบอก แนะนำ เชิญชวน คนในพื้นที่ก็จะเชื่อถือคนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันมากกว่า”

นอกจากนี้ กลุ่มพนักงานครูส่วนน้อย จะมองในลักษณะที่ว่า ชุมชนและประชากรในพื้นที่ ไม่ได้เป็นปัจจัยในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เนื่องจากในชุมชนเทศบาลเมืองหนองคายจะมีประธานกรรมการชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ใน

การรับนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาลประสานไปสู่ชาวบ้านในชุมชน และประชาชนชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็จะอาศัยประชาชนชุมชนในการนำเสนอผลงานของตน ดังนั้นในเรื่องของชุมชนและประชากรในพื้นที่จึงไม่เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากนัก ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญถุ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ในทางปฏิบัติ ชุมชนเทศบาลเมืองหนองคาย จะมีผู้นำชุมชน ที่เรียกกันว่า ประธานชุมชน ซึ่งมีบทบาทในชุมชนมากกว่าพนักงานครู และผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มักจะอาศัยผู้นำชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง โดยชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนก็จะเป็นฐานคะแนนเสียงของผู้สมัครคนนั้น ในส่วนตัวมองว่าในการที่ครูจะเลือกสนับสนุนผู้สมัครคนไหน จะมองความเป็นญาติมากกว่า”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ จลองรัตน กล่าวว่า “คิดว่าไม่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องต่อการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นคนไหน ถ้าครูจะช่วยเหลือผู้สมัครคนไหนความสัมพันธ์ในฐานะญาติพี่น้องคงจะเป็นปัจจัยแรก ๆ”

สำหรับความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นในแนวทางเดียวกันว่า “ลักษณะชุมชนและประชากรในพื้นที่ มีผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เพราะพนักงานครูจะสามารถสื่อสาร หรือจูงใจชุมชนท้องถิ่นเทศบาลเมืองหนองคายได้ เนื่องจากพูดภาษาอีสานเหมือนกัน และโดยลักษณะที่พนักงานครูเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือ มีคนเคารพนับถือในฐานะครูบาอาจารย์ ทำให้หากพนักงานครูคนใดสนับสนุนใคร หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนไหน โอกาสที่จะช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับเลือกตั้งก็จะประสบความสำเร็จมากขึ้นอย่างแน่นอน”

ตอนที่ 2 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าการแสดงบทบาทส่วนใหญ่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะไม่แสดงออกอย่างเปิดเผย เนื่องจากตามระเบียบของราชการ พนักงานครูเทศบาลซึ่งจัดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ สังกัดการปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาล มีหน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดคือ เทศบาลเมืองหนองคาย กำหนดให้ข้าราชการ พนักงานของรัฐ ต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมือง จะแสดงบทบาทในการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นอยากเปิดเผย

ไม่ได้ แต่จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกต ในทางปฏิบัติพนักงานครูเทศบาลก็ใช้วิธีการที่แอบแฝงในการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยวิธีการที่ใช้มีทั้งเป็นทางการ เช่น เชิญชวนสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางโรงเรียนในสังกัดเทศบาลจัดขึ้น เพื่อพบปะกับผู้ปกครองนักเรียน หรือคณะครูในโรงเรียนให้เป็นที่รู้จัก หรือการขอรับการสนับสนุนในด้านงบประมาณ ในกิจกรรมกีฬา หรือกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติม โดยพนักงานครูที่มีส่วนในการขอรับการสนับสนุนงบประมาณก็จะใช้วิธีการตอบแทนน้ำใจ สมาชิกสภาเทศบาล หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้น โดยอาจติดป้ายบอกชื่อผู้สนับสนุนในบริเวณที่จัดกิจกรรม หรือกล่าวประชาสัมพันธ์ชื่อสมาชิกสภาเทศบาล หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้นบ่อยๆ เพื่อให้ประชาชน แยกร่วมงาน ได้ทราบและอาจเป็นผลดีกับทางผู้สมัครรับเลือกตั้งอีกด้วย ส่วนในวิธีการแสดงบทบาทอย่างไม่เป็นทางการที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายใช้ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า มีการใช้วิธีการนี้ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง โดยวิธีที่ผู้วิจัยสังเกตคือ การบอกปากต่อปากในการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งคนที่พนักงานครูสนับสนุน เช่น พนักงานครูคนหนึ่งกับผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยด้วยกล่าวกับผู้วิจัย ว่า “อย่างไรก็จะเลือกคนนี้แล้ว ทำประโยชน์กับชุมชนและที่โรงเรียนมาก มีงานอะไรก็จะเข้ามาช่วยเหลือ ขออะไรก็ช่วย บางทีมีปัญหาาก็ให้เค้าพาเข้าพบนายก(เทศมนตรี)ให้ช่วย หยั่งงัยก็เลือกเค้าแน่นอน” ซึ่งจากการสัมภาษณ์บทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงของบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็น 3 ช่วง ได้แก่ บทบาทช่วงก่อนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง และบทบาทช่วงที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง

2.1 บทบาทช่วงก่อนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง

2.2.1 การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปาก

การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปาก เป็นบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ที่ถือได้ว่าเป็นบทบาทที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการได้รับการเลือกตั้งของสมาชิกสภาเทศบาลเป็นอย่างมาก ลักษณะการแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปากเป็นลักษณะการสนับสนุนแบบไม่เป็นทางการ จะสามารถกระทำได้อย่างกว้างขวางและทุกที่ ทุกโอกาส และไม่ผิดวินัยข้าราชการ เนื่องจากพนักงานครูเทศบาลจะแนะนำประชาสัมพันธ์ในลักษณะการเชิญชวน และคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พนักงานครูให้การสนับสนุน ว่ามีคุณลักษณะแบบใด ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน และพนักงานครูเทศบาล ต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะแสดงบทบาทในการ

แนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลแบบปากต่อปาก โดยส่วนใหญ่จะพูดคุยกันในวงสนทนา ตามงานเลี้ยง งานบุญ งานแต่ง งานศพ ยิ่งเทศบาลเมืองหนองคายมีประเพณีท้องถิ่นมาก ทำให้เกิดการพบปะกันของคนในชุมชน หรือการพูดคุยกันในขณะนั่งกินข้าว กินกาแฟ กับเพื่อนพนักงานครู คนรู้จัก หรือมีการแนะนำโดยจะฝากนักเรียนให้ไปบอกผู้ปกครองว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนี้น่าสนับสนุนอย่างไร โดยจะพูดในห้องเรียน หรือพูดเป็นการส่วนตัว บางครั้งพนักงานครู ไปซื้อข้าวกับแม่ค้า พ่อค้าในชุมชน ก็จะมีพูดคุยแนะนำผู้สมัครที่พนักงานครูให้การสนับสนุนเช่นกัน นอกจากนี้ การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลด้วยวิธีการดังกล่าว จะไม่เป็นที่เปิดเผยมากนัก เพราะบางครั้งพนักงานครูอาจไปเจอ อีกรุ่นคู่แข่งก็อาจเกิดผลกระทบในเรื่องของการงานซึ่งไม่เป็นผลดีต่อพนักงานครูได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีการแนะนำ บอกต่อกันในลักษณะปากต่อปาก โดยส่วนใหญ่จะพูดคุยกันในวงใน เช่น บอกว่า ผู้สมัครคนนั้นคืออย่างไร คนนี้ไม่ใช่อะไร ส่วนสถานที่มักจะพูดคุยกันในลักษณะเชิญชวนให้เลือกคนนั้นคนนี้ ก็เช่น ตามงานบุญ งานแต่ง งานศพ หรือการพูดคุยกันในขณะนั่งกินข้าวด้วยกัน เนื่องจากสังคมในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย จะมีการพูดคุยแสดงความคิดเห็น บางครั้งพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครก็จะโน้มน้าวให้รู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน และที่สังเกต คือส่วนใหญ่พนักงานครูที่พูดแนะนำปากต่อปาก จะเป็นญาติพี่น้องของผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ขำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “การแนะนำจะทำโดยการฝากนักเรียน อาจพูดในห้องเรียนหรือเป็นการส่วนตัว ให้ไปบอกผู้ปกครองว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนี้น่าสนับสนุนอย่างไร และทำอะไรเพื่อโรงเรียนของเราบ้าง ผลที่ได้พนักงานครูไม่จำเป็นต้องไปบอกผู้ปกครองเอง แค่ใช้เด็กนักเรียนเป็นตัวเชื่อม”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบำรุง กล่าวว่า “พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายส่วนใหญ่จะเป็นคนพื้นเพ ท้องถิ่น ทำให้รู้จักผู้คนในชุมชนมากมาย การพังกอาศัยก็จะพังกในชุมชน ทำให้พนักงานครูรู้จักชาวบ้านมากมาย การแนะนำ หรือการประชาสัมพันธ์ ให้ชาวบ้านมาเลือกผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลที่พนักงานครูสนับสนุน ย่างขึ้น เช่น บางครั้งพนักงานครู ไปซื้อข้าวกับแม่ค้า พ่อค้าในชุมชน ก็มีพูดคุยแนะนำผู้สมัคร(ส.ท.) จะเห็นว่าครูจึงมีบทบาทในการชี้แนะคนในชุมชน”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ จลอรรัตน กล่าวว่า “มีการแนะนำผู้สมัคร โดยส่วนน้อยที่พนักงานครูเทศบาลจะเป็นหัวคะแนนการเลือกตั้ง ซึ่งคนที่เป็หัวคะแนนจะกระทำอย่างไม่เป็นทางการและไม่เปิดเผย วิธีการในการแนะนำแบบปากต่อปากจะทำ

ในลักษณะเดินแนะนำผู้สมัครตามชุมชน ร้านค้า ตลาด หรือเดินแจกบัตรรายชื่อผู้สมัคร ซึ่งมักเป็นวิธีการที่มีการดำเนินการในการเลือกตั้งของเทศบาลเมืองหนองคาย”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญถ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “คิดว่ามีการใช้วิธีการแบบปากต่อปากแน่นอน โดยจะมีพูดคุยกันตามงานเลี้ยงสังสรรค์ งานศพก็มีบ้าง ยิ่งเทศบาลเมืองหนองคายมีประเพณีท้องถิ่นมาก ทำให้เกิดการพบปะกันของคนในชุมชน ก็เป็นสถานที่อีกงานที่จะมีการใช้วิธีการนี้ แต่ก็จะไม่เป็นที่เปิดเผยมากนัก เพราะบางครั้งไปเจอ คนในอีกกลุ่มคู่แข่งก็อาจเกิดผลไม่ดีต่อพนักงานครูได้”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “พนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งจะแนะนำ หรือเชิญชวนให้ชาวบ้านไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และจะแนะนำแบบตัวต่อตัวให้ชาวบ้านช่วยสนับสนุนผู้สมัคร ส่วนสถานที่ที่มักจะมีการพูดคุยกันก็จะเป็นตามงานเลี้ยงต่าง ๆ”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุญบำรุง กล่าวว่า “การแนะนำแบบปากต่อปากมีเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แต่ส่วนตัวคิดว่าไม่สามารถทำได้อย่างเปิดเผยหรือทำในที่สาธารณะเนื่องจาก อาจเกิดผลกระทบต่ออาชีพของตนได้ แต่ถ้ามีการทำก็จะมีคำแนะนำในเรื่องของการเลือกตั้ง และพูดในเชิงสิ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เคยทำให้แก่ชุมชน จะไม่พูดอย่างออกหน้าออกตา”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การแนะนำแบบปากต่อปาก สามารถทำได้โดย แนะนำผ่านนักเรียนสู่ผู้ปกครอง หรือฝากผ่านไปถึงบุคคลที่พนักงานครูรู้จัก บางครั้งก็แนะนำตามร้านกาแฟ ในตอนเช้า ปกติคนหนองคายชอบกินไข่กระทะ กับกาแฟ ก็ทำให้เป็นสถานที่ที่พนักงานครู สามารถพูดคุย แนะนำผู้สมัครกับชาวบ้านหรือคนรู้จักได้”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็น สองแนวทาง คือ แนวทางแรกผู้ให้สัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย มีความคิดเห็นในทางเดียวกันว่า “การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะแนะนำในลักษณะปากต่อปาก และเป็นส่วนตัวเฉพาะบุคคล อีกทั้งยังมีการแจกป้ายแนะนำตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และส่วนมากจะทำในลักษณะการแนะนำ บอกคุณสมบัติทั้งฝ่ายสนับสนุน และไม่สนับสนุน โดยถ้าเป็นบุคคลที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายให้การสนับสนุน ก็จะพูดคุยแต่เรื่องดี แต่ถ้าเป็นบุคคลที่พนักงานครูไม่สนับสนุนก็จะว่าร้ายให้เสียหาย เพื่อจูงใจไม่ให้เลือกฝ่ายตรงข้าม” สำหรับแนวทางที่สองผู้ให้สัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย กล่าวว่า “การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจะไม่สามารถทำได้ เนื่องจากพนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง สิ่งที่จะสามารถ

พูดแนะนำได้ก็คือ แนะนำในเรื่องของการเลือกตั้ง การใช้สิทธิ์ หรือสิทธิหน้าที่ของการเลือกตั้งมากกว่า การจะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ได้ประโยชน์”

2.2.2 การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วม

การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย ส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ วันสุนทรภู่ วันภาษาไทย วันวิทยาศาสตร์ งานกีฬา เป็นต้น ซึ่งในการจัดกิจกรรมจะมีการเชิญคณะผู้บริหารเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล และผู้ปกครองนักเรียน เข้าร่วมงาน จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ส่วนใหญ่แขกที่ทางโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลเมืองหนองคายเชิญจะเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล พนักงานเทศบาล เป็นต้น ผู้วิจัยเองก็ไม่พบว่าจะมีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ที่ไม่มีตำแหน่งในปัจจุบันหรือ กลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับคณะผู้บริหารเทศบาล เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น หรือ โรงเรียนได้ดำเนินการจัดขึ้นเพื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง ยกเว้น จะเข้ามาในฐานะผู้ปกครองนักเรียนมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 4 โรงเรียน และพนักงานครูบางส่วน มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมงาน โดยเฉพาะ ยกเว้นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อนแล้ว และเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่โรงเรียนได้วางแผนไว้ หรือถ้าจะมาร่วมกิจกรรมและมีการมอบของต่างๆ ผู้สมัครผู้นั้นจะกระทำในนามส่วนตัว ซึ่งโรงเรียนจะวางตัวเป็นกลางและไม่กล้านำกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครซึ่งจะเสี่ยงต่อการถูกกลโกงทางวินัย อีกทั้งตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง ก็จะเข้าใจในกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นอย่างดี และไม่กระทำเพื่อให้เกิดผลกระทบกับตน ซึ่งรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ในฐานะผู้บริหาร โรงเรียนการจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนจะจัดตามปฏิทินกิจกรรมอยู่แล้ว โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วม ก่อให้เกิดส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้ง แน่นนอน เป็นเรื่องที่ไม่มีและไม่มีใครทำแน่นนอนอาจเกิดผลเสียกับโรงเรียนได้”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “สำหรับประเด็นนี้ถือว่าไม่สามารถทำได้ ยกเว้นกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อน และเป็นการเข้าร่วมตาม

กิจกรรมที่โรงเรียนได้วางแผนไว้แล้วจึงจะเข้าร่วมได้ โรงเรียนจึงไม่สามารถสนับสนุนผู้สมัครได้ตามประเด็นนี้ ต้องวางตัวเป็นกลาง”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การปฏิบัติตามส่วนนี้จะทำได้น้อยมาก ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจะกระทำในลักษณะมีการจัดกิจกรรม เช่น วันสำคัญที่ทางโรงเรียนจัด จะมีสมาชิกสภาเทศบาลที่ลงสมัครรับเลือกตั้งมอบของที่ระลึก มอบรางวัลให้เด็ก แต่จะเชิญมอบในนามชื่อตนเองเท่านั้น จะไม่มีตำแหน่งทางการเมือง”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “กิจกรรมที่จัดเพื่อให้ผู้สมัครเข้าร่วม เท่าที่พบไม่มี เพราะ โรงเรียนต้องรับนโยบายจากเทศบาล ดังนั้นจำเป็นต้องวางตัวเป็นกลาง แต่ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเข้าร่วมก็สามารถทำได้ แต่ต้องมาในนามส่วนตัว หรือผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง กับพนักงานครู”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบุรี กล่าวว่า “ไม่มี เพราะ พนักงานครูถือว่าเป็นข้าราชการ ฉะนั้นจึงไม่กล้านำเอากิจกรรมของโรงเรียนเป็นการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่อาจจะมีส่วนในลักษณะแอบแฝง”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าร่วม ไม่คิดว่าสามารถทำได้ แต่มีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเดิมเท่านั้น ส่วนผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าใหม่ ไม่มีโอกาส เข้าร่วม เนื่องจาก ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่แนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยตรง”

สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนน้อย ให้สัมภาษณ์ว่า การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าร่วม จะมีการเชิญผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ช่วยเหลือ อนุเคราะห์ กิจกรรมที่ทางโรงเรียนร้องขอ แต่ข้อจำกัดของการเข้าร่วมจะต้องไม่ใช่ในช่วงที่ลงสมัครรับเลือกตั้งแล้ว เพราะจะเป็นการผิดกฎหมายเลือกตั้ง หรือบางครั้งก็มีการเชิญมาร่วมงานแต่ไม่ได้มอบสิ่งของ แต่เป็นการเชิญให้มาปรากฏตัวในกิจกรรมของโรงเรียน ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “จัดกิจกรรมต้องมีการเชิญผู้มีอุปการะ เข้าร่วมด้วย ถ้าเป็นช่วงก่อนลงสมัครก็สามารถแนะนำได้อย่างเปิดเผย แต่ถ้าเป็นช่วงการลงสมัครรับเลือกตั้งก็เป็นลักษณะการเชิญเข้าร่วมงาน เหมือนกับเชิญผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้ชาวบ้าน ผู้ปกครองที่มาร่วมงานได้เห็นหน้า งานที่มีการเชิญเข้าร่วม เช่น งานกีฬา ที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเคยเอื้อเพื่อ บริจาคเสีย”

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มีการเชิญเข้าร่วมงานในโรงเรียน แต่จะเชิญในช่วงก่อนการลงสมัครรับ

เลือกตั้งเพื่อไม่ให้ผู้สมัครที่เราสนับสนุนผิดกฎหมายได้ และโรงเรียนก็จะได้ไม่ถูกมองว่าไม่เป็นกลาง”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ให้สัมภาษณ์ว่า “การจัดกิจกรรมแบบเป็นทางการแล้วให้ผู้สมัครเข้าร่วมไม่ค่อยมี มีแต่การจัดกิจกรรมทางโรงเรียนแล้ว แอบแฝง โดยใช้กิจกรรมบางกิจกรรมเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเน้นผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยดำรงตำแหน่งอยู่เดิมมากกว่า ”

2.2.3 การอำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องขอ

การอำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อผู้สมัครร้องขอ ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะประสานกับพนักงานครูที่สนับสนุนในเรื่องของการช่วยเหลือประชาสัมพันธ์มากกว่า จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การร้องขอให้ช่วยเหลือของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เกี่ยวกับระดับโรงเรียนก็จะเป็นลักษณะการขอใช้สถานที่ในการประชาสัมพันธ์ ทั้งที่เป็นที่ดินส่วนตัวและบริเวณโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนก็มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในด้านการจัดเตรียมห้องน้ำ เตรียมไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวก แต่ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นบุคคลที่พนักงานครูให้การสนับสนุน พนักงานครูคนนั้นก็ทำหน้าที่ในการประสานงานในด้านต่างๆ กับทางโรงเรียน ซึ่งตรงกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ที่ส่วนใหญ่กล่าวในลักษณะเดียวกันว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่จะร้องขอในเรื่องการขอใช้สถานที่ในการประชาสัมพันธ์ และการอำนวยความสะดวกในด้านไฟฟ้า และห้องน้ำ หรือการขอพิมพ์เอกสาร ส่วนพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครก็จะคอยประสานงานอีกครั้งหนึ่ง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้พนักงานครูช่วยในการบอกประชาสัมพันธ์ แนะนำในเรื่อง การสนับสนุน การมาฟังการปราศรัยของผู้สมัครกับนักเรียนให้ไปผู้ปกครอง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจขอให้พนักงานครูที่เป็นญาติพี่น้อง ช่วยอำนวยความสะดวกกับชาวบ้านในการขับรถเพื่อไปส่งที่เลือกตั้ง หรือให้ช่วยแจกป้ายประชาสัมพันธ์แก่ชาวบ้านได้ ดังรายละเอียดของคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “เรื่องของการอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่ก็จะมี ในเรื่องของการขอใช้สถานที่ ในการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง การปราศรัยหาเสียง ซึ่งไม่ได้จำกัดว่าจะเป็นฝ่ายที่ตนสนับสนุนหรือไม่ เพราะในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถานที่ราชการต้องมีความเป็นกลางในทุกๆ ฝ่าย หากเลือกปฏิบัติก็อาจนำมาในเรื่องของการฟ้องร้องได้”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ที่ส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมาขอใช้สถานที่ในการหาเสียงมากกว่า ในส่วนของการช่วยเหลือผู้สมัครที่ตนให้การสนับสนุน ก็จะอำนวยความสะดวกในการจัดเตรียมห้องน้ำ ไฟฟ้า หรือถ้าเป็น

เรื่องอื่น ๆ เช่น ผู้สมัครอาจให้ช่วยในการบอกประชาสัมพันธ์นักเรียน ไปสู่ผู้ปกครอง ก็จะช่วยเหลือในการประชาสัมพันธ์ว่า วันนั้นวันนี้จะมีการปราศรัยหาเสียงของใครให้ชวนผู้ปกครองมาฟัง เป็นต้น”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “บทบาทในประเด็นนี้ คิดว่าถ้าพนักงานครูเทศบาลสนับสนุน ใครก็จะช่วยเหลือแน่นอนเมื่อถูกร้องขอ ยิ่งสังคมเมืองหนองคายเป็นเมืองเล็ก ๆ ครูย่อมรู้จักคนเยอะ ถ้าสมมุติผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องขอให้ช่วยเหลือในการอำนวยความสะดวกแล้วเราไม่ช่วย ก็อาจถูกดำเนินคดี ส่วนเรื่องการร้องขอให้ช่วยถ้าในระดับโรงเรียนก็จะเป็นเรื่องของสถานที่ การใช้บริเวณ โรงเรียนสำหรับการปราศรัยหาเสียงมากกว่า”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีเหมือนกันการแสดงออกในการอำนวยความสะดวกในการเดินทางไปเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัครรับเลือกตั้งขอให้ช่วยพาชาวบ้านที่ไม่มีรถไปส่งที่เลือกตั้ง แต่ต้องเป็นกรณีที่เป็นเครือญาติกันมากกว่า”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ส่วนตัวมองว่ามีบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นนักการเมืองที่เคยดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน เช่น เคยเป็น ส.ท.แล้วพึ่งหมดสมัย ก็มีความคุ้นเคยกับทางโรงเรียน ก็อาจร้องขอในเรื่องการขอใช้สถานที่ เพื่อใช้ในการหาเสียง แต่เท่าที่สังเกตถึงแม้จะเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ สังกัดอีกฝ่ายก็สามารถขอใช้สถานที่ในการปราศรัยได้เช่นกัน”

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “การอำนวยความสะดวกเช่น ผู้สมัครขอร้องให้ประสานกับทางผู้นำชุมชนในเรื่องการเข้าไปหาเสียง การปราศรัยหาเสียง บางทีก็ฝากป้ายประชาสัมพันธ์ให้ไปแจกแก่ชุมชน หรือฝากไปสู่เพื่อนครูก็มีเช่นกัน”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีบ้าง เพราะถือได้ว่าเราเป็นคนของประชาชนในพื้นที่ ก็อาจจะมีการให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือบ้าง แต่ส่วนใหญ่เท่าที่สังเกตผู้สมัครจะให้ช่วยในเรื่องการแจกแผ่นประชาสัมพันธ์ ก็มีบ้าง เรื่องของการพาไปลงคะแนนแต่ส่วนมากมักเป็นญาติกัน”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การร้องขอให้ช่วยของผู้สมัครส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการช่วยประชาสัมพันธ์ และช่วยในการแจกนามบัตรแนะนำตัวมากกว่า จะมีในเรื่องของการอำนวยความสะดวกในการขอใช้สถานที่โรงเรียนก็อาจให้พนักงานครูคนที่สนับสนุนช่วยดูแลประสานในการอำนวยความสะดวกในการปราศรัยหาเสียงได้”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ก็มีความคิดเห็นในแนวทางเกี่ยวกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คือ พนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งจะแสดงบทบาทการสนับสนุน ในเรื่องการอำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องขอ ในลักษณะของการช่วยประชาสัมพันธ์ผู้สมัคร การช่วยเหลือในการแจกนามบัตรแนะนำตัวผู้สมัคร เช่น ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มสนทนาย่อย ให้สัมภาษณ์ว่า “มีการช่วยเหลือบางอย่างที่พอทำได้ เช่นแจกนามบัตรแนะนำตัวผู้สมัคร และเรื่องที่ทำให้การช่วยเหลือจะต้องไม่ผิดกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง” หรือผู้ให้สัมภาษณ์อีกคน ให้สัมภาษณ์ว่า “การอำนวยความสะดวกในเรื่องการให้บริการสถานที่ที่ปราศรียหาเสียง หรือถ้าผู้สมัครมาขอใช้พื้นที่โรงเรียนก็เป็นตัวแทนในการประสานเพื่อความสะดวกแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง”

2.2.4 การใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้นำต่อผู้บังคับบัญชา และเพื่อร่วมงานในการให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

การใช้อำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา มีผลต่อการชี้นำในเรื่องต่างๆ มากมาย ผู้บังคับบัญชาในที่นี้ หมายถึง ตำแหน่งตั้งแต่รองผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายขึ้นไป ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้สัมภาษณ์ว่า ผู้บังคับบัญชามีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานครู แต่ในกรณีการชี้นำในเรื่องของการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถชี้นำ หรือสั่งการได้อย่างเปิดเผยให้พนักงานครูเทศบาลมาสนับสนุนผู้รับเลือกตั้งที่ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนได้ เพราะอาจเข้าข่ายมีความผิดตามระเบียบของราชการ การชี้นำของผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการณรงค์ให้พนักงานครู นักเรียน ผู้ปกครอง ไปใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้งมากกว่า แต่บางครั้งหากจะผู้บังคับบัญชาจะชี้นำทางอ้อม ก็จะกล่าวถึงสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลบุคคลนั้นได้ทำเพื่อโรงเรียน และชุมชน ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ไม่สามารถทำได้ สำหรับตัวผู้อำนวยการเองไม่เคยชี้นำลูกน้องให้เลือกผู้สมัครคนนั้นคนนี้ เพราะถ้าใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้นำในเรื่องการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็อาจถูกกล่าวหาว่าวางตัวไม่เป็นกลาง และอาจถูกฟ้องร้องได้”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ถ้าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการสั่งการให้พนักงานครู ไปสนับสนุนผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลเขาไม่ทำกัน พนักงานครูทุกคนมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์อยู่แล้วว่าจะเลือกใคร บางที่พนักงานครูก็เป็นญาติพี่น้องกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก็ไม่จำเป็นต้องไปชี้นำ แต่ถ้าเป็น

ลักษณะการพูดคุยกันว่าผู้สมัครคนนั้นคืออย่างไรน่าสนับสนุนไหม ทำอะไรเพื่อชุมชนบ้าง ก็มีการพูดคุยกันบ้างแต่ไม่ได้เป็นทางการมากนัก”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “น้อยมาก หรือแทบจะไม่เกิดขึ้นเลยที่ระดับผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล จะใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะผู้ได้บังคับบัญชาหรือ พนักงานครูให้ไปสนับสนุน หรือเลือกฝ่ายสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ไม่มีแน่นอน ผู้บังคับบัญชาก็เพียงเสนอแนะว่าคนที่เราคิดว่าเป็นคนดี ทำประโยชน์ให้แก่ โรงเรียน หรือชุมชนก็น่าจะสนับสนุน และที่สำคัญคนนั้นจะต้องเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ตามที่หาเสียงเอาไว้ด้วย”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญถุศล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “คิดว่าไม่น่ามีนะ ส่วนใหญ่ในเรื่องของการเลือกตั้ง ผู้บังคับบัญชาจะไม่สามารถชี้แนะ พนักงานครูให้สนับสนุน หรือไม่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ เพราะประชาชนทุกคนไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรย่อมมีสิทธิ์และหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ตามกฎหมาย ดังนั้นส่วนตัวคิดว่าผู้บังคับบัญชาน่าจะเข้าใจกฎหมายดี ไม่น่าจะใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้”

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ผู้อำนวยการ โรงเรียนไม่เคยใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มีแต่เพียงว่าให้พนักงานครูกิดให้ดีในการที่จะแสดงบทบาททำอะไร หรือสนับสนุนใครสนับสนุนอย่างไรจะไม่ผิดกฎหมาย”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มุมมองส่วนตัวคิดว่าไม่น่ามี เพราะถือว่าเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ที่ผิดอย่างร้ายแรง และเกินขอบเขตของหน้าที่ผู้บังคับบัญชา แต่ถ้าเป็นในลักษณะการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งก็มีอยู่เพราะเป็นหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสารการเลือกตั้งของพนักงานครูอยู่แล้ว”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถแสดงบทบาทการชี้แนะพนักงานครูได้อย่างเปิดเผย นอกจากการชี้แนะทางอ้อม เช่นอาจกล่าวถึงคุณประโยชน์ที่บุคคลคนนั้นได้กระทำต่อโรงเรียน และชุมชน”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย บางส่วนก็ให้สัมภาษณ์ในแนวทางเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เฉพาะเจาะจงว่า ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถแสดงบทบาทในการชี้แนะผู้ได้บังคับบัญชา หรือพนักงานครูให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา

เทศบาลได้อย่างเปิดเผย เพราะถือว่าเข้าข่ายคำสั่งโดยมิชอบ เป็นการแสดงบทบาทความไม่เป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ และบางส่วนก็ให้สัมภาษณ์ว่า ผู้บังคับบัญชาชั้นนำพนักงานครูเหมือนกัน แต่เป็นการชี้นำทางอ้อม ดังตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ให้สัมภาษณ์ว่า “ผู้บังคับบัญชามีการใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้นำอยู่บ้าง เช่น ผู้อำนวยการบอกว่าเบอร์นี่ดี เป็นผู้ช่วยเหลือโรงเรียนมาโดยตลอด ซึ่งก็มีผลต่อการตัดสินใจของพนักงานครูในการจะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นได้” หรือผู้ให้สัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อยอีกกลุ่มกล่าวว่า “เคยเห็นลักษณะการชี้นำมา ในลักษณะของ ผู้บริหารบอกพนักงานครูตรงๆว่าให้พนักงานครูสนับสนุนกลุ่มส.ท.ที่ผู้บริหารสนับสนุนอยู่ เพราะเขาเคยช่วยเหลือโรงเรียนมา”

2.2.5 การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่น เพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน

สำหรับประเด็นการใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุนนั้น จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายเป็นบุคคลที่รู้จักชาวบ้านในเขตเทศบาลมาก ซึ่งสังเกตจากเมื่อมีการเชิญผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมในโรงเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะทักทายกับพนักงานครูอย่างเป็นกันเอง ซึ่งอาจเป็นเพราะพื้นที่ของเขตเทศบาลเมืองหนองคายเป็นชุมชนขนาดเล็ก พนักงานครูส่วนมากก็อาศัยในเขตเทศบาล และยิ่งพนักงานครูที่อาวุโสจะมีผู้ปกครองรู้จักมาก เนื่องจากเคยเป็นลูกศิษย์กันมาก่อน เมื่อมีลูกหลานจึงส่งเข้ามาเรียนในโรงเรียน ทำให้เกิดความสัมพันธ์กันและสนิทสนมกันมากขึ้น ซึ่งเป็นผลต่อการที่พนักงานครูจะจูงใจผู้ปกครองนักเรียนให้มาสนับสนุนนักการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พนักงานครูให้การสนับสนุนอยู่ ซึ่งจากการให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แต่สามารถแยกประเด็นคำสั่งสัมภาษณ์ได้ 2 กลุ่ม ซึ่งกลุ่มแรกให้สัมภาษณ์ว่า การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน เป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายใช้ แต่จะเป็นลักษณะของการแนะนำคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และจะจูงใจผู้ปกครองเฉพาะเขตพื้นที่ชุมชนที่พนักงานครูอาศัยอยู่ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทนี้อย่างไม่เปิดเผย และถ้าเป็นลักษณะของการเชิญชวนอย่างเปิดเผยจะเป็นเฉพาะพนักงานครูที่เป็นหัวหน้าแผนก ที่มีญาติพี่น้องลงสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มีมาก เพราะถ้าพนักงานครูที่รู้จักผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่นมากย่อมเป็นประโยชน์ต่อการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้ได้รับเลือกตั้งมากขึ้น โดยเฉพาะครูที่ทำงานมานานแล้วจะรู้จักลูก

ศิษย์ มากก็สามารถใช้ความเป็นครูจูงใจ ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นคนนี้เป็นคนดีอย่างไร เหมือนกับการการันตริให้ความดีอีกครั้ง แก่ชาวบ้าน หรือผู้ปกครอง”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าว “ครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับการยอมรับนับถือจากคนในสังคม ยิ่งชาวบ้าน เทศบาลเมืองหนองคายเป็นชาวบ้านที่อาศัยกันแบบพึ่งพากัน แบบญาติพี่น้อง เชื่อว่าถ้าครูจูงใจ หรือเชิญชวนใครเพื่อให้มาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ชาวบ้านในท้องถิ่นต้องให้ความเชื่อมั่น พอสมควร”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ประเด็นนี้คิดว่ามี แต่คงจะไม่มากนักเพราะส่วนใหญ่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักเป็นญาติพี่น้องกันอยู่แล้ว สำหรับพนักงานครูที่น่าจะใช้ความเป็นครูจูงใจชาวบ้าน หรือผู้ปกครอง น่าจะเป็นพนักงานครูที่เป็นหัวหน้ามากกว่า และจะไม่ทำโจ่งแจ้ง”

กลุ่มที่สองให้สัมภาษณ์ในแนวทางเดียวกันว่า การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน นั้น เป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายไม่สามารถแสดงบทบาทนี้ออกมาได้ หรือถ้าแสดงออกจะแสดงบทบาทในลักษณะของการพูดคุย แนะนำเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้ง บทบาทและหน้าที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากนี้ ในแต่ละชุมชนจะมีผู้นำชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือเช่นกัน ทำให้ชาวบ้านก็จะฟังผู้นำชุมชนของตนเช่นกัน พนักงานครูที่ใช้ความเป็นครูเพื่อการจูงใจให้ผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในชุมชน จะไม่สามารถจูงใจให้มาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ ดังรายละเอียดของคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ไม่น่าจะทำได้ แต่ส่วนใหญ่การใช้ความเป็นครูจะใช้ได้ในบางครั้ง สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลชาวบ้านในชุมชนจะรับฟังข่าวสารรอบด้าน และหลายฝ่าย ซึ่งถ้าจะใช้ความเป็นครูจูงใจผู้ปกครอง หรือชาวบ้าน จะมีการพูดคุยเกี่ยวกับการใช้สิทธิในการเลือกตั้ง”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “เป็นบทบาทที่ส่งผลน้อยมากที่จะมีผลต่อ การช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่งในระดับชุมชนมีผู้นำชุมชนอยู่แล้วจึงไม่น่าจะมีผลเท่าที่ควรต่อการเชิญชวนชาวบ้านในชุมชน ที่พนักงานครูพยายามจูงใจ”

นายสงวน คีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ไม่ค่อยมีเท่าไร ส่วนใหญ่จะใช้ความเป็นครูในเรื่องของการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง หรือเป็นกรรมการการเลือกตั้งมากกว่า”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ส่วนมากเป็นการจูงใจให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนการจูงใจให้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พนักงานครูสนับสนุนไม่ค่อยมี หรือถ้ามีก็มักจะมีการจูงใจ แนะนำกันทางอ้อม และลับ จะไม่มีการแนะนำจูงใจในที่เปิดเผยที่คนเยอะ”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “จะมีการแนะนำกัน หรือสร้างความสัมพันธ์เฉพาะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นญาติพี่น้อง หรือชาวบ้านแถวนั้น ของพนักงานครูคนนั้น เพราะจริงแล้วการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย คนที่จะมีบทบาทจริง ๆ ก็พวกผู้นำชุมชน หรือหัวหน้าของสมัคร”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนใหญ่ให้สัมภาษณ์ว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายไม่สามารถมีบทบาทในการใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักรการเมืองที่พนักงานครูสนับสนุนนั้นได้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ ตัวแทนสนทนากลุ่มย่อย ใต้ให้สัมภาษณ์ว่า “ตัวเราไม่เคยทำหรอก ที่จะใช้ความเป็นครูไปจูงใจใครให้เลือกผู้สมัครที่เรารู้จัก ส่วนคนอื่นก็ไม่่น่ามี เพราะผู้ปกครอง หรือชาวบ้านเค้ามีความรู้เรื่องการเลือกตั้งท้องถิ่น พนักงานครูชี้มาได้แต่ไม่มากนัก แต่ถ้าทางลับ ที่ไม่เปิดเผยอาจมีทำกัน” เป็นต้น

2.2.6 พฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง

พฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นพฤติกรรมที่สามารถพบได้ในการเลือกตั้งทั้งการเลือกตั้งในระดับชาติ และการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ซึ่งพฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียงจะมีรูปแบบหลายรูปแบบเช่น การซื้อเสียงด้วยเงิน หรือการให้เงินโดยตรงให้เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง การให้สิ่งของ การสัญญาว่าจะให้ การช่วยเหลือในลักษณะอื่น ๆ เป็นต้น สำหรับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีเมืองหนองคาย จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ ต่างให้สัมภาษณ์ในลักษณะเดียวกันว่า ไม่พบว่าพนักงานครูเข้าไปมีส่วนในการแสดงบทบาทพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ก็อาจมีบางคนที่รู้เห็นในพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง เช่นเป็นครอบครัวเดียวกันกับผู้สมัคร หรือมีพฤติกรรมการซื้อเสียงทางอ้อม เช่น การพาเพื่อนครูไปเลี้ยงข้าว มอบเงินสนับสนุนในโครงการบางโครงการ หรือการนำของฝาก ของที่ระลึกมอบให้ แล้วแนะนำให้พนักงานครูเลือกผู้สมัครที่ตนสนับสนุนอยู่ ซึ่งมักจะ

กระทำในลักษณะการแอบแฝงมากกว่า ซึ่งพนักงานครูเองก็จะไม่สามารถแสดงบทบาทในลักษณะนี้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า
“สำหรับตัวพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย คิดว่าไม่น่ามี และคงไม่ทำกัน ส่วนใหญ่ถ้าเป็นพฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียงจะเป็นเรื่องของประชาชน ในบางชุมชนที่อาจซื้อสิทธิขายเสียง”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า
“คิดว่ามีนะ พฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง แต่สำหรับพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง คงไม่กล้าแสดงบทบาทพฤติกรรมซื้อสิทธิขายเสียง เพราะอย่างไรพนักงานครูก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องวางตัวเป็นกลาง แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมที่อื่นก็ไม่ทราบ”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า
“เป็นบทบาทที่พนักงานครูแสดงออกน้อยมาก หรือไม่ปรากฏว่าเคยพบ น่าจะเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลมากกว่า”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “คิดว่าไม่มี พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายทุกคน เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง และต้องใช้สิทธิของตัวเองเท่านั้น”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า
“ความเป็นพนักงานครูเทศบาลต้องวางตัวเป็นกลาง ส่วนตัวมองว่าไม่เคยเห็นพนักงานครูแสดงพฤติกรรมในลักษณะนี้ แต่ในส่วนครอบครัวของพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจมีแต่ความเป็นพนักงานครูไม่มีและคงไม่ทำ”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์
กล่าว “ไม่มีการแสดงบทบาทนี้ พนักงานครูเทศบาลต้องวางตัวเป็นกลาง เพราะถ้าพนักงานครูแสดงบทบาทนี้ก็อาจมีความผิดทางวินัยอย่างร้ายแรง คิดว่าพนักงานครูคงไม่กล้า”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า
“บทบาทการแสดงออกในลักษณะพฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลคงไม่ทำ เราเป็นข้าราชการ ถ้าหากทำก็อาจเข้าข่ายผิดวินัยร้ายแรง”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า
“ไม่พบว่าพนักงานครูเทศบาลจะแสดงบทบาทนี้ มันเสี่ยงต่อการถูกไล่ออกจากราชการ แต่ในระดับชุมชน หรือชาวบ้านไม่แน่ใจเท่าไร”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ได้ให้สัมภาษณ์ไว้
น่าสนใจ หลายกลุ่มสนทนากลุ่มย่อย เช่น ให้สัมภาษณ์ว่า “การแสดงออกพฤติกรรมในลักษณะซื้อสิทธิ

ขายเสียงเพื่อสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง มีรูปแบบหลายลักษณะ เช่น การพาเพื่อนครูไปเลี้ยงข้าว แล้วบอกให้เลือกผู้สมัครคนนั้นคนนี้ หรือแจกเงิน โดยตรงก็มี” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นพฤติกรรมที่พบบ่อยจนเป็นเรื่องธรรมดาไปแล้วสำหรับสังคมไทย” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “บางครั้งพนักงานครูก็อาจได้รับของกำนัล ของฝาก ของที่ระลึก เพื่อให้ช่วยเหลือสนับสนุนผู้สมัคร” เป็นต้น

2.2 บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง

2.2.1 การสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งผู้อำนวยการโรงเรียน และพนักงานครู ต่างให้สัมภาษณ์ในลักษณะว่า ไม่สามารถทำได้ และไม่มีพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงบทบาทในลักษณะนี้ เนื่องจาก ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูเทศบาลต่างได้รับหน้าที่ให้ทำหน้าที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ทำให้พนักงานครูเทศบาลไม่มีเวลาที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง อีกทั้งยังเป็นบทบาทที่ผิดกฎหมายด้วย ซึ่งรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้ นางสาวอรุณี มาขุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ไม่มีใครมีเวลามาอำนวยความสะดวกหรอก เพราะคณะครูต่างก็ต้องไปเป็นกรรมการในการจัดการเลือกตั้ง” นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่มีการแสดงบทบาทนี้แน่นอน พนักงานครูต่างก็เป็นกรรมการเลือกตั้ง” นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบารุง กล่าวว่า “คิดว่าน้อยมากที่พนักงานครูจะแสดงบทบาทเช่นนี้ อย่างไรก็ตามก็ต้องคำนึงถึงกฎหมายเลือกตั้งก่อน” นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ส่วนมากข้าราชการครู จะเป็นคณะกรรมการเลือกตั้ง ในเขตเทศบาลเมืองหนองคาย ทำให้ไม่อาจแสดงบทบาทในลักษณะการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งได้” นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ได้ลงไปศึกษาเช่นกัน ไม่พบว่ามีการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิ แต่ในส่วนของหัวหน้าคะแนนอาจมีการอำนวยความสะดวกบ้าง ซึ่งคิดว่าไม่น่าจะเป็นพนักงานครูเทศบาล” นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่มีแน่นอนการแสดงบทบาทนี้ ส่วนใหญ่พนักงานครูไปเป็นกรรมการเลือกตั้งมากกว่า” นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบารุง กล่าวว่า “ไม่มีเช่นกัน เพราะพนักงานครูต้องเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติมาก” นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ไม่สามารถแสดงบทบาทเช่นนี้ได้ ผิดกฎหมาย และถือว่าวางตัวไม่เป็นกลาง” ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ส่วนหนึ่งก็ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก ส่วนหนึ่งก็ให้ความเห็นที่แตกต่าง เช่น พนักงานครูจากกลุ่มสนทนาย่อย ให้สัมภาษณ์ว่า “มีการอำนวยความสะดวก โดยการโน้มน้าว ดูแล

ให้ความเป็นกันเอง ช่วยเหลือในความสะดวก เพื่อให้การให้ไปลงคะแนนเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เราสนับสนุน” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “การสนับสนุนในลักษณะนี้บ้าง แต่น่าจะลดน้อยลง เนื่องจากกฎหมายการเลือกตั้ง มีบทลงโทษอย่างชัดเจน ทำให้พฤติกรรมนี้พบได้น้อยมาก” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “เดี๋ยวนี้ไม่มีแล้วละ แต่เมื่อก่อนเคยเห็นว่าพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครเอารถไปปรับ-ส่งพาทินข้าวบ้าง ส่วนใหญ่ก็เป็นญาติกัน” เป็นต้น

2.2.2 การสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง

การสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการเลือกตั้ง เนื่องจากในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะต้องทำหน้าที่เป็นกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคนให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะไม่แสดงบทบาทการสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการเลือกตั้งเพราะเสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย อีกทั้งยังทำได้ยากมาก เนื่องจากมีกระบวนการตรวจสอบการเลือกตั้งที่เป็นระบบ ดังรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้ นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ไม่พบว่าพนักงานครูคนใดจะแสดงบทบาทผ่านการเป็นกรรมการเลือกตั้ง” นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชานาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่มีแน่นอน ไม่มีโอกาสที่จะทำได้ เพราะแต่ละหน่วยเลือกตั้ง จะมีผู้สังเกตการณ์เลือกตั้ง ตลอดจนตัวแทนกลุ่มการเมืองมาด้วยทำให้ยากแก่การทุจริต” นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณ์บำรุง กล่าวว่า “น้อยมากที่จะแสดงบทบาทนี้ เสี่ยงต่อการผิดกฎหมายมาก” นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “เหมือนที่บอกในหัวข้อก่อนนะว่า ข้าราชการครู หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถใช้ช่องทางการเป็นกรรมการเลือกตั้งเพื่อสนับสนุนผู้สมัครที่ตนอยู่ฝ่ายนั้น ได้” นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญถ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ทำได้ยาก และทำไม่ได้แน่ๆ แต่ถ้าหากจะทำการทุจริตก็ต้องทำเป็นขบวนการ และมีกลยุทธ์ในการทุจริตมากกว่านี้ ซึ่งการจัดการเลือกตั้งในปัจจุบัน ถือว่ายากมากที่เราจะ แสดงบทบาทเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง” นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชานาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่ว่าพนักงานครูคนนั้นจะสนับสนุนผู้สมัครคนไหนหากต้องไปเป็นกรรมการการเลือกตั้งก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่พนักงานครูที่มีส่วนได้ส่วนเสียอาจไม่เป็นการเลือกตั้งก็ได้ ซึ่งก็ถือว่าน้อยมากที่จะพบ” นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๑ ชูบุรณ์บำรุง กล่าวว่า “ไม่มี เพราะถือว่าผิดวินัย และกฎหมายการเลือกตั้ง” นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “คิดว่าไม่น่ามีนะที่พนักงานครูจะทำเช่นนั้น”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ผู้ให้สัมภาษณ์ต่าง ๆ ให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวว่า “ไม่สามารถกระทำได้ และไม่เคยพบเห็นว่า พนักงานครูจะแสดงบทบาทการสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการการเลือกตั้ง เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เสี่ยงมาก และอาจส่งผลกระทบต่อทั้งกับตัวพนักงานครูเอง และตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเองได้”

2.3 บทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง

2.3.1 การแนะนำสมาชิกสภาเทศบาลในตำแหน่งและหน้าที่อย่างเป็นทางการในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

ภายหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลแล้ว บทบาทการสนับสนุน หรือการแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับการเลือกตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล ส่วนใหญ่จะแนะนำอย่างเป็นทางการมากขึ้น เนื่องด้วยถือว่าสมาชิกสภาเทศบาล เป็นผู้ที่จะทำประโยชน์เรื่องงบประมาณเพื่อการพัฒนาโรงเรียน หรือเป็นผู้ประสานเรื่องในการสนับสนุนเทศบาลของคณะผู้บริหารเทศบาล ตลอดจนตรวจสอบการทำงานของคณะผู้บริหารเทศบาล เป็นต้น จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างกล่าวในทิศทางเดียวกันว่า จะมีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาลและคณะผู้บริหารเทศบาล เพื่อแสดงความยินดี และแนะนำสมาชิกทั้งชื่อ ตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลคนนั้นแก่ พนักงานครูและบุคลากรของโรงเรียน ผู้ปกครองอย่างเป็นทางการ แต่การแนะนำก็จะเน้นที่การแนะนำผู้บริหารเทศบาล เพราะถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยตรง อีกทั้งการแนะนำอย่างเป็นทางการก็ไม่เป็นการผิดกฎหมายแต่อย่างใด ซึ่งรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ก็คงแนะนำให้บุคลากรในสถานศึกษาได้ทราบ พร้อมทั้งเป็นการแสดงความยินดีแก่สมาชิกสภาเทศบาลที่ได้รับการเลือกตั้ง ส่วนการเชิญก็จะเชิญทั้งผู้บริหารเทศบาล หัวหน้าหน่วยงานเทศบาลด้วย”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “คงไม่แนะนำเป็นทางการ แต่เรื่องการเชิญนะ มีการเชิญร่วมงานแน่นอนและแนะนำชื่อ ตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งหากมีมอบสิ่งของก็จะเชิญทั้งผู้บริหารเทศบาล และสมาชิกสภาเทศบาลได้ร่วมมอบสิ่งของด้วย”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “เป็นสิ่งที่ต้องทำคือ มีการแนะนำ ชื่อ ตำแหน่ง ของสมาชิกสภาเทศบาลคนนั้น ส่วนหน้าที่ของสมาชิกสภาเทศบาลคงไม่มีการแนะนำ”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ก็มีการแนะนำสมาชิกสภาเทศบาล แต่ถ้าเป็นทางการเทศบาลจะเชิญคณะครู และ

ผู้บริหารโรงเรียน ประชุม เพื่อแนะนำสมาชิกสภาเทศบาล และการแถลงนโยบาย ในการทำงาน ของนายกเทศมนตรี”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “เมื่อสมาชิกสภาเทศบาลกลุ่มนั้น ได้รับเลือกตั้งกลับมา มีการแสดงความยินดีแน่นอน และเป็นการ แสดงออกอย่างเปิดเผย ถือว่าไม่ผิดกฎหมายด้วย”

นางวัชรวิภา โกวาศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มีการแนะนำชื่อ ตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลแก่ผู้ปกครองนักเรียน ใน โอกาสที่มาร่วมงานโรงเรียน และส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะมาโรงเรียนพร้อมกับคณะผู้บริหารเทศบาล”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “เป็นบทบาทที่มีการปฏิบัติกันมาก เพราะถือว่าสมาชิกสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล เป็นผู้บังคับบัญชา และมีส่วนในการผลักดันผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นของโรงเรียน”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “มีการแนะนำชื่อและตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลที่มาร่วมงาน ที่โรงเรียนจัดขึ้น ส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะมาโรงเรียนแ่บางคน ทำให้สมาชิกที่มาร่วมงานคนนั้นเป็นที่คุ้นเคยของโรงเรียน”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ทำให้สัมภาษณ์แบ่งได้ 2 แนวทาง ได้แก่ กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งให้สัมภาษณ์แนวทางการสัมภาษณ์เจาะลึก ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นพฤติกรรมที่พบ่อย ที่สมาชิกสภาเทศบาลจะได้รับการแนะนำจากการเข้าร่วมงานของโรงเรียน” อีกกลุ่มให้สัมภาษณ์ว่า “ถ้าเป็นสมาชิกสภาเทศบาลอาจไม่มีการแนะนำเท่าไร แต่จะแนะนำบ่อยๆก็ นายกเทศมนตรี และคณะผู้บริหารเทศบาลมากกว่า”

2.3.1 การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการให้แก่ชุมชน

การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการให้แก่ชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์ ต่างให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า ส่วนใหญ่ถ้าเป็นผลงานของสมาชิกสภาเทศบาล ทางสภาเทศบาลจะมีการเสนอผ่านไปสู่นำชุมชนและไปถึงชาวบ้านในชุมชน โดยประชาสัมพันธ์ ทางป้ายประกาศ การออกเคเบิลทีวี หรือเสียงตามสาย ส่วนการแนะนำผลงานและโครงการของคณะผู้บริหารเทศบาล คือนายกเทศมนตรี ทางโรงเรียนจะประชาสัมพันธ์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายแก่ผู้ปกครอง ซึ่งรายละเอียดของคำให้สัมภาษณ์มี ดังนี้

นางสาวอรุณี มายาศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีการประชาสัมพันธ์ในส่วนของโครงการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ให้ชุมชนได้ทราบถึงแนวทางและนโยบายให้การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ทางโรงเรียนจะเอาผลงาน และนโยบายที่ทางสมาชิกสภาเทศบาล หรือคณะผู้บริหารจัดทำขึ้นเพื่อโรงเรียน แนะนำผู้ปกครองโดยทำเป็นจุดสารของโรงเรียนแล้วแจกนักเรียนเพื่อการประชาสัมพันธ์ถึงผู้ปกครอง”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “ส่วนมากก็จะมีการแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลดำเนินการแก่โรงเรียน ส่วนชุมชนเป็นหน้าที่ของประธานชุมชนที่จะแนะนำ”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “คณะผู้บริหารจะนำผลงานประชาสัมพันธ์ ทางป้ายประกาศ ตามสื่อแยกต่าง ๆ การออกทีวีเคเบิล หรือเสียงตามสาย และจอทีวีของเทศบาล”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “สำหรับโรงเรียนจะประชาสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับโรงเรียนแก่ผู้ปกครองนักเรียน ถ้าเป็นนโยบายที่ทำเพื่อชุมชน ทางสมาชิกสภาเทศบาลจะนำเสนอผลงานลงสู่ประชาชนเอง”

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ไม่มีการแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลทำให้แก่ชุมชน ส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะนำนโยบายลงสู่ชุมชนเอง ถ้าเป็นนโยบายด้านการศึกษาจะมีการแนะนำให้แก่ทางผู้ปกครองนักเรียนได้ทราบ เป็นส่วนใหญ่”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีมากที่จะแนะนำ ถ้าโครงการนั้นเป็นโครงการที่เป็นประโยชน์ที่ทางโรงเรียนได้รับ”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “ไม่มีการแนะนำสู่ชุมชนจะแนะนำเฉพาะที่เกี่ยวกับโรงเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ถ้าเป็นนโยบายที่เกี่ยวกับชุมชนสมาชิกสภาเทศบาลจะดำเนินการผ่านผู้นำชุมชนเอง”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อยได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในทิศทางเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก เช่น ให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่มีหรือการแนะนำสู่ชุมชน เป็นเรื่องของฝ่ายเทศบาล และพนักงานเทศบาล ไม่เกี่ยวข้องกับพนักงานครู” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “ผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลทำส่วนใหญ่ จะถูกนำเสนอผ่านผู้นำชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนก็จะเป็นเฉพาะนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาล” เป็นต้น

2.3.3 การเชิญเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในกิจกรรมที่โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายจัดขึ้นเช่น งานวันแม่ วันพ่อ เป็นต้น ส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะเชิญสมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล เข้ามาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมจะต้องเชิญสมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล มาเข้าร่วม เพื่อที่ผู้บริหารเทศบาลจะได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโรงเรียน และจะได้มีนโยบายในการสนับสนุนโรงเรียนต่อไป ดังรายละเอียดการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “โรงเรียนได้ดำเนินงานตามโครงการ เช่น กิจกรรมวันแม่ วันพ่อ วันไหว้ครู ฯลฯ ซึ่งจะมีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล หัวหน้าหน่วยงานเทศบาลต่างๆ เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้กับสมาชิกสภาเทศบาล ได้ทราบถึงพัฒนาการในการบริหารจัดการของทางโรงเรียน และจะได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาเทศบาลในโอกาสต่อไป”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “มีการเชิญเข้าร่วมทุกครั้ง เปรียบเสมือนธรรมเนียมปฏิบัติไปแล้วว่า ถ้าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมขึ้นต้องเชิญสมาชิกสภาเทศบาลมาเข้าร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ด้วย”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบำรุง กล่าวว่า “เราจะเชิญมาที่โรงเรียนอย่างต่อเนื่องเสมอ เพื่อให้สมาชิกสภาเทศบาลได้เห็นอุปสรรคและปัญหาของโรงเรียนแล้วเป็นผลต่อการสนับสนุนของคณะผู้บริหารเทศบาล”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ จลองรัตน กล่าวว่า “มองว่าจะมีส่วนน้อยมากที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน แต่สำหรับสมาชิกสภาเทศบาลนั้นทางโรงเรียนได้มีการเชิญเข้าร่วมทุกครั้ง”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน บางกิจกรรมเช่น กิจกรรมวันแม่ กิจกรรมวันพ่อ วันครู เป็นต้น”

นางวัชรวิภา โกวิตศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “จะมีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาลมาทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน และตัวสมาชิกสภาเทศบาลเองก็เข้ามาในกิจกรรมของโรงเรียนตามที่โรงเรียนเชิญเช่นกัน”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ชูบุรณบำรุง กล่าวว่า “การเชิญสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมกิจกรรม และ โครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น เพราะถือว่าเป็นการ

ประชาสัมพันธ์ สมาชิกสภาเทศบาลอย่างต่อเนื่อง อีกทางหนึ่ง ผ่านฝ่ายบริหาร และฝ่ายสภาเทศบาล”

นางสาวจกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน กล่าวว่า “การเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียนมีการเชิญเป็นประจำ ทุกกิจกรรม รวมทั้งงานส่วนตัวก็มีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาลในทุกเทศกาลเช่นกัน”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ได้ให้สัมภาษณ์ในแนวทางเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก โดยให้สัมภาษณ์ว่า “ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ต้องมีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาล เข้าร่วมเป็นเกียรติ กับทางโรงเรียน โดยผลที่ได้รับคือ เมื่อโรงเรียนต้องการให้สมาชิกสภาเทศบาลช่วยเหลือก็จะได้รับการดูแล ซึ่งผลที่ได้ก็คือเป็นของโรงเรียน”

2.3.4 การปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอน

สำหรับประเด็นการปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอน ผู้ให้สัมภาษณ์ต่างให้สัมภาษณ์ว่า เป็นหน้าที่ของพนักงานครูเทศบาลที่จะต้องดำเนินงานตามนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาล คือ นายกเทศมนตรี แต่สำหรับสมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ที่ผ่านกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาล หรือเรียกว่า เทศบัญญัติ ซึ่งในส่วนของนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาจะเป็นนโยบายที่ทางนายกเทศมนตรีจะมอบหมายผ่านทางรองนายกฝ่ายการศึกษาไปยัง ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียน ตามลำดับ สมาชิกสภาเทศบาลไม่ได้มอบนโยบายด้านการศึกษาโดยตรง แต่พนักงานครูก็ต้องปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารอย่างเคร่งครัด ส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะฝากนโยบายมาทางผู้บริหารเทศบาล พนักงานครูซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องปฏิบัติตาม เป็นต้น ดังรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายุศิริ ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “ส่วนใหญ่การดำเนินงานมีการปฏิบัติตามขั้นตอน และถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ แต่ก็มีบางกิจกรรมที่อาจขัดกับระเบียบ ทางโรงเรียนก็จะชี้แจง พร้อมนำเสนอในส่วนที่เป็นไปได้”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ส่วนใหญ่ถ้าเป็นเรื่องนโยบายการจัดการศึกษา จะเป็นเรื่องของนายกเทศมนตรีในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดของเทศบาล แต่สมาชิกสภาเทศบาลจะไม่เกี่ยวข้องในเรื่องนโยบาย แต่จะเกี่ยวข้องในเรื่องการขอเข้าร่วมงานประเพณีของชุมชนมากกว่า”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “คิดว่ามีการปฏิบัติตามนโยบายที่นายกเทศมนตรีได้มอบหมาย ส่วนสมาชิกสภาเทศบาลที่อาจฝากนโยบายผ่านมายังนายก เราก็มีการดำเนินการตามขั้นตอนแน่นอน”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด และวางตัวเป็นกลางมากที่สุด ในเรื่องปฏิบัติตามนโยบาย พนักงานครูย่อมต้องปฏิบัติตาม”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์บุญกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “บทบาทนี้อาจมีบ้าง แต่ก็ขึ้นอยู่กับทางผู้บริหาร โรงเรียนมากกว่าที่จะมอบนโยบาย และแปลงนโยบายมาให้พนักงานครูปฏิบัติได้อย่างไร”

นางวัชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “เห็นว่าจะต้องมีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด หากพนักงานครูไม่ปฏิบัติตามก็อาจผิดวินัยได้”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูศศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยูวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีการปฏิบัติตามนโยบาย ถ้าพนักงานครูก็ต้องฟังนโยบายของผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งจะเป็นผู้ที่รับนโยบายจากเทศบาลมาอีกครั้งหนึ่ง”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “ถึงเป็นนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาล แต่ถ้าคณะผู้บริหารเทศบาลได้สั่งการลงมา พนักงานครูจะต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติตาม เพราะถือเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในระดับสูง”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย ได้ให้สัมภาษณ์โดยรวมว่า “การปฏิบัติตามนโยบายของผู้บังคับบัญชาเป็นสิ่งที่ข้าราชการต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในการทำงานย่อมคู่กันนโยบายอยู่แล้ว ดังนั้นพนักงานครูเทศบาลจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา”

2.3.5 การเป็นตัวแทนประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงาน ระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน

การเป็นตัวแทนประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงาน ระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน พนักงานครูจะแสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามนโยบาย จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนใหญ่จะให้สัมภาษณ์ว่าไม่เกี่ยวข้องกับพนักงานครูเทศบาลโดยตรง เพราะส่วนใหญ่การเป็นผู้ประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงาน ระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล เป็นเรื่องที่สมาชิกสภาเทศบาลจะประสานผ่านทางผู้นำชุมชน ส่วนพนักงานครูอาจเป็นตัวประสาน และให้คำชี้แนะแนวทางการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับทางราชการแก่สมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งมีรายละเอียดคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้

นางสาวอรุณี มายศิริ ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีส่วนบ้าง เนื่องจากท้องถิ่น จะมีกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นงานประเพณี หรืองานที่เกี่ยวข้องกับงานราชการ ครูมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติ ของสมาชิกสภาเทศบาลให้ชุมชนได้เข้าใจ”

นายสุนิจ คนยัง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “ถ้าเป็นนโยบายที่ไม่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โรงเรียน ตลอดจนพนักงานครูก็จะไม่ยุ่ง”

นางบริบูรณ์ เกษรา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๓ ยวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “คิดว่าเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ แต่อาจเป็นบทบาทที่ไม่เป็นทางการอาศัยการพูดคุยกับผู้นำชุมชนที่เรารู้จัก”

นายสงวน ดีแสน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “ส่วนตัวคิดว่าพนักงานครูจะไม่ค่อยมีบทบาทในการเป็นตัวแทนประสานงานกับชุมชน ส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะประสานงานเองโดยตรง”

นายสิทธิพงษ์ วงศ์นุกูล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา กล่าวว่า “มีบ้างที่จะประสานงานและพูดคุยกับผู้นำชุมชน เช่น ถ้าสมาชิกสภาเทศบาลฝากให้ไปประสานงานประเพณี พนักงานครูก็จะเป็นตัวเชื่อม ชี้แนะในเรื่องที่ชุมชนยังไม่เข้าใจ เนื่องจากครูจะเข้าใจระเบียบราชการมากกว่า”

นางวิชรา โกวิทศิริกุล ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ กล่าวว่า “คิดว่าไม่น่าจะมีบทบาทเท่าไรในเรื่องนี้ ถือว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวมากๆ”

นายภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น ครูคศ.1 โรงเรียนเทศบาล ๓ ยวบูรณ์บำรุง กล่าวว่า “มีส่วนที่จะต้องประสานงานทั้งส่วนเทศบาล โรงเรียน และชุมชน พนักงานครูต้องสามารถประสานได้”

นางสาวจงกร ชนะพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน์ กล่าวว่า “ถือว่าสมาชิกสภาเทศบาล หรือคณะผู้บริหารเทศบาลจะมีการประสานงานเองโดยตรง ไม่ได้ประสานผ่านทางพนักงานครู ยกเว้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานโรงเรียน จึงจะมีการประสานมา”

ส่วนความคิดเห็นของการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มย่อย กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อยต่างก็มีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน ว่า พนักงานครูไม่มีส่วนต่อการแสดงบทบาทการเป็นผู้ประสานงานสู่ชุมชนมากนัก ยกเว้นเป็นญาติพี่น้องกันจะมีการประสานงานและแนะแนวทางการดำเนินงาน ดังคำให้สัมภาษณ์ ดังนี้ “อาจกล่าวได้ว่าสมาชิกสภาเทศบาลมักนำนโยบายต่างๆ ลงสู่ชุมชนเองเลย แต่บางครั้งชุมชนก็ต้องการขอคำแนะนำจากพนักงานครูผ่านทางโรงเรียนบ้าง” หรือให้สัมภาษณ์ว่า “มีบ้างที่พนักงานครูจะต้องประสานงานแทนสมาชิกสภา

เทศบาล เรื่องบางเรื่องสมาชิกสภาเทศบาลอาจไม่เข้าใจ”หรือให้สัมภาษณ์ว่า “การประสานงานเรา
ในฐานะ โรงเรียนเทศบาลจะต้องเข้าร่วมกับชุมชน เช่นการประชุมกับชุมชนทุกครั้ง ที่ทางเทศบาล
จัด โดยต้องนำข้อเสนอตลอดจนนโยบายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทางโรงเรียนเสนอ และรับสิ่งที่ชุมชน
ต้องการเพื่อนำมาจัดทำเป็นโครงการได้” เป็นต้น

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ กลุ่มพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย 4 โรงเรียน ได้แก่ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๑ สว่างวิทยา พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๒ ชำนาญอนุเคราะห์ พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๓ ยุวบูรณ์บำรุง พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล ๔ ฉลองรัตน โดยมีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็น กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเพื่อการสัมภาษณ์เจาะลึก ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดเทศบาลกับพนักงานครูเทศบาล จำนวน 8 คน และกลุ่มสนทนาย่อยพนักงานครูเทศบาล จำนวน 24 คน

1. สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และคำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถาม รวมทั้งการเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมของผู้วิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

1.1 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครู ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครู

ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครู แบ่งออกเป็น 6 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ปัจจัยด้านตำแหน่งหน้าที่ ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงาน ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ ปัจจัยด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู

1) **ปัจจัยด้านเพศ** ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้ว่าทุกเพศจะมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่เพศชายจะมีการแสดงบทบาทการสนับสนุนมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากเพศชายสามารถใกล้ชิดสนิทสนมกับนักการเมืองท้องถิ่น ได้ง่าย เพศชายจึงมีสังคม มีการพบสังสรรค์ หรือการเสวนากับกลุ่มเพื่อนฝูง และมีความสนใจในเรื่องการเมือง หากเพศชายจะแสดงบทบาทในการสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก็มีแนวโน้มที่จะได้รับเลือกตั้ง ซึ่งสถานที่ที่มักจะพูดคุยในเรื่องของการเมือง เช่น งานแต่ง งานประเพณี หรือตามร้านกาแฟ เป็นต้น จึงทำให้เพศชายมักแสดงบทบาททางการเมืองมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ จากการวิจัยยังพบอีกว่า ถึงแม้เพศชายอาจแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ได้มากกว่าเพศหญิง แต่บางครั้งด้วยบทบาทหน้าที่ที่ต่างกัน เพศหญิงที่มีตำแหน่งหน้าที่ที่สูงกว่าเพศชาย เช่น เพศหญิงเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ก็อาจส่งผลให้ผู้หญิงสามารถแสดงบทบาทการสนับสนุน ได้เท่าเทียมกันหรือมากกว่าเพศชายด้วย

2) **ปัจจัยด้านตำแหน่งหน้าที่การงาน** ผลการวิจัยพบว่า ตำแหน่งหน้าที่การงานมีส่วนที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธา หรือการชี้แนะในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยเฉพาะตำแหน่งฝ่ายบริหาร หรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จะสามารถเกื้อหนุน เอื้ออำนวยต่อการได้รับการเลือกตั้ง เพราะจะได้รับการไว้วางใจ และมีความน่าเชื่อถือ มากกว่าตำแหน่งพนักงานครูที่ปฏิบัติการสอน ยิ่งฝ่ายบริหารที่มีคนรู้จักและมีคนศรัทธามาก ก็สามารถที่จะแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ชี้แนะให้แก่คนที่ตนรู้จักให้เลือกได้ นอกจากนี้ พนักงานครูเทศบาลยังจะต้องมีการวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกในการสนับสนุนในลักษณะเป็นหัวคะแนนได้อย่างเปิดเผย เพราะอาจเสี่ยงต่อการถูกลงโทษตามวินัยข้าราชการอีกด้วย

3) **ปัจจัยด้านประสบการณ์การทำงาน** ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การทำงานสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ทั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และกับผู้ที่พนักงานครูเทศบาลชี้แนะ หรือเชิญชวนให้มาสนับสนุน พนักงานครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก จะสามารถเห็นแนวทาง และมีวิธีการในการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สามารถชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานแก่สมาชิกสภาเทศบาล การเข้าใจในระบบเลือกตั้งเทศบาล เนื่องจากมีประสบการณ์จากการเป็นกรรมการเลือกตั้ง และการได้รับความนับถือ

ในฐานะที่เป็นครุमानานจากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์จากประสบการณ์ในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน และพวกพ้องได้

4) *ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถ* ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความสามารถของพนักงานครู สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้บุคคลอื่นมาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ พนักงานครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงจะมีเทคนิค หรือวิธีการในการโน้มน้าว มีความสามารถเชิงการประชาสัมพันธ์แนะนำผู้คนให้เชื่อ สามารถที่จะพิจารณาโยบาย วิสัยทัศน์ หรือตัดสินใจในการสนับสนุนใคร บนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และสามารถถ่ายทอดความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นแก่บุคคลต่างๆ ได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

5) *ปัจจัยด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ* ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ 2 ประเด็น ประเด็นแรก ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล แต่มีประเด็นที่น่าสนใจตรงที่ว่า การที่พนักงานครูเทศบาลจะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจะพิจารณาในด้านนโยบายที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อนหน้าเคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล แล้วดำเนินนโยบายส่งเสริมด้านการศึกษา ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนก่อนที่จะตัดสินใจให้การสนับสนุน ประเด็นที่สอง ปัจจัยด้านทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อจะพิจารณาจากความเป็นคนดีในชุมชน ความใกล้ชิดกับชุมชน ความชื่นชอบส่วนบุคคล การรู้จักคุ้นเคยเป็นญาติมิตร หรือการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจากการพูดคุยกันมากกว่า

6) *ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู* ผลการวิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกผลการวิจัยพบว่า สถานภาพสมรส มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยเฉพาะคนที่สมรสแล้วอาจจะมีแนวโน้มในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามคู่สมรสของตนมากกว่าคนที่โสด เช่น สามีภรรยา หรือคนในครอบครัวจะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน หรือหากมีความคิดที่ต่างกันก็อาจเกิดลักษณะภรรยาบังคับสามี หรือสามีบังคับภรรยาให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ประเด็นที่สอง สถานภาพโสดจะมีความเป็นอิสระในการที่เลือกสนับสนุนใครก็ได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพนักงานครู และวิถีชีวิตของพนักงานครูด้วย

1.1.2 ปัจจัยที่เกิดจากปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก แบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมืองไทย ระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางสังคมของครู กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่

1) *ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย* ผลการวิจัยพบว่า สามารถแยกประเด็นได้ 3 ประเด็น ประเด็นแรกพบว่า การแสดงบทบาทการสนับสนุน จะเน้นเรื่องสังคมในลักษณะการเป็นระบบเครือข่าย หรือการฝากคนในครอบครัว มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพวกพ้องหรือญาติพี่น้อง การแสดงออกในการสนับสนุนการเลือกตั้งก็จะแสดงออกอย่างชัดเจน ประเด็นที่สองพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่มีผลต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย เรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ การเกรงใจ หรือการเกรงกลัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากผู้สมัครที่ลงสมัครรับเลือกตั้งเคย หรือดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย มีผลให้พนักงานครูต้องแสดงบทบาทการสนับสนุน เพราะกลัวในเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับหน้าที่การงาน หากไม่แสดงบทบาทการสนับสนุน นอกจากนี้พนักงานครูยังมองว่า ความเกรงใจ หรือการยอมรับในอำนาจของผู้มีอำนาจ การอาศัยบารมี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง เป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมมายาวนาน และประเด็นที่สามพบว่า ประเพณี และวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตท้องถิ่น ของชุมชนเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่งจะมีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีวันออกพรรษา เป็นต้น ซึ่งแต่ละประเพณีจะได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล หากต้องการคะแนนเสียงก็จะต้องเคย หรือดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาล หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณี ซึ่งจะได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชน นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นมีบทบาทมาก เพราะคนไทยมักจะยึดติดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน มีการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม หากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย มีการสนับสนุนประเพณีและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ก็อาจจูงใจให้พนักงานครูเทศบาลแสดงบทบาทการสนับสนุนได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ยังคงเป็นวัฒนธรรมที่มีความเข้าใจที่แคบ รู้แต่เพียงประชาธิปไตยหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง เท่านั้น

2) *ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์* ผลการวิจัยพบว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยส่วนใหญ่จะช่วยเหลือ สนับสนุนญาติพี่น้อง คนรู้จัก การตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานครูและผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการมีอิทธิพลบารมี ความเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่นก็มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน และส่วนใหญ่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อนแล้วมากกว่าผู้สมัครหน้าใหม่ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นกับพนักงานครูในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง

3) *ปัจจัยด้านวัฒนธรรมทางสังคมของครู* ผลการวิจัยพบว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ คนในชุมชนจะให้ความเชื่อถือ และครูยังมีเทคนิควิธีการสามารถจูงใจคนในชุมชน บางครั้งหากครูชักชวนคนในชุมชนให้เลือกกลุ่มใด ก็มีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะเชื่อ และการที่ครูรู้จักคนเยอะ ครูสามารถใช้ความเป็นครู ใช้ความศรัทธาเชื่อถือ เชิญชวนคนที่รู้จักให้มาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ครูสนับสนุนนั้นได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า พนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน บางครั้งพนักงานครูอาจเกรงกลัวต่ออิทธิพลนักการเมืองท้องถิ่นต่างๆ ในความก้าวหน้าในการทำงาน ทำให้พนักงานครูตัดสินใจที่จะแสดงออกหรือไม่แสดงออกในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้

4) *ปัจจัยด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง* ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน โดยมองว่า คนเมื่อรู้กฎหมายก็มักหาช่องทางเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยมีต้องคำนึงถึงศีลธรรม ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล กำหนดไว้คราวละ 4 ปี มีความเหมาะสม แต่น่าจะลดวาระการดำรงตำแหน่งให้เหลือเพียง 3 ปี เพื่อไม่ให้ผู้สมัครสามารถใช้อิทธิพลได้ นอกจากนี้พนักงานครูจะได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่กรรมการการเลือกตั้งซึ่งต้องวางตัวเป็นกลางอย่างมาก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นเรื่องไกลตัว บางครั้งพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แล้วต้องเข้าไปอยู่ในเขตเลือกตั้งที่เป็นเขตของพวกเขา ก็จะอาจเกิดความกดดันและลำบากใจ เนื่องจากฝ่ายตรงข้ามอาจมองว่าพนักงานครูเอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง นอกจากนี้ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองว่า ระบบญาติพี่น้องจะมีความสัมพันธ์กันมากกว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

5) *ปัจจัยด้านลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่* ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของชุมชนในท้องถิ่นมากกว่า ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีประธานชุมชนทำหน้าที่การจัดการ ประสานระหว่างหน่วยงานเทศบาล ทำให้พนักงานครูอาจมีส่วนแค่การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งขึ้นาเฉพาะเขตชุมชนที่พนักงานครูคนนั้นอาศัยอยู่ และบางชุมชนที่ค่อนข้าง มีการศึกษาน้อย ก็มักจะเชื่อในสิ่งที่พนักงานครูชี้แนะ เป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นอยากให้มาพนักงานครูมาสนับสนุน และการที่เทศบาลเมืองหนองคายตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีการสื่อสารกันด้วยภาษาอีสาน พนักงานครูที่จะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะสื่อสารกันด้วยภาษาถิ่นทำให้ชาวบ้าน เกิดความเป็นกันเองมากกว่าพนักงานครูที่สื่อสารภาษากลางกรุงเทพฯ ทำให้เมื่อพนักงานครูเทศบาล ที่ใช้ภาษาท้องถิ่น แสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นก็ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ชุมชนเทศบาลเมืองหนองคายจะมีประธานกรรมการชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ในการรับนโยบายของคณะ

ผู้บริหารเทศบาลประสานไปสู่ชาวบ้านในชุมชน และประธานชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน และนักการเมืองท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็จะอาศัยประธานชุมชนในการนำเสนอผลงานของตน ดังนั้น ในเรื่องของชุมชนและประชากรในพื้นที่จึงไม่เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งมากนัก

1.2 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แบ่งบทบาทออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ บทบาทช่วงก่อนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง บทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 บทบาทช่วงก่อนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง

1) การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปาก
ผลการวิจัยพบว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะแสดงบทบาทในการแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลแบบปากต่อปาก โดยส่วนใหญ่จะพูดคุยกันในวงสนทนา ตามงานเลี้ยง งานบุญ งานแต่ง งานศพ ยิ่งเทศบาลเมืองหนองคายมีประเพณีท้องถิ่นมาก ทำให้เกิดการพบปะกันของคนในชุมชน หรือการพูดคุยกันในขณะนั่งกินข้าว กินกาแฟ กับเพื่อนพนักงานครู คนรู้จัก หรือมีการแนะนำโดยจะฝากนักเรียนให้ไปบอกผู้ปกครองว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนี้น่าสนับสนุนอย่างไร โดยจะพูดในห้องเรียน หรือพูดเป็นการส่วนตัว บางครั้งพนักงานครูไปซื้อข้าวกับแม่ค้า พ่อค้าในชุมชน ก็จะมีพูดคุยแนะนำผู้สมัครที่พนักงานครูให้การสนับสนุนเช่นกัน นอกจากนี้ การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลด้วยวิธีการดังกล่าวจะไม่เป็นที่เปิดเผยมากนัก เพราะบางครั้งพนักงานครูอาจไปเจอ อีกรุ่นคู่แข่งก็อาจเกิดผลกระทบในเรื่องของการงานซึ่งไม่เป็นผลดีต่อพนักงานครูได้

2) การจัดกิจกรรมภายใน โรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วม
ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนไม่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเข้าร่วมงาน โดยเฉพาะ ยกเว้นกรณีที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ก่อนที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อนแล้ว และเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมตามที่โรงเรียนได้วางแผนไว้ หรือถ้าจะมาร่วมกิจกรรมและมีการมอบของต่างๆ ผู้สมัครผู้นั้นจะกระทำในนามส่วนตัว ซึ่งโรงเรียนจะวางตัวเป็นกลางและไม่กล้านำกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครซึ่งจะเสี่ยงต่อการถูกกลโกงทางวินัย อีกทั้งตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง ก็จะเข้าใจในกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นอย่างดี และไม่กระทำเพื่อให้เกิดผลกระทบกับตน นอกจากนี้ผลการวิจัยยัง

พบว่า การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าร่วม จะมีการเชิญผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ช่วยเหลือ อนุเคราะห์กิจกรรมที่ทางโรงเรียนร้องขอ แต่ข้อจำกัดของการเข้าร่วมจะต้องไม่ใช่ในช่วงที่ลงสมัครรับเลือกตั้งแล้ว เพราะจะเป็นการผิดกฎหมายเลือกตั้ง หรือบางครั้งก็มีการเชิญมาร่วมงานแต่ไม่ได้มอบสิ่งของ แต่เป็นการเชิญให้มาปรากฏตัวในกิจกรรมของโรงเรียน

3) การอำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องขอ ผลการวิจัยพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งส่วนใหญ่จะร้องขอในเรื่องการขอใช้สถานที่ในการปราศรัย และการอำนวยความสะดวกในด้านไฟฟ้า และห้องน้ำ หรือการขอยืมเก้าอี้ ส่วนพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครก็จะคอยประสานงานอีกครั้งหนึ่ง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจให้พนักงานครูช่วยในการบอกประชาสัมพันธ์ แนะนำในเรื่อง การสนับสนุน การมาฟังการปราศรัยของผู้สมัครกับนักเรียนให้ไปผู้ปกครอง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจขอให้พนักงานครูที่เป็นญาติพี่น้อง ช่วยอำนวยความสะดวกกับชาวบ้านในการขับรถเพื่อไปส่งที่เลือกตั้ง หรือให้ช่วยแจกป้ายประชาสัมพันธ์แก่ชาวบ้านได้

4) การใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะต่อผู้ได้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน ในการให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้บังคับบัญชามีผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานครู แต่ในกรณีการชี้แนะในเรื่องของการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาล ผู้บังคับบัญชาไม่สามารถชี้แนะ หรือสั่งการได้อย่างเปิดเผยให้พนักงานครูเทศบาลมาสนับสนุนผู้รับเลือกตั้งที่ผู้บังคับบัญชาสนับสนุนได้ เพราะอาจเข้าข่ายมีความผิดตามระเบียบของราชการ การชี้แนะของผู้บังคับบัญชาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการณรงค์ให้พนักงานครู นักเรียน ผู้ปกครอง ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากกว่า แต่บางครั้งหากจะผู้บังคับบัญชาจะชี้แนะทางอ้อม ก็จะกล่าวถึงสิ่งที่สมาชิกสภาเทศบาลบุคคลนั้นได้ทำเพื่อโรงเรียน และชุมชน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้บังคับบัญชาชี้แนะพนักงานครูเหมือนกัน แต่เป็นการชี้แนะทางอ้อม

5) การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า สามารถแยกประเด็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นแรก ผลการวิจัยพบว่า การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตนสนับสนุน เป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายใช้ แต่จะเป็นลักษณะของการแนะนำคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และจะจูงใจผู้ปกครองเฉพาะเขตพื้นที่ชุมชนที่พนักงานครูอาศัยอยู่ นอกจากนี้ ส่วนใหญ่จะแสดงบทบาทนี้อย่างไม่เปิดเผย และถ้าเป็นลักษณะของการเชิญชวนอย่างเปิดเผยจะเป็นเฉพาะพนักงานครูที่เป็นหัวคะแนน ที่มีญาติพี่น้องลงสมัครรับเลือกตั้งเท่านั้น ประเด็นที่สอง ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายไม่สามารถแสดงบทบาทนี้ออกมาได้ หรือถ้า

แสดงออกจะแสดงบทบาทในลักษณะของการพูดคุย แนะนำเกี่ยวกับสิทธิการเลือกตั้ง บทบาทและหน้าที่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นอกจากนี้ ในแต่ละชุมชนจะมีผู้นำชุมชนซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเชื่อถือเช่นกัน ทำให้ชาวบ้านก็จะฟังผู้นำชุมชนของตนเช่นกัน พนักงานครูที่ใช้ความเป็นครูเพื่อการจูงใจให้ผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในชุมชน จะไม่สามารถจูงใจให้มาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้

6) พฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง ผลการวิจัยพบว่า ไม่พบว่าพนักงานครูเข้าไปมีส่วนในการแสดงบทบาทพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ก็อาจมีบางคนที่รู้เห็นในพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง เช่น เป็นครอบครัวเดียวกันกับผู้สมัคร หรือมีพฤติกรรมการซื้อเสียงทางอ้อม เช่น การพาเพื่อนครูไปเลี้ยงข้าว มอบเงินสนับสนุนในโครงการบางโครงการ หรือการนำของฝาก ของที่ระลึกมอบให้ แล้วแนะนำให้พนักงานครูเลือกผู้สมัครที่ตนสนับสนุนอยู่ ซึ่งมักจะกระทำในลักษณะการแอบแฝงมากกว่า ซึ่งพนักงานครูเองก็จะไม่สามารถแสดงบทบาทในลักษณะนี้ได้

1.2.2 บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง

1) การสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า ไม่สามารถทำได้ และไม่มีพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงบทบาทในลักษณะนี้ เนื่องจาก ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูเทศบาลต่างได้รับหน้าที่ให้ทำหน้าที่คณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง ทำให้พนักงานครูเทศบาลไม่มีเวลาที่จะอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง อีกทั้งยังเป็นบทบาทที่ผิดกฎหมายด้วย

2) การสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะไม่แสดงบทบาทการสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการเลือกตั้ง เพราะเสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย อีกทั้งยังทำได้ยากมาก เนื่องจากมีกระบวนการตรวจสอบการเลือกตั้งที่เป็นระบบ

1.2.3 บทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง

1) การแนะนำสมาชิกสภาเทศบาลในตำแหน่งและหน้าที่อย่างเป็นทางการ ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ผลการวิจัยพบว่า จะมีการเชิญสมาชิกสภาเทศบาลและคณะผู้บริหารเทศบาล เพื่อแสดงความยินดี และแนะนำสมาชิกทั้งชื่อ ตำแหน่งของสมาชิกสภาเทศบาลคนนั้นแก่พนักงานครูและบุคลากรของโรงเรียน ผู้ปกครองอย่างเป็นทางการ แต่การแนะนำก็จะเน้นที่การแนะนำผู้บริหารเทศบาล เพราะถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโดยตรง อีกทั้งการแนะนำอย่างเป็นทางการก็ไม่ใช่การผิดกฎหมายแต่อย่างใด

2) การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการให้แก่ชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ถ้าเป็นผลงานของสมาชิกสภาเทศบาล ทางสภาเทศบาลเมืองหนองคายจะมีการนำเสนอผ่านไปสู่นำชุมชนและไปถึงชาวบ้านในชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ทางป้ายประกาศ การออกเคเบิลทีวี หรือเสียงตามสาย ส่วนการแนะนำผลงานและโครงการของคณะผู้บริหารเทศบาล คือนายกเทศมนตรี ทางโรงเรียนจะประชาสัมพันธ์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองหนองคายแก่ผู้ปกครอง

3) การเชิญเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า เป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติกันมาเมื่อโรงเรียนมีกิจกรรมจะต้องเชิญ สมาชิกสภาเทศบาล ประธานสภาเทศบาล คณะผู้บริหารเทศบาล มาเข้าร่วม เพื่อที่ผู้บริหารเทศบาลจะได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโรงเรียน และจะได้มีนโยบายในการสนับสนุนโรงเรียนต่อไป

4) การปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า เป็นหน้าที่ของพนักงานครูเทศบาลที่จะต้องดำเนินงานตามนโยบายของคณะผู้บริหารเทศบาล คือ นายกเทศมนตรี แต่สำหรับสมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ที่ผ่านกฎหมายที่เกี่ยวกับการบริหารงานเทศบาล หรือเรียกว่า เทศบัญญัติ ซึ่งในส่วนของนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาจะเป็นนโยบายที่ทางนายกเทศมนตรีจะมอบหมายผ่านทางรองนายกเทศมนตรี ฝ่ายการศึกษาไปยัง ปลัดเทศบาล ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา และผู้อำนวยการโรงเรียน ตามลำดับ สมาชิกสภาเทศบาลไม่ได้มอบนโยบายด้านการศึกษาโดยตรง แต่พนักงานครูก็ต้องปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหารอย่างเคร่งครัด ส่วนมากสมาชิกสภาเทศบาลจะฝากนโยบายมาทางผู้บริหารเทศบาล พนักงานครูซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องปฏิบัติตาม เป็นต้น

5) การเป็นตัวแทนประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงานระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ไม่เกี่ยวข้องกับพนักงานครูเทศบาลโดยตรง เพราะส่วนใหญ่การเป็นผู้ประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงานระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล เป็นเรื่องที่สมาชิกสภาเทศบาลจะประสานผ่านทางผู้นำชุมชน ส่วนพนักงานครูอาจเป็นตัวประสาน และให้คำชี้แนะแนวทางการปฏิบัติในเรื่องที่เกี่ยวกับทางราชการ แก่สมาชิกสภาเทศบาล

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยที่ได้สรุปในข้างต้น ผู้วิจัยแยกการอภิปรายเป็น 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

2.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ได้แก่ เพศ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ประสบการณ์การทำงาน ความรู้ความสามารถ ทักษะคิด ค่านิยม ความเชื่อ สถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งผลการวิจัยได้สรุปออกมาว่า ปัจจัยเกื้อหนุนทั้งหมดที่กล่าวมา ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ดังนี้

1) **ด้านเพศ** ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พนักงานครูเทศบาลเพศชายจะมีการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายมากกว่าพนักงานครูเทศบาลเพศหญิง เนื่องจากเพศชายสามารถใกล้ชิด สนับสนุนกับนักการเมืองท้องถิ่นได้ง่าย เพศชายจึงมีสังคม มีการพบสังสรรค์ หรือการเสวนากับกลุ่มเพื่อนฝูง และมีความสนใจในเรื่องการเมือง นอกจากนี้ จากการวิจัยยังสรุปอีกว่า ถึงแม้เพศชายอาจแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ได้มากกว่าเพศหญิง ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าการที่เพศชายสามารถแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้มากกว่าเพศหญิง เป็นลักษณะของสังคมไทยตั้งแต่อดีตที่เพศชายมักจะเกี่ยวข้องกับงานราชการ หรือการเมือง และส่วนใหญ่จะพบว่า เพศชายมักมีโอกาสที่จะเรียนรู้ และมีความก้าวหน้ามากกว่าเพศหญิง เนื่องจากในอดีตจะพบว่า เพศหญิงมักจะอยู่กับบ้าน ทำหน้าที่แม่บ้าน ไม่ค่อยได้เรียนรู้ในสังคมภายนอก และไม่สนใจเรื่องนอกบ้าน ปล่อยให้เป็นที่ของเพศชาย ดังที่ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37) กล่าวว่า หญิงไทยในสมัยก่อนต้องอยู่ทำงานที่บ้านคุณแลบ้าน ในขณะที่ผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้ชายได้พบปะสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนฝูงได้ ถึงแม้ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปกลายเป็นความเท่าเทียมและเสมอภาคกันมากขึ้น แต่โดยความเป็นจริงแล้วผู้ชายยังคงเป็นช่างทำหน้าอยู่เช่นเดิม ซึ่งการที่เพศชายได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูงทำให้เพศชายมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับอาชีพการงาน หรือเรื่องการเมืองด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า การที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ที่เป็นเพศชายจะสามารถแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลก็อาจเป็นอิทธิพลแนวคิดดั้งเดิมของสังคมไทย

2) **ด้านตำแหน่งหน้าที่การงาน** ผลการวิจัยพบว่า ตำแหน่งหน้าที่การงานมีส่วนที่ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธา หรือการชื่นชม โดยเฉพาะตำแหน่งฝ่ายบริหาร หรือผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน จะสามารถเกื้อหนุน เอื้ออำนวยต่อการได้รับการเลือกตั้งของสมาชิกสภาเทศบาล เพราะจะได้รับการไว้วางใจ และมีความน่าเชื่อถือ มากกว่าตำแหน่งพนักงานครูที่ปฏิบัติการสอน ยิ่งฝ่ายบริหารที่มีคนรู้จักและมีคนศรัทธามาก ก็สามารรถที่จะแนะนำผู้สมัครรับ

เลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ชี้นำให้แก่คนที่ตนรู้จักให้เลือกได้ นอกจากนี้ พนักงานครูเทศบาลยังจะต้องมีการวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกในการสนับสนุนในลักษณะเป็นหัวคะแนนได้อย่างเปิดเผย เพราะอาจเสี่ยงต่อการถูกลงโทษตามวินัยข้าราชการอีกด้วย การที่ตำแหน่งหน้าที่การงานของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนั้น เป็นเพราะพนักงานครูเทศบาลถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นข้าราชการส่วนท้องถิ่น สังกัดเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่งในความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐทำให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธามากกว่าอาชีพอื่นๆ เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือข้าราชการที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตน โดยการแสดงออกเป็นลักษณะหัวคะแนน ก็จะใช้ตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อการจูงใจ หรือชี้นำประชาชน ซึ่งประชาชนก็จะเชื่อและปฏิบัติตาม ถือว่าเป็นการยอมรับในบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2547: 82-85) ที่กล่าวว่า การให้การสนับสนุนต่อบรรดาผู้มีอำนาจการเมืองตามตัวบทกฎหมาย (political authorities) คือ การที่ประชาชนให้การยอมรับต่อบทบาทและการปฏิบัติงานของบุคคล/คณะบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ (political authorities) ได้แก่ รัฐบาล (นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีต่างๆ) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้พิพากษา ตำรวจ อัยการ ทหาร และข้าราชการทั้งหลาย เป็นต้น การให้การสนับสนุนกรณีนี้เป็นผลตามมาจากการให้การสนับสนุนระบอบการเมืองการปกครอง สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนพลเมืองให้การสนับสนุนระบอบการเมือง และยังเชื่อในความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนี้ สามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่ประชาชนจะเชื่อถือและปฏิบัติตามพนักงานครูเทศบาล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐก็อาจเป็นรูปแบบของสังคมไทยรูปแบบหนึ่ง คือ ในรูปแบบของอำนาจนิยม (เจริญรัตน์ บำรุงนา 2549: 37) ซึ่งเป็นอีกรูปแบบของความสัมพันธ์หนึ่งที่มีการแสดงถึงความพึงพอใจของคนในสังคมหรือท้องถิ่นที่มีความจงรักภักดีต่อบุคคล หรือกลุ่มสังคมที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเองและยอมรับพร้อมทำตามกติกากฎของอำนาจนิยมเหล่านี้โดยไม่มีข้อแม้ เช่น การให้ความเคารพนับถือคนที่มั่งมีเงิน ยกย่องบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมที่สูงกว่าตนเอง ศรัทธาเชื่อมั่นในตัวผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

3) *ด้านประสบการณ์การทำงาน* ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์การทำงานสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ ทั้งกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล และกับผู้ที่พนักงานครูเทศบาลชี้นำ หรือเชิญชวนให้มาสนับสนุน พนักงานครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก จะสามารถเห็นแนวทาง และมีวิธีการในการช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สามารถชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานแก่สมาชิกสภาเทศบาล การเข้าใจในระบบเลือกตั้งเทศบาล เนื่องจากมีประสบการณ์จากการเป็นกรรมการเลือกตั้ง และการได้รับความนับถือในฐานะที่เป็นครูมานาน จากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตลอดจนสามารถใช้ประโยชน์

จากประสบการณ์ในการทำงานเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มคน และพวกพ้องได้ พนักงานครุที่มีความอาวุโส หรือมีอายุการทำงานหลายปี หมายรวมถึงอายุของพนักงานครุ ซึ่งในการที่พนักงานครุที่มีประสบการณ์การทำงาน จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลคนใด ก็มักจะได้เปรียบในเรื่องของความเข้าใจในระบบการเลือกตั้ง การผ่านการเป็นกรรมการการเลือกตั้ง หรือการมีวิธีการในการที่จะใช้ประสบการณ์ในการทำงานของตนเพื่อช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมทางสังคมของไทยในเรื่องของการยกย่องผู้ที่มีความอาวุโส และการเชื่อถือผู้ที่มีอายุ ดังที่ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37) ได้ให้คำอธิบายในเรื่องของการยกย่องผู้ใหญ่ว่า เป็นลักษณะของสังคมไทยที่ถือว่าผู้ใหญ่มีความสำคัญและต้องเคารพ กติกาของผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ใดในชีวิตประจำวัน เด็กต้องมีความอ่อนน้อมในท่าทีที่ทั้งคำพูดและกริยารวมถึงการแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพ เช่น การนั่งต่ำกว่าผู้ใหญ่ ไม่เถียงคำกับผู้ใหญ่ ก้มเมื่อเดินผ่านผู้ใหญ่ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วยังรวมถึง การให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่บางคนที่มีอิทธิพลในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งจากคำอธิบายจะเห็นได้ชัดเจนว่า พนักงานครุเทศบาลเมืองหนองคายที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ก็จะสามารถใช้ความเป็นอาวุโสเพื่อชี้้นำให้เกิดการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้

4) *ด้านความรู้ความสามารถ* ผลการวิจัยพบว่า พนักงานครุสามารถสร้างความน่าเชื่อถือ โน้มน้าวให้บุคคลอื่นมาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้ พนักงานครุที่มีวุฒิการศึกษาสูงจะมีเทคนิค หรือวิธีการในการโน้มน้าว มีความสามารถเชิงการประชาสัมพันธ์และนำผู้คนให้เชื่อ สามารถที่จะพิจารณาโยบาย วิสัยทัศน์ หรือตัดสินใจในการสนับสนุนใคร บนพื้นฐานของความถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และสามารถถ่ายทอดความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นแก่บุคคลต่างๆได้ ส่งผลโดยตรงต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ซึ่งจะสังเกตได้ว่า ในด้านความรู้ความสามารถมักจะมองในด้านระดับวุฒิการศึกษาของพนักงานครุเป็นหลัก โดยพนักงานครุที่มีระดับวุฒิการศึกษาที่สูงกว่า จะมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่า สอดคล้องกับแนวคิดของ สกิด นิยมญาติ (2525: 33) ที่อธิบายว่า บุคคลผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ผู้ที่มีอาชีพที่ดีและรายได้สูง ผู้ที่อยู่ในวัยกลางคน หรืออายุ 35-55 ปี เมื่อเทียบกับผู้มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมทางการเมืองมาก และยังสอดคล้องกับ สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2531: 162-166) ที่สรุปว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีส่วนร่วมทางการเมือง มี 6 ปัจจัย ซึ่งหนึ่งในปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ อิทธิพลของการศึกษา การที่บุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้นจะมีแนวโน้มให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงกว่าบุคคลที่มีการศึกษาค่ำ นอกจากนี้ ในระดับของความเข้าใจทางการเมือง จากผลการวิจัยที่พบว่า พนักงานครุที่มีระดับวุฒิการศึกษาที่สูงกว่าจะมีความเข้าใจทางการเมืองที่

มากกว่าพนักงานครูที่มีวุฒิการศึกษาที่ต่ำ สอดคล้องกับ สุพรรณณี สายแก้ว (2548: 26-27) ที่ได้สรุปแนวคิดที่สอดคล้องกับผลการวิจัยว่า หากบุคคลหนึ่งมีการศึกษาอยู่ในระดับต่างกันก็อาจส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่างกัน เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในผลของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ต่างกันด้วย

5) *ด้านทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม* ของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย เนื่องจากในการที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจะพิจารณา จากทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของพนักงานครู ที่มีต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง หากพนักงานครูเทศบาลมีทัศนคติที่ดีต่อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็มีแนวโน้มที่จะแสดงบทบาทการสนับสนุน โดยเฉพาะ ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลมาก่อน ซึ่งขณะที่ดำรงตำแหน่ง ได้แสดงบทบาทที่เป็นกันเองกับพนักงานครูเทศบาล เช่น ทักทายปราศรัยกับพนักงานครูทุกครั้งที่พบกัน หรือการได้รับข้อมูลว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายได้เคยสร้างผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน โรงเรียน พนักงานครูเทศบาลก็จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลคนนั้น และบางครั้งหากพนักงานครูเทศบาลมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อตัวผู้สมัคร พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายก็จะไม่สนับสนุน และยังแนะนำคนรู้จักญาติพี่น้อง ไม่ให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุพรรณณี สายแก้ว (2548: 27) ที่กล่าวว่า ความเชื่อ ความศรัทธา สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมมีต่อการแสดงออกพฤติกรรมกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนในลักษณะต่างๆ กัน นอกจากนี้ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวาน (2547: 80-81) ยังอธิบายว่าทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยม เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่เป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคล โดยที่วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคล/กลุ่มบุคคลมิได้เกิดขึ้นเอง แต่เป็นผลมาจากการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยตัวแทนต่าง ๆ และปฏิภิกิริยาที่บุคคล/กลุ่มบุคคลมีต่อวัตถุการเมือง (political objects) และปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในแต่ละขณะ

6) *ด้านสถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู* ผลการวิจัย สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกผลการวิจัยพบว่า สถานภาพสมรส มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะคนที่สมรสแล้วอาจจะมีแนวโน้มในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งตามคู่สมรสของตนมากกว่าคนที่โสด เช่น สามภรรยา หรือคนในครอบครัวจะมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน หรือหากมีความคิดที่ต่างกันก็อาจเกิดลักษณะภรรยาบังคับสามี หรือสามีบังคับภรรยาให้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน ประเด็นที่สอง สถานภาพโสดจะมีความเป็นอิสระในการที่เลือกสนับสนุนใครก็ได้ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของพนักงานครู และวัยวุฒิของพนักงานครูด้วย ดังผลการวิจัย ในภาพรวมสามารถอธิบายได้ว่า ปัจจัยเกื้อหนุนในด้าน

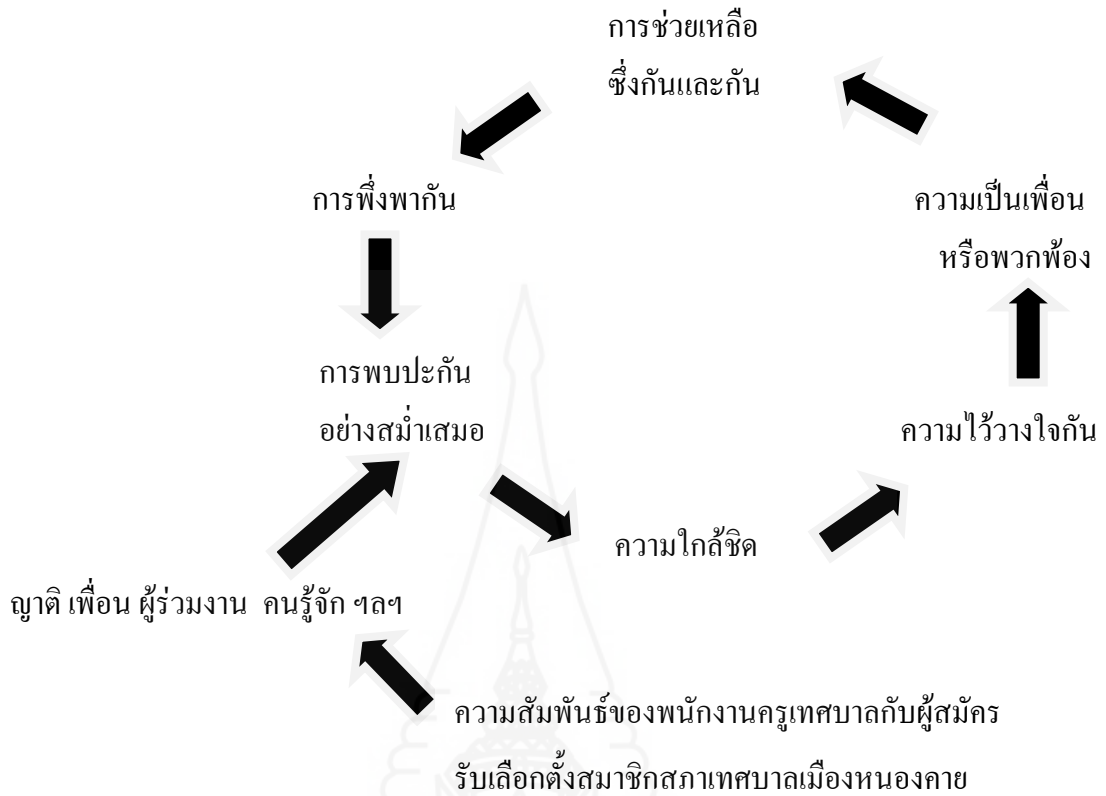
สถานภาพส่วนบุคคล ของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลค่อนข้างน้อย ผลที่เกิดขึ้นอาจเกี่ยวข้องกับพนักงานครูที่สมรสแล้วที่อาจจะมีแนวโน้มในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ตามคนในครอบครัวเป็นหลัก ดังคำอธิบายของ มิลเบรท และเกเอล (อ้างถึงใน สุพรรณณี สายแก้ว 2548: 24-25) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล (personal factor) คือ พันธุกรรม ความต้องการทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกายและความเชื่อต่างๆ รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองของแต่ละคน รวมถึงบุคคลที่เอื้ออำนวยให้บุคคลเข้าร่วมทางการเมือง ก็จะทำให้มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วย ซึ่งการที่คนในครอบครัวของพนักงานครูชั้นนำ พนักงานครูให้แสดงบทบาทการสนับสนุนยังเกี่ยวข้องกับระบบอุปถัมภ์ในลักษณะเครือญาติ ดังที่ สนิท สมักรการ (2538: 45) อธิบายว่า ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวและเครือญาติ เป็นสถาบันสังคมที่เก่าแก่มากที่สุดสถาบันหนึ่ง เกิดมาพร้อมกับสังคมมนุษย์ ระบบเครือญาติจึงมีลักษณะเป็นระบบอุปถัมภ์ตามแนวคิดทางด้านสังคมมานุษยวิทยา ซึ่งลักษณะของการที่พนักงานครูที่มีสถานภาพสมรสแล้วเชื้อคนในครอบครัว ก็เป็นลักษณะที่สามารถแบ่งออกได้ 2 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ ญาติสายเดี่ยว (unilinear kinship) เป็นระบบญาติที่ให้ความสำคัญแก่ญาติอีกฝ่ายคือ ฝ่ายสามี หรือฝ่ายภรรยาแต่เพียงอย่างเดียว และ ญาติสายคู่ (bilateral kinship) เป็นระบบญาติที่นับถือ หรือให้ความสำคัญแก่ญาติทั้งสองฝ่าย ทำให้การที่พนักงานครูที่มีสถานภาพสมรสต้องอุปถัมภ์ ช่วยเหลือ หรือเชื้อคนในครอบครัวก่อนที่จะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลคนหนึ่งคนใด และในบางครั้งพนักงานครูก็ต้องเลือกที่จะสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลที่เป็นคนในครอบครัวก่อนเสมอ

7) ปัจจัยที่เกิดจากองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบอุปถัมภ์ วัฒนธรรมทางสังคมของครู กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่ ซึ่งปัจจัยทั้งหมดเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ดังรายละเอียดการอภิปรายผล ดังนี้

8) ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองไทย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะเน้นเรื่องสังคมในลักษณะการเป็นระบบเครือญาติ หรือการฝากคนในครอบครัว มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ถ้าผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นพวกพ้องหรือญาติพี่น้อง จะมีการแสดงออกในการสนับสนุนการเลือกตั้งออกมาอย่างชัดเจน สอดคล้องกับคำอธิบายของ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37-38) ที่อธิบายว่า พวกพ้อง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกระดับทุกระดับ การพึ่งพาในรูปแบบพวกพ้องถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความดีไปจากสังคมไทย มีลักษณะ

เดียวกันกับระบบอุปถัมภ์ที่อุดหนุน จุนเจือกันเพื่อประโยชน์ของแต่ละฝ่าย เช่น การฝากเข้าทำงาน การฝากเข้าเรียนตามโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เป็นต้น หรือในเรื่อง การเกรงใจ การยอมรับในอำนาจของผู้มีอำนาจ การอาศัยบารมี เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและพวกพ้อง เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง เคยหรือดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ทำให้พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายต้องแสดงบทบาทการสนับสนุน เพราะกลัวในเรื่องผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับหน้าที่การงาน สอดคล้องกับคำอธิบายของ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37) ที่อธิบายว่า อำนาจนิยม เป็นการแสดงถึงความพึงพอใจของคนในสังคมหรือท้องถิ่นที่มีความจงรักภักดีต่อบุคคล หรือกลุ่มสังคมที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเองและยอมรับพร้อมทำตามกติกาของอำนาจนิยมเหล่านี้โดยไม่มีข้อแม้ เช่น การให้ความเคารพนับถือคนที่มีเงิน ยกย่องบุคคลที่มีตำแหน่งทางสังคมที่สูงกว่าตนเอง ศรัทธาเชื่อมั่นในตัวผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

9) *ด้านระบบอุปถัมภ์* ผลการวิจัยจะพบว่า ระบบอุปถัมภ์เป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยส่วนใหญ่พนักงานครูเทศบาลจะช่วยเหลือ สนับสนุนญาติพี่น้อง คนรู้จัก การตอบแทนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างพนักงานครูและผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือการมีอิทธิพลบารมี ความเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งในท้องถิ่นก็มีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน และส่วนใหญ่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะเลือกสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลอยู่ก่อนแล้วมากกว่าผู้สมัครหน้าใหม่ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ที่มีญาติพี่น้องลงสมัครรับเลือกตั้ง พนักงานครูผู้นั้นจะแสดงออกในการสนับสนุน และยังแนะนำต่อเพื่อนพนักงานครูให้มาสนับสนุน หรือหากพนักงานครูเทศบาลไม่ได้เป็นญาติกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง แต่ผู้สมัครรับเลือกตั้งได้เคยช่วยเหลือพนักงานครู เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของพนักงานครู การฝากญาติพี่น้อง หรือลูกหลานให้เข้าทำงานในเทศบาลเมืองหนองคาย หรือผลประโยชน์อื่นๆ พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายก็จะแสดงบทบาทการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งการสนับสนุนอย่างเปิดเผย และการสนับสนุนอย่างไม่เปิดเผย ซึ่งการเกิดการสนับสนุนกันนั้นมีลักษณะของการเกิดกลุ่มในลักษณะที่อิงบุคคล มากกว่าหลักการ หรือผลประโยชน์ร่วมกันนี้ มีเหตุมาจากการที่คนไทยมีวัฒนธรรมสังคมที่ยึดตัวบุคคล (personalism) กล่าวคือ โครงสร้างของสังคมไทย ถูกผูกเข้าด้วยกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว โดยสามารถเขียนเป็นวงจรความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานครูเทศบาล กับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ดังนี้

กนก วงษ์ตระหง่าน (2528) ตามวงจรแห่งความสัมพันธ์ดังกล่าวอธิบายว่า ความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้ จะต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเพื่อนร่วมงาน คนรู้จักหรือบุคคลอื่น ๆ หรือ โอกาสพบปะกันของพนักงานเทศบาลกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย อาจโดยการแนะนำให้รู้จักและงานเลี้ยงสังสรรค์ในโอกาสต่าง ๆ การพบปะนั้นจะต้องมีความสม่ำเสมอ จนก่อให้เกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดและผูกพัน เกิดความไว้วางใจกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่การที่บุคคลทั้งสองฝ่ายหรือมากกว่าสามารถร่วมมือกันกระทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันได้ ความใกล้ชิดและความไว้วางใจกัน เป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นเพื่อน หรือการเป็นพวกพ้องเดียวกัน และยอมให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเพื่อนหรือพวกพ้อง การช่วยเหลือนี้มีได้ขึ้นอยู่กับความถูกต้องหรืออยู่บนหลักการแต่อย่างใด กล่าวคือเมื่อเป็นเพื่อนกันแล้วจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นวงจรของระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองที่สืบเนื่องกันมานานในสังคมไทยโดยนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์หลายท่านได้ลงความเห็นว่าเป็นความสัมพันธ์ทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมแบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเป็น วัฒนธรรมแบบผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ เป็นความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ทุกระดับทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น โดยมี

รากเหง้ามานานแล้วในประวัติศาสตร์และตกทอดกันเรื่อยมา ดังที่ เจเรมี เฮส.เคมบี (อ้างถึงใน นพดล สุคนธวิธ 2539) ได้กล่าวไว้ว่า

“... คนไทยมักมองผู้อื่นในสังคมในแง่ของฐานะที่มีสูงกว่า หรือต่ำกว่าตน ผู้ที่อาวุโสกว่า มีการศึกษา มีความรู้มากกว่า มีฐานะร่ำรวยกว่า จะมีฐานะทางสังคมที่สูงกว่าเนื่องจาก มีบุญบารมีมากกว่าตามคติทางพุทธศาสนา โดยพื้นฐานแล้ว ความแตกต่างของฐานะทางสังคมนี้ ถ้าดีขึ้นจะเกิดขึ้นเมื่อคนหนึ่งมีความเคารพนบถนอบต่อผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าตน และในขณะที่เดียวกันตนก็จะได้รับการเคารพนบถนอบจากคนที่ฐานะทางสังคมต่ำกว่า ...ความสัมพันธ์ของผู้ที่มีฐานะทางสังคมเหนือกว่า กับผู้ที่มีฐานะทางสังคมด้อยกว่าตนนั้น เราเรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบ ผู้อุปถัมภ์-ผู้ใต้อุปถัมภ์ ผู้ที่มีฐานะทางสังคมสูงกว่าจะให้บางสิ่งบางอย่าง จากทรัพยากรที่มีมากกว่า แก่ผู้ที่มีฐานะด้อยกว่า ตามความเหมาะสมและพอใจ และผู้ที่ได้รับก็จะให้การตอบแทนตามลักษณะที่ตนเองเป็นอยู่...”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) ที่ว่าการที่ชาวนาชาวไรจะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร หรือเครือข่ายของผู้สมัคร มีต่อตนเองและครอบครัว รวมทั้งขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัคร และบริวารอย่างไรเมื่อหย่อนบัตรเลือกตั้งให้ โดยไม่มองว่าการลงคะแนนให้ผู้ที่ใช้เงินทองแก่ตนเอง หรือกลุ่มของตนในระหว่างการหาเสียงเป็นการรับอามิสสินจ้างแต่อย่างไร

10) *ด้านวัฒนธรรมทางสังคมของครู* ผลการวิจัยพบว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่สังคมยอมรับ คนในชุมชนจะให้ความเชื่อถือ และครูยังมีเทคนิควิธีการสามารถจูงใจคนในชุมชน บางครั้งหากครูชักชวนคนในชุมชนให้เลือกกลุ่มใด ก็มีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะเชื่อ และการที่ครูรู้จักคนเยอะ ครูสามารถใช้ความเป็นครู ใช้ความศรัทธาเชื่อถือ เชิญชวนคนที่รู้จักให้มาเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ครูสนับสนุนนั้นได้ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า พนักงานครูต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน บางครั้งพนักงานครูอาจเกรงกลัวต่ออิทธิพลนักการเมืองท้องถิ่น ง่ายๆในความก้าวหน้าในการทำงาน ทำให้พนักงานครูตัดสินใจที่จะแสดงออกหรือไม่แสดงออกในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งได้ ซึ่งถือได้ว่าคนในสังคมเทศบาลเมืองหนองคาย ต่างยอมรับในบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองคาย จึงเชื่อถือและศรัทธาในความเป็นครู เมื่อพนักงานครูใช้ความเป็นครู จูงใจให้มาสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลคนใดคนหนึ่ง ก็มักจะได้รับการยอมรับ ซึ่งตรงกับ คำอธิบายของ บรูม และ เซลนิก (Broom and Selznick, 1963: 16) ในเรื่องบทบาททางสังคมว่า เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งเฉพาะทางสังคม เช่น การเป็นพ่อ เป็นครู เป็นการกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ที่ต้องแสดงพฤติกรรมตามบทบาทนั้นๆ และเขา

สามารถเรียกร้อง หรืออ้างถึงสิทธินี้ได้ ซึ่งการที่บุคคลดำรงตำแหน่งใด สิ่งที่ติดตามมากับตำแหน่งก็คือ การที่เขาจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ (interaction) กับตำแหน่งอื่นๆ ทั้งที่สูงกว่า หรือต่ำกว่า ภายในกลุ่ม นอกจากนี้ วัฒนธรรมทางสังคมของครู ในส่วนที่เกี่ยวกับการโน้มน้าว ชักจูง หรือการสร้างความสัมพันธ์ ที่เป็นวัฒนธรรมทางสังคมของครู แล้วสามารถจูงใจให้พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล นั้นเกี่ยวข้องกับ ความโน้มเอียง หรือแนวโน้ม ซึ่ง กาเบรียล เอ. อัลมอนด์ (Almond, 1956: 391-409) อธิบายว่าเกิดขึ้นจากความโน้มเอียง 3 ด้าน ได้แก่ ความโน้มเอียงด้านการรับรู้ คือ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง ความโน้มเอียงต่อการแสดงความรู้สึก คือ ความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อการเมือง เป็นความรู้สึกทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อการเมือง และความรู้สึกโน้มเอียงด้านการประเมิน คือ ความสามารถของบุคคลในการใช้ค่านิยมของบุคคลวิเคราะห์การเมืองเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งทั้ง 3 ด้าน ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากวัฒนธรรมทางสังคม หรือพฤติกรรมของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายที่กระทำ

11) กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งมีผลต่อการแสดงบทบาทการสนับสนุน โดยคนเมื่อรู้กฎหมายก็มักหาช่องทางเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยมีต้องคำนึงถึงศีลธรรม ส่วนกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล กำหนดไว้คราวละ 4 ปี มีความเหมาะสม แต่น่าจะลดวาระการดำรงตำแหน่งให้เหลือเพียง 3 ปี เพื่อไม่ให้ผู้สมัครสามารถใช้อิทธิพลได้ และในการเลือกตั้งพนักงานครูจะได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่กรรมการการเลือกตั้งซึ่งต้องวางตัวเป็นกลางอย่างมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นเรื่องไกลตัว บางครั้งพนักงานครูที่สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แล้วต้องเข้าไปอยู่ในเขตเลือกตั้งที่เป็นเขตของพวกเขา ก็จะอาจเกิดความกดดันและลำบากใจ เนื่องจากฝ่ายตรงข้ามอาจมองว่าพนักงานครู เอื้อประโยชน์แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้ให้สัมภาษณ์ยังมองอีกว่า ระบบญัตติพี่น้องจะมีความสัมพันธ์กันมากกว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ซึ่งพบว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งในที่นี้ หมายถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลและการเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ส่วนใหญ่เมื่อถึงการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายทุกคนจะได้รับมอบหมายให้เป็นกรรมการการเลือกตั้ง ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ก็ยังคงมีความสอดคล้องกับหลักของปรัชญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ดังคำอธิบายของประหยัด หงษ์ทองคำ (2547: 255-258) ที่อธิบายหลักปรัชญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ว่าได้แก่ หลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (free election) หลักการเลือกตั้งตาม

กำหนดเวลา (periodic election) หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (genuine election) หลักการออกเสียงทั่วไป (universal suffrage) หลักการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค (equal suffrage) และหลักการลงคะแนนลับ (secret vote) ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เป็นหลักที่ใช้ในการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย ซึ่งการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นระดับใดล้วนเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ยิ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงแล้ว ยิ่งมีการใช้เทคนิคและกลยุทธ์แบบชนิดต่าง ๆ ในกิจกรรมการเลือกตั้งสูงตามไปด้วย

12) *ด้านลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่* ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของชุมชนในท้องถิ่นมากกว่า ซึ่งแต่ละชุมชนจะมีประธานชุมชนทำหน้าที่การจัดการ ประสานระหว่างหน่วยงานเทศบาล ทำให้พนักงานครูอาจมีส่วนแค่การแนะนำผู้สมัครรับเลือกตั้งชี้แนะเฉพาะเขตชุมชนที่พนักงานครูคนนั้นอาศัยอยู่ และบางชุมชนที่ค่อนข้าง มีการศึกษาน้อย ก็มักจะเชื่อในสิ่งที่พนักงานครูชี้แนะ เป็นช่องทางหนึ่งที่กลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นอยากให้มีพนักงานครูมาสนับสนุน และการที่เทศบาลเมืองหนองคายตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้มีการสื่อสารกันด้วยภาษาอีสาน พนักงานครูที่จะแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะสื่อสารกันด้วยภาษาถิ่นทำให้ชาวบ้าน เกิดความเป็นกันเองมากกว่าพนักงานครูที่สื่อสารภาษากลางกรุงเทพ ทำให้เมื่อพนักงานครูเทศบาลเมื่อแสดงบทบาทการสนับสนุน ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนนั้นก็ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2539: 1-17) ได้ทำการวิจัยโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาในประเด็นเรื่องระบบอุปถัมภ์และวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทย ที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538

ผลการวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ในระดับสูง และมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าอย่างแนบแน่น จะพบมากในพื้นที่ของชนบทที่ประชาชนมีรายได้ต่ำ มีความยากจนสูงกว่ากลุ่มประชาชนในเมือง ส่งผลให้เกิดการซื้อ-ขายเสียงในครั้งสมัยของการเลือกตั้งในพื้นที่ชนบทอย่างกว้างขวางจึงเป็นสาเหตุสำคัญของการกระทำความผิดกฎหมายเลือกตั้ง มักพบในพื้นที่ชนบทของทุกภาค จากการศึกษาพบว่าภาคที่มีประชาชนกลุ่มนี้มากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ตามลำดับ

นอกจากสาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตในการเลือกตั้งตามที่กล่าวในข้างต้นแล้ว ระบบสังคมแบบดั้งเดิมของไทยก็เป็นส่วนสำคัญ ดังนี้

ประชากรกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการซื้อ-ขายเสียงมากที่สุด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ประชาชนยากจนที่สุด และมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า

(เป็นลักษณะของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในสังคมที่มีความรู้ ความเข้าใจ ในระบบการเมืองโดยทั่วไป แต่มีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย และไม่สามารถเข้าถึงอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแท้จริง) อย่างแนบแน่นมากกว่าภาคอื่นๆ ในขณะที่เดียวกันความเป็นระบบอุปถัมภ์ก็สูงเช่นกัน โดยที่ประเด็นของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นนักการเมืองมักจะใช้ประชาชนกลุ่มนี้เป็นฐานเสียงที่สำคัญด้วยวิธีการซื้อเสียงเข้ามา นอกจากนี้พบว่าประชาชนในกลุ่มดังกล่าวนี้ ผู้ที่มีคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมในระดับต่ำ ส่วนใหญ่จะถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหัวคะแนน “ระดม” ให้ไปลงคะแนนเสียงอันเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าที่ชัดเจน

2.2 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

บทบาทช่วงก่อนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะแสดงบทบาท ดังต่อไปนี้ การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปาก การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วมการใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะต่อผู้ได้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง หรือชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักการเมืองที่ตน ด้านพฤติกรรมในลักษณะการซื้อสิทธิขายเสียง ซึ่งบทบาทในช่วงก่อนการเลือกตั้งจะพบว่า เป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะแสดงบทบาทนี้ในลักษณะของหัวคะแนน ถึงแม้ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจแสดงออกได้อย่างเปิดเผย เหมือนกับหัวคะแนนของนักการเมืองโดยทั่วไป แต่จากการแสดงบทบาทดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายได้แสดงบทบาท เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ก็จะอาศัยความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ ซึ่งการแสดงบทบาทที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาการหยั่งเสียงประชามติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479-2503 ของซามูเอล พี ฮันดิงตัน และเนลสัน (อ้างถึงใน เสนีย์ คำสุข 2532: 40-41) ที่พบว่า ในการเลือกตั้งของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย มักมีข้อสรุปออกมาในลักษณะที่ว่า บุคคลที่อยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำนั้น ไปลงคะแนนเสียงด้วยการปลุกระดม (mobilized) เป็นสำคัญ หาใช่เพราะความสำนึกของตนเองไม่ ปัญหาต่อมาก็คือใครเป็นคนที่มียุทธิพล สามารถชักจูงบุคคลเหล่านี้ไปใช้สิทธิลงคะแนนในการเลือกตั้ง คำตอบดังกล่าวนี้ สำหรับกรณีของประเทศไทย ข้อมูลบ่งชี้ชัดเจนว่ากำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน คือผู้มีอิทธิพลอย่างสำคัญในการระดมประชาชนให้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และนอกจากกำนัน-

ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นชนชั้นนำในท้องถิ่นแล้ว ปัจจุบันนี้ผู้มีอิทธิพลในประเด็นนี้อย่างยิ่ง ก็คือ บรรดา “หัวคะแนน” หรือบุคคลผู้ทำหน้าที่ในลักษณะของหัวคะแนน กล่าวคือ ผู้ที่ทำหน้าที่หาหัวคะแนนเสียงจากประชาชน โดยทั่วไปให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยวิธีการต่างๆ เช่น ชักจูงด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว ด้วยการจ่ายเงินซื้อเสียง ซื้อบัตรประชาชน ฯลฯ บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นหัวคะแนนนี้ ปกติแล้วก็คือ ชนชั้นนำในสังคมหรือชุมชนนั้นๆ กล่าวคือ เป็นบุคคลที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือ เกรงอกเกรงใจ ซึ่งนอกจากกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ยังอาจหมายรวมถึงข้าราชการส่วนภูมิภาค คือ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ทหาร เป็นต้น ข้าราชการในท้องถิ่น คือ ครู ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ และตำบล เป็นต้น และเจ้าหน้าที่เงินกู้ พ่อค้า เจ้ามือหวย คหบดี คนสูงอายุเหล่านี้ เป็นต้น และในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งบางบทบาท เช่น การใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะต่อผู้ได้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน นั้นจะพบว่า บางครั้งการที่ผู้บังคับบัญชาชี้แนะผู้ได้บังคับบัญชานั้น ผู้ได้บังคับบัญชาก็ต้องปฏิบัติตาม ถึงแม้ว่าการชี้แนะในเรื่องของการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ผู้บังคับบัญชาอาจไม่มีแสดงออกอย่างเปิดเผย แต่ผู้ได้บังคับบัญชาก็จะต้องปฏิบัติตาม เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของตนเองได้ ซึ่งเป็นผลมาจากระบบราชการไทยที่มีการแบ่งระดับชั้นในการทำงาน ดังที่ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549: 37) กล่าวว่า เจ้านายกับลูกน้อง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระบบราชการไทยมากกว่าจะเกิดขึ้นกับหน่วยงานเอกชน เพราะระบบเจ้านายกับลูกน้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในวงการที่มีการแบ่งระดับชั้นในการทำงานรวมไปถึงตำแหน่งทางสังคมที่ต้องเป็นไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น หน่วยงานปกครอง ผู้ว่าราชการกับลูกน้อง นายอำเภอกับลูกน้อง และส่งต่อเป็นทอดๆ กันไป เป็นต้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า บทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลในช่วงก่อนวันเลือกตั้ง เป็นการใช้บทบาทในฐานะผู้นำท้องถิ่น (patrons) หรือชนชั้นนำทางสังคมนั้นๆ ถึงแม้ว่าในการเลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจมีหัวคะแนนคอยช่วยเหลืออยู่แล้วก็ตาม แต่บางครั้งเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นญาติ พี่น้อง หรือผู้มีบุญคุณกับพนักงานครู พนักงานครูก็จะสนับสนุน นอกจากนี้บทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงออกยังเกี่ยวข้องกับสังคม และวัฒนธรรมโดยรวมของเทศบาลเมืองหนองคาย ที่เป็นเมืองต่างจังหวัด ดังที่ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) อธิบายว่า ชาวชนบทนั้น โดยทั่วไปเห็นประชาธิปไตยเป็นเรื่องของผู้ใหญ่หรือลูกน้องที่ใช้การลงคะแนนเสียงเป็นการเลือกที่จะเชื่อมโยงตนเองและชุมชนเข้ากับเจ้านาย หรือสายอุปถัมภ์สายใดการที่ชาวนาชาวไร่จะสนับสนุนใครในทางการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับบุญคุณที่ผู้สมัคร (หรือเครือข่ายของผู้สมัคร) มีต่อตนเองและครอบครัว หรือพวกพ้องในอดีตเป็นสำคัญ รวมทั้งขึ้นอยู่กับความคาดหวังว่าจะได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองในอนาคตจากผู้สมัคร และบริวารอย่างไรเมื่อ ชาวชนบทหย่อนบัตรเลือกตั้งนั้น มักไม่เห็นตัวเองเป็นอิสรชนที่แยก

การเมืองออกจากความผูกพันภักดีเป็นการส่วนตัวกับใครคนใด ทั้งไม่มองว่าการลงคะแนนให้ผู้ที่ไม่ให้เงินทองแก่ตนเอง หรือกลุ่มของตนในระหว่างการทำเสียงเป็นการรับอานิสงส์ข้างแต่อย่างใด นอกจากนี้บทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายของพนักงานครูผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา โยธารินทร์ (2534) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของห้วคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด ศึกษากรณีเฉพาะเขตอำเภอหนองสูงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2533 โดยศึกษาการจัดตั้งและควบคุมห้วคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กระบวนการและวิธีการที่ห้วคะแนนช่วยหาเสียงเลือกตั้งและบทบาทของห้วคะแนนที่มีต่อการเลือกตั้ง ผลการศึกษาวิจัยพบว่าวิธีการจัดตั้งและการควบคุมห้วคะแนนของผู้สมัคร ผู้สมัครมีวิธีการจัดตั้งห้วคะแนน 3 วิธีคือ ผู้สมัครเข้าหาห้วคะแนนด้วยตนเอง เชิญห้วคะแนนมาประชุมและจัดเลี้ยงที่บ้านตน และผู้สมัครอาศัยบุคคลที่สองช่วยจัดตั้ง ส่วนการควบคุมห้วคะแนนนั้นประกอบด้วย การควบคุมการแจกเงินเพื่อซื้อคะแนนเสียง โดยผู้สมัครควบคุมเอง มอบหมายให้คนสนิทช่วยควบคุมและสอบถามผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในด้านการควบคุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันรถในระหว่างการทำเสียงของห้วคะแนน ผู้สมัครส่วนใหญ่ใช้วิธีเดียวกันคือ จ่ายเงินสดให้ห้วคะแนนไปเติมน้ำมันแล้วนำไปเสร็จรับเงินมาแสดงภายหลังส่วนกระบวนการและวิธีการที่ห้วคะแนนช่วยหาเสียงเลือกตั้ง ห้วคะแนนได้ดำเนินการช่วยหาเสียงแก่ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน 7 วิธี ได้แก่ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ในโอกาสและสถานการณ์ที่เอื้ออำนวย การซื้อคะแนนเสียง การแจกซอง การโจมตีคู่แข่ง การจัดเลี้ยงอาหารสุราและเครื่องดื่ม การรวบรวมข้อมูลเสนอผู้สมัคร และวิธีการสุดท้ายคือทำให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านต่าง ๆ

ห้วคะแนนมีบทบาทสำคัญในด้านการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว การใช้เงิน การใช้สิ่งของแลกเปลี่ยนกับคะแนนเสียง การรวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และรวบรวมบัตรประจำตัว การปล่อยข่าวลวง การแก้ข่าวลวง การจัดเลี้ยงอาหารและเครื่องดื่ม การหาเสียงในงานสังคมและประเพณี การสรรเสริญผู้สมัครที่ตนสนับสนุน การเสนอแนวทางพัฒนาท้องถิ่น การเสนอปัญหาและความต้องการของประชาชนไปยังผู้สมัคร การเข้าร่วมงานสังคมและประเพณีต่างๆ การให้บริการสาธารณประโยชน์ การช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการเดินทางไปลงคะแนนเสียง และบทบาทในการรายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มแข่งขัน

บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง จะพบว่าพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะไม่แสดงบทบาทการสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิ์เลือกตั้ง และบทบาทการสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง เนื่องจากพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายส่วนใหญ่จะได้รับหน้าที่ให้เป็นกรรมการเลือกตั้ง อีกทั้งยังมีระบบการตรวจสอบการเลือกตั้งทำให้การสนับสนุนในลักษณะนี้ไม่สามารถแสดงออกมาได้อย่างเปิดเผย และอาจเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ

ทางวินัยร้ายแรง ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย ซึ่งเคยเป็นกรรมการนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคาย เมื่อ 18 เมษายน 2551 ก็ไม่พบว่าพนักงานครูจะสามารถแสดงบทบาทดังกล่าวได้เช่นกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า บทบาทในช่วงวันเลือกตั้งเป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือ เป็นบทบาทที่แสดงออกจริง (enacted role) (จ้านง อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ 2532) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริง ตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง ในวันเลือกตั้งพนักงานครูจึงไม่อาจแสดงบทบาทนั้นได้ อีกทั้งการที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายเป็นกรรมการการเลือกตั้ง ยังจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต และมีความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องตามหลักปรัชญาญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ที่ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547: 255-258) อธิบายในเรื่องของหลักอิสระแห่งการเลือกตั้ง (free election) ว่า โดยเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะคอยเฝ้าดูแลและดำเนินการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยเสรีไม่กดขี่ หรืออ้างวาน หรือใช้อิทธิพลใด ๆ บังคับให้ราษฎรเลือกตั้ง และในเรื่องของหลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง (genuine election) ที่อธิบายว่า รัฐบาลจะต้องไม่คดโกงในการเลือกตั้ง เช่น ทำการเลือกตั้งแต่พอเป็นพิธี หรือโดยการนับคะแนนเสียงผิดพลาดหรือแอบเอาบัตรลงคะแนนปลอมมาใส่ไว้ ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลทุกรัฐบาลย่อมประสงค์จะแสดงให้เห็นว่าราษฎรส่วนมากสนับสนุนรัฐบาล โดยวิธีลงคะแนนเลือกตั้ง ดังนั้น ถ้ารัฐบาลคาดว่าจะแพ้เลือกตั้งก็อาจใช้วิธีคดโกง และรัฐบาลจะต้องระวังมิให้ราษฎรคดโกงกันเองในการเลือกตั้ง วิธีที่จะให้มีการเลือกตั้งอย่างแท้จริงที่สำคัญก็ได้แก่ จัดให้ราษฎรจัดการเลือกตั้งของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้โดยให้ราษฎรร่วมมือในการเลือกตั้ง เช่น ให้เป็นกรรมการตรวจคะแนน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมคอร์รัปชันทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนมีภารกิจหน้าที่ในการสนับสนุนการเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น ในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยประจำหน่วยเลือกตั้งเป็นสำคัญ พฤติกรรมและรูปแบบการคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงามีหลากหลายรูปแบบ และมีความซับซ้อนมาก และส่งผลกระทบต่อหน่วยงานสองหน่วยงานคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงา ข้อเสนอแนะ บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องมีความชัดเจนในการกำหนดการปฏิบัติหน้าที่ของทุกฝ่าย นักการเมืองทุกระดับต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกที่ดีในทางการเมือง หน่วยงานข้าราชการตำรวจและองค์การบริหารส่วนตำบลต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไขและป้องกันการทุจริตที่เกิดขึ้นให้ไปในทิศทางเดียวกัน

บทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะแสดงบทบาทดังต่อไปนี้ การแนะนำสมาชิกสภาเทศบาลในตำแหน่งและหน้าที่อย่างเป็นทางการในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการให้แก่ชุมชน การเชิญเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอน และการเป็นตัวแทนประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงานระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน การแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย ในบทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้งนั้น พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะ แสดงบทบาทตามหน้าที่ของตนอย่างเปิดเผย เนื่องจากโดยตำแหน่งหน้าที่การงาน พนักงานครูเทศบาลถือได้ว่าเป็นผู้ได้บังคับบัญชา โดยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลจะเกี่ยวข้องกับสภาเทศบาลบัญญัติ ทำให้สมาชิกเทศบาล กับ ผู้บริหารเทศบาล สามารถใช้ตำแหน่งในการสั่งการให้พนักงานครูปฏิบัติตาม ทั้งทางตรงโดยผ่านผู้บริหารเทศบาลและทางอ้อม จากบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงออกมา สามารถอธิบายจำแนกปัจจัยที่ทำให้พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายแสดงออกมา ดังที่อัลพอร์ต (Allport, 1973: 181-184) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ ดังนี้

1. ความคาดหวังในบทบาท (role expectation) เป็นบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่น หรือเป็นบทบาทที่สถาบัน องค์กร หรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่ง
2. การรับรู้บทบาท (role perception) เป็นการรับรู้ในบทบาทของตนว่าควรจะมีมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ (perceived role) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความต้องการของบุคคลนั่นเอง ทั้งนี้ การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น
3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (role acceptance) ซึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับรู้อยู่ การยอมรับบทบาทนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาท และการสื่อสารระหว่างสังคม และบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะว่าคุณคนไม่ได้ยินยอมรับบทบาททุกบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือก หรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติก็ตาม เพราะถ้าหากว่าบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหาย หรือเสียผลประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งนั้นอยู่ก็พยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (role performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง (actual role) ซึ่งอาจจะเป็นการแสดงบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้ และตามความคาดหวังของตนเอง การที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ครองตำแหน่งอยู่ ซึ่งเนื่องมาจากความสอดคล้องกันของบทบาทตามความคาดหวังของสังคม และการรับรู้บทบาทของตนเอง ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าบทบาทภายหลังการเลือกตั้งจะเป็นบทบาทที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายส่วนใหญ่จะแสดงออกมา และต่อเนื่องไปจนถึงก่อนการเลือกตั้งครั้งต่อไป ผลที่พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายจะได้รับจากการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล คือ ได้รับการตอบแทนทั้งโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพการงาน การเลื่อนขั้นเงินเดือน การฝากคนในครอบครัวให้เข้าทำงาน และความสะดวกในด้านอื่นๆ เมื่อต้องการขอความช่วยเหลือจากสมาชิกสภาเทศบาล ทำให้เห็นภาพรวมว่าพนักงานครูเทศบาลกับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลมีความสัมพันธ์ในลักษณะการอุปถัมภ์ซึ่งกันและกัน :เมื่อเป็นดังนี้ เราก็จะเห็นว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนี้ ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่ต่างฝ่ายต้องก็ต้องการและคาดหวังว่าจะได้รับจากอีกฝ่ายหนึ่ง ดังที่ สก็อต ชีว่า ฝ่ายผู้อุปถัมภ์จะมีทรัพยากร หรือมีผลประโยชน์อยู่ 3 ลักษณะด้วยกัน (นพดล สุคนธวิธ 2539 : 38) คือ

1. ความรู้และทักษะ
2. การควบคุมโดยตรงเหนือทรัพย์สิน ตัวอย่างเช่น เป็นเจ้าของโรงงาน เป็นเจ้าของโรงสี ซึ่งสามารถใช้เพื่อสร้างความจงรักภักดี จากผู้ที่มีฐานะต่ำกว่าตนได้
3. การควบคุมโดยอ้อมเหนือทรัพย์สิน หรืออำนาจชอบธรรมของผู้อื่น (หมายถึงของสาธารณะ) เช่น ผู้ใหญ่บ้านอาศัยความชอบธรรมของตน ในการสร้างผู้อยู่ใต้อุปถัมภ์ เป็นต้น ส่วนผู้ใต้อุปถัมภ์ ก็จะสามารถให้ประโยชน์แก่ผู้อุปถัมภ์ของตนได้ 3 ทาง คือ
 1. แรงงานและการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เช่น เป็นลูกจ้าง หรือจ่ายค่าเช่าที่ดินให้
 2. การช่วยเหลือในการต่อสู้ เช่น กรณีของการเป็นทหารในกองกำลังเล็ก ๆ การเป็นพรรคพวกช่วยเหลือเมื่อถูกรังแกจากฝ่ายอื่น เป็นต้น
 3. การช่วยเหลือทางการเมือง การเป็นหัวคะแนนให้ การช่วยออกเสียงเลือกตั้ง หรือให้ความช่วยเหลือ เกี่ยวกับการเมืองด้านอื่น ๆ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย จะเน้นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และระบบอุปถัมภ์ (patron client relationship) และถูกเสริมต่อด้วยการเน้นค่านิยมการบริโภคนิยม และระบบเงินตราภายใต้สังคมแบบสมัยใหม่ ทำให้ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ และการแลกเปลี่ยน

ผลประโยชน์กลายเป็นแกนกลางสำคัญในกลไกการเมืองประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับความสำนึกในสิทธิและหน้าที่ของปัจเจกบุคคลตามลัทธิเสรีนิยม เป็นวงจรที่ฝังรากลึกกลงในสังคมไทย โดยเฉพาะในระบบการเมืองนั้นเป็นอันตราอย่างยิ่งต่อระบอบการปกครองประชาธิปไตย เมื่อมีการสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่น โดย อาศัยแค่เพียงเป็นญาติพี่น้อง เป็นผู้มีบุญคุณ เมื่อสนับสนุนแล้วก็จะได้นักการเมืองท้องถิ่นที่ไม่มีคุณภาพ เข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเพื่อกอบโกยผลประโยชน์เพื่อใช้ฐานอำนาจทางการเมือง เป็นผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น และพนักงานครูเองก็มักจะอาศัยอิทธิพลของนักการเมืองท้องถิ่นเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เพราะเป็นประโยชน์ต่างตอบแทนด้วยการอุปถัมภ์กันและกัน จะทำให้ระบบการเมืองท้องถิ่นได้รับความเสียหาย ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการเมืองระดับชาติได้เช่นกัน ผู้ที่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ควรใช้วิจารณญาณ ไตร่ตรอง และยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ในการเลือกสนับสนุนนักการเมืองท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ ไม่มีพฤติกรรมการซื้อเสียง เพื่อจะได้นักการเมืองท้องถิ่นที่มาพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญได้

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายรายงานผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการศึกษาเรื่องบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย สามารถนำไปใช้ในพัฒนาเกี่ยวกับการเลือกตั้งได้ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรมีการวางแผน วางระบบ ด้านกฎหมายเลือกตั้งในท้องถิ่นให้ชัดเจน โดยอาจกำหนดคุณสมบัติของการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง กำหนดวิธีการในการดำเนินการสนับสนุน ที่จะใช้ช่วยในการรณรงค์หาเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล ให้เกิดความยุติธรรม เสมอภาค โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ง่าย

3.1.2 ข้าราชการทุกหน่วยงาน สามารถศึกษาผลการวิจัยเพื่อนำไป วิเคราะห์พิจารณา ในการแสดงบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงหน้าที่ของข้าราชการ และการวางตัวเป็นกลางทางการเมือง คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น หากได้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่มีคุณภาพ เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ และที่สำคัญข้าราชการต้องส่งเสริมสนับสนุน ให้เกิดการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม เป็นต้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับต่างๆของข้าราชการครูกลุ่มอื่น ๆ

3.2.2 ควรศึกษาการแสดงบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับต่างๆ ของข้าราชการกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดหนองคาย

3.2.3 ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลในการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเมืองหนองคายด้วย

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง (2539) 64 ปี กรมการปกครองกับการพัฒนาประชาธิปไตย (พ.ศ. 2475-2539)

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2531) การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล

กรุงเทพมหานคร ฝ่ายวิจัยคณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาตรฐานเพรส

จกร ชนะพันธ์ (2553, 9 ตุลาคม) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน สัมภาษณ์โดย

ธราธาร ราชคำสุข อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

จ่านง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ (2532) สังคมวิทยา กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

จิตรา พรหมชุติมา (2541) รายงานการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในชุมชน

แออัดในกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานคร สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

จิราพร บุญพร (2539) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณี

ครูประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุมพล หนิมพานิช (2551) “การวิจัยเชิงคุณภาพ” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการวิเคราะห์

การเมืองและระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ 12 หน้า 161 - 204 นนทบุรี

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขารัฐศาสตร์

_____ . (2541) “สถานภาพและบทบาท” ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม

หน่วยที่ 3 หน้า 171 - 236 นนทบุรี สาขาวิชาศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เจริญรัตน์ บำรุงนา (2549) “พฤติกรรมคอร์ปชั่นทางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน

กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพังงา”

วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง

สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

จูปนรรต พรหมอินทร์ จุมพล หนิมพานิช และยุทธพร อิศรชัย (2546) “งานวิจัยเรื่องการเมือง

ภาคประชาชนกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย ศึกษากรณีขององค์กรพัฒนา

เอกชน” นนทบุรี สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ครุณี กุลวงศ์ (2549) “การเป็นฐานคะแนนเสียงเลือกตั้งของสตรี: ศึกษากรณีในเขตเทศบาลนคร

อุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง

สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

- เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529) *พฤติกรรมองค์กร* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- นพดล สุขนวิธ (2539) “พรรคการเมืองไทยกับการเมืองท้องถิ่นผลประโยชน์และฐานอำนาจ”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นรนิติ เศรษฐบุตร (2542) “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย* หน่วยที่ 15 หน้า 931 – 932 นนทบุรี สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บริบูรณ์ เกษรา (2553, 6 ตุลาคม) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 3 ยุวบูรณ์บำรุง
สัมภาษณ์โดย ธราธาร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 3 ยุวบูรณ์บำรุง อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย
- บุญศรี ยี่หมะ (2550) *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์* สงขลา สามลดา
- ปรพล พุทธระกูล (2548) “บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในการจัดการ
เลือกตั้งระดับท้องถิ่น: ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ”
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการเมืองการปกครอง
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ (2529) “การเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ประหยัด หงษ์ทองคำ (2547) “การเลือกตั้งกับระบอบประชาธิปไตย” ใน *ประมวลสาระชุดวิชา
การเมืองการปกครองไทย* หน่วยที่ 4 หน้า 238 – 295 นนทบุรี สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- “พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546” สำนักงาน
คณะกรรมการกฤษฎีกา (2546) กรุงเทพมหานคร
- ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516) *สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร แพรววิทยา
- _____. (2527) *สังคมการเมืองและการปกครองไทย* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- ไพลิน เชื้อนทา (2539) “ลักษณะและการพัฒนาการของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นเทศบาลเมืองพะเยา”
รายงานการศึกษาวิจัยการค้นคว้าแบบอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ภาณุวัฒน์ ปัญญาแก่น (2553, 4 ตุลาคม) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล 3 ยุวบูรณ์บำรุง สัมภาษณ์โดย
ธราธาร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 3 ยุวบูรณ์บำรุง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

- มนัส นพรัตน์ (2541) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลปากแพรก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ราชบัณฑิตยสถาน *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (2531) กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- เริงวิทย์ โพธิ์ทอง (2549) “พฤติกรรมเบี่ยงเบนในการหาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2539) “การกระทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ลงคะแนน” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัชรวิภา โกวาศิริกุล (2553, 9 ตุลาคม) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ สัมภาษณ์โดย ธราธรร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- วัชรวิภา ไชยสาร (2545) *การเมืองภาคประชาชน* กรุงเทพมหานคร วิ.เจ.พรินต์ติ้ง
- วิทยา โยธารินทร์ (2534) “บทบาทของหัวหน้าคะแนนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตอำเภอหนองกรังศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ.2533” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ (2540) *มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน* กรุงเทพมหานคร เอส พี เอฟ พรินต์ติ้งกรุ๊ป
- ศิธา เขียรถาวร (2552) “ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่มีต่อการเมืองท้องถิ่นศึกษากรณีเทศบาลนครลำปาง” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สงวน ดีแสน (2553, 16 ตุลาคม) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน สัมภาษณ์โดย ธราธรร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
- สนิท สมัครการ (2538) *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม* กรุงเทพมหานคร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สำนักการศึกษา เทศบาลเมืองหนองคาย (2551) “แผนพัฒนานุเคราะห์ ประจำปีงบประมาณ 2550”

ฝ่ายบุคลากร สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลเมืองหนองคาย (อัดสำเนา)

สิทธิพงษ์ วงศ์บุญ (2553, 4 ตุลาคม) พนักงานครูโรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา สัมภาษณ์โดย

ธราธร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2520) *ทฤษฎีการพัฒนาเมือง* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สุนิจ คนยัง (2554, 24 มกราคม) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์
สัมภาษณ์โดย ธราธร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์ อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย

สุชา จันทร์เอม และสุรางค์ จันทร์เอม (2520) *จิตวิทยา* กรุงเทพมหานคร แพร์พิทยา

สุพรรณิ สายแก้ว (2548) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเลาขวัญ

อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” *วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต*

แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุพล ใจคู่ย (2545) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ในการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2544” *รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐศาสตร*

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สุพัตรา สุภาพ (2522) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช

เสถียร สุกโสมณ (2515) *ประวัติศาสตร์ไทย ฉบับพัฒนาการ ภาค ๑* กรุงเทพมหานคร

อักษรเจริญทัศน์

เสนีย์ คำสุข (2532) “การศึกษากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ได้รับการเลือกตั้ง” *วิทยานิพนธ์*

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อกิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. (2533) “สตรีไทยในสลัม: กรณีของตรอกใต้” *ไทยคดีศึกษา: รวมบทความ*

ทางวิชาการ กรุงเทพมหานคร อมรินทร์พินดิ้ง กรุ๊ป

อดิพรธม ทองจรัส (2552) “พฤติกรรมของผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งทั่วไป: กรณีศึกษาการ

เลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2550 ในเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดนครราชสีมา” *วิทยานิพนธ์*

ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการเมืองการปกครอง สาขาวิชา

รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2546) *สองนคราประชาธิปไตย* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร

- อมร พงศพิชญ์ และปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (2539) *ระบบอุปถัมภ์* กรุงเทพมหานคร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อรุณี มายุศิริ (2553, 18 กันยายน) ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา
สัมภาษณ์โดย ธารธาร ราชคำสุข โรงเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย
- Allport, Gordon W. (1973). *Personality : A Psychological Interpretation*. New York:
Holt R & W.
- Almond, Gabriel A. (1956). "Comparative Political System", *Journal of Politics*, Vol. XVIII,
No.3 (August): p. 391-409.
- Almond, Gabriel A., & Sidney Verba (1955). *The Civic Culture: Political Attitudes and
Democracy in Five Nations*, Boston: Little Brown.
- Bloom, L & Selznick, P. (1963) *Sociology: A Text with Adapted Reading*. New York:
Harper & Row Publishers
- Lester W. Milbrath and M.L.Goel. (1977). *Political Participation: How and Why People Get
Involved in Politics*. Chicago: Rand McNally.
- Levinson, Daniel. (1964). *Role Personality and Social Structure*. New York: Macmillan.
- Millbrath, Lester W. (1965). *Political Participation*. Princeton: Rand McNally.
- Pye, Lucian W., & Sidney Verba (eds.). (1965). *Political Culture and Political Development*,
Princeton: Princeton University Press.
- Stogdill, R.M. (1959). *Individual Behavior and Group Achievement*. New York: Oxford
University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์การวิจัย

แบบสัมภาษณ์การวิจัย

เรื่องที่สัมภาษณ์ บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของ
พนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคาย

คำชี้แจง

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับ
บทบาทการเป็นผู้สนับสนุนของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของพนักงานครูเทศบาล
เมืองหนองคายโดยคำตอบและข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ท่าน ผู้ศึกษาจะนำคำตอบหรือความ
คิดเห็นของท่านมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อการวิจัยเท่านั้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อการศึกษาตามหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์
แขนงวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งจะสำเร็จได้ด้วยดีหากได้รับความ
ร่วมมือเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลจากท่าน และขอกราบขอบพระคุณ ท่านมา ณ โอกาสนี้

3. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

3.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

3.2 ตอนที่ 2 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมือง
หนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

3.3 ตอนที่ 3 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุน
ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

วัน/เดือน/ปี ที่สัมภาษณ์.....

เวลาเริ่มสัมภาษณ์..... สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ประเด็นในการสัมภาษณ์

ตอนที่1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. เพศ.....
3. อายุ.....
4. การศึกษา.....
5. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง.....
6. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง.....

ตอนที่2 ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล

ท่านคิดว่าปัจจัยเกื้อหนุนต่อไปนี้มีส่วนต่อการแสดงบทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลหรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงใด

2.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานครู

2.1.1 เพศ

.....

.....

.....

2.1.2 ตำแหน่งหน้าที่

.....

.....

.....

2.1.3 ประสบการณ์การทำงาน

.....

.....

.....

2.1.4 ความรู้ความสามารถ

.....

.....

.....

2.1.5 ทักษะ ค่านิยม ความเชื่อ

.....

.....

.....

2.1.6 สถานภาพส่วนบุคคลของพนักงานครู

.....

.....

.....

2.2 ปัจจัยที่เกิดจากภายนอก

2.2.1 วัฒนธรรมทางการเมืองไทย

.....

.....

.....

2.2.2 ระบบอุปถัมภ์

.....

.....

.....

2.2.3 วัฒนธรรมทางสังคมของครู

.....

.....

.....

2.2.4 กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

.....

.....

.....

2.2.5 ลักษณะของชุมชนและประชากรในพื้นที่

.....
.....
.....

2.3 ปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ

.....
.....
.....

**ตอนที่ 3 บทบาทของพนักงานครูเทศบาลเมืองหนองคายในการเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัคร
รับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล**

ท่านคิดว่าบทบาทการสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งของพนักงานครูเทศบาลใช้วิธีการ
ต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร และมากน้อยเพียงใด

3.1 ช่วงก่อนผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลได้รับการเลือกตั้ง

3.1.1 การแนะนำประชาสัมพันธ์ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบปากต่อปาก

.....
.....
.....

3.1.2 การจัดกิจกรรมภายในโรงเรียนเพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีส่วนร่วม

.....
.....
.....

3.1.3 การอำนวยความสะดวกในการประสานงานเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งร้องขอ

.....
.....
.....

**3.1.4 การใช้อำนาจหน้าที่ในการชี้แนะต่อผู้ได้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานในการ
ให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง**

.....
.....
.....

3.1.5 การใช้ความเป็นครูสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองหรือชาวบ้านใน
ท้องถิ่นเพื่อจูงใจให้เลือกนักรบการเมืองที่ตนสนับสนุน

.....
.....
.....

3.1.6 พฤติกรรมในลักษณะของการซื้อสิทธิขายเสียง

.....
.....
.....

3.2 บทบาทช่วงวันเลือกตั้ง

3.2.1 การสนับสนุนในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง

.....
.....
.....

3.2.2 การสนับสนุนผ่านการเป็นกรรมการในการเลือกตั้ง

.....
.....
.....

3.3 บทบาทเมื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการเลือกตั้ง

3.3.1 การแนะนำสมาชิกสภาเทศบาลในตำแหน่งและหน้าที่อย่างเป็นทางการใน
กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น

.....
.....
.....

3.3.2 การแนะนำผลงานและโครงการที่สมาชิกสภาเทศบาลได้ดำเนินการให้แก่
ชุมชน

.....
.....
.....

3.3.3 การเชิญเข้าร่วมกิจกรรม โครงการต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

.....

.....

.....

3.3.4 การปฏิบัติตามนโยบายของสมาชิกสภาเทศบาลผ่านผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นตอน

.....

.....

.....

3.3.5 การเป็นตัวแทนประสานงานในการนำนโยบาย หรือแนวทางการทำงานระหว่างสมาชิกสภาเทศบาลกับผู้นำชุมชน

.....

.....

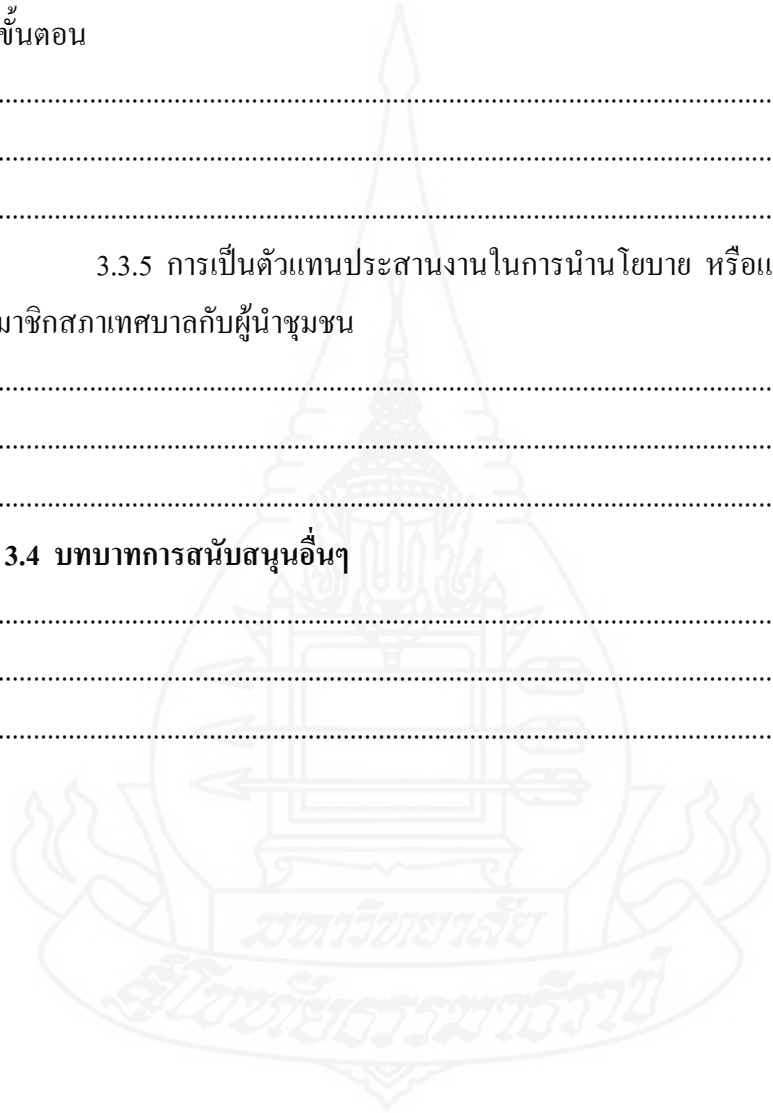
.....

3.4 บทบาทการสนับสนุนอื่นๆ

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

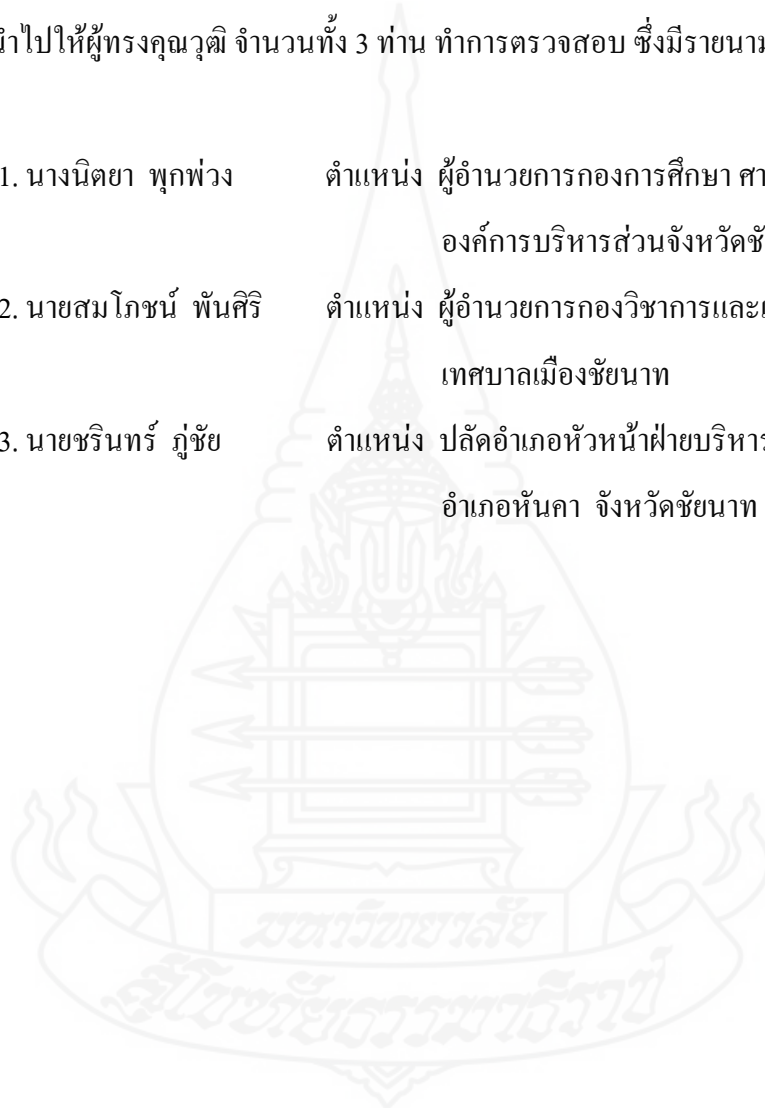
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

การหาความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหาโดยได้นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้ง 3 ท่าน ทำการตรวจสอบ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. นางนิตยา พุกพ่วง	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยนาท
2. นายสมโภชน์ พันศิริ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน
เทศบาลเมืองชัยนาท
3. นายชรินทร์ ภูชัย	ตำแหน่ง ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง
อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

ภาคผนวก ค

รายชื่อพนักงานครูกลุ่มสนทนากลุ่มย่อย

รายชื่อพนักงานครูกลุ่มสถานากลุ่มย่อย

พนักงานครูโรงเรียนเรียนเทศบาล 1 สว่างวิทยา

1. นางจันทนา อินทวงษ์
2. นางสุภาภรณ์ สีหไทร
3. นายสิทธิภาพ วงศ์นุกูล
4. นางกัญญา มายูร
5. นายประสิทธิ์ มายูร
6. นางสาวจิชาดา กิตติตระกูล
7. นางสาวสวรรรยา สาอนุช
8. นางวารุณี โสมชัย
9. นายกำพล บุญวัฒนะ
10. นางถนอมศรี บุตรโยธี
11. นายสรวิษฐ์ ศรีสุภาพ
12. นางสาวธัญนันท์ โบราณกุล

พนักงานครูโรงเรียนเรียนเทศบาล 2 ชำนาญอนุเคราะห์

1. นางนพมาศ บุญประกอบ
2. นายวิจิต พุทธา
3. นายศราวุฒิ เหลี่ยมจัตุรัส

พนักงานครูโรงเรียนเรียนเทศบาล 3 ชูวบูรณ์บำรุง

1. นายวิฑูรย์ มณีสาย
2. นายอลงกร วงศ์นุกูล
3. นางสาวจริยา จันทำมา
4. นางสาวปรัชญาภรณ์ หล้ากำ

พนักงานครูโรงเรียนเรียนเทศบาล 4 ฉลองรัตน

1. นางอรทัย ศรีสุข
2. นางวิภาดา จำตา
3. นางสาวรชชา กั้นทะวงศ์
4. นางนภาพร แต่งตั้งลำ
5. นางสาวนงคราญ จันพุทธา

ภาคผนวก ง

รายชื่อชุมชนเขตเทศบาลเมืองหนองคาย

รายชื่อชุมชนเขตเทศบาลเมืองหนองคาย มีทั้งสิ้น 42 ชุมชน

ชุมชนมีชัย ชุมชนชัยพร ชุมชนหายโศก ชุมชนศรีหมื่น ชุมชนศรียะเกษ-ศรีเมือง
 ชุมชนศรีคุณเมือง-ลำควน ชุมชนศรีสุมงคล ชุมชนโพธิ์ชัย-ศรีบุญเรือง ชุมชนหอก่อง
 ชุมชนยอดแก้ว ชุมชนสระแก้ว ชุมชนโพธิ์ศรี ชุมชนป่าหลวง ชุมชนป่าพร้าว ชุมชนวัดธาตุ
 ชุมชนจอมมณี ชุมชนมีชันเหนือ ชุมชนดอนแดงเหนือ ชุมชนดอนแดงใต้ ชุมชนดอนโพธิ์
 ชุมชนบ้านเหล่า ชุมชนโคกแมงเงา-สามัคคี ชุมชนดอนกลาง ชุมชนเนินพระเนาวิ ชุมชนดอนมน
 ชุมชนบ่อหิน ชุมชนเนินสวรรค์ ชุมชนกุศแห่ ชุมชนหนองบัว ชุมชนหนองบัวทอง
 ชุมชนวัดธาตุใต้ ชุมชนสามัคคี ชุมชนดอนสวรรค์ ชุมชนเนินหงส์ทอง ชุมชนจอมเสด็จ ชุมชน
 สวนอ้อย ชุมชนหนองไผ่ ชุมชนดอนคู่ ชุมชนนาไก่อ ชุมชนนาทา-โนนธาตุ ชุมชนหนองขาม
 ชุมชนหนองเคียน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายธราธร ราชคำสุข
วัน เดือน ปีเกิด	15 มิถุนายน 2526
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (ศึกษาศาสตร์-เกษตร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนเทศบาลบ้านกล้วย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท
ตำแหน่ง	พนักงานครู คศ.1

